Provincie Noord-Brabant

Jaarstukken 2024

Jaarstukken 2024 (PS 12/25)

Inhoud

Leeswijzer 2
Inleiding 3
Programmaverantwoording 12
Programma 1 Bestuur en veiligheid 12
Programma 2 Ruimte en wonen 23
Programma 3 Water en bodem 30
Programma 4 Natuur en milieu 43
Programma 5 Economie, kennis en talentontwikkeling 61
Programma 6 Energie 72
Programma 7 Landbouw en voedsel 81
Programma 8 Basisinfrastructuur mobiliteit 92
Programma 9 Mobiliteitsontwikkeling 102
Programma 10 Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije tijd 112
Algemeen Financieel Beleid 120
Paragrafen 124
Paragraaf 1 Bedrijfsvoering 124
Paragraaf 2 Provinciale heffingen 130
Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 140
Paragraaf 4 Onderhoud kapitaalgoederen 144
Paragraaf 5 Treasury 151
Paragraaf 6 Verbonden partijen 159
Paragraaf 7 Ontwikkelbedrijf en grondbeleid 174
Paragraaf 8 Openbaarheidsparagraaf Woo 182
Paragraaf 9 Europese programma's 185
Jaarrekening 191
Overzicht van lasten en baten met toelichting 191
Rechtmatigheidsverantwoording 197
Balans met toelichting 198
Schatkistbankieren 222
Wet normering Topinkomens (WNT) 223
Overzicht beleidskaders en uitvoeringsagenda's 225
Overige verplichte bijlagen 227

[Link naar jaarstukken – Bijlagenbundel*]

*De bijlagenbundel bij deze jaarstukken 2024 is onderdeel van de jaarstukken en bevat naast een aantal specificaties op de balans ook de door het Rijk voorgeschreven bijlagen.

Leeswijzer

Programmaverantwoording

In de programma's zijn de doelen, prestaties en middelen van de provincie opgenomen:

- Wat willen we bereiken? Dit zijn de doelstellingen die de provincie op lange termijn wil bereiken en, onze koers 2030. Doelstellingen worden uitgedrukt in outcome indicatoren
- Wat gaan we daarvoor doen? Dit zijn prestaties en concrete acties die de provincie op korte termijn onderneemt om onze doelstellingen te realiseren. Prestaties zijn uitgedrukt in output indicatoren
- Wat mag dit kosten? Dit is de weergave van middelen die met de realisatie van onze doelstellingen en prestaties zijn gemoeid.

Paragrafen

In de paragrafen wordt het beleid op een aantal specifieke onderdelen uiteengezet. De paragrafen geven daarmee een dwarsdoorsnede van de programma's op deze onderdelen.
Op grond van het BBV zijn acht paragrafen voorgeschreven. Naast de verplichte paragrafen is ook de paragraaf "Europese programma's" opgenomen.

Weergave van bedragen

Zoals tot nu toe gebruikelijk zijn de cijfers in de programmaverantwoording en op enkele andere plaatsen in de jaarstukken voorzien van een aanduiding "V" of "N". Daarbij dient "V" gelezen te worden als "Voordelig" en "N" als "Nadelig".

Deze aanpassing is doorgevoerd omdat het correct interpreteren van negatieve en positieve cijfers vaak tot verwarring leidt. Zo zijn lasten nu herkenbaar als "Nadelig" en baten dus als "Voordelig".

Bedragen zijn veelal weergegeven in hoeveelheden van € 1.000. Bij de optelling van bedragen lijken soms verschillen te bestaan. Zo lijkt het voorbeeld hieronder te laten zien dat 3 keer € 1.000 optelt tot € 4.000, maar in werkelijkheid gaat het om afgeronde bedragen én dus ook om afgeronde totalen:

	Bedragen waarmee gerekend wordt	Gepresenteerde bedragen x € 1.000
	1.400,00	1
	1.400,00	1
	1.400,00	1
Totaal	4.200,00	4

Snel navigeren in de jaarstukken met bijlagenbundel

Vanuit de inhoudsopgave met een muisklik naar het gekozen onderwerp.

Onderaan iedere pagina mogelijkheid om terug te keren naar de inhoudsopgave via muisklik op "blz." of op tekst linksonder: "Provincie Noord-Brabant – Jaarstukken.."

De jaarstukken met bijlagenbundel bestaan uit 2 delen met ieder een eigen inhoudsopgave:

Deel 1. Jaarstukken
Deel 2. Bijlagenbundel

Onderaan de inhoudsopgave van beide delen staat een link waarmee het andere deel geactiveerd kan worden.

Inleiding

2024 was het eerste volle jaar om uitvoering te geven aan het bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant!'. Het is ons gelukt belangrijke stappen voorwaarts te zetten in de richting van een welvarend, veilig en toekomstbestendig Brabant. Waar Brabanders gelukkig en gezond zijn, gehoord worden, mee kunnen doen, perspectief hebben en hun eigen keuzes kunnen en durven maken.
Deze ambities uit het bestuursakkoord zijn in 2024 vertaald in de perspectiefnota 2025 en een set nieuwe uitvoeringsagenda's voor 2024 - 2027. Ook is de vrij beschikbare begrotingsruimte voor deze bestuursperiode van € 481 mln. - via de perspectiefnota - verdeeld over de beleidsvelden. De stap van beleid maken naar de plannen uitvoeren is daarmee in 2024 definitief gezet.

Werken aan de toekomst van Brabant deden we ook in 2024 vóór en vooral mét de Brabander. Investeren in Brabant is nodig om het goede Brabantse leven te kunnen behouden. Een leven waar veel Brabanders afgelopen jaar volop van genoten. Door de natuur in te trekken, de bruisende Brabantse steden te bezoeken, naar evenementen, musea of sportwedstrijden te gaan, door elkaar te ontmoeten in het dorp of simpelweg thuis even tot rust te komen. En tussendoor moest er natuurlijk ook hard gewerkt worden. Iets waar men in Brabant de hand niet voor omdraait. Bijna iedereen was aan het werk (werkloosheid ± 3%) en de economie draaide dan ook op volle toeren.

Aanpak opgaven nog altijd urgent
Investeren in Brabant is bovendien nodig om de urgente opgaven aan te pakken. Er waren in 2024 namelijk ook zorgen. Over het woningtekort bijvoorbeeld of de staat van de natuur, kwaliteit van het water, klimaatverandering en de betaalbaarheid van huizen, boodschappen en energie. Maar ook over hoe we Brabant open houden voor groei en ontwikkeling i.v.m. onder meer de stikstof-problematiek, netcongestie en een krappe arbeidsmarkt. Zorgen waren er ook over de voortdurende conflicten in Oekraïne en Israël en de daarmee samenhangende onzekere geopolitieke situatie. Allemaal redenen om hard te blijven werken aan een mooier Brabant waar voor iedereen perspectief is. Een mooier Brabant waar iedereen mee kan doen en vooral ook zelf aan kan bijdragen.

Den Haag en Brussel
De uitslag van de landelijke verkiezingen eind 2023 liet een politieke verschuiving zien in Den Haag en resulteerde in september 2024, via het hoofdlijnenakkoord van de nieuwe coalitie, in een regeerprogramma en Rijksbegroting 2025. Aan de ene kant constateerden we dat daarin veel beleidslijnen door het kabinet doorgezet worden. Bijvoorbeeld als het gaat om het versnellen van de woningbouw, versterken bereikbaarheid, aanpak netcongestie en het stimuleren van innovatie. En aan de andere kant zagen we een koerswijziging waarbij het transitiefonds en Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) zijn geschrapt. Dit terwijl de doelen op het gebied van water, klimaat, natuur en stikstof blijven staan inclusief perspectief voor de agrarische sector. Het 'hoe nu verder' bleef in 2024 lang onduidelijk, waardoor we als provincie vanuit onze eigen ambities en kracht knopen hebben doorgehakt. Koersvast en zelfbewust. Bijvoorbeeld via de aanpak landelijk gebied, maar ook met de daarmee samenhangende BOS 2.0 en het intrekkingenbeleid.

Ook in Europa was na de verkiezingsuitslag in juni 2024 – weliswaar in mindere mate - een verschuiving te zien. De beleidsmatige gevolgen daarvan merkten we echter niet concreet in 2024. Dat is iets wat de komende jaren tot uiting komt, onder meer richting de nieuwe EU meerjarenbegroting voor 2028 e.v. Tot slot koos de Verenigde Staten eind 2024 een nieuwe president die ander beleid gaat voeren dan zijn voorganger. De precieze impact daarvan komt pas in 2025 wat beter in beeld.

Realisatie op hoofdlijnen.

We zijn verheugd met de resultaten die we al in 2024 hebben gerealiseerd. Met de vaststelling van twee beleidskaders (Toekomstbestendig bestuur en Wonen & Werken) en twaalf uitvoeringsagenda's is een stevige basis gelegd voor de uitvoering van de plannen. Maar ook het project Beethoven vormde een belangrijke mijlpaal. Hierin is afgesproken dat we samen met het Rijk en de Brainportregio € 2,5 miljard investeren in woningbouw, mobiliteit, talentontwikkeling en netcongestie. En er is gelukkig nog veel meer dat we – veelal samen met onze partners –hebben aangepakt. Hieronder volgt per begrotingsprogramma een aantal hoofdpunten. In de programmaverantwoordingen is vervolgens veder beschreven wat in 2024 is bereikt en gedaan.

Programma 1: Bestuur en Veiligheid

Allereerst is het ons gelukt om in korte tijd de nieuwe uitvoeringsagenda's voor Brede Welvaart, Gezondheid en Toekomstbestendig Bestuur uit te werken. Dit is bovendien gedaan in afstemming met onze partners. Partners, zoals de gemeenten, die we hard nodig hebben in de uitvoering. Er is dan ook in 2024 besloten een subsidieregeling in te stellen om onderzoeken naar bestuurs- en realisatiekracht bij gemeenten te stimuleren. Ook is het Brabants Participatienetwerk met participatie professionals van alle Brabantse gemeenten, waterschappen en de provincie gestart. Natuurlijk is ook het betrekken van jongeren essentieel. Hiervoor is de Brabantse aanpak voor jongerenparticipatie ontwikkeld en ter besluitvorming aangeboden aan Provinciale Staten. Hiermee zetten we een belangrijke stap richting meer structurele, betekenisvolle en representatieve betrokkenheid van jongeren bij het provinciale beleid.

De gemeenten in West- en Midden-Brabant hebben in 2024 gekozen voor samenwerking via de Stedelijke regio West-Brabant en Stedelijke Regio Breda Tilburg (SRBT). Daarnaast is de samenwerking met de Brabantse regio's is in 2024 doorgezet rondom de verdere vertaling van het Ruimtelijk Voorstel. Onder meer via de regionale ontwikkeldagen, waarbij de regionale omgevingsagenda's/ontwikkelstrategieën c.q. regionale ruimtelijke voorstellen nadrukkelijk zijn betrokken bij de verdere uitwerking van het ruimtelijk voorstel. Verder is de regiodeal West-Brabant (€30 mln.) definitief gesloten. Hierin staat het werken aan Brede Welvaart centraal. De propositie voor de Regiodeal Noordoost Brabant wordt nog beoordeeld door het rijk. We verwachten begin 2025 uitsluitsel hierover. Verder hebben we in november samen met Tilburg University de 'Dag van de Brede Welvaart 2024' georganiseerd rondom het thema 'Samenwerken in tijden van grote transities'. Ook rondom het thema gezondheid is dit gedaan. In juni was de 'Dag van de Gezondheid' met als thema 'De gezonde leefomgeving'.

Veilig en weerbaar Brabant

Op het gebied van veiligheid en weerbaarheid hebben we in 2024 een actieve inhoudelijke bijdrage geleverd aan de beleid- en uitvoeringsplannen van de beide Regionale Informatie- en Expertisecentra's (RIEC's) i.v.m. de ontvlechting van Taskforce-RIEC. Ook is een doorstart gemaakt met het project 'Vitale vakantieparken', is de bijzondere leerstoel Datascience en Ondermijning bij Science bij Jheronimus Academy of Data Science (JADS) opgezet en hebben we ook intern in de ambtelijke organisatie via workshops extra aandacht gegeven aan het thema weerbaarheid.

Programma 2: Ruimte en Wonen

Per 1 januari 2024 is de nieuwe Omgevingswet in werking getreden. De implementatie ervan kreeg afgelopen jaar veel aandacht. Onder meer in samenwerking met 19 gemeenten bij het ontwikkelen van omgevingsplannen via het project SPRONG. Hierin is expertise en capaciteit gebundeld zodat het lukt om planologische procedures te versnellen. Ook is in 2024 verder gewerkt aan het Ruimtelijk voorstel voor Brabant. Met name i.r.t. de nieuwe Nota Ruimte en het Programma Ruimte voor Defensie die door het Rijk worden voorbereid. Wat betreft stedelijke gebiedsontwikkeling is onder meer de Fellenoord B.V.

opgericht. Een belangrijke stap richting de verdere uitvoering. Verder zijn met diverse gemeenten overeenkomsten gesloten t.b.v. gebiedsontwikkelingen. Een voorbeeld is de gezamenlijke vastgoedverwerving met gemeente Maashorst. Het project Grote Oogst, waarin we bedrijventerreinen verduurzamen, is voortvarend doorgezet. In 2025 breiden we dit weer verder uit.

BOS 2.0
Samen met Brabantse partners en externe onderzoeksbureaus hebben we in 2024 gewerkt aan de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS 2.0). Deze is op 17 december 2024 vastgesteld door GS en ter kennisname aan Provinciale Staten gestuurd. Daarbij hebben we ook in 2024 kunnen constateren dat stikstofreductie een complex onderwerp is, waar de ontwikkelingen elkaar snel opvolgen. Met name de rechterlijke uitspraken in december 2024 betreffende intern salderen (Amercentrale/Rendac) hebben voor veel dynamiek gezorgd binnen het stikstofbeleid en de uitwerking van de BOS 2.0.

Programma 3: Water en Bodem
De provincie Brabant heeft in 2024 vol ingezet op de uitvoering van onze water- en bodemopgaven. We boekten resultaten op het gebied van realisatie, ontwikkeling en samenwerking. Meerdere KRW-projecten werden afgerond en een aantal hoogwaterbeschermingsprojecten ging van start. Via het Rijk zijn substantiële middelen verworven voor bodem- en watersysteemherstel in het landelijk gebied. Een Addendum op het Regionaal Water en bodemprogramma (RWP) en de KRW-Impuls Brabant zijn voorbereid voor besluitvorming begin 2025. Met de Staten en de Zuidelijke Rekenkamer is een verdiepend gesprek gevoerd over de Drinkwatervoorziening in Brabant, een thema dat komende jaren onze aandacht zal blijven vragen.

Programma 4: Natuur en milieu
In de afgelopen jaren is het Natuurnetwerk Brabant met circa 2.000 hectare gegroeid. In 2024 zijn de hectares die binnen het Natuurnetwerk Brabant onderdeel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland (NNN), apart zichtbaar gemaakt op de kaart en in de Omgevingsverordening. Het NNN is gekoppeld aan de Natuurpact afspraken met het Rijk. Hiermee blijft het NNB in zijn geheel planologisch beschermd.

De uitvoering van het natuurbeleid wordt voor wat betreft de gebiedsgerichte maatregelen meer in samenhang met andere opgaven (water, bodem, stikstof, klimaat, landbouw) opgepakt in de groenblauwe gebiedsgerichte aanpak. In en rondom veertien stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden komen veel opgaven samen en is afgelopen jaar gewerkt aan gebiedsvisies en voorbereiding van de verdere uitvoering.

Aanpak Landelijk Gebied
In maart 2024 heeft provincie Noord-Brabant het voorontwerp BPLG (Brabants Programma Landelijk Gebied) vastgesteld. Hierin is richting gegeven aan hoe de doelen zoals gesteld in het NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied) kunnen worden behaald in Brabant. Met het Landelijke hoofdlijnenakkoord werd duidelijk dat het NPLG niet werd voortgezet, waardoor GS op 15 oktober besloot te starten met de Aanpak Landelijk Gebied. Met het plan Aanpak landelijk gebied versterkt de provincie de uitvoeringskracht in de gebiedsgerichte aanpak (GGA). Opgaven in deze gebieden worden geactualiseerd en geconcretiseerd. Door de versnelde uitvoering van de projecten komen de resultaten ook sneller tot stand. In 2024 is de beschikking van het Rijk ontvangen (€231,2 mln.) voor een pakket no-regret maatregelen waar de provincie op korte termijn mee aan de slag wil. Deze aanvraag bestond uit maatregelen voor perspectief voor de landbouw en natuur-, en watermaatregelen. Daarnaast zijn aanvullende rijksmiddelen ontvangen voor natuurherstel in kader van het landelijk Programma Natuur fase 2 (€178,8 mln.).

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)
Ten aanzien van gebiedsbescherming i.r.t. stikstof was 2024 weer een dynamisch jaar. Om Brabant Open te houden heeft GS eind 2023, in lijn met de Porthos uitspraak, besloten individuele projecten als vergunningsvrij in het kader van de Wet natuurbescherming te beoordelen, waardoor projecten die aan de eisen voldeden weer doorgang konden vinden. Ook heeft GS op 12 november het beleidsvoornemen tot Intrekkings- en aanschrijvingenbeleid voor latente stikstofruimte in natuurtoestemmingen vastgesteld en gepubliceerd in het Provinciaal Blad. Tot slot kwam op 18 december de uitspraak van de Raad van State over intern salderen (cases Rendac en Amercentrale). Zoals in de memo gedeputeerden van december is gesteld, leidt de uitspraak ertoe dat intern salderen opnieuw vergunningsplichtig is en dat dit met terugwerkende kracht geldt tot 1 januari 2020.

Milieu
De Uitvoeringsagenda Milieu 2024-2027 is vastgesteld waarin de aanpakken uit het beleidskader uitgewerkt zijn voor de thema's zeer zorgwekkende stoffen, externe veiligheid, luchtkwaliteit, geluidhinder, geurhinder, lichtvervuiling, bodemkwaliteit, ondergrond, grond- en afvalstoffen en luchtvaart. Daarnaast zijn acties opgenomen om uitvoering te geven aan de kernwaarden uit de Omgevingsvisie en het verbinden van partijen en beleidsvelden.

Het project Regionale samenwerking en gemeentelijke deelname Schone Lucht Akkoord is in de zomer van 2024 afgerond. In totaal nemen nu 28 Brabantse gemeenten deel aan het Schone Lucht Akkoord. De grootste drugsafvallozingsput van Europa ligt helaas in Noord-Brabant. De sanering van deze locatie op de Brabantse Wal is een nieuwe fase ingegaan; de grote schoonmaak van het onderliggende sterk met chemische stoffen verontreinigd grondwater is gestart. Een hoeveelheid water ter grootte van de inhoud van 'twee olympische zwembaden' moet worden gereinigd.

Programma 5: Economie, kennis en talentontwikkeling
De geopolitieke dynamiek zorgde in 2024 voor veel onzekerheid en is in toenemende mate een bedreiging voor onze economie. De open wereldwijde verbondenheid wordt immers bedreigd door een wedloop om kritieke technologieën en grondstoffen, kwetsbare bevoorradingslijnen, en handelsbarrières. Een handelsoorlog kan de economie van Nederland, maar zeker ook van Brabant, als handelsregio raken. Bovendien zagen we technologie, zoals kunstmatige intelligentie (AI), zich razendsnel ontwikkelen en neemt cyberveiligheid aan belang toe. Hierdoor valt steeds minder goed te voorspellen welke nieuwe technologie zich over tien jaar aandient. Ook in 2024 hebben we daarom als Brabant volop geïnvesteerd, in Europees en nationaal verband, om onze concurrentiepositie en strategische posities op technologische innovaties en waardenketens te versterken. Sleutelfactor daarin zijn de innovatiecoalities: samenwerkingsverbanden tussen bedrijven, kennisinstellingen en overheden om een specifieke technologische of maatschappelijke uitdaging aan te pakken. Een goed voorbeeld is de start van de innovatiecoalitie Waterstof om onze positie als voorloper in duurzame energietechnologie te versterken. Maar ook de lancering in 2024 van 'Scale Up Plant Brabant', waar we met onder meer Rewin en de BOM, inzetten op opschaling van plantbases food startups. En tot slot is geïnvesteerd in internationale samenwerking. Zo waren de Brabant Innovation Days (BID) in Japan, gericht om Brabantse innovaties in de schijnwerpers te zetten, een succes en is een 'Memorandum of understanding' ondertekend met de Zuid-Koreaanse regio Gyeonggi om de samenwerking te intensiveren tussen bedrijven en kennisinstellingen.

Programma 6: Energie

In 2024 is volop ingezet op het versnellen van de energietransitie met als doel een duurzaam energiesysteem in 2050. Dat betekent dat de acties gericht waren op energiebesparing, de toename van hernieuwbare energiebronnen en het beschikbaar en toegankelijk maken van energie. Het verzwaren en uitbreiden van het elektriciteitsnetwerk, het versnellen van procedures en het efficiënter gebruik maken van de beschikbare capaciteit op het elektriciteitsnet zijn hard nodig om netcongestie, samen met gemeenten, rijk en landelijke en regionale netbeheerders, aan te pakken. We hebben hiervoor in 2024 onder meer 'Warmtedialogen' gehouden. Door samen met gemeenten en andere betrokkenen te praten over de verdeling van warmte en een eventueel publiek warmtebedrijf, zijn belangrijke kansen en uitdagingen in beeld gebracht. De uitkomsten zullen in 2025 verder worden vertaald naar meer handelingsperspectief voor onze steden, dorpen en kernen.

Verder is de ontwerptafel Moerdijk opgericht in het belang van het borgen van de leefbaarheid in de regio omdat daar veel grote energie-infrastructurele projecten samenkomen. Ook is de nieuwe concessie laadinfra Brabant/Limburg na Europese aanbesteding gegund. Voor de komende concessieperiode (2024 – 2028) is opnieuw een overeenkomst met een marktpartij afgesloten voor de plaatsing van 22.050 openbare laadpunten binnen Noord-Brabant (ca. 75%) en Limburg (ca. 25%), zoals bij de vorige concessie. Tot slot hebben we plannen gevormd voor het opzetten van energyhubs om het gebruik van het elektriciteitsnet te optimaliseren (aanpak netcongestie). Hierdoor kunnen met name bedrijven vooruit in zowel de uitbreiding van activiteiten als verduurzaming van het productieproces.

Programma 7: Landbouw en Voedsel

We hebben een (nieuwe) Uitvoeringsagenda 2024 – 2027 vastgesteld die in een concept versie aan uw Staten is voorgelegd en daarna uitgewerkt is tot een definitieve versie. Voor wat betreft innovatie hebben we regionaal praktijkonderzoek gesteund dat betrekking heeft op o.a. verminderen van nitraatuitspoeling naar grond- en oppervlaktewater, minder gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en precisielandbouw. In samenwerking met het rijk, andere provincies en het landbouwbedrijfsleven hebben we gewerkt aan innovaties op het gebied van voer- en managementmaatregelen, schonere stalsystemen en mestbewerking. Verder hebben we veehouders begeleid die hun bedrijfsvoering willen veranderen - naar bijvoorbeeld biologische of natuurinclusieve landbouw – of willen beëindigen. Dit doen we onder meer via het Ondersteuningsnetwerk en Aanpak Piekbelasting.

Programma 8: Basisinfrastructuur mobiliteit

Goede borging van een aantal 'wettelijke' basistaken (programma 8) is het fundament voor het laten functioneren én kunnen doorontwikkelen van het huidige Brabantse mobiliteitssysteem (programma 9). Voor het realiseren van de verstedelijkings- en woningbouwopgave is een goed OV-aanbod cruciaal. Juist nu de randvoorwaarde van voldoende personeel bij de vervoerders zich langzaam verbetert, zijn duidelijke keuzes nodig over opschaling via de aanbesteding van nieuwe concessies. In 2024 zijn belangrijke stappen gezet met de start van Bravoflex in West-Brabant, de voorbereidingen voor de start van de nieuwe concessie West medio 2025, het opstarten van aanbesteding voor Oost (2027) en de verlenging van Zuidoost.

Ook adequaat onderhoud van de provinciale infrastructuur is van groot belang. De komende jaren zien we de omvang en de complexiteit van de vervangings- en renovatieopgaven toenemen. Naast de ouderdom en opwaardering van het areaal speelt ook stikstof nog altijd een grote rol. Wegvakken met potentieel achterstallig onderhoud zijn, met het loslaten van het uitgangspunt werk-met-werk, in 2024 met voorrang opgepakt.

Het verder verbeteren van de verkeersveiligheid in Brabant heeft de hoogste prioriteit. Het aantal verkeersdoden in Brabant is immers nog altijd te hoog en we zien een stijgende trend in het aantal verkeersongevallen met letsel. Met het vaststellen van het Brabants Verkeersveiligheidsplan in 2024 samen met de partners hebben we een gezamenlijke uitvoeringsagenda voor de komende jaren.

Programma 9: Mobiliteitsontwikkeling

Onder meer stikstof en beschikbare financiële middelen geven grote onzekerheid over de haalbaarheid van eerdere afspraken over de doorontwikkeling van het mobiliteitssysteem. Dat vraagt om de nodige adaptiviteit in de programmering. Zo is een groot aantal rijksprojecten gepauzeerd. Er zijn afspraken gemaakt over de inzet van de restbudgetten van deze projecten voor pakketten van mitigerende maatregelen. Veel provinciale infrastructurele projecten kunnen, al dan niet met aanpassingen, wel door. Maar door vertraging en aanvullende maatregelen worden deze flink duurder.

Met het convenant Beethoven zijn aanvullend op de eerdere Brainportdeal belangrijke afspraken gemaakt over de bereikbaarheid van de Brainportregio. De mobiliteitstransitie naar actieve en gedeelde vormen van mobiliteit speelt daarin een grote rol. Ook met de vier stedelijke regio's zijn Meerjarige Multimodale Mobiliteitsprogramma's (MMMP's) opgesteld. Op basis van de verstedelijkingsstrategie NOVEX zijn hiervoor samen met de regio in 2024 de eerste contouren van mobiliteitsmaatregelen uitgewerkt aansluitend bij de woningbouwplannen. Dit gaat ook de basis vormen voor zowel de afspraken in de Multimodale Agenda (MMA) tussen Rijk en regio als afspraken over provinciale cofinanciering in de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP).

Programma 10: Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrijetijd

In 2024 hebben we een vernieuwde Uitvoeringsagenda Levendig Brabant voor de periode 2024-2027 vastgesteld. Verder hebben we in 2024 extra ingezet op het bereiken van onze jongste Brabanders. In aanloop naar de - ook voor Brabantse sporters succesvolle - Olympische spelen in Parijs is een lesmodule ontwikkeld en zijn ruim 2.000 basisschoolleerlingen bereikt waarbij ze gestimuleerd zijn om meer te bewegen. Ook is extra geïnvesteerd in het project museumschatjes waardoor meer basisschoolkinderen een museum kunnen bezoeken. Voorheen konden ongeveer 25.000 leerlingen hier gebruik van maken, nu is dat aantal verdubbeld naar 50.000 leerlingen per jaar.

Verder hebben we in 2024 aan 53 professionele- en 26 amateurinstellingen subsidies toegekend voor de periode 2025-2028. Hiermee is de meerjarige ondersteuning van professionele en amateurkunsten geborgd. Ook is – onder de naam 'Brabant Herinnert' - de 80-jarige herdenking van '40 – '45 gevierd met een Brabantbreed programma rondom 80 jaar vrijheid 2024-2025.

Digitalisering

Data gedreven werken begint echt een plek te krijgen binnen de organisatie. In 2024 is het accent gelegd op het versterken van randvoorwaarden die hiervoor nodig zijn. Zo is ingezet op het versterken van de sturing op de kwaliteit van onze data (data management), het versterken van onze cyberveiligheid en het op sterkte brengen van het privacy team. Ook is gewerkt aan een toekomstbestendig fundament voor IT infrastructuur door alle applicaties naar de cloud te brengen en netwerkschijven uit te faseren. De eerste applicaties zijn reeds gemigreerd waaronder SAP.

Organisatie en bedrijfsvoering

In 2024 is de visie op de organisatie aangescherpt. Sturingslijnen zijn verhelderd en structuren vereenvoudigd. Hierdoor ontstaat meer flexibiliteit om de complexe vraagstukken in steeds veranderende omstandigheden aan te pakken. Kortom, het versterkt onze uitvoeringskracht. Het ondersteunt de samenwerking tussen beleid en uitvoering en die met onze partners.

Een cruciaal aspect in uitvoeringskracht is het aantrekken en behouden van talent en expertise in de huidige krappe arbeidsmarkt. In 2024 is ingezet op een vernieuwde wervingsstrategie en is onder meer de wervingscampagne 'Ga het maar doen' gelanceerd. Zo is het gelukt om in de periode na de april-december – vanaf vaststelling perspectiefnota 2025 - 360 vacatures in te vullen. Belangrijk onderdeel is verder de gezondheid en vitaliteit van onze medewerkers. Er is dan ook stevig ingezet op duurzame inzetbaarheid. Dit heeft geresulteerd in de verlaging van het verzuimcijfer van 7,5% in februari 2024 naar 4,4% in december 2024.

Tot slot is via diverse sporen aandacht besteed aan het optimaliseren van de interne (administratieve) processen en het genereren van sturingsinformatie. Hiermee zorgen we ervoor dat we als organisatie in control zijn en blijven. Ook op het gebied van fiscaliteit zijn in 2024 samen met de belastingdienst stappen gezet in het kader van horizontaal toezicht.

Financieel totaalbeeld

De jaarstukken 2024 laten een bruto positief resultaat zien van € 38,3 mln.
Wij stellen voor om voor in totaal € 2,3 mln. aan prestaties en daaraan gekoppelde middelen over te hevelen van 2024 naar 2025 en verder.
Daarnaast wordt er voorgesteld om voor € 12,5 mln. aan reeds ontvangen baten via de decembercirculaire 2024 te ramen als exploitatielasten in 2025 en verder.
Tevens stellen we voor om per saldo een bedrag van € 1,2 mln. aan mutaties reserves door te voeren.
Indien deze voorstellen worden gehonoreerd, resteert een batig saldo van € 24,6 mln.
Dit nettoresultaat vloeit conform de bestendige gedragslijn terug naar algemene middelen.

Omdat bij de jaarrekening 2016 een zeer hoog percentage aan onderbesteding op de lasten bleek (meer dan 20% onderbesteding t.o.v. de raming na wijziging) is in de afgelopen jaren stevig ingezet op realistisch ramen. Voor 2024 is van de onderbesteding het volgende beeld te geven:

Inzicht in onderbesteding lasten (bedragen x € 1 mln.)

	Primitieve begroting	Na slotwijziging
Begroot	1.085.397	883.827
Lasten jaarstukken 2024	835.588	835.588
Onderbesteding	249.809	48.239
		5,5%

In 2024 is er sprake van 5,5% onderbesteding (minder besteed dan begroot). Deze onderbesteding is net als in 2023 (3,3%) ruimschoots onder afgesproken norm van 10% gebleven. Daar waar 2021 en 2022 dit nog respectievelijk 13,6% en 11,9% was.
We kunnen hiermee vaststellen dat de aandacht voor realistisch ramen in het afgelopen jaar effect heeft gehad.
Een diepere analyse levert het inzicht op de er drie rode draden zijn te onderkennen waardoor de realisatie afwijkt van de begroting na de slotwijziging te weten:

1. Afhankelijk van derden (€ 11 mln.): Onder andere doordat er uiteindelijk minder subsidieaanvragen binnen zijn gekomen dan de bijdragenregelingen mogelijk maakt.
2. Financiële afwikkeling vindt plaats in 2025 (€ 17 mln.): Beleidsinhoudelijk zijn onderwerpen opgestart/afgerond, echter de financiële afwikkeling zal pas in 2025 plaatsvinden en hiermee ook de lastneming.

3. Minder organisatiekosten (€ 9 mln.): Ten opzichte van 2023 is er sprake van een afname van het ziekteverzuim, wat ook leidt tot minder inzet van inhuur of vervangend personeel. Bij invulling van vacatures is ingezet op werven van personeel in loondienst. De krapte op de arbeidsmarkt leidt tot vertraging bij de invulling hiervan. Daarnaast zijn door het Rijk aan het einde van 2024 middelen beschikbaar gesteld, echter door het late moment van beschikbaar stellen heeft dit niet meer geleid tot extra inzet.

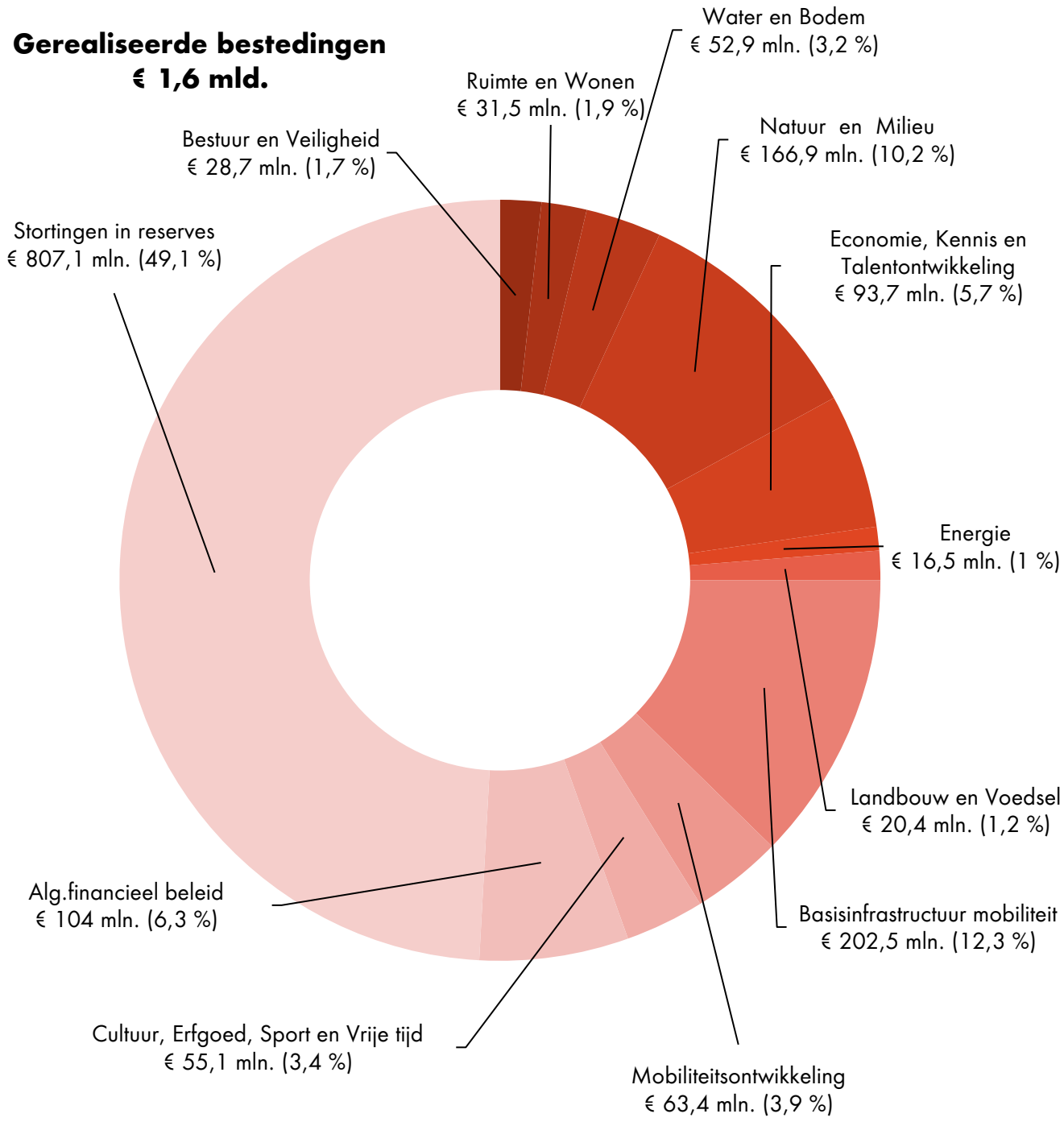

Herkomst van middelen
€ 1,7 mld.

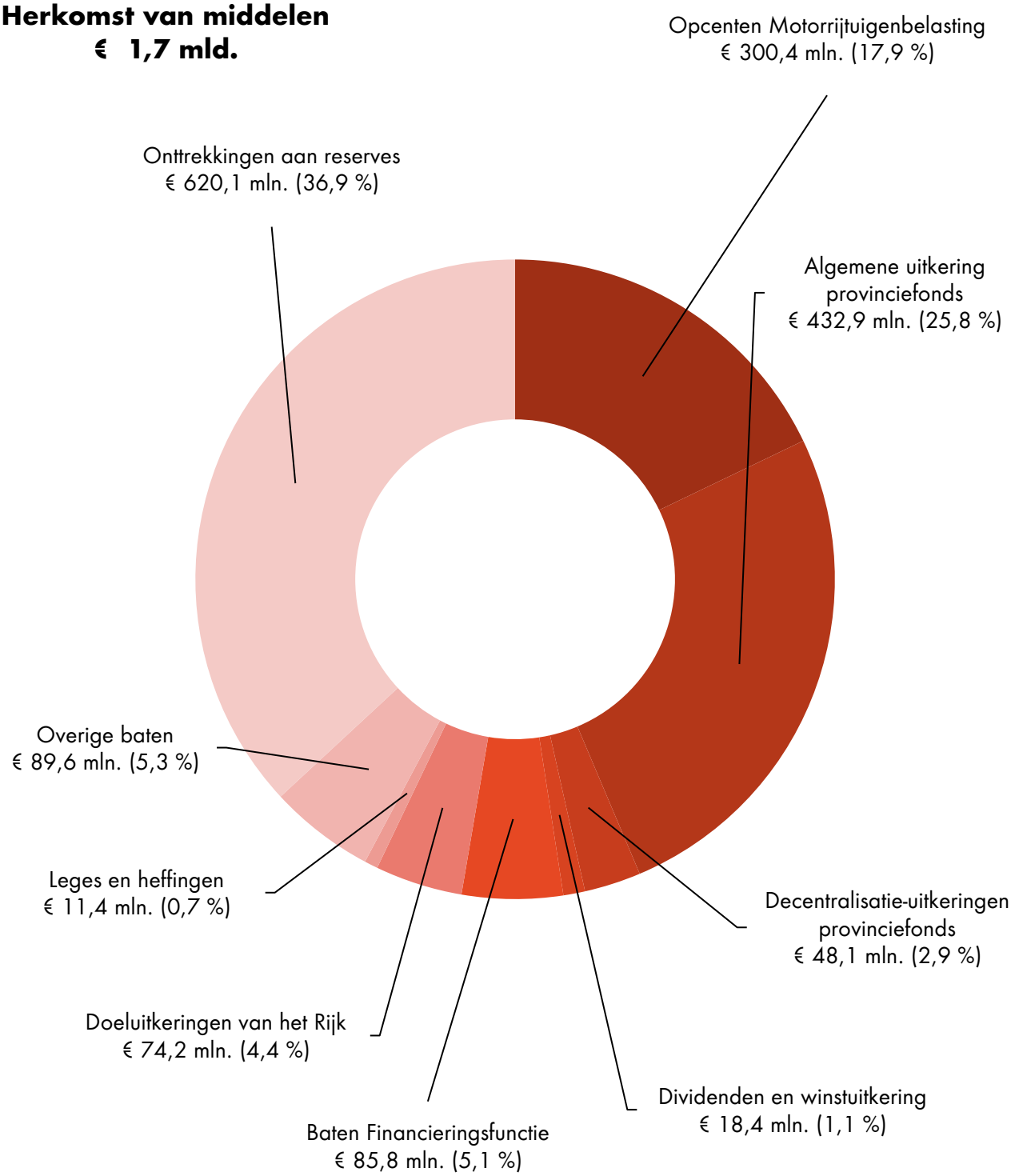

Programmaverantwoording

Programma 1 Bestuur en veiligheid

Inleiding

Na de vaststelling van het beleidskader *Toekomstbestendig Bestuur* door uw Staten op 8 maart 2024, hebben Gedeputeerde Staten op 29 oktober 2024 de uitvoeringsagenda Toekomstbestendig Bestuur 2024-2027 vastgesteld. Daarmee stond 2024 in het teken van zowel beleidsontwikkeling als de voorbereiding op uitvoering binnen de vier pijlers: slagvaardig, democratisch, rechtmatig en veilig & weerbaar bestuur.

In 2025 komt de nadruk op actie te liggen. De (nieuwe) activiteiten uit de uitvoeringsagenda worden dan daadwerkelijk uitgevoerd. Tegelijkertijd is in 2024 al volop gewerkt aan een toekomstbestendig Brabants bestuur. Veel van deze activiteiten zijn wettelijk verankerd en worden hieronder kort toegelicht.

Interbestuurlijk toezicht

Interbestuurlijk toezicht versterkt het bestuur in Brabant en ondersteunt gemeenteraden, besturen van gemeenschappelijke regelingen en waterschappen in hun toezichthoudende rol. In tijden van financiële onzekerheid zorgt dit toezicht voor duidelijkheid en stabiliteit, zodat gemeenten en waterschappen hun taken toekomstbestendig kunnen blijven uitvoeren.

Veiligheid

Onder de noemer Veilig en Weerbaar Bestuur werken we samen met Brabantse gemeenten en andere partners om ondermijnende criminaliteit aan te pakken. We ontwikkelen hulpmiddelen, delen kennis en richten ons op plekken die extra aandacht nodig hebben, zoals vakantieparken, bedrijventerreinen en het buitengebied. Ook zorgen we ervoor dat organisaties integer werken en veilig hun publieke taken kunnen uitvoeren.
Vooral op het thema Weerbare overheid is inhoudelijk bijgedragen aan de uitvoeringsplannen van de twee RIEC's in Midden- en West-Brabant en in Oost-Brabant. Gemeentelijke bestuurders en medewerkers kunnen nu een e-learning volgen over weerbaarheid en integriteit.
De *Risk Factory* groeit door. In Brabant-Noord loopt een onderzoek naar de haalbaarheid van een locatie. De Risk Factory Midden- en West-Brabant is gestart met de doorontwikkeling naar scenario's voor senioren. Deze zullen medio 2025 operationeel worden.
Voor gemeenten hebben we een congres georganiseerd over vitale vakantieparken, met workshops over de aanpak van problemen. Ook zijn er bijeenkomsten geweest waarin gemeenten samen oplossingen hebben besproken voor uitdagingen op het gebied van ruimte, recreatie en veiligheid.
De “groene boa’s” hebben ook dit jaar een belangrijke rol gespeeld in het toezicht op het buitengebied via de SSiB-netwerkorganisatie, die de provincie ondersteunt. Daarnaast is de werving gestart voor een nieuwe hoogleraar voor de leerstoel Artificial Intelligence, Data Science en Ondermijning aan de Jheronimus Academy for Data Science, waarmee we een volgende stap zetten in de kennisontwikkeling rondom ondermijning.

Gezondheid

We zetten stappen richting een gezonder Brabant. Met beleidsmaatregelen en innovatieve projecten werken we aan onze ambitie: in 2030 drie extra gezonde levensjaren voor iedere Brabander.

Met het beleidstraject 'Health in All Policies' integreert de provincie gezondheid in alle beleidsdomeinen. Ook andere programma's dragen hieraan bij. Daarnaast verschuift de focus van zorg naar gezondheid, met aandacht voor de fysieke leefomgeving, sociale netwerken en preventie.

Belangrijke initiatieven in 2024:

- Het 'Brabants Model Positieve Gezondheid' – een integraal afwegingskader voor beleidsmakers.
- De lancering van het digitale platform De Gezonde Brabander, dat kennisdeling en samenwerking met gemeenten en organisaties stimuleert.
- Projecten zoals Brabant gaat Beter en Een fijne wijk maken we samen, waarin studenten en bewoners bijdragen aan een gezonde leefomgeving.
- Een datagedreven aanpak, met een provinciaal Dashboard Gezondheid en een experiment met AI-gestuurde chatbots voor gezondheidsvoorlichting.
- Een actieve lobby voor een behandelcentrum voor post-COVID en Q-koorts in Ziekenhuis Bernhoven.

Brede Welvaart

Brede welvaart is een centraal thema in het bestuursakkoord. We hebben de ambitie uitgesproken om de brede welvaart voor alle Brabanders te versterken en zien dit als het kompas voor toekomstig beleid.

Dit jaar zijn we gestart met de Brabantse Monitor Brede Welvaart, met een speciale focus op gezondheid en jongeren. De resultaten worden in 2025 opgeleverd. In november hebben we de Uitvoeringsagenda Brede Welvaart 2024-2027 vastgesteld.

Na de succesvolle Week van de Brede Welvaart in 2023, hebben we dit succes voortgezet door samen met Tilburg University een nieuwe, inspirerende Dag van de Brede Welvaart te organiseren. Daarnaast hebben we met TNO een praktisch stappenplan ontwikkeld om brede welvaart beter mee te nemen in beleidsafwegingen. Daarnaast hebben we samen met de regio Noordoost-Brabant een propositie ingediend voor de zesde tranche van de regiodeals–met succes, want deze is inmiddels toegekend.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bevorderen van bestuurlijke en maatschappelijke weerbaarheid en integriteit

Indicatoren:

- Door een online social media campagne is de meldingsbereidheid positief beïnvloed.
- Een inmiddels beschikbaar risicotaxatietool ondermijning bedrijventerreinen met indicatoren vergroot de mogelijkheden om criminaliteit en ondermijning op bedrijventerreinen tegen te gaan.
- Uitvoeren van de handreikingen en acties uit de Brabantse norm weerbare overheid door gemeenten en provincie versterkt een weerbare overheid in Noord-Brabant ("de dijken overal even hoog").

Meerdere gemeenten hebben gebruik gemaakt van de inzichten die de Risicotaxatietool biedt om de potentiële ondermijningsrisico's op bedrijventerreinen in kaart te brengen en hier vervolgacties aan te geven. In de aanloop naar een symposium Weerbare overheid bleek dat zowel provincie als tal van gemeenten stevig werk hebben gemaakt van de handreikingen uit genoemde Brabantse norm. Dit om te werken aan een gezamenlijke ondergrens. Er is meer bewustwording over wat een weerbare overheid is. En er is meer aandacht voor de verschillende thema's uit de norm.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Cursus 'Vergroting weerbaarheid' verzorgen voor provinciale collega's, die nieuw binnenkomen of die waarvoor dat gezien hun taak van belang is

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal provinciale collega's dat de cursus 'Vergroting weerbaarheid' heeft gevolgd	100			

Deze cursus wordt in een vaste regelmaat gegeven aan nieuwe medewerkers, als onderdeel van het introductieprogramma.

Samen met Taskforce-RIEC Brabant Zeeland gesprekken voeren met gemeenten om hun fitheid tegen ondermijning te stimuleren

Indicator	2024	2025	2026	2027
Gemeenten die stappen zetten om fitheid tegen ondermijning te vergroten	56			

Hiervoor gebruiken we de handreikingen uit de Brabantse norm weerbare overheid.

Uitvoering aanbevelingen uit het Masterplan interne weerbaarheid

Uitvoering van deze aanbevelingen is afgerond en wordt nu uitgevoerd volgens de (voor de provincie relevante) handreikingen uit de Brabantse norm voor een weerbare overheid.

Aantal jonge bezoekers aan de Riskfactory

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal jonge bezoekers aan de Riskfactory	5.000			

Het bereikte aantal betreft de neerwaartse bijstelling van de oorspronkelijke doelstelling voor 2024, vanwege beperkte bezoekmogelijkheden door de continulesroosters van onderwijsinstellingen. We streven er echter naar dit aantal geleidelijk te verhogen, onder andere door het gebruik van een nieuw sturingsmechanisme: een dashboard voor schoolbezoeken.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Brede Welvaart incl. Gezondheid

Verstevigen Brede Welvaart voor alle Brabanders

Indicator 2024

- We ontwikkelen een monitor brede welvaart in Brabant (populatieonderzoek uitgevoerd naar de ervaren brede welvaart vastgesteld op 11 juli 2023)

Gezondheid

Indicator 2024

- De Levensverwachting in als Goed Ervaren Gezondheid (LGEG, RIVM 4 jaarlijks uit GGD Volwassenmonitor). Op het moment van het vaststellen van de ambitie 'drie gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander', was de LGEG in Brabant voor het laatst gemeten in 2016. Inmiddels hanteert het RIVM een andere rekenmethode waardoor cijfers uit 2016 niet te vergelijken zijn met de nu beschikbare cijfers uit 2020. Om die reden nemen wij nu als referentiejaar 2020 voor genoemde ambitie.
- In GGD-regio West-Brabant was de LGEG in dat jaar 66,3 jaar, in GGD-regio Hart voor Brabant 66,8 jaar en in GGD-regio Brabant Zuidoost 67 jaar. Brabantbreed 66,7 jaar.
- Alle begrotingsprogramma's hebben met ingang van de begroting 2023 tenminste één gezondheidsindicator opgenomen, in de begroting 2024.

De LGEG in Noord-Brabant was in 2020 gemiddeld 66,7 jaar. Nieuwe RIVM-cijfers worden in 2025 verwacht. De impact van de COVID-19 pandemie op deze trend moet nog blijken. Alle ontwikkelprogramma's hebben een gezondheidsindicator opgenomen in de begroting. De actuele stand van zaken is te vinden in het dashboard Gezondheid op www.brabant.nl/gezondheid.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Uitvoering geven aan de uitvoeringsagenda brede welvaart die invulling geeft aan rolneming provincie

De uitvoeringsagenda is op 5 november definitief vastgesteld en de uitvoeringslijnen worden opgestart.

We verkennen of een tweede ronde van het Brabant Outcomes Fund (BOF2) haalbaar is en bij kan dragen aan het versterken van brede welvaart in Brabant

In de 2e helft van 2024 zijn de gesprekken met de BOM weer gestart om te kijken of zij de uitvoering van BOF2 kunnen oppakken. In het kader van het vervolgtraject zal in 2025 een marktonderzoek worden uitgevoerd.

Doorontwikkelen van Brabantse Monitor Gezondheid

Het Dashboard Gezondheid geeft inzicht in diverse gezondheidsindicatoren in Brabant. Deze indicatoren worden gemeten en jaarlijks verfijnd. Daarnaast is een samenwerking gestart met BrabantScan van de GGD om de data en kwaliteit van de indicatoren verder te verbeteren.

Continue aandacht voor meekoppelkansen en monitoren voortgang op indicatoren begroting 2024

Meekoppelkansen worden benut door intensief samen te werken met andere provinciale programma's. Zo zorgen we voor een samenhangende en effectieve aanpak. De voortgang op indicatoren wordt gemonitord via het Dashboard Gezondheid..

Organiseren dag van de gezondheid

Indicator	2024	2025	2026
Ieder begrotingsprogramma levert tenminste één gezondheidsindicator aan	9	PM	PM
De Levensverwachting in als Goed Ervaren Gezondheid (2023, 66,7 jaar)	Stijgend	Stijgend	Stijgend

Op de Dag van de Gezondheid 2024 stond het thema gezonde leefomgeving centraal. Beleidsmakers, experts en partners gingen in gesprek over hoe Brabant kan bijdragen aan drie gezonde levensjaren extra voor iedere Brabander in 2030. Hoogtepunten:

- Keynote van Lodewijk Asscher, over leefbaarheid en gezondheid. Hij is oud-minister van sociale zaken en werkt als adviseur aan diverse maatschappelijke opgaven
- Inspirerende lezing door Marianne Lefever, architect en expert in duurzame en gezonde stadsontwikkeling.
- Praktische workshops over gezondheid in beleid en leefomgeving.

Met waardevolle inzichten en concrete acties kijken we vooruit naar de Dag van de Gezondheid 2025 op 6 juni.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Een toekomstbestendig openbaar bestuur

Indicatoren:

- In 2024 is participatiebeleid en -verordening voor de provinciale organisatie geformuleerd.
- Inwoners zijn bij tenminste zes beleids- en uitvoeringsontwikkelingstrajecten betrokken tot en met 2024.
- De kwaliteit van het openbaar bestuur bevorderen we via bestuurlijke samenwerking in Brabant.

In 2024 zijn belangrijke stappen gezet op het gebied van participatie en bestuurlijke samenwerking. Het provinciaal participatiebeleid is vastgelegd in het Beleidskader Toekomstbestendig Bestuur. De volgende stap is het opstellen van de participatieverordening, die binnenkort wordt geformuleerd om het beleid verder te concretiseren en te verankeren. Dit volgt op basis van de Wet versterking participatie op decentraal niveau, die per 1 januari 2025 is ingegaan en decentrale overheden tot 2027 de tijd geeft voor het vaststellen van de participatieverordening. In 2024 zijn inwoners actief betrokken bij beleidsontwikkeling, bijvoorbeeld tijdens de jongerentop, de Zomerpeelcafés en via het Meedenkplatform van de N279.

Daarnaast is de bestuurlijke samenwerking verder versterkt. Gemeenten in West- en Midden-Brabant hebben een duidelijke keuze gemaakt voor samenwerking binnen de Stedelijke Regio's, en in MidStad is een gezamenlijke agenda in ontwikkeling. Ook is de samenwerking met de VBG geactualiseerd op thema's als digitale transformatie en toekomstbestendig bestuur. Hoewel de participatieverordening nog volgt, liggen de overige ontwikkelingen op schema.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Formuleren provinciaal participatiebeleid

Het provinciaal participatiebeleid is vastgelegd met het vaststellen van het Beleidskader toekomstbestendig bestuur. De participatieverordening is niet geformuleerd, aangezien de Wet versterking participatie op decentraal niveau pas sinds 1 januari 2025 van kracht is. De wet

verplicht decentrale overheden uiterlijk 1 januari 2027 de nieuwe participatieverordening vast te stellen.

Burgers zijn meer betrokken bij beleidsontwikkeling en –uitvoering

Indicator	2024	2025	2026	2027
Experimenten met verschillende vormen van participatie bij geplande beleidsvormingsprocessen	3	0	0	0

In 2024 zijn inwoners op verschillende vernieuwende manieren betrokken bij beleidsontwikkeling en -uitvoering. Zo hebben jongeren tijdens de jongerentop meegedacht over ruimtelijke ontwikkelingen in Brabant met behulp van een AI-tool die alle gesprekken realtime opnam en analyseerde, zijn er Zomerpeelcafés georganiseerd over het Ontwikkelperspectief 2050 voor De Peel en zijn er veel online reacties opgehaald via het Meedenkplatform van de N279.

Opkomst verkiezingen in Noord-Brabant

Geen streefwaarde benoemd. Geen geplande verkiezingen in 2024 voor de Tweede Kamer, provinciale staten en gemeenteraden.
Het opkomstpercentage bij de verkiezingen van 6 juni 2024 voor het Europees Parlement bedroeg in Noord-Brabant 41,98%.

Organiseren bestuurlijke samenwerking

In 2024 hebben de gemeenten in West- en Midden-Brabant definitief gekozen voor samenwerking via de Stedelijke Regio West-Brabant en de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT). In 2024 zijn in de vier regio's totaal tien ontwikkeldagen/regiodagen/ omgevingsdagen gehouden, die in samenwerking met de regio's zijn georganiseerd. Daarnaast is er binnen de verschillende regio's gesproken over de verdere doorontwikkeling van deze dagen. Tevens zijn de eerste twee bestuurlijke bijeenkomsten gehouden met de gemeenten die samenwerken binnen MidStad, waarbij afspraken zijn gemaakt over het ontwikkelen van een gezamenlijke agenda voor samenwerking, met een duidelijke focus.

Ook is in 2024 de samenwerkingsagenda 2024-2026 tussen de VBG en de provincie geactualiseerd. We werken op een zestal thema's samen met de VBG, zoals bijvoorbeeld de

digitale transformatie, het praktijknetwerk brede welvaart, toekomstbestendig bestuur en klimaatadaptatie.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Gemeenten, waterschappen en Gemeenschappelijke Regelingen voeren hun wettelijke taken conform de wet uit

Indicator:

- Eind 2024 kunnen we minstens 75% van de Gemeenten, waterschappen en Gemeenschappelijke Regelingen als ‘voldoet’ beoordelen en is er geen die een ‘voldoet niet’ heeft gekregen. (Beoordelingen: voldoet / voldoet gedeeltelijk / voldoet niet)

Voor financieel toezicht hebben alle gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en waterschappen de beoordeling 'voldoet' voor de begroting 2025. Voor huisvesting vergunninghouders blijft de druk onverminderd hoog op het huisvesten van vergunninghouders. Vooral vanwege het ontbreken van beschikbare huisvesting. Het aantal gemeenten die hun taakstelling niet hebben gehaald is toegenomen ten opzichte van het jaar 2023. Voor Informatie- en archiefbeheer hebben 4 organisaties het oordeel 'voldoet niet'. Bij omgevingsrecht zijn er 3 gemeenten met de beoordeling 'voldoet niet'.

De resultaten zijn beschikbaar via het IBT-dashboard.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Aantal gemeenten onder preventief financieel toezicht

Aantal gemeenten onder preventief financieel toezicht. (BBV verplichte indicator)

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal gemeenten onder preventief financieel toezicht	0	0	0	0

Voor het begrotingsjaar 2024 is voor alle Brabantse gemeenten sprake van het gebruikelijke repressieve toezicht op de begroting. Tegelijkertijd blijft er aandacht voor de financiële onzekerheden rondom het ‘ravijnjaar’ 2026, waarin veel gemeenten te maken krijgen met aflopende Rijksmiddelen en mogelijke tekorten.

We beoordelen of Gemeenten, Waterschappen en Gemeenschappelijke Regelingen hun wettelijke taken uitvoeren conform de wet

Indicator	2024	2025	2026	2027

% toezichtontvangers dat door ons op één of meer toezichtsgebieden wordt beoordeeld	100%*	100%*	100%*	100%*

* Aantal toezichtsontvangers op 1-1-2023: 101

Alle toezichtontvangers (101) zijn in 2024 beoordeeld voor één of meer toezicht gebieden.

We stimuleren dat toezichtontvangers van elkaar leren via toezicht

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal georganiseerde regio/kennisbijeenkomsten	4	4	4	4

Er hebben dit jaar vier kennisbijeenkomsten plaatsgevonden, voor de toezichtgebieden huisvesting vergunninghouders (1), informatie- en archiefbeheer (1) en omgevingsrecht (2). Tijdens de regiobijeenkomsten delen gemeenten met een goed voorbeeld (‘best practice’) hun aanpak en ervaringen met andere gemeenten. Doel van deze regiobijeenkomsten is van elkaar leren en ook na deze regiobijeenkomst met elkaar in verbinding te blijven om ervaringen uit te wisselen.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Interprovinciaal Overleg (IPO)
- INPA Huis van de Nederlandse Provincies
- Zuidelijke Rekenkamer

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

1. Bestuur en veiligheid

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Lasten				
Programmalasten	16.298 N	21.053 N	20.166 N	886 V
Toegerekende organisatiekosten	5.743 N	8.608 N	8.515 N	93 V
Totaal Lasten	22.041 N	29.660 N	28.681 N	979 V
Baten				
Programmabaten	2 V	42 V	233 V	191 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	285 V	285 V
Totaal Baten	2 V	42 V	518 V	476 V
Saldo van baten en lasten	22.039 N	29.618 N	28.163 N	1.456 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

1. Bestuur en veiligheid

1. Bestuur en veiligheid - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	979 V
Dotatie voorziening APPA	1.131 N

In de voorziening Appa zijn de pensioenverplichtingen van de provinciale bestuurders opgenomen. De jaarlijkse actuariële herberekening van de levenskansen en de rekenrente leidt tot een dotatie aan de voorziening APPA ultimo 2024 van € 1.131.000, waardoor de lasten hoger uitkomen.

Veilig en weerbaar Brabant	621 V

De kosten zijn met name lager uitgevallen door de € 400.000 lager dan begrote subsidieaanvraag van de Taskforce-RIEC voor haar activiteiten in 2024. De organisatie is in transitie naar een andere structuur en financieringsvorm vanaf 2025 en dit heeft geleidt tot een vertraging in de uitvoering van projecten.

Kennis en onderzoek	297 V

Er hebben minder onvoorziene onderzoeken plaatsgevonden waarbij kosten lager zijn uitgevallen dan begroot.

IPO Kwaliteit openbaar bestuur	149 V

De lasten zijn in 2024 lager uitgevallen door een lagere bijdrage aan IPO vanuit dit programma als gevolg van herijking van de IPO-begroting en verrekening resultaat en bijdrage over 2023.

Budgetten Griffie en ondersteuning PS	178 V

De uitgaven in 2024 zijn lager uitgevallen dan begroot. Dit hangt samen met de terugontvangen fractievergoedingen over 2023 van totaal € 123.000.

BrabantStad	146 V

Door de BrabantStad partners zijn bijdragen beschikbaar gesteld voor een gezamenlijke werkagenda. Het beoogde project voor eind 2024 wordt later gerealiseerd dan verwacht, waardoor minder lasten zijn gerealiseerd.

Toegerekende organisatiekosten	93 V

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet lager uit.

Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	626 V

1. Bestuur en veiligheid - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	476 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	285 V
De bijdrage in toegerekende organisatiekosten komt hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	191 V

Programma 2 Ruimte en wonen

Inleiding

Het programma heeft ook in 2024 veel ontwikkelingen gekend. Zo is na vaststelling van het Beleidskader Leefomgeving eind 2023, in 2024 de Werkgroep Leefomgeving van start gegaan met als doel om PS mee te nemen in de uitwerking van het kader en hoe, samen met partners, uitvoering gegeven wordt aan ruimtelijke vraagstukken. Ook is begin 2024 het Beleidskader Wonen en Werken vastgesteld en is op basis daarvan dit jaar de Uitvoeringsagenda Wonen en Werken 2024-2027 vastgesteld.

Op basis van het eind 2023 aan Minister de Jonge aangeleverde ruimtelijk voorstel zijn we in gesprek over de uitwerking naar het ruimtelijk arrangement, mede in relatie tot de Nota Ruimte en Programma Ruimte voor Defensie (zie memo gedeputeerde en memo gedeputeerde).

Begin 2024 is de nieuwe Omgevingswet in werking getreden. Ondanks de nog nodige aandachtspunten heeft de inwerkingtreding van de wet niet tot noemenswaardige grote problemen geleid (zie statenmededeling). We hebben ook stappen gezet in (de verkenning van) het werken met het nieuwe instrumentarium zoals het projectbesluit en bouwen we samen met partners in de regio's aan omgevingsplannen (project 'SPRONG').

Op het gebied van Wonen is op verschillende wijze inzet gepleegd om de woningbouw te versnellen. Zo is de bestaande regeling Stimulering Woningbouw opnieuw opengesteld. Ook hebben we (financieel en organisatorisch) bijgedragen en deelgenomen aan de uitvoering van de Regionale Woondeals. Daarnaast is voor het beter benutten van de bestaande voorraad gezamenlijk met drie andere provincies een 'Handreiking optoppen' opgesteld. Ondanks deze inzet is het, door tal van externe factoren, met een toename van het aantal woningen met 10.800 niet helemaal gelukt om de doelstelling van 13.500 te behalen. We zullen ons ook in 2025 samen met partners met volle kracht inzetten om onze doelstellingen te bereiken. Ook zullen we in 2025 de uitkomsten van de Woontop van 11 december 2024 doorvertalen naar onze provinciale inzet.

Voor wat betreft Werklocaties is in 2024 uitvoering gegeven aan de in 2023 opgestelde plannen van aanpak voor de Grote Oogst locaties, waarmee het verduurzamen van een 12-tal bedrijventerreinen wordt versneld. Deze aanpak wordt in 2025 doorgezet en uitgebreid (zie Statenmededeling). Daarnaast is er in alle regio's een eerste set van nieuwe regionale afspraken bedrijventerreinen gemaakt. In 2025 wordt verder gewerkt aan aanvullende en verdere concretisering van de afspraken.

Tot slot hebben we op het gebied van grote stedelijke opgaven afgelopen jaar weer verdere stappen gezet van planvorming richting uitvoering. Zo is de Uitvoeringsagenda Stedelijk Brabant vastgesteld (zie nieuwsbericht), is afgelopen maart de ontwikkelmaatschappij Fellenoord (Eindhoven) opgericht (zie Statenmededeling) en is de herijkte samenwerkingsagenda 't Zoet Breda vastgesteld (zie Statenmededeling). Daarnaast zijn ook met andere (middel)grote Brabantse steden afspraken gemaakt over vervolgstappen in diverse stedelijke gebiedsontwikkelingen zoals met de gemeenten 's

Hertogenbosch (Spoorzone), Oss (Spoorzone), en Bergen op Zoom (centrum). Zie ook de uitgebreide voortgangsrapportage Stedelijke gebiedsontwikkeling (zie Statenmededeling).

In het vierde kwartaal 2024 is de uitvoeringsagenda Wonen en Werken vastgesteld. De aanpassingen in prestaties worden bij Burap-I 2025 zichtbaar. De jaarverantwoording vindt nog plaats op basis van de oude set indicatoren.

Samen met Brabantse partners en externe onderzoeksbureaus hebben we in 2024 voortvarend gewerkt aan de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS 2.0). Deze is op 17 december 2024 vastgesteld door GS en ter kennisname aan Provinciale Staten gestuurd. Daarbij hebben we ook rekening gehouden met de (financiële) gevolgen van het hoofdlijnenakkoord van het Rijk. Ook hebben we rechtelijke uitspraken van de Raad van State (bijvoorbeeld over intern salderen) geduid en daarover geadviseerd.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Verbeteren van de Omgevingskwaliteit

Indicator:

- Kwalitatieve evaluatie naar de doorontwikkeling van het 'diep, rond en breed' werken, uit te voeren in 2027, met een tussentijdse evaluatie uit te voeren in 2025
- Gezondheid: in het programma Ruimte en Wonen zijn we onder andere actief met de verstedelijkingsopgaven en verduurzaming van de bedrijventerreinen. Hierin nemen we gezondheid bevorderende maatregelen zoals vergroening tegen hittestress. De activiteiten zijn verwerkt in het Beleidskader Leefomgeving.

De tussenevaluatie is voorzien in het 4e kwartaal van 2025.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Begeleiden en beoordelen van initiatieven met ruimtelijke impact

Na enige uitstel is uiteindelijk op 1 januari 2024 is de nieuwe Omgevingswet inwerking getreden. De grote problemen die voor inwerkingtreding verwacht waren zijn uitgebleven, mede door de inzet van tijdelijk alternatieve maatregelen, er zijn echter nog wel de nodige aandachtspunten en kinderziektes die opgelost moeten worden (zie Statenmededeling). We hebben in lijn met de nieuwe wet ook de eerste ervaringen opgedaan met nieuw instrumentarium. Het projectbesluit is hier een voorbeeld van. In 2025 zullen we dit verder ontwikkelen, waarbij we ook het instrument programmabesluit verder uit zullen werken. Tot slot hebben we via het project 'SPRONG' een traject opgestart om samen met de regionale partners aan omgevingsplannen te bouwen. Het project biedt een ontwikkelaanpak om het transitietraject in de planketen bij gemeenten te versnellen door de kennis en capaciteit regionaal te bundelen.

Uitvoeren Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS)

Indicator	2024	2025	2026	2027

Nader te bepalen o.b.v. actualisatie
Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof

We hebben op 17 december 2024 de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS 2.0) vastgesteld en ter kennisname aan Provinciale Staten aangeboden. Dat is later dan oorspronkelijk gepland (voorjaar 2024). Het Collega van Gedeputeerde Staten heeft in 2024 besloten om besluitvorming uit te stellen omdat de (financiële) gevolgen van het hoofdlijnenakkoord van het Rijk en het heroverwegen van de financiële onderbouwing hiervan in de BOS 2.0 tijd hebben gekost.

De (prestatie-) indicatoren zullen in het voorjaar/begin zomer van 2025 aan Provinciale Staten worden aangeboden.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Realiseren van voldoende woningen, die aansluiten op de vraag

Indicatoren:

- Toename Brabantse woningvoorraad periode 2023- 2035:

  Totaal toename: circa 165.000 / 13.500 per jaar

  - Waarvan sociale huurwoningen: circa 49.500 / 4.125 per jaar
  - Waarvan middeldure huur- én betaalbare koopwoningen: circa 60.500 / 5000 p/j
- Zorgvuldige inpassing van nieuwe woonruimte: gemiddeld genomen wordt ca. tweederde van de jaarlijkse woningbouw (toevoeging aan de woningvoorraad) op binnenstedelijke locaties gerealiseerd.

In 2024 is een groei van 10.800 woningen gerealiseerd. Daarmee is de beoogde doelstelling van 13.500 niet helemaal gehaald. De oorzaak voor de teruglopende groei hangt, zoals ook gemeld in de Burap-II 2024, samen met vele factoren waar de provincie geen invloed op heeft, waaronder bouw- en energieprijzen, renteontwikkelingen, juridische procedures, etc. Daarnaast hebben we landelijk gezien, dankzij alle inspanningen die we plegen, wel een hoge score. Op Flevoland en Noord-Holland na kende Brabant met een toename van 0,91% naar verhouding de hoogste voorraadgroei vergeleken met andere provincies. We blijven ons dan ook in 2025 en verder inspannen om het bouwtempo op het benodigde niveau te krijgen.

NB. Onderstaande beoogde prestaties voor 2024 zijn allemaal uitgevoerd en daarmee zijn deze, ondanks dat de doelstelling niet helemaal gehaald is (daarom oranje), de prestaties wel allemaal groen (conform planning).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Ondersteunen van versnelling woningbouw

Ook afgelopen jaar zijn verschillende maatregelen genomen om de woningbouw te versnellen. Zo is ook in 2024 de provinciale flexpoolregeling uitgevoerd. Deze regeling biedt extra capaciteit en ondersteuning aan gemeenten om woningbouwplannen sneller te verwerken. Ook is de 'Handreiking Optoppen' opgesteld. De handreiking geeft praktische handvatten aan gemeenten en woningbouwcorporaties, waarmee zij aan de slag kunnen met optoppen in een eigen buurt of wijk. Ten slotte heeft de provincie ondersteuning geboden voor specifieke doelgroepen. Zo zijn middelen beschikbaar gesteld voor het opstellen van regionale woonzorgvisies gericht op aandachtsgroepen en ouderen.

Stimuleren van nieuwe woonvormen

Om de woningbouw beter op de veranderende vraag te laten aansluiten, zijn nieuwe regionale afspraken gemaakt gericht op het stimuleren van nieuwe woonvormen in de woningbouwprogrammering en is uitvoering gegeven aan de regeling Collectieve Wooninitiatieven. Dit betreft een regeling voor betaalbare en duurzame woningbouwprojecten van collectieve initiatiefnemers en sociale ondernemingen die bouwen voor bijzondere doelgroepen.

Actualiseren van regionale afspraken over woningbouwaantallen, betaalbaarheid en doelgroepen

De provincie heeft samen met gemeenten en woningcorporaties in maart 2023 vier Regionale woondeals afgesloten met als doel om zo gezamenlijk de woningbouwopgaven aan te pakken (zie Statenmededeling). De afspraken zijn afgelopen jaar grotendeels geactualiseerd. Een deel van de afspraken (met name kwalitatief) wordt op basis van de uitkomsten van de Woontop (11 december 2024) in 2025 geactualiseerd. Verder hebben we afgelopen jaar met diverse partijen zoals bouwbedrijven, woningbouwcorporaties, gemeenten en Rijk per regio aan de zogenoemde versnellingstafels gesproken over knelpunten en manieren om het tempo van de woningbouw te verhogen. Ook hebben we organisatorisch en financieel bijgedragen aan de verschillende uitvoeringsaspecten die voortkomen uit de Regionale Woondeals. Zo is in samenspraak met veel partijen de 'Handreiking kwalitatief (her)programmeren' opgesteld. Hiermee wil de provincie de Brabantse gemeenten en andere bij de woningbouw betrokken partijen helpen om bestaande woningbouwplannen beter aan te laten sluiten op de veranderende vraag.

Actualiseren informatie over bevolking, bouwen en wonen

De 'Monitor Bevolking en Wonen' is geactualiseerd zo ook het 'Kwartaalbeeld Woningmarkt Noord-Brabant' (4x per jaar) en is er gerapporteerd over de omvang en samenstelling van het (gemeentelijke) planaanbod voor woningbouw. Informatie over actuele ontwikkelingen van de Brabantse bevolking, de woningbouw en het planaanbod zijn breed gedeeld en gepubliceerd op onze provinciale website.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Zorgdragen voor duurzame en toekomstbestendige werklocaties in Brabant

Indicatoren:

- Ontwikkeling werklocaties. Oppervlakte harde en geprogrammeerde plancapaciteit voor nieuwe werklocaties, ten opzichte van de uitbreidings- en vervangingsvraag in het laagscenario tot en met 2030, streefwaarde 100% (2022: 93%).
- De voortgang van de verduurzaming van Grote Oogst terreinen.
  - 50% verduurzaming in 2030 op het gebied van energie- en materiaalgebruik op Grote Oogst terreinen.
  - Monitor > opleveren kwalitatieve en kwantitatieve monitor Grote Oogst.

Loopt op koers. Over de voortgang van de verduurzaming van Grote Oogst terreinen is eind 2024 een voortgangsrapportage opgesteld en gedeeld met de Staten (zie Statenmededeling.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Ondersteunen van verduurzaming op 12 'Grote Oogst' locaties

Op basis van de in 2023 vastgestelde Plannen van Aanpak zijn de 12 terreinen in verschillende snelheden aan de slag gegaan met de uitvoering. De eerste successen op het gebied van energie, klimaatadaptatie en circulaire economie zijn reeds zichtbaar. De aanpak wordt richting 2025 verder uitgebreid. Zie verder statenmededeling Stand van zaken aanpak Grote Oogst.

Faciliteren van campussen

Het afgelopen jaar is verder ingezet op de (door)ontwikkeling van campussen. Zo is de campus ontwikkelingsorganisatie voor de Brainport Industries Campus opgericht en hebben we samen met onze partners stappen gezet om te komen tot een Publiek Private Samenwerking (PPS) voor de Automotive Campus in Helmond.

Actualiseren van (regionale) afspraken bedrijventerreinen

In alle regio's zijn op onderdelen afspraken gemaakt, maar ook in 2025 zal nog worden gewerkt aan nieuwe aanvullende afspraken naar aanleiding van de in 2022 opgestelde prognoses. Daarnaast is het, zoals bij de Burap-II 2024 aangegeven, steeds meer een continue en adaptief proces.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Integraal werken aan het toekomstbestendig maken van het stedelijk netwerk

Indicatoren:

- Kwalitatieve monitor, 1 keer per 2 jaar, 1e uit te voeren in 2024.
- Kwalitatieve evaluatie, 1 keer per 2 jaar, 1e uit te voeren in 2025.

- De kwalitatieve monitor Stand van zaken Stedelijke Gebiedsontwikkeling is medio 2024 opgesteld en met de Staten gedeeld (zie Statenmededeling).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Gezamenlijk met partners opstellen en realiseren uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant

- Op 17 oktober 2024 hebben de samenwerkende overheden ingestemd met de Uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant in de Brabantbrede stuurgroep waarin alle partijen vertegenwoordigd zijn. De partijen gaan nu aan de slag met de uitvoering van de acties uit deze agenda (zie verder nieuwsbericht).

Mogelijk maken van stedelijke gebiedsontwikkelingen binnen de 12 grootste steden

- We zijn in alle 12 steden concreet aan de slag, waarbij we steeds meer van 'richting geven' in de fase 'mogelijk maken' komen. Het zijn langjarige, complexe en tijdsintensieve ontwikkelingen, die een dito commitment vergt van de partners. Zoals bekend zijn er samenwerkingsovereenkomsten en afspraken met de gemeenten Eindhoven en Breda, waarbij we intensief samenwerken aan respectievelijk de gebiedsontwikkeling Knoop XL en de gebiedsontwikkeling van 't Zoet. Met de gemeenten 's-Hertogenbosch en Oss hebben we een agenda vastgesteld waarop we samen gaan verkennen wat de haalbaarheid is en tot welke samenwerkingsafspraken dit kan leiden. Ook in de middelgrote steden maken we gebiedsontwikkelingen mogelijk, zoals de centrumontwikkeling in Uden.

Uitvoeren en doorontwikkelen kennisprogramma gebiedstransformaties

- We hebben een kennis- en netwerkprogramma opgezet waarin we onze kennis en die van anderen delen en samen verder ontwikkelen. Het netwerk bestaat uit provincie- en gemeenteambtenaren én bestuurders die zich dagelijks met gebiedstransformaties bezighouden. Middels verschillende vormen, zoals onder andere netwerksessies, wordt kennis en vraagstukken gedeeld. Zo heeft op 23 januari 2025 de Werkconferentie Stedelijke Gebiedsontwikkeling plaatsgevonden waarbij het bouwen van toekomstbestendige gebieden centraal stond.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- BV Fellenoord
- Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte (ORR)
- Brabantse Ontwikkelmaatschappij (BOM)

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

2. Ruimte en wonen

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Lasten				
Programmalasten	74.299 N	21.175 N	18.944 N	2.231 V
Toegerekende organisatiekosten	8.034 N	16.524 N	12.543 N	3.981 V
Totaal Lasten	82.333 N	37.699 N	31.487 N	6.212 V
Baten				
Programmabaten	52.425 V	15.424 V	12.745 V	2.679 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	52.425 V	15.424 V	12.745 V	2.679 N
Saldo van baten en lasten	29.908 N	22.275 N	18.742 N	3.533 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

2. Ruimte en wonen

2. Ruimte en wonen - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	6.212 V
Aanpak stikstof	566 V
De onderbesteding wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de bijdrage aan het IPO lager uitviel dan verwacht en vanwege een latere vaststelling van de BOS 2.O waardoor de financiering van daaruit voortkomende activiteiten pas in 2025 nodig zal zijn.	
Specifieke uitkeringen indirecte uitvoeringskosten Landelijk Gebied	677 V
De onderbesteding wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de bijdrage aan het IPO lager uitviel dan verwacht en vanwege een latere vaststelling van de BOS 2.O waardoor de financiering van daaruit voortkomende activiteiten pas in 2025 nodig zal zijn.	
Opkoopregeling piekbelasters	790 V
De opkoopregeling piekbelasters (MGA1) loopt grotendeels volgens planning. Van de geraamde € 5,2 mln. is € 4,4 mln. gerealiseerd. De onderschrijding van € 0,8 mln. is het gevolg van één onverwachts vertraagde opkoop. Begin 2025 verwachten wij deze alsnog te realiseren.	
Toegerekende organisatiekosten	3.981 V
De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet lager uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	198 V

2. Ruimte en wonen - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	2.679 N
Rijksbijdragen via specifieke uitkeringen	2.645 N
De provinciale uitgaven die ten laste konden worden gebracht van de specifieke uitkeringen van het Rijk aangaande de Opkoopregeling piekbelasters (MGA1), de Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied en het Nationaal Programma Landelijk Gebied waren lager dan oorspronkelijk geraamd. Dit komt mede doordat naar verhouding meer capaciteitskosten ten laste van de specifieke uitkering zijn gebracht en minder programmakosten.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	34 N

Programma 3 Water en bodem

Inleiding

In 2024 hebben we, ondanks diverse uitdagingen, vol ingezet op de uitvoering van onze water- en bodemopgaven. Hieronder benoemen we een paar belangrijke resultaten.

Realisatie
Na jaren van voorbereiding vond besluitvorming plaats rond de hoogwater-beschermingsprojecten Meanderende Maas (dijkversterking van Ravenstein tot Lith) en Ruimte voor de Maas bij Oeffelt (aanpak flessenhals), waardoor de uitvoering daadwerkelijk van start ging in 2024. Daarbij is ook overeenstemming bereikt over behoud en herstel van de bakenbomen, al 80 jaar beeldbepalende landschapselementen langs de Maas.
Daarnaast is BodemUP 2.0 volop in uitvoering. In 2024 zijn ruim 600 boeren door bodemcoaches bezocht en geadviseerd over het nemen van water- en bodemmaatregelen.
Ook de Kaderrichtlijn Water (KRW) is volop in uitvoering. Voorbeelden van gerealiseerde KRW-projecten zijn o.a. beekherstel Sint Oedenrode, natuurlijke vispassage Essche stroom, klimaatrobuuste inrichting Oeffeltse Raam en herinrichting Markdal Zuid. Gezamenlijk met de waterschappen heeft de provincie daarnaast de 'KRW-Impuls Brabant' vormgegeven. Hierin worden maatregelen voorgesteld die door provincie en waterschappen nog extra uitgevoerd kunnen worden in lijn met de ambitie van het Bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant'.

Ontwikkeling
Om de principes van 'water en bodem sturend' en de afspraken uit de Droogteagenda uit te werken en beter te verankeren in provinciaal beleid is in 2024 een Addendum op het Regionaal Water- en Bodemprogramma 2022-2027 ontwikkeld en ter inzage gelegd. Besluitvorming volgt begin 2025.
In het verlengde hiervan is bodem- en watersysteemherstel betrokken geweest bij de ontwikkeling van het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG). Het bijbehorende No-regret maatregelenpakket – met een substantieel deel gericht op water en bodem – heeft geleid tot de toekenning van in totaal € 231 mln. aan Noord-Brabant door het Rijk. Met het wegvallen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied is het BPLG intussen omgevormd tot de Aanpak landelijk Gebied (ALG). In deze aanpak ligt de focus op de groenblauwe gebiedsgerichte aanpak in de 12 complexe GGA-gebieden waar natuur- en wateropgaven samenkomen.
Verder is de drinkwatervoorziening in Noord-Brabant een continu aandachtspunt vanuit onze wettelijke rol. In 2024 heeft het nadrukkelijk ook de aandacht van uw Staten gehad met het door de Zuidelijke Rekenkamer opgeleverde rapport 'Drinkwater in gedrang'.

Samenwerking
In het kader van de 'Beleidstafel wateroverlast en hoogwater', opgericht na de extreme neerslag in Limburg, België en Duitsland in de zomer van 2021, is in samenwerking met de waterschappen en Veiligheidsregio's gestart met het uitvoeren van twee bovenregionale stresstesten (in West- en Oost-Brabant).
En zijn we in de Zuidwestelijke Delta toegetreden tot de BGTS Geopark Schelde Delta, een grensoverschrijdend openbaar lichaam voor de samenwerking rond dit in 2024 nieuw benoemde UNESCO Global Geopark. We zijn gestopt met het samenwerkingsverband Waterpoort. En zijn we in

samenwerking met het waterschap Brabantse Delta gestart met een pilot om de blauwalg in de Binnenschelde te voorkomen.
Verder vond er op een hete dag in juni de succesvolle Expeditie Klimaatadaptatie 2100 plaats. De partners van het Platform Klimaatadaptatie Zuid-Nederland - gemeenten, waterschappen en provincie Noord-Brabant en Limburg - zijn concreet aan de slag in werkregio's en zetten verdere stappen naar klimaatbestendigheid. De meest relevante ontwikkelingen voor/door onze provincie worden gedeeld via het portaal www.klimaatadaptatiebrabant.nl.
En in december 2024 organiseerden we het symposium 'Waterzuinige Brabander'. Centraal stond de vraag: "Hoe overbruggen we de kloof tussen wéten dat we zuinig moeten zijn met water en ook werkelijk zuinig dóen?" Verschillende invalshoeken kwamen bij elkaar: kennis over water, wetenschappelijke inzichten over gedragsverandering, goede voorbeelden én creativiteit. Een boeiende middag met ontwerpers, gedragswetenschappers en waterprofessionals vanuit gemeenten, waterschappen, provincie, terreinbeheerders, drinkwaterbedrijven en (landbouw)bedrijfsleven.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Voldoende Water. Niet te weinig diep en ondiep grondwater en oppervlaktewater met optimale zoetwaterbeschikbaarheid en waterverdeling in geval van extreme droogte, en niet te veel oppervlaktewater, om ernstige regionale wateroverlast zo veel mogelijk te voorkomen

Indicatoren:

- De grondwatervoorraad is op orde en stabiel op termijn: Grondwaterstand en stijghoogte in de grondwaterlichamen voldoet aan de norm (uiterlijk 2027 moeten beide grondwaterlichamen voldoen, 1 voldoet momenteel niet).
- Voldoende grondwater voor de natuur: Areaal natte natuurparels dat niet langer verdroogd is (uiterlijk 2027 is 12.000 ha NNP niet langer verdroogd).

Bovenstaande indicatoren vergen een langetermijn aanpak en medewerking van veel partijen. Daarom hebben we in 2021 nadere afspraken gemaakt met onze waterpartners in het Grondwaterconvenant 2021-2027, de Droogteagenda 2023-2040 en de Maatwerkovereenkomsten met de waterschappen (MOKs) en de daarbij horende adaptieve programmering. Het beeld ontstaat dat niet alle maatregelen gericht op verdrogingsbestrijding voor 2027 uitgevoerd kunnen worden. Dit komt met name door onvoldoende beschikbare gronden en de complexiteit van het uit te voeren watersysteemherstel.

In 2024 heeft het Zuidelijke Rekenkamer rapport over drinkwater een impuls gegeven aan het waterbewustzijn in Brabant. Vanuit de Droogteagenda heeft de provincie daar via het symposium "Waterzuinige Brabander" een verdere impuls aan gegeven.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Grondwateronttrekkingen

Indicator	2024	2025	2026	2027
Omvang vergunde grondwateronttrekkingen in mln. kubieke meter	285	(*)	(*)	(*)

(*) afhankelijk van de ontwikkelingen, de streefwaarde geeft nu de totale vergunde omvang aan van drinkwaterbedrijven en industrie weer, van de vergunningen waar de provincie bevoegd gezag voor is.

In 2024 hebben we ons hard gemaakt om de winningen Gilzerbaan en Kruisland te kunnen gaan benutten. Bij Gilzerbaan is de rechtszaak tegen de provincie 'on hold' gezet en is een minnelijk traject gestart dat in 2025 toewerkt naar een overeenkomst tussen provincie, drinkwaterbedrijf en natuurorganisaties. Bij Kruisland is Brabant Water leidend en hebben wij waar nodig meegewerkt aan het MER, het omgevingstraject en het voorbereiden van de benodigde vergunningstrajecten.

In het ZRK rapport Drinkwater in gedrang is aangegeven dat deze indicator niet goed de provinciale doelen en inspanningen weergeven; in 2025 volgt daarom een aanpassing van deze indicator.

Verdrogingsaanpak natte natuurparels

In 2024 zetten we vol in op projecten uit de maatwerkovereenkomsten met de waterschappen om de KRW-opgave te behalen.

Indicator	2024	2025	2026	2027
Hectares binnen natte natuurparel waarin maatregelen voor het vasthouden van water zijn getroffen (cumulatief) (KRW doelstelling 12.000 ha in 2027)	1.200	4.000	7.000	9.600
Hectares buiten natte natuurparel waar maatregelen voor het vasthouden van water zijn getroffen (cumulatief) (doelstelling 27.000 ha in 2027)	0	13.000	18.000	21.700

Tot en met 2024 is 1030 ha Natte Natuurparel hersteld. Het aantal gerealiseerde ha is lager dan verwacht, zoals reeds in Burap-II 2024 aangegeven. Daarom is deze indicator op oranje gezet. De uitvoering van de verdrogingsopgave binnen en buiten de Natte Natuurparels (NNP) betreffen complexe gebiedsprocessen die van de gebiedspartners meer voorbereiding vergen dan gedacht. Daarbij vormt het beschikbaar krijgen van grond het grootste knelpunt voor de uitvoeringspartners.

Zuidwestelijke Delta en Geopark Peelhorst en Maasvallei

Indicator	2024	2025	2026	2027
Project Roode Vaart	Fase 1	Fase 1 en verkenning fase 2	Verkenning fase 2	Realisatie fase 2

Voortgang Geopark Schelde Delta	UNESCO status houder	Financiële bijdrage	Financiële bijdrage	Financiële bijdrage
Voortgang Geopark Peelhorst en Maasvallei	Voorbereidingen UNESO aanvraag	Voorbereidingen UNESO aanvraag	UNESCO-status aanvraag	

Voor het project Roode Vaart verwachten we conform planning in 2025 een eindvonnis van de Raad van Arbitrage bij Bouwgeschillen inzake de afronding van Roode Vaart fase 1.

In 2024 is de 'Pilot Binnenschelde' gestart ten aanzien van tegengaan van Blauwalg. Deze pilot loopt tot en 2025.

In 2024 is door UNESCO het Global Geopark label toegekend aan het Geopark Schelde Delta. Om het Geopark Schelde Delta te beheren is een Benelux Groepering Territiorale Samenwerking (BGTS) opgericht, provincie Noord-Brabant is toegetreden (onder de voorwaarde dat het voor 31 december 2027 haar rechten en plichten overdraagt aan de gemeenten Bergen op Zoom, Roosendaal, Steenbergen en Woensdrecht).

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Schoon Water. Schoon grond- en oppervlaktewater voor onze volksgezondheid en natuur, conform de normen van de Kaderrichtlijn Water; het voorkomen van verontreiniging en het beschermen van diepe grondwatervoorraden

Indicatoren:

Basis op orde: alle oppervlaktewateren en het grondwater voldoen aan de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water in 2027. (bevat verplichte indicator BBV: % van de waterlichamen met een goede ecologische kwaliteit)

- Alle fysische, biologische en chemische parameters zijn op orde voor zowel de KRW-oppervlaktewateren als de overige oppervlaktewateren.
- Het grondwaterlichaam verkeert in een goede chemische (grondwater)toestand;
- Er vindt geen trendmatige achteruitgang van de (grond)- waterkwaliteit plaats

Verminderde inbreng stoffen:

- De inbreng van antropogene stoffen en stoffen die expliciet in de KRW genoemd zijn wordt voorkomen en beperkt. Dit geldt voor alle gevaarlijke stoffen, ook als er momenteel nog geen waternormen voor zijn, zoals voor PFAS, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten en plastics.

Grondwater voor menselijke consumptie is blijvend beschermd:

- Bronnen openbare drinkwaterwinningen zijn op orde.

Deze indicatoren dragen bij aan de provinciale doelstelling: ‘3 gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander’.

De waterkwaliteit voldoet niet overal aan de wettelijke eisen. Via de adaptieve programmering van de maatwerkovereenkomsten (MOKs) en de KRW-impuls bespreken we met de waterschappen op welke manieren de uitvoering versneld kan worden. Het beeld ontstaat dat niet alle inrichtingsmaatregelen voor 2027 uitgevoerd kunnen worden. Dit komt met name door onvoldoende beschikbare gronden en de complexiteit van het uit te voeren watersysteemherstel. De bronnen voor openbare drinkwaterwinningen zijn op orde, maar grondwaterbescherming verdient blijvend aandacht (denk aan stikstof en fosfaat, gewasbeschermingsmiddelen, andere stoffen zoals PFAS).

In 2024 is samen met de waterschappen de KRW-Impuls Brabant opgesteld als opmaak naar een gezamenlijke bestuurlijke agenda op dit technisch, financieel en bestuurlijke complexe dossier.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Schoon grondwater

Indicator	2024	2025	2026	2027
Percentage landbouwgrond dat deelneemt aan het project Bodem Up 1.0 in de 8 grondwaterbeschermingsgebieden die het meest kwetsbaar zijn voor nitraatuitspoeling (*)	80%	80%		
Aantal van de 8 grondwaterbeschermingsgebieden, die het meest kwetsbaar zijn voor nitraatuitspoeling, dat voldoet aan de norm (van 50 milligram nitraat/liter) in 2025	7	8		
Percentage deelnemers aan Schoon Water voor Brabant 2024-2026 in de 11 meest kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden (blijvende inspanning nodig)(**)	80%	80%	80%	

(*) De indicator “Percentage landbouwgrond dat deelneemt aan het 7e NAP in de 8 met nitraat meest vervuilde grondwater-beschermingsgebieden” is geactualiseerd naar “Percentage landbouwgrond dat deelneemt aan het project Bodem Up 1.0 in de 8 grondwater-beschermingsgebieden die het meest kwetsbaar zijn voor nitraatuitspoeling”. Bodem UP 1.0 richt zich hierbij op de nitraat- en KRW-doelen.

(**) In afwachting van het vervolg Schoon water voor Brabant 2024-2026 is geen streefwaarde opgenomen in 2027

Door begeleiding van deelnemers aan het programma Schoon Water voor Brabant zien we inmiddels een vrij constante lijn in het percentage van deelname.

Schoon oppervlaktewater

In 2024 zetten we vol in op projecten uit de maatwerkovereenkomsten met de waterschappen om de KRW-opgave te behalen.

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal kilometers (cumulatief) herstelde beken en kreken en Natuurvriendelijke oevers (Kaderrichtlijn Water doelstelling 610 km in 2027)	75	200	350	450
Aantal (cumulatief) opgeloste vismigratieknelpunten (KRW-doelstelling 232 stuks in 2027)	60	100	125	160

Tot en met 2024 is 78 km aan beken en natuurvriendelijke oevers hersteld. Dit sluit aan bij de streefwaarde.

Tot en met 2024 zijn 48 vismigratieknelpunten opgelost. Dit is lager dan verwacht. Het betreffen complexe gebiedsprocessen die van de gebiedspartners meer voorbereiding vergen dan gedacht. Waarbij de natte omstandigheden van najaar 2023 en voorjaar 2024 een nadelig effect hebben op het uitvoeringstempo (bijvoorbeeld machines die niet op het land kunnen, en focus van projectleiders op wateroverlast)., zoals ook bij Burap-II 2024 aangegeven. Daarom is deze indicator op oranje gezet.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Veilig Water. Veiligheid tegen hoogwater in het hoofdwatersysteem en het regionaal watersysteem

Indicatoren:

Brabant is beschermd tegen overstromingen en biedt Ruimte voor de rivier:

- Het percentage rivierenlandschap waar sprake is van sterke dijken in combinatie met een uitbreiding van de afvoercapaciteit.
- De regionale keringen zijn veilig (100% voldoet aan de norm).

De rivierverruimingsprojecten en de verbetering van de primaire waterkeringen gebeurt met de gezamenlijke partners, waarbij de provincie nadrukkelijk oog heeft voor de meerwaarde voor de omgeving. De verbetering van de regionale keringen verloopt volgens planning.

Mogelijk leiden de recente gerechtelijke uitspraken rondom stikstof tot een aangepaste planning voor de waterveiligheidsprojecten. In 2025 wordt de impact op de uitvoering van de verschillende dijkversterkingen onderzocht, op basis hiervan wordt de planning beoordeeld.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Toezicht op uitvoering verbeterplannen waterschappen

Indicator	2024	2025	2026	2027
Km te herstellen regionale keringen door het waterschap: i.h.k.v. provinciale toezicht op uitvoering verbeterplannen waterschappen:			34 (**)	
– Brabantse Delta – Aa en Maas – De Dommel – Rivierenland	(*)			(***)

(*) in 2024 zijn de keringen van Waterschap Rivierenland langs de Afgedamde Maas getoetst, voornamelijk op piping. De verbeteropgave moet verder worden geconcretiseerd in een vervolgonderzoek.

(**) aanvullende opgave bij Waterschap Brabantse Delta bovenop de bestaande dijken ten aanzien van nieuwe dijk voor waterbergingsgebied met natuurontwikkeling langs de Mark.

(***) aan de hand van laatste toetsing spelen er bij de waterschappen Aa en Maas en De Dommel geen verbeteropgaven (alleen beheer en onderhoud). De volgende toetsingscyclus is niet voor eind 2026 gepland.

Op basis van de huidige toetsingsrapportages zijn alle verbeterplannen conform planning uitgevoerd.

Uitvoeren Deltaprogramma Maas

Indicator	2024	2025	2026	2027
Voortgang rivierverruimingsprojecten (MIRT fase)				
• Meanderende Maas	Planuitwerking	Realisatie	Realisatie	Realisatie t/m 2028
• Oeffelt	Planuitwerking	Planuitwerking	Realisatie	Realisatie t/m 2027
• IRM pilot Hoogwater 's-Hertogenbosch / Crèvecoeur	Uitwerken samenhang met de aanpak in het regionaal watersysteem (HoWaBo-2)	Afronding en vervolgafspraken m.b.t. samenhang HoWaBo en HWBP Lith-Bokhoven		
• Verlengde brug veerweg Alphen	Realisatie	Afronding		

In juli 2024 is de realisatieovereenkomst voor Meanderende Maas aangegaan, waarna een start is gemaakt met de realisatiefase. De start van de werkzaamheden is voorzien in Q1 2025. Daarnaast zijn de werkzaamheden voor de verlengde brug Veerweg Alphen opgeleverd, de afronding van het project is gepland in Q2 2025.

Ruimtelijke inbedding en goedkeuringsbevoegdheid GS bij versterking van primaire dijken

Indicator	2024	2025	2026	2027
• Ravenstein-Lith (onderdeel Meanderende Maas)	Planuitwerking / Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie t/m 2028
• Cuijk-Ravenstein	Planuitwerking	Planuitwerking	Realisatie	Realisatie t/m 2029
• Lith-Bokhoven	Verkenning	Verkenning/Planuitwerking	Planuitwerking	Realisatie t/m 2029
• Doeveren	Verkenning	Verkenning/Planuitwerking	Realisatie	
• Geertruidenberg-Amer-Donge-Wilhelminakanaal	Voorverkenning	Voorverkenning	Verkenningsfase	Planuitwerkingsfase t/m 2029
• Standhazensedijk-Drimmelen (versnelde aanpak binnen Moerdijk-Drimmelen)	Realisatie/Afronding			
• Moerdijk-Drimmelen	Verkenning	Verkenning	Planuitwerking	Planuitwerking
• Willemstad-Noordschans	Verkenning	Verkenning	Verkenning	Planuitwerking t/m 2029

De dijkverbetering Standhazensedijk-Drimmelen is in 2024 gerealiseerd en afgerond.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Vitale Bodem. Vergroten van de vitaliteit, sponswerking, resistentie tegen ziekten en natuurlijk productievermogen van de bodem voor duurzame landbouw en biodiversiteit

Indicator:

In de agrarische beïnvloedingsgebieden rondom de prioritaire N2000 gebieden en natte natuurparels, in de voedingsgebieden voor strategische grondwatervoorraden, grondwaterbeschermingsgebieden en gebieden met verhoogd risico op uitspoeling van nitraat en afspoeling van fosfaat is de bodem vitaal en worden de normen voor de Kaderrichtlijn Water en Nitraatrichtlijn gehaald:

- de sponswerking voor water en voedingsstoffen is op orde: verliezen van voedingsstoffen naar het grond- en oppervlakte- water zijn minimaal en er is geen sprake meer van verdichting, zodat regenwater kan infiltreren;
- het gehalte aan organische stof is op zodanig niveau dat een gevarieerd bodemleven mogelijk is en meststoffen en water worden gebonden;

Streven: 100% van de landbouwbodems in 2050 vitaal, gekoppeld aan klimaat adaptieve inrichting en gebruik.

Ecologische principes nemen een centrale plaats in de agrarische bedrijfsvoering in:

- het aantal praktiserende boeren neemt toe.

Deze indicatoren dragen via een verbeterde (grond)waterkwaliteit bij aan de provinciale doelstelling van '3 gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander'.

Hoe vitaler de bodem is, hoe beter de effecten van klimaatverandering (zoals lange perioden van droogte en extreme regenbuien) opgevangen kunnen worden.

Voor bodemvitaliteit zijn nog geen breed geaccepteerde normen. Hier vindt landelijk en Europees nog de discussie over plaats. Herstel van de vitaliteit van de bodem vergt meerjarige inzet en effecten zijn pas na enkele jaren merkbaar. Daarom staan deze langetermijnindicatoren op oranje.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Met agrarische ondernemers bodemverbeteringsmaatregelen doorvoeren in landbouwgebieden

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal hectaren (cumulatief) landbouwareaal binnen BodemUp	6.000	12.000	20.000	27.000

In 2024 is de uitvoering van BodemUP Brabant voortvarend doorgezet.

In 2024 waren er ruim 600 boeren die deelname aan BodemUP. Samen hebben ze op ruim 9000 hectaren maatregelen genomen.

Organiseren kennisuitwisseling voor agrariërs

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal deelnemers aan kennisuitwisseling op praktijklocaties	500	500	500	500

Er zijn vanuit BodemUP 40 groepsbijeenkomsten georganiseerd, met in totaal 260 deelnemers. Daarnaast zijn 600 BodemUP deelnemers met begeleiding van een bodemcoach het veld ingegaan.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Klimaatadaptatie. Aanpassen aan klimaatverandering in alle domeinen van het provinciale waterbeleid.

Indicator:

- Brabant heeft in 2050 een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting: Brabant wordt klimaatbestendig en waterrobuust ingericht op basis van de leidende principes uit dit RWP. (100% in 2050)

Een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van Noord-Brabant vereist een transitie in het stedelijk en landelijk gebied: van zo snel mogelijk afvoeren naar vasthouden van water. De gewenste transitie in de omgang met water in het licht van een veranderend klimaat vereist ook een omslag in denken en handelen én samenwerking door alle partijen in Brabant, van inwoner tot bedrijfsleven. In 2023 zijn de nieuwe klimaatscenario's van het KNMI verschenen. In vergelijking met de vorige KNMI-scenario's uit 2014 zijn de zeespiegelstijging, de temperatuurstijging in de zomer en de droogte aanzienlijk naar boven bijgesteld. Onduidelijk is of onze inspanningen voldoende blijken met het oog op de snelheid en impact van klimaatverandering. In 2024 zijn op basis van de KNMI'23 klimaatscenario's vier nieuwe Deltascenario's opgesteld met mogelijke toekomstbeelden. In alle vier de Deltascenario's nemen de opgaven substantieel toe, tenzij de wereld op korte termijn stopt met de uitstoot van broeikasgassen. Daarom staat deze indicator op 'oranje'.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Bewustwording, samenwerking en verankering 'klimaatbestendig handelen'

Indicator	2024	2025	2026	2027
Een actueel uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-Nederland	1	1	1	1
Percentage provinciale programma's waarin klimaatadaptatie wordt verankerd	50%	70%	90%	100%

Water en Bodem Sturend en klimaatadaptatie is verder uitgewerkt in het addendum op het RWP en uitgangspunt voor het Ruimtelijk Voorstel en daarmee inzet voor het Ruimtelijk Arrangement en de Nota Ruimte van het Rijk. De watersignaleringskaart en de landelijke maatlat groene en klimaatbestendige gebouwde omgeving is opgenomen in de provinciale Omgevingsverordening als toelichting op de lagenbenadering en de Uitvoeringsagenda NOVEX Stedelijk Brabant. In 2024 is een Green Deal afgesloten in het kader van Werklandschappen van de Toekomst dat is gericht op groene en klimaatadaptieve bedrijventerreinen.

In het kader van de bovenregionale samenwerking hoogwater en extreem weer is in 2024 gestart met twee Brabantdekkende bovenregionale stresstesten wateroverlast.

Concrete aanpak in projecten en gebieden

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal medegefinancierde (uitvoerings)projecten gericht op klimaatadaptatie (cumulatief/	15	20	25	30

In 2024 heeft uitvoering plaats gevonden door de DPRA-werkregio's van gemeenten en waterschappen van de 15 projecten die zijn gesubsidieerd op basis van de provinciale Bijdrageregeling Uitvoering klimaatadaptatieprojecten. Daarnaast vindt uitvoering plaats van projecten in beekdalen die worden mede-gefinancierd via de maatwerkovereenkomsten met de waterschappen en klimaatadaptatie projecten op basis van cofinanciering vanuit Europa., waaronder klimaatrobuuste beekdalen en circulair watergebruik (OPZuid)

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- GOB BV
- Brabant Water
- Nederlandse Waterschapsbank NV

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen..

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

3. Water en Bodem

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Lasten				
Programmalasten	55.995 N	51.368 N	45.671 N	5.698 V
Toegerekende organisatiekosten	4.615 N	7.191 N	7.199 N	8 N
Totaal Lasten	60.610 N	58.559 N	52.870 N	5.689 V
Baten				
Programmabaten	15.465 V	30.826 V	21.904 V	8.922 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	1.126 V	1.126 V
Totaal Baten	15.465 V	30.826 V	23.030 V	7.796 N
Saldo van baten en lasten	45.145 N	27.733 N	29.840 N	2.107 N

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

3. Water en Bodem

3. Water en Bodem - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	5.689 V
Schoon Water	364 V
Bij de administratieve afhandeling van de coaching in relatie tot BodemUp zijn in 2024 minder kosten ten laste van BodemUp 1.0 gebracht dan verwacht. En meer ten laste van BodemUp 2.0.	
Rivierverruimingsprojecten	1.356 V
De aanvraag voor de provinciale bijdrage voor de Meanderende Maas vanuit het waterschap Aa en Maas is december 2024 ontvangen. Deze is begin 2025 beschikt.	
Venherstel	750 V
De aanvragen voor de openstelling van de '32e wijziging subsidieregeling Natuur Noord-Brabant paragraaf 1 Herstel en behoud vennen' zijn eind 2024 ontvangen. De subsidies voor venherstel zijn begin 2025 verstrekt.	
Basisopgave Water	720 V
De toevoeging aan de voorziening grondwaterheffing was iets lager dan geraamd vanwege minder grondwateronttrekkingen dan verwacht. Het uitgavenpatroon van de samenwerkingsverbanden, zoals Zuidwestelijke Delta en Geopark Schelde Delta, is mede afhankelijk van de snelheid van de ontwikkelingen in het gebied. Waarbij Geopark Schelde Delta heeft gekampt met personele problemen. Daarnaast is de beschikbare capaciteit ingezet op het instellen van de entiteit Benelux Groepering Territoriale Samenwerking (BGTS) Geopark Schelde Delta (zie Statenmededeling 36/24a Toetreding provincie BGTS).	
SPUK's Bodemsaneringen	2.494 V
Als gevolg van vertraging in de uitvoering van bodemsaneringstrajecten zijn de lasten in 2024 lager uitgevallen. Het betreft vele afzonderlijke projecten, waarbij niet een beperkt aantal de onderuitputting verklaren. De saneringsmiddelen zijn beschikbaar vanuit SPUK's en de reserve Bodem en blijven beschikbaar. De lasten schuiven door naar volgende jaren. Van deze onderuitputting betreft circa € 1,2 mln. lagere lasten gerelateerd aan SPUK's voor bodemsaneringen, wat ook leidt tot een gelijk bedrag aan lagere baten.	
Toegerekende organisatiekosten	8 N
De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	14 V

3. Water en Bodem - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	7.796 N
Baten Interim-bedrijvenregeling	7.983 N
In het kader van de Interim-bedrijvenregeling verstrekt de provincie namens het Rijk subsidies voor bodemsaneringen van bedrijventerreinen. Op het moment dat we een subsidie verstrekken, nemen we voor hetzelfde bedrag een vordering op richting het Rijk. Abusievelijk is daarnaast voor 2024 een raming van € 8 mln. opgenomen voor verwachte baten vanuit de Interim-bedrijvenregeling, terwijl deze baten feitelijk reeds verwerkt waren in de financiële administratie.	
Baten SPUK's Bodemsaneringen	1.170 N
Doordat de lasten voor de specifieke uitkering (SPUK's) voor bodemsaneringen in 2024 lager zijn uitgevallen dan geraamd (zie hiervoor de toelichting bij lasten), wordt aan de batenzijde een gelijk bedrag aan lagere baten vanuit de specifieke uitkeringen gerealiseerd.	
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	1.126 V
De bijdrage in toegerekende organisatiekosten komt hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	231 V

Programma 4 Natuur en milieu

Inleiding

Natuur

In de afgelopen tijd is voortvarend doorgewerkt aan de realisatie van het Natuurnetwerk Brabant en het herstel van de N2000-gebieden.

Binnen het Natuurnetwerk Brabant (NNB) zijn de Natuurnetwerk Nederland (NNN) hectares aangewezen. Hiermee ligt de focus op de realisatie van deze hectares en de Natuurpactmiddelen worden daarop ingezet. Het NNB blijft in zijn geheel planologisch beschermd. De NNB hectares die buiten het NNN liggen zijn daarmee tevens beschikbaar om aanvullende doelen te realiseren met andere middelen dan de Natuurpactmiddelen. Vanuit bijvoorbeeld Kaderrichtlijn Water (KRW) en Europese en landelijke ontwikkelingen.

Gebiedsgerichte aanpak

De uitvoering van het natuurbeleid wordt voor wat betreft de gebiedsgerichte maatregelen meer in samenhang met andere opgaven (water, bodem, stikstof, klimaat, landbouw) opgepakt in de gebiedsgerichte aanpak. In ruim 100 gebieden in Noord-Brabant wordt gewerkt aan de uitvoering van de groene en blauwe opgaven met perspectief voor de landbouw in die gebieden. In en rondom twaalf stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden komen veel opgaven samen en is afgelopen jaar gewerkt aan gebiedsvisies en voorbereiding van de verdere uitvoering. Via een Statenmededeling is over de voortgang van de gebiedsgerichte aanpak gerapporteerd.

Aanpak Landelijk Gebied

In maart 2024 heeft provincie Noord-Brabant het voorontwerp BPLG (Brabants Programma Landelijk Gebied) vastgesteld. Hierin is richting gegeven aan hoe de doelen zoals gesteld in het NPLG (Nationaal Programma Landelijk Gebied) kunnen worden behaald in Brabant. Met het Landelijke hoofdlijnenakkoord werd duidelijk dat het NPLG niet werd voortgezet, waardoor GS op 15 oktober besloot te starten met de Aanpak Landelijk Gebied.

Met het plan Aanpak landelijk gebied versterkt de provincie de uitvoeringskracht in de gebiedsgerichte aanpak (GGA). Opgaven in deze gebieden worden geactualiseerd en geconcretiseerd. Door de versnelde uitvoering van de projecten komen de resultaten ook sneller tot stand. Het plan richt zich op:

1. De uitvoering van opgaven in de 12 GGA-gebieden. Hier is het herstel van de stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden het meest noodzakelijk.
2. De versterking van de uitvoeringskracht.
3. Keuzes en prioriteiten. Er worden keuzes gemaakt in de uitvoeringsprojecten op basis van de beschikbare instrumenten, grond en geld.

Het plan geeft richting aan de samenwerking van de provincie en haar gebiedspartners en hoe de uitvoering bekostigd wordt. De provincie wil verschillende financieringen van het Rijk, de provincie en uit Europa combineren maar vraagt ook haar partners om hun budgetten in te zetten. Zo ontstaan er meer mogelijkheden om de doelen te bereiken.

Extra middelen beschikbaar gekomen voor natuur

In 2024 is de beschikking van het Rijk ontvangen (€ 231,2 mln) voor een pakket no-regret maatregelen waar de provincie op korte termijn mee aan de slag wil. Deze aanvraag bestond uit maatregelen voor perspectief voor de landbouw en natuur-, en watermaatregelen. Ook zijn middelen voor de uitvoering beschikbaar gesteld (€ 8,7 mln).

Daarnaast zijn aanvullende rijksmiddelen ontvangen voor natuurherstel vanuit het landelijk Programma Natuur (€ 178,8 mln), in het kader van het landelijk Verbeterprogramma natuurmonitoring (€ 0,15 mln) en in het kader van de Versnelling aanpak natuurinclusief isoleren (€ 15 mln).

Milieu

Als provincie hebben we ambities en beleid geformuleerd in het Beleidskader Milieu. Dit beleidskader vormt ook voor de deze bestuursperiode ons kader. Met de Uitvoeringsagenda Milieu 2024-2027 is afgelopen jaar gewerkt aan een schone, veilige en gezonde leefomgeving aan de hand van tien milieuthema's. In de uitvoeringsagenda zijn de acties opgenomen voor de periode 2024-2027. De acties m.b.t. beperken geluidhinder (langs provinciale wegen) heeft vertraging opgelopen.

Voor het project Regionale samenwerking en gemeentelijke deelname Schone Lucht Akkoord is de derde fase gestart per 1 maart; inmiddels zijn 26 gemeenten aangesloten bij het Schone Lucht Akkoord. We zijn bezig met een inventarisatie van mogelijke projecten om de luchtkwaliteitsverbeteringen te bevorderen op de industrieterreinen waar het programma Grote Oogst zich op richt.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

De VTH-opdracht 2024 is door de omgevingsdiensten binnen de afspraken uitgevoerd.

In 2024 zijn de provinciale uitvoeringsagenda's van onder andere, natuur, energie, landbouw, water (RWP) en milieu vastgesteld. De omgevingsdiensten hebben een grote rol bij de realisatie van de doelen die hierin zijn vastgesteld. Voorbeelden hiervan zijn:

- het opstellen en uitvoering geven van het plan van aanpak bij Indirecte lozingen (ten behoeve van het leveren van een bijdrage aan de KRW-doelstellingen),
- uitvoering geven aan een pilot van middel- naar doelsturing
- het vergroten van de inzet op minimalisatieverplichting voor het gebruik van (p)ZZS.

In 2024 is vanuit VTH een slag gemaakt voor een eerste doorvertaling van deze doelen op de VTH-opdracht, ook wordt er meer capaciteit beschikbaar gesteld vanuit de beleidsprogramma's voor het ontwikkelen van VTH uitvoeringsbeleid op diverse onderdelen.

Op het gebied van Gebiedsbescherming (stikstof) was 2024 weer een zeer dynamisch jaar. Bijzonderheden waren de effecten van de Porthos uitspraak en de uitspraak van 18 december van de Raad van State over intern salderen (casus Rendac en de Amercentrale).

Pijler Robuuste Natuur

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Natuurnetwerk Brabant ingericht, verbonden en beheerd

Indicator:

- In 2030 is het Natuurnetwerk Brabant ingericht, verbonden en beheerd

In 2024 hebben we de hectares van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in het NNB aangewezen zodat duidelijk is welke hectares we moeten realiseren naar aanleiding van afspraken met het Rijk. In 2027 hebben we zicht op het beschikbaar hebben van de meeste gronden voor het NNN via verwerving of functieverandering. In het NNN wordt gestaag voortgang geboekt maar de verwachting is reëel dat eind 2027 nog niet alle gronden beschikbaar zijn. Partners geven aan dat het beschikbaar krijgen van NNN-gronden op vrijwillige basis niet overal tot de gewenste resultaten zal leiden. We gaan daarom vanaf 2025, die percelen die noodzakelijk zijn voor de goede staat van instandhouding van N2000 en de KRW voorleggen voor inzet van breder grondinstrumentarium. We merken dat agrariërs wachten op duidelijkheid en mogelijkheden in het kader van het nieuwe rijksbeleid.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Realisatie Natuurnetwerk Brabant: grondverwerving / functieverandering

Indicator	2012 t/m 2030	2024	2025	2026	2027
Gerealiseerde ha (cumulatief)	9.300	6.300	6.700	7.000	7.300

Zodra de Voortgangsrapportage Natuur (VRN) over 2024 beschikbaar is, wordt er een Statenmededeling opgeleverd met de verworven hectares per 31 december 2024. De cumulatieve realisatie komt naar verwachting uit rond de 6.100 ha.

Realisatie Natuurnetwerk Brabant: inrichting

Indicator (BBV-verplichte indicator)	2012 t/m 2030	2024	2025	2026	2027
Gerealiseerde ha (cumulatief)	14.900	7.800	8.300	8.900	9.600

Zodra de Voortgangsrapportage Natuur (VRN) over 2024 beschikbaar is, wordt er een Statenmededeling opgeleverd met de verworven hectares per 31 december 2024. De cumulatieve realisatie komt naar verwachting uit rond de 7.900 ha.

Realisatie ecologische verbindingszones

Indicator	2012 t/m 2035	2024	2025	2026	2027
Gerealiseerde ha (cumulatief)	1.150	250	330	410	500

De cumulatieve realisatie per 31 december 2024 is 185 ha. De realisatie blijft achter bij de prognose onder andere door stijgende kosten. Om versnelling te realiseren worden twee keer per jaar voortgangsgesprekken met waterschappen en gemeenten gevoerd. En we verkennen de mogelijkheden om EVZ te koppelen aan groen-blauwe dooradering of te combineren met agrarisch natuurbeheer.

Beheer van het Natuurnetwerk Brabant

Indicator (BBV- verplichte indicator)	2024	2025	2026	2027
Beheerde ha via de Subsidiestelsel Natuur en Landschap – onderdeel natuurbeheer (cumulatief)	82.600	83.200	83.500	84.000

Zodra de Voortgangsrapportage Natuur (VRN) over 2024 beschikbaar is, wordt er een statenmededeling opgeleverd met de verworven hectares per 31 december 2024. De cumulatieve realisatie komt naar verwachting uit rond de 82.600 ha.

Realisatie Faunapassages

Indicator	2023 t/m 2030	2024	2025	2026	2027
Aantal faunapassages (cumulatief)	200	50	75	100	125

Er zijn 56 faunapassages in 2023 en 2024 door gemeenten gerealiseerd of in uitvoering genomen.

Kwaliteit van het Natuurnetwerk Brabant

Indicator	2024	2025	2026	2027

Percentage van het NNB waarvan het beheertype gelijk is aan het ambitietype	61,5%	63%	64,5%	66%

Bij ruim 64% van het Natuurnetwerk voldoet het beheertype aan het ambitietype.

Dit percentage is bepaald aan de hand van de omvang van het netwerk zonder de Hogerwaardpolder in Zeeland, zonder de gebieden waar nog geen inrichting heeft plaatsgevonden, zonder de gebieden die vallen onder het Ondernemend Natuurnetwerk Brabant (ONNB) en zonder de Ecologische verbindingszones. De meerjarenplanning wordt hier in de eerste bestuursrapportage van 2025 op aangepast.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

N2000-gebieden hersteld en versterkt

Indicator:

- De kwaliteit en kwantiteit van de habitattypen en soorten uit de VHR mogen nooit achteruitgaan.
- In 2030 zijn in de N2000-gebieden de VHR-habitattypen en soorten verbeterd in oppervlakte en/of kwaliteit t.o.v. 2023 daar waar nodig volgens aanwijzingsbesluit.

Uit de natuurdoelanalyses (NDA's) blijkt dat het huidige maatregelenpakket (stikstofreductie en natuurherstel (o.a. hydrologische maatregelen)) niet voldoende is om voor alle habitats/soorten de instandhoudingsdoelen te behalen. Het behalen van de instandhoudingsdoelen is voor deze habitats/soorten momenteel buiten bereik. Er moeten aanvullende maatregelen worden genomen om de stikstofdepositie verder te reduceren en de natuur verder te versterken. In december 2024 heeft GS daarom aanvullende maatregelen vastgesteld met de BOS 2.0. De pakketten van maatregelen en onderzoeken NDA's volgen begin 2025.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Verbeteren kwaliteit en kwantiteit van habitattypen en soorten

Indicator	2024	2025	2026	2027
Kwaliteit en kwantiteit VHR-soorten en habitattypen	pm	pm	pm	pm

Uit de opgestelde natuurdoelanalyses blijkt dat op dit moment de kwaliteit en kwantiteit van beschermde soorten en leefgebieden nog onvoldoende is.

Het landelijk monitorings- en rapportagesysteem is in ontwikkeling. Op verschillende plekken binnen de monitoringstrajecten worden de knelpunten steeds duidelijker in beeld gebracht.

Uit de natuurdoelanalyses blijkt dat verslechtering van habitattypen niet is uitgesloten en dat de kwaliteit nog onvoldoende is. Op basis van de monitoringssystematiek, die tot 2030 wordt doorontwikkeld, worden de komende jaren de natuurdoelanalyses geactualiseerd. In 2025

wordt gewerkt aan een systematiek om de natuurdoelanalyses te "herijken" in het kader van het stappenplan Brabant Openhouden.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bossen aangelegd en gerevitaliseerd

Indicator:

- In 2030 is in Brabant 13.000 ha nieuw bos aangelegd t.o.v. 2020.
- In 2030 is ca. 20.000 ha bos op de zandgronden omgevormd naar vitaal bos (revitalisering van bestaande bossen) t.o.v. 2020.

De ambitie voor nieuwe en gezonde bossen is fors. Onderdeel van de ambitie is om de benodigde middelen te vinden door o.a. medeondertekenaars van het klimaatakkoord op hun medeverantwoordelijkheid aan te spreken, actief te zoeken naar nationale middelen en Europese fondsen en door de ambitie mee te koppelen met andere opgaven zoals woningbouw, energietransitie en circulaire economie. Met het toekennen van extra middelen via de perspectiefnota voor bos geeft de provincie daarvoor het goede voorbeeld en een goede impuls. Ook zijn eind 2024 rijksmiddelen toegekend voor bosrevitalisering in het kader van de koplopersprojecten No-regret en voor boscompensatie in het kader van de 2e fase Landelijk Programma Natuur.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Bosuitbreiding en bosomvorming

Indicator	2020 t/m 2030	2024	2025	2026	2027
In uitvoering genomen ha bosuitbreiding (cumulatief)	13.000	1.000	1.500	2.000	3.000
Gerevitaliseerd bos in ha (cumulatief)	20.000	5.000	8.000	11.000	14.000

Hoewel de monitoring (via satelliet) van deze indicatoren nog in ontwikkeling is en het over meerjarige projecten gaat en die deels ook al voor 2020 zijn gestart, is het de inschatting dat het streefcijfer voor 2024 voor bosuitbreiding is gehaald en voor bosrevitalisering voor ca 70% met zicht op een forse extra impuls op korte termijn.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Biodiversiteit beschermd

Indicator:

In 2030 is de stand van de populaties kwetsbare en bedreigde planten en dieren minimaal behouden t.o.v. 2022.

De biodiversiteit staat onder druk, ook buiten de N2000-gebieden. Maatregelen zijn erop gericht om kwetsbare soorten te behouden, maar het resultaat daarvan is met name mede afhankelijk van de mate waarin de transities naar een duurzame landbouw en energievoorziening en naar een natuurinclusieve samenleving effect sorteren.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Behouden stand van de populaties kwetsbare en bedreigde planten en dieren

Indicator	2024	2025	2026	2027
Toename in 2030 t.o.v. 2023	49%	-	≥49%	-

De beginwaarde index (meetkundig gemiddelde) is gebaseerd op vaatplanten en broedvogels uit het provinciaal meetnet plus de CBS-data over dagvlinders, reptielen en amfibieën, met als criterium dat ze op de Rode lijst staan, van kwetsbaar t/m ernstig bedreigd. De beginwaarde index is per 2022 bepaald op 49% (stand kwetsbare soorten t.o.v. referentiesituatie van 100% in 1995). De index wordt 2-jaarlijks berekend en als deze niet meer dan 5% afwijkt van de beginwaarde als goed beschouwd.

In 2022 is de referentiesituatie bepaald en in april 2025 kan uit de metingen worden berekend hoe het jaar 2024 ten opzichte van 2022 heeft gescoord. De verwachting is, mede door de genomen maatregelen, dat de index ten opzichte van de beginwaarde redelijk gelijk is gebleven.

Stoppen achteruitgang van kenmerkende soorten van het boerenland

Indicator	2024	2025	2026	2027
Broedparen van kenmerkende vogelsoorten	79%	-	≥79%	-

De beginwaarde index (meetkundig gemiddelde) is gebaseerd op die boerenlandvogels uit het provinciaal meetnet, die gebruikt zijn voor de aanwijzing van leefgebieden in het natuurbeheerplan ten behoeve van het agrarisch natuurbeheer. De beginwaarde index is per 2022 bepaald op 79% (stand boerenlandvogels t.o.v. referentiesituatie van 100% in 1995). De index wordt 2-jaarlijks berekend en als deze niet meer dan 5% afwijkt van de beginwaarde als goed beschouwd. De mogelijkheid bestaat dat, n.a.v. de doorvertaling van de Natuurherstelverordening en de inbreukprocedure vogelrichtlijn, deze (beginwaarde) index wordt bijgesteld.

In 2022 is de referentiesituatie bepaald en in april 2025 kan uit de metingen worden berekend hoe het jaar 2024 ten opzichte van 2022 heeft gescoord. De verwachting is,

mede door de afgelopen natte jaren, dat de index ten opzichte van de beginwaarde redelijk gelijk is gebleven.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Basisvoorwaarden op orde: lucht-, water- en bodemkwaliteit

Indicator:

- In 2030 is de emissie en depositie van stikstof in Noord-Brabant afgenomen tot een niveau zoals in het kader van het NPLG tussen rijk en provincie is overeengekomen.

Op 1 oktober 2024 heeft het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu de nieuwe stikstofdepositiecijfers voor Natura 2000-gebieden gepubliceerd. Het betrof een actualisatie van landelijke gegevens van monitoringsjaar 2021 naar monitoringsjaar 2022. Afgelopen najaar kwam geen nieuwe prognose voor Natura 2000-gebieden voor 2030 beschikbaar. De volgende prognose wordt in het najaar van 2025 verwacht. Via de Memo gedeputeerde Actualisatie stikstofcijfers bent u over de actualisatie van de landelijke monitoringscijfers geïnformeerd.

Op basis van de nieuwe stikstofcijfers is het percentage stikstofgevoelige habitats in de 17 Natura 2000-gebieden met een depositie onder de Kritische depositiewaarde gestegen van ongeveer 9% in 2021 naar ongeveer 10% in 2022. Dit betekent dat in 2022 voor ruim 1.200 hectare de stikstofdepositie onder de Kritische depositiewaarde lag, terwijl dit voor ruim 11.000 hectare niet het geval was. De prognose voor 2030 blijft ongewijzigd, met een verwachting dat ongeveer 14% van het stikstofgevoelige oppervlakte onder de Kritische depositiewaarde zal komen, waardoor ongeveer 86% overbelast blijft. Wij verwachten de volgende actualisatie van de landelijke monitoringsgegevens van het RIVM in het najaar van 2025 te kunnen delen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Reductie van emissie van stikstof

Zie programma 2 Ruimte en Wonen voor de indicatoren uit de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS).

Pijler Brabant Natuurinclusief

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Natuur meewegen bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen

Indicator:

- In 2030 is er een gedeelde basis voor een 'Natuurinclusief Brabant' en zijn de 8 domeinen van natuurinclusieve samenleving uitgewerkt in specifieke plannen voor Brabant.
- In 2030 is er een positieve trend voor biodiversiteit in het stedelijk gebied

In 2024 zijn de uitvoeringsagenda's van alle provinciale beleidsvelden geïnventariseerd op bestaande natuurinclusieve initiatieven en nieuwe koppelkansen voor natuurinclusiviteit. Daarnaast is gestart met een eerste inventarisatie met externe partners, waarmee de provincie

op verschillende domeinen al actief is. Dit levert in 2025 een eerste versie van een gedeelde basis op voor een natuurinclusief Brabant. Daarnaast worden gemeenten gestimuleerd en gefaciliteerd bij het opstellen van soortenmanagementplannen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Opstellen plannen voor een 'Natuurinclusief Brabant'

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal plannen in uitvoering	pm*	pm*	pm*	pm*

**Planning volgt als in 2025 de basis voor een 'Natuurinclusief Brabant' is opgesteld.*

In 2025 volgt invulling van deze indicator op basis van het monitoren van natuurinclusiviteit in bestaande uitvoeringsagenda's.

Natuurinclusief ontwikkelen, bouwen en beheren

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal SoortenManagementPlannen (cumulatief)	2	5	10	30

De gemeenten Tilburg en Etten-Leur beschikken over een Soortenmanagementplan.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Behoud, herstel en ontwikkeling van landschappen

Indicator:

- In 2030 bestaat minimaal 10% van het landelijk gebied uit groenblauwe dooradering

Met de beschikbare middelen (o.a. provinciaal via de Stimuleringsregeling Landschap en vanuit het Rijk via de no-regret financiering tot en met 2028) kunnen vanaf 2025 hierop noodzakelijke eerste stappen richting 10% worden gezet. Duidelijk is ook dat financiering voor de langere termijn nog ontbreekt. In 2024 zijn veel aanvragen ingediend voor de stimuleringsregeling landschap.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Aanleg en herstel van landschapselementen

Indicator	2024	2025	2026	2027
Indicatoren uit landelijke monitoringssystematiek	pm	pm	pm	pm

Een landelijk monitorings- en rapportagesysteem (ministerie van LVVN) is niet beschikbaar gekomen in 2024. Om daar niet op te blijven wachten hebben wij in 2024 opdracht gegeven voor een 0-meting groenblauwe dooradering. Vanaf de eerstvolgende bestuurssrapportage in 2025 worden de waarden van deze indicator verwerkt.

Pijler Natuur voor en door Brabanders

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Meer groen in de directe omgeving

Indicator:

- In 2030 is het aantal vierkante meters groen per gemeente in de bebouwde kom (met 5%) toegenomen ten opzichte van 2023.

In 2024 is de Community of Practice 'Samen Brabant Vergroenen' van start gegaan. Een samenwerking van meer dan 17 netwerkpartijen (en dat aantal kan doorgroeien) die zich nadrukkelijk inzetten voor Natuur voor en door Brabanders en die binnen deze community onderwerpen inbrengen waarop door de samenwerking meer slagkracht kan worden gegenereerd. Deze onderwerpen zijn gericht op onze doelen meer groen in de directe leefomgeving en het versterken van de beweging van vergroening.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Stimuleren vergroening van de wijk

Indicator	2024	2025	2026	2027
Aantal m^2 groen per gemeente in de bebouwde kom	pm*	pm*	pm*	pm*

**De methodiek voor deze indicator is inmiddels bepaald en in 2024 is op basis van beschikbare gegevens een nulmeting voor 2023 uitgevoerd, waarna de prognose voor deze indicator wordt bepaald. Planning volgt in 2025. Deze meting herhalen we in 2027 en 2030.*

Vanaf de eerstvolgende bestuursrapportage in 2025 worden de waarden van deze indicator verwerkt.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Versterken van de beweging van vergroening

Indicator:

- Nog nader te bepalen

Binnen de Community of Practice 'Samen Brabant Vergroenen' die in 2024 is gestart, is als onderwerp opgepakt hoe we de beweging van vergroening zowel hard (in aantallen) als zacht (in beleving) invulling kunnen geven om zichtbaarheid en relevantie beter te kunnen duiden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Resultaat wordt na overleg met partners bepaald

Indicator	2024	2025	2026	2027
Nog nader te bepalen	pm*	pm*	pm*	pm*

** Resultaten en indicatoren zijn inmiddels bepaald en worden verwerkt in Burap-I 2025.*

Vanaf de eerstvolgende bestuursrapportage in 2025 volgt hier een met maatschappelijke partners afgesproken en te volgen indicator. In 2024 is het project Natuurverbinders van start gegaan, met diverse partnerorganisaties die een belangrijke rol spelen bij het coördineren van groene vrijwilligers en daarmee een onmisbaar onderdeel zijn in de beweging van vergroening. Samen met de partners is een indicator gedefinieerd om vanaf 2025 dit project te volgen.

Milieu

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Continue verbetering van de luchtkwaliteit en vermindering van de geluid-, geur- en lichthinder

Voor het project Regionale samenwerking en gemeentelijke deelname Schone Lucht Akkoord hebben de SLA-partners begin 2024 hun jaarlijkse plannen ingeleverd waarin staat hoe zij de uitstoot van stikstofoxiden en fijnstof in Nederland gaan verminderen. Het RIVM heeft berekend dat de gezondheidseffecten als gevolg van luchtvervuiling in 2030 met bijna 49 procent afnemen ten opzichte van 2016. Voorwaarde daarvoor is dat deze plannen volledig worden uitgevoerd. Een gezondheidswinst van bijna 49% betekent dat mensen in Nederland gemiddeld per persoon 2,5-3,5 maanden langer leven. Daarnaast kan een verbetering van onze gezondheid leiden tot een stijging van 4-8% van ons bruto nationaal product per inwoner en een hogere arbeidsdeelname.

In het Beleidskader Milieu 2030 is de ambitie opgenomen om in 2050 te voldoen aan de WHO-advieswaarden voor fijnstof en stikstofdioxide. Voor 2030 en 2040 zijn hiervoor provinciale streefwaarden in het beleidskader vastgelegd.

De Europese Raad heeft in oktober 2024 de nieuwe Europese richtlijn voor luchtkwaliteit aangenomen. De nieuwe richtlijn scherpt de eisen aan voor fijnstof, stikstofdioxide en benzeen. Eind 2026 moeten de lidstaten waaronder Nederland hun nationale regels in lijn gebracht hebben met de richtlijn. De richtlijn voorziet onder andere in een forse aanscherping van gestelde normen. Zo worden bijvoorbeeld de jaarlijkse grenswaarden voor de verontreinigende stoffen fijnstof (PM2,5) en stikstofdioxide (NO2), respectievelijk verlaagd van 25 µg/m³ tot 10 µg/m³ en van 40 µg/m³ tot 20 µg/m³. De aangescherpte normen moeten in 2030 gehaald zijn.

Indicator:

- In 2030 is de luchtkwaliteit verbeterd en de geluidsoverlast verminderd

Met het Schone Lucht Akkoord hebben we afgesproken dat we een passende bijdrage leveren aan de landelijke doelstelling van 50% gezondheidswinst uit binnenlandse bronnen in 2030 ten opzichte van 2016.

Wat gaan we daarvoor doen?

Beperken van geluidsoverlast voor Brabanders

Indicator	2024	2025	2026
Aantal resterende woningen met een geluidsbelasting > 60 dB met een onbekend binnenniveau of een binnenniveau > 36 dB)	4.400	4.000	3.600

Zoals gemeld bij Burap-I zou medio 2024 meer inzicht ontstaan in de geluidproductieplafonds en de daaraan gerelateerde nieuwe saneringslijst. Op dit moment is duidelijk dat de geluidproductieplafonds niet voor Q4 2025 worden vastgesteld. Desondanks worden de eerste berekeningen uitgevoerd om te komen tot een ontwerpsaneringslijst. Deze lijst moet vervolgens weer worden gecorrigeerd voor saneringswoningen waarvoor de gemeenten nog bevoegd zijn (overgangsrecht). Vooruitlopend op het vaststellen van de saneringslijst, heeft het ministerie ingestemd met de zogenaamde présanering. In dit kader zijn de eerste saneringsprogramma's in concept ingediend en besproken met Bureau Sanering Verkeerslawaai. Op basis van deze concepten is reeds een budget ontvangen voor de uitvoering. Na het definitief maken van de saneringsprogramma's kunnen de procedures worden opgestart en de eerste saneringsprojecten worden uitgevoerd (planning Q3 2025).

Gezondheidswinst door schonere lucht

Indicator	2024	2025	2026
Aantal SLA projecten dat gereed is	2	2	
Aanvragen voor Rijkscofinanciering	1	2	

Het project Regionale samenwerking en gemeentelijke deelname Schone Lucht Akkoord is in de zomer van 2024 afgerond. In totaal nemen nu 28 gemeenten deel aan het Schone Lucht Akkoord. In totaal overwegen nog steeds 12 gemeenten deelname. Verder heeft afwikkeling van de rijksbijdrage aan mobiele luchtmeetstations plaatsgevonden, waarbij inzet vervolgd wordt. Tevens is een aanvraag voor cofinanciering van het project snuffelfietsen ingediend en gehonoreerd. In het project brengen scholieren in hun directe omgeving de luchtkwaliteit in kaart door lokaal fijnstof en stikstofdioxide (NO2) te meten.

Stevige monitoring kwaliteit van de leefomgeving

Indicator	2024	2025	2026
Rapportage over resultaten	1	1	1

Rapportage is opgeleverd, zie ook website over luchtkwaliteit.

Zeer zorgwekkende stoffen

Indicator	2024	2025	2026
Percentage provinciale bedrijven * waarvan we:	100%	100%	100%
- een Vermijdings- en reductieprogramma hebben ontvangen			
- een Vermijdings- en reductieprogramma hebben ontvangen én hebben beoordeeld	100%	100%	100%

* Van de bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is en waarvan bekend is dat er ZZS vrijkomen.

Alle ontvangen Vermijdings- en reductieprogramma van provinciale bedrijven zijn beoordeeld.

Externe Veiligheid

Indicator	2024	2025	2026
Aantal locaties waar sprake is van overschrijding van het risicoplafond Externe Veiligheid (afname).	20%		

De bestuurlijke inzet heeft er tot op heden niet toe geleid dat het rijk beweegt en haar verantwoordelijkheid pakt door te sturen (routeren) op hoeveelheden gevaarlijke stoffen over het Brabantspoor (lobby Delta Rhine Corridor). Het Rijk blijft van mening dat de externe veiligheid nabij het spoor op orde is en overweegt zelfs om de risicoplafonds af te schaffen. Het is dan aan de gemeenten om te verantwoorden of nieuwe woningbouw nabij het spoor veilig kan. Op basis van de nieuwe Uitvoeringsagenda Milieu zullen we deze indicator herijken. In 2025 zal hiertoe het monitoringsvoorstel Externe Veiligheidsrisico's worden uitgewerkt.

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH)

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) leveren een bijdrage aan een gezonde fysieke leefomgeving en daarmee een bijdrage aan een goed werk- en leefklimaat.

Indicator:

- De kwaliteit van de uitvoering van VTH voldoet aan de kaders van landelijke wetgeving;
- Bij het opstellen van de provinciale beleidskaders en uitvoeringsagenda's voor o.a. Natuur, Water, Milieu, Energie, Landbouw en Voedsel, Ruimtelijk Voorstel, Economie en Wonen wordt bewust bezien of en hoe beschikbare VTH-instrumenten ingezet kunnen worden om een bijdrage te leveren aan het bereiken van een beleidsdoel.

VTH is als een van de realisatieprogramma's nauw betrokken bij het opstellen van beleidskaders en uitvoeringsprogramma's waarvoor VTH een belangrijke uitvoeringspartner is, zoals die van Milieu, Natuur, Water en Bodem en Landbouw. Met deze programma's is bekeken waar raakvlakken zijn, en waar VTH een rol speelt. Er is in samenhang met deze programma's bekeken waar eventueel bijstellingen of aanvullingen in de VTH opdracht moeten plaatsvinden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De vergunningverlening, het toezicht en de handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit

Indicator	2024	2025	2026	2027
De vergunningverlening voldoet aan de gestelde generieke kwaliteitsdoelstellingen van rechtmatigheid en kwaliteit				
Aantal vergunningverleningsprocedures waarin gebruik wordt gemaakt van de Wet dwangsom	<1%	<1%	<1%	<1%
Beschikkingen zijn binnen de wettelijke termijn afgehandeld – norm 90%	90%	90%	90%	90%
Toezicht en handhaving voldoen aan de gestelde generieke kwaliteitseisen				

Handhavingsbeschikkingen blijven in stand na gerechtelijke toetsing	90%	90%	90%	90%
Mate van spontane naleving (na eerste controles)*	60%	60%	60%	60%
Effectief toezicht met als doel om de overtredingen zo veel mogelijk op te heffen				
Het % overtredingen dat bij hercontroles is opgelost	>55%	>55%	>55%	>55%

* We hanteren een % van 60% omdat sprake is van Risicogericht toezicht. Het continueren van dit niveau vraagt reeds een stevige inspanning. Indien dit goed plaats wordt dit % hoger omdat meer overtredingen worden geconstateerd. Dit staat echter haaks op het streven dat bedrijven zo goed mogelijk naleven. Dit wordt ook wel de nalevingsparadox genoemd.

Bij de verantwoording van de VTH Opdracht 2024, via een Statenmededeling in het voorjaar 2025, zullen we nader ingaan op de realisaties en bovenstaande VTH-indicatoren. Dit in verband met de timing van de aanlevering van de termijnrapportages van de Omgevingsdiensten. Over het algemeen ziet het ernaar uit dat we in 2024 hebben voldaan aan de streefwaarden uit de Begroting 2024. Dit geldt echter niet voor het 90% binnen de termijn afhandelen van de beschikkingen voor de Natura 2000 activiteit (voormalige Wnb-gebiedsbescherming) en in beperktere mate voor de flora- en fauna activiteit onderdeel soortenbescherming. Oorzaken zijn diverse uitspraken van de Raad van State t.a.v. de onzekerheid rondom de juistheid van de RAV-factoren en het ontbreken van een geborgd pakket van maatregelen de uitkomsten van de Natuurdoelanalyses (NDA's). De Omgevingsverordening kent per 1 juli 2024 strengere reductiepercentages. Dit heeft vlak voor 1 juli opnieuw geleid tot extra vergunningaanvragen.

Naar aanleiding van de Porthos uitspraak heeft GS eind 2023 besloten individuele projecten (o.b.v. een aantal randvoorwaarden) als vergunningsvrij in het kader van de Wet natuurbescherming te beoordelen, een aantal projecten hadden hiermee geen vergunning nodig en hebben doorgang kunnen vinden. Daarnaast heeft GS op 12 november het beleidsvoornemen tot het Intrekkings- en aanschrijvingenbeleid voor latente stikstofruimte in natuurtoestemmingen vastgesteld en gepubliceerd in het Provinciaal Blad. Tot slot kwam op 18 december de uitspraak van de Raad van State over intern salderen (cases Rendac en Amercentrale). Zoals in de memo gedeputeerden van december is gesteld, leidt de uitspraak ertoe dat intern salderen opnieuw vergunningplichtig is en dat dit met terugwerkende kracht geldt tot 1 januari 2020.

Voor de omgevingsdiensten was de invoering van de Omgevingswet een grote verandering het afgelopen jaar. In algemene zin is deze invoering vanuit de VTH praktijk bezien redelijk goed verlopen. We komen bij de statenmededeling over de jaarrealisatie VTH van 2024 uitgebreider terug over de ervaringen van het afgelopen jaar. Daarnaast zie deze statenmededeling voor meer informatie.

2024 was ook het jaar waarin het Interbestuurlijk Programma (IBP) werd afgerond. Diverse actielijnen uit dit programma zijn afgerond, waarna voor bepaalde onderdelen de implementatie via een andere lijn is belegd. Een aantal onderdelen zoals een digitaal VTH stelsel en Kennisplatform zijn belegd bij koepelorganisatie ODNL. Een mooi afgerond resultaat betrof het onderzoek naar de robuustheid van de Brabantse omgevingsdiensten. De conclusie was dat onze omgevingsdiensten voldeden op een paar punten na.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen
- Groen Ontwikkelfonds Brabant BV
- Omgevingsdienst Brabant Noord
- Omgevingsdienst Midden-en West-Brabant
- Omgevingsdienst Zuidoost Brabant

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

4. Natuur en milieu

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Lasten				
Programmalasten	148.124 N	151.224 N	151.901 N	678 N
Toegerekende organisatiekosten	10.348 N	17.194 N	14.995 N	2.199 V
Totaal Lasten	158.472 N	168.418 N	166.897 N	1.521 V
Baten				
Programmabaten	18.043 V	45.560 V	45.624 V	63 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	18.043 V	45.560 V	45.624 V	63 V
Saldo van baten en lasten	140.429 N	122.857 N	121.273 N	1.584 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

4. Natuur en milieu

4. Natuur en milieu - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	1.521 V
Agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb)	598 V

Het ANLb wordt gedeeltelijk gedekt vanuit Europese co-financiering. De lastneming voor het ANLb vindt ieder jaar plaats op basis van het daadwerkelijke co-financieringspercentage. Doordat het gemiddelde co-financieringspercentage vanuit Europese co-financiering in 2024 hoger uit is gevallen, is de lastneming voor de provincie lager uitgevallen.

Groenblauwe Gebiedsgerichte Aanpak (GGA)	577 V

Ten behoeve van een zo groot mogelijke benutting van de specifieke uitkering voor indirecte uitvoeringskosten, waarvoor verplichtingen vastgelegd dienden te worden in 2024, was voor deze SPUK een relatief hoge raming opgenomen om een eventuele begrotingsonrechtmatigheid te voorkomen. Uiteindelijk is niet het volledige geraamde bedrag benodigd geweest in 2024. Voor € 0,256 mln. aan incidenteel beschikbare provinciale middelen wordt in het Statenvoorstel bij deze Jaarstukken een budgetoverheveling voorgesteld.

Versterking Biodiversiteit	978 V

In 2024 waren voor versterking van de biodiversiteit in Brabant vier subsidieplafonds opengesteld van in totaal € 2 mln. De onderuitputting op deze subsidieplafonds was bijna € 1 mln. Voor € 0,2 mln. is de onderuitputting ontstaan doordat voor dit bedrag geen aanvragen zijn binnengekomen. Voor circa € 0,4 mln. zijn in 2024 subsidies verstrekt waarvan de startdatum in 2025 ligt waardoor de last niet in 2024, maar in 2025 wordt genomen. Daarnaast konden ondanks dat er voldoende aanvragen binnen waren gekomen voor een bedrag van circa € 0,4 mln. subsidies niet verstrekt worden. Dit komt doordat in de regeling is opgenomen dat aanvragen alleen volledig toegekend kunnen worden. Doordat de eerstvolgende subsidie voor twee van de subsidieplafonds het beschikbare bedrag binnen dat plafond overschreden, konden voor die subsidieplafonds geen extra aanvragen verleend worden. Op dit moment wordt onderzocht of deze bepaling kan worden gewijzigd zodat hier in het vervolg geen onderbesteding door kan ontstaan. In 2025 staan deze plafonds wederom open en kunnen de niet gehonoreerde aanvragen alsnog toegekend worden.

Realisatie Natuurnetwerk Grond	3.125 N

De grondposities (aankoop, verkoop en doorlevering) laten zich moeilijk ramen. In de laatste maanden van 2024 heeft nog een aantal grondtransacties plaatsgevonden, welke niet mee waren genomen in de raming voor 2024. Daarnaast zijn waar nodig ruilgronden ten behoeve van de realisatie van het Natuurnetwerk op basis van het 4de kwartaalbericht van het Kadaster over de ontwikkeling van de grondprijzen in Noord-Brabant afgewaardeerd.

Toegerekende organisatiekosten	2.199 V

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet lager uit.

Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	294 V

4. Natuur en milieu - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	63 V
Baten Legesinkomsten Vergunningverlening, toezicht en handhaving	996 N

Als gevolg van de stikstofproblematiek zijn in 2024 minder vergunningaanvragen met betrekking tot met name de wet natuurbescherming ontvangen dan verwacht. Dit leidde tot minder inkomsten.

Baten Natuurnetwerk Grond	184 V

De grondposities (aankoop, verkoop en doorlevering) laten zich moeilijk ramen. In de laatste maanden van 2024 heeft nog een aantal grondtransacties plaatsgevonden, welke niet mee waren genomen in de raming voor 2024.

Bijdragen Stimuleringsregeling landschap (Stila)	295 V

Ten behoeve van de uitvoering van Stila ontvangt de provincie de bijdrage van de samenwerkingspartners aan de uitvoering van de regeling (50% van de totale inzet). In december is, na vaststelling van de Slotwijziging 2024, de 8ste wijziging van de Subsidieregeling vastgesteld. Diverse partners hebben in deze wijziging hun bijdrage verhoogd. Doordat met deze inkomsten in de Slotwijziging 2024 nog geen rekening was gehouden, zijn de bijdragen voor Stila in 2024 hoger uitgevallen.

Bijdragen natuurcompensatie	248 V
Na vaststelling van de Slotwijziging zijn nog een paar kleinere bijdragen ontvangen in het kader van natuurcompensatie. Deze middelen zijn toegevoegd aan de Voorziening Natuurcompensatie en zullen in 2025 ingezet worden voor het realiseren van natuurcompensatie.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	332 V

Programma 5 Economie, kennis en talentontwikkeling

Inleiding

Afgelopen jaar is de Uitvoeringsagenda Economie, Kennis & Talentontwikkeling 2024-2027 'Onderweg naar een toekomstbehendige economie' vastgesteld. We richten ons de komende jaren voor Brabant op voldoende ruimte voor hoogwaardige bedrijvigheid; het ontwikkelen, benutten en behouden van talent; het vergroten van de arbeidsproductiviteit; stimulering van doorbraken en toepassingen van nieuwe technologieën; verbetering van het ecosysteem voor start- en scale-ups; vermindering van gebruik van primaire grondstoffen en verhoging van de datamaturiteit van het midden- en kleinbedrijf.

Sleutelfactor daarin zijn de innovatiecoalities (IC): samenwerkingsverbanden tussen o.a. bedrijven, kennisinstellingen en de BOM om een specifieke technologische of maatschappelijke uitdaging aan te pakken. Ook in 2024 hebben we een aantal van deze coalities gelanceerd. Zo verstevigen we met de IC Waterstof onze positie als voorloper in duurzame energietechnologie en zetten we met de Scale Up Plant in op de opschaling van plantbased food startups. Daarnaast hebben we samen met de BOM, TiU en TU/e een intentieverklaring ondertekend om te verkennen hoe geavanceerde rekenkracht (supercomputing) aangeboden kan worden aan Brabantse bedrijven en instellingen. Bovendien is de Brabantse aanpak voor het ondersteunen van innovatieve startups via Braventure en het Brabant Startup Fonds geëvalueerd. Dat heeft aangetoond dat de aanpak effectief is en de unieke samenwerking tussen beide organisaties leidt tot succesvolle begeleiding en financiering van startups.

Afgelopen jaar is tevens de 'Aanpak internationalisering' vastgesteld, waarin onze focuslanden en aandachtsgebieden zijn opgenomen. In 2024 zijn inkomende en uitgaande missies van waarde geweest bij het vormen en uitbouwen van internationale netwerken die van belang zijn voor onze Brabantse innovatie-ecosystemen. We hebben succesvolle Brabant Innovation Days (BID) georganiseerd in Japan, wat ervoor heeft gezorgd dat Brabantse innovaties en bedrijven voor een relevant publiek bekend zijn geworden. Daarnaast hebben we een MoU ondertekend met de Zuid-Koreaanse regio Gyeonggi, om de samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen uit beide regio's te intensiveren.

Om aan de grote vraag naar arbeid en talent te voldoen hebben we onder meer ingezet op om- en bijscholing van werkenden en werkzoekenden, zoals via BrabantLeert. De positieve resultaten van het pilotproject Brabant Migratie Informatie Punt (BMIP) hebben dit jaar geleid tot voortijdige structurele uitrol door het Rijk in de rest van Nederland (via de zgn. WorkinNL punten). Met de PACT Brabant partners (waaronder onderwijsinstellingen, UWV en gemeenten) is gewerkt aan plannen voor de thema's leven lang ontwikkelen, arbeidsproductiviteit en jong talent. Daarmee wordt vervolg gegeven aan het stimuleren van oplossingen voor arbeidsmarktvraagstukken. Daarnaast hebben we met een subsidiefonds ad. €2,8 mln. studententeams ondersteund via de Brabantse Ondersteunende Organisatie Studententeams (BOOST).

De prijzen van consumentengoederen- en diensten waren volgens het CBS in 2024 gemiddeld 3,3% hoger dan in 2023. De Nederlandse economie groeide het afgelopen jaar met 0,9%. De verwachting is dat de economie in 2025 zal groeien, maar de wereldwijde geopolitieke dynamiek zorgt voor veel onzekerheid en is in toenemende mate een bedreiging voor onze economie. De open wereldwijde verbondenheid wordt immers bedreigd door handelsbarrières, kwetsbare bevoorradingslijnen en een wapenwedloop om kritieke technologieën en grondstoffen. Een handelsoorlog kan de economie van Nederland, maar zeker ook van Brabant, raken. Het is daarom voor Europa cruciaal om te investeren in

haar concurrentiepositie en om haar strategische economische posities op technologische innovaties en waardeketens te versterken, en dus haar toonaangevende industrieën te beschermen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Stimuleren van missie-gedreven innovatie door sterke ecosystemen en clusters van bedrijven.

Indicatoren:

- Brabantse positie op de (RIS) en (RCI) ranglijsten
  RIS is de Regional Innovation Scoreboard van de Europese Commissie, een gerenommeerde lijst van de meest innovatieve regio's in Europa (239 regio's in totaal). Onze ambitie is in 2030 minimaal bij de beste 15 regio's te horen. De huidige innovatiepositie (plek 25 in 2023) is een verbetering ten opzichte van plek 36 in 2021. Dit betekent dat we op de goede weg zijn, maar ook dat blijvende investeringen nodig zijn om internationaal voorop te blijven lopen.

  RCI is de Regional Competitiveness Index, eveneens van de Europese Commissie. Deze index meet het concurrentievermogen van alle Europese regio's, bijvoorbeeld op het gebied van infrastructuur en opleidingen. Brabant scoort hoog op opleidingsniveau en technologisch niveau. Huidige positie: 4 (2023). Brabant staat in de ranglijst van 2023 met vier andere Nederlandse provincies in de top 10.
- % toename van het bruto regionaal product (BRP) ten opzichte van het voorgaande jaar (BBV-verplichte indicator)

De wereldwijde geopolitieke dynamiek zorgt voor veel onzekerheid en is in toenemende mate een bedreiging voor onze economie, aldus De Nederlandsche Bank. In 2024 groeide de Nederlandse economie met 0,9%. Voor dit jaar zijn er nog geen definitieve CBS-cijfers per provincie van het Bruto Regionaal Product (BRP). In 2023 groeide dat (t.o.v. 2022) met 1,1% tegenover een groei van 0,1% landelijk.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Een impuls aan de circulaire economie/samenleving

Outcome-Indicator	2024	2025
Grondstofverbruik		In 2030 is 50% van ons primaire grondstofverbruik verminderd

Output-Indicator	2024	2025
Vergroten bewustwording binnen het thema maakindustrie		

Binnen het thema Voedsel en het project Agrofoodvoice worden 2 concrete initiatieven uitgevoerd m.b.v. innovatiecontracten en vouchers	Reststromen worden beter benut en leidt tot minder voedselverspilling, stimuleert de eiwittransitie.
Optimaliseren biobased ecosysteem	

Inzicht in provinciaal grondstoffengebruik wordt inzichtelijk na gereed komen van de Provinciale monitoring Circulaire Economie (PCER). De oplevering van PCER wordt verwacht in Q2 van 2025. Het afgelopen jaar is via het Circular Value Center en het CVC fast forward programma de circulaire ketensamenwerking binnen de maakindustrie in Brabant succesvol verbeterd en vergroot. Daarnaast is het Biobased ecosysteem doorontwikkeld op gebied van circulair bouwen via onder andere Building Balance, ten aanzien van food via het Plantbased netwerk, en op gebied van groene chemie via de Groene Chemie Nieuwe Economie (GCNE). Besloten is om het project AgrofoodVoice niet op te starten.

Een impuls in digitalisering*)

Indicator	**2024**
Datamaturiteit (incl. cyberweerbaarheid) van het stuwende mkb	Adviesgesprekken met data-coaches Uitgereikte vouchers
Omvang Brabantse data-economie	Innovatieve datadeel projecten (gekoppeld aan BrabantRing) Data startups en scale ups zijn ondersteund

*) voortzetting UA data-economie 2021-2023

Dankzij de inzet van datacoaches en dataexperts (mogelijk gemaakt d.m.v. vouchers) zijn de afgelopen jaren bijna 400 bedrijven geholpen met dataficering, waarbij het zwaartepunt in 2024 lag. Daardoor is de datamaturiteit gestegen van 3,2 naar 3,6 (op een vijf-puntsschaal van het JADS-maturiteitsmodel, waarbij 1 ‘Basaal’ is (bedrijven zonder algemene visie op dataficatie) en 5 ‘Innovatief’ (breed vertrouwen in de datakwaliteit en datagedreven besluitvormingsproces)), m.n. doordat de interne bedrijfsvoering meer datagedreven verloopt. De omvang van de Brabantse data-economie is in 2023 met 2/3 gegroeid t.o.v. 2020 (o.b.v. EU Data Market Study ‘21-‘23). In 2024 heeft de tweede editie van de AI-challenge plaatsgevonden, waarbij het aantal deelnemers (potentiële startups) gegroeid is t.o.v. de eerste editie in 2023. Daarnaast is de AI Community Brabant opgestart en zijn eerste events voor de 125 leden georganiseerd. Ook is de kredietfaciliteit van BrabantRing ingericht.

We zorgen dat rondom sleuteltechnologieën zogenaamde innovatie-coalities tot stand komen

Indicator	2024
Innovatiecoalities	

Net als in 2023 hebben we ook in 2024 zogenaamde innovatiecoalities gelanceerd. In de zomer van 2024 is de Scale-Up Plant Brabant gelanceerd, waarin Brabantse partijen de krachten bundelen voor een stevige inzet voor de opschaling van plantbased food startups. In het najaar hebben we de innovatiecoalitie Waterstof gelanceerd, waarmee we onze Brabantse positie als voorloper in duurzame energietechnologie verstevigen. Via de innovatiecoalitie Batterij van en voor de toekomst is bij TNO/Holst Centre het Battery Lab geopend, waarmee een nieuwe generatie batterijen (solid state) wordt ontwikkeld en getest.

We zorgen voor een organisatorisch sluitende keten voor de ondersteuning van innovatieve starters, groeiers en scale-ups.

Indicator	2024	2025
Slagingpercentage innovatieve startups in Brabant		10% hoger dan in 2020
Aantal nieuwe snelle groeiers in Brabant	*5*	*5*

Deze indicator verloopt conform verwachting. Voorbeelden hiervan zijn Axelera AI, Carbyon, DENS, Salvia BioElectronics, MicroSure en Onera.

Bovendien is de Brabantse aanpak voor het ondersteunen van innovatieve startups via Braventure en het Brabant Startup Fonds geëvalueerd, waaruit naar voren is gekomen dat de aanpak effectief is en de unieke samenwerking tussen beide organisaties leidt tot succesvolle begeleiding en financiering van startups.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Inzetten op talentontwikkeling voor de kenniseconomie van morgen

Indicatoren:

- Spanningsindicator Brabantse arbeidsmarkt
- % bruto arbeidsparticipatie (werkgelegenheid) (BBV-verplichte indicator)
- Succes broedplaatsen

De spanningsindicator Brabantse arbeidsmarkt geeft de verhouding aan tussen het aantal vacatures en het aantal kortdurend werklozen. In Q3 2024 was de gem. spanningsindicator voor Brabant 4,12 (zeer krap). De spanningsindicator laat een lichte daling zien t.o.v. het vorige kwartaal (4,28). De arbeidsmarktspanning in Brabant was in Q3 iets hoger dan in Nederland (3,76). Bruto arbeidsparticipatie geeft het aandeel van de totale (werkzame én werkloze) beroepsbevolking in de bevolking (beroeps- en niet-beroepsbevolking) weer. In Q3 2024 was er in Brabant een bruto arbeidsparticipatie van 76,5%. Dit ligt iets hoger dan het landelijke cijfer (76%). Vanzelfsprekend is verbetering mogelijk, maar zijn op de goede weg.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Aantrekken en behouden van nationaal en internationaal talent

Indicator	2024
Brabant Breed uitrollen van de expatcenters	Van 1 naar 3
Doorontwikkelen van hybride leeromgevingen naar transitiehubs	Van 5 naar 7

Het Holland Expat Center South werkt voor alle regio's in Brabant m.b.t. formalities en living in. Tevens is in 2024 het onderzoek opgeleverd naar de integratiemogelijkheden voor loketten voor internationals.

Inzicht in de arbeidsmarkt ontwikkelingen t.b.v. maatschappelijke transities

Indicator	2024
Human Capital agenda Brabant breed op alle 3 de transities: in beeld brengen van de toekomstige arbeidsmarkopgaven als gevolg van maatschappelijke transities	Van 2 naar 3
Doorontwikkeling van dashboards over onderwijs & arbeidsmarkt en de verbinding daarvan met de algemene economische opgaven. Realisatie en inzet van het talent-dashboard om inzicht te krijgen in de braindrain/gain in Brabant in relatie tot de kraptesectoren	100%

Binnen Brabant wordt de Human Capital Agenda (HCA) steeds breder verankerd in de grote maatschappelijke transities. We werken aan het inzichtelijk maken van de veranderingen op de arbeidsmarkt en de bijbehorende vaardigheden en talentontwikkeling die nodig zijn om toekomstbestendig te blijven. Dit omvat het in kaart brengen van de toekomstige arbeidsmarktopgaven die voortvloeien uit deze transities. Om hierop te anticiperen, werken we aan de doorontwikkeling van onderwijs- en arbeidsmarktdashboards en de koppeling daarvan aan bredere economische opgaven.

Leren en ontwikkelen

Indicator	2024
Brabant leert; Minimaal 5000 Brabanders krijgen de mogelijkheid om zich jaarlijks gesubsidieerd om- en bij te scholen richting kansrijke beroepen en t.b.v. krapte- en transitiesectoren	10.000
Samenwerking op ontwikkelen van kennis via Kennispact MBO-HBO-WO doorontwikkelen naar 1 kennispact	1 kennispact Brabant

In 2024 zijn binnen PACT Brabant concrete stappen gezet binnen drie themalijnen: arbeidsproductiviteit, leven lang ontwikkelen en jong talent. Daarnaast heeft het Kennispact HO concreet bijgedragen aan de versterking van het Brabants Ecosysteem voor ondernemen, leven lang ontwikkelen en versterken van de kennisinfrastructuur. Als resultaat zijn drie impactvolle projecten ontwikkeld die ondernemen in Brabant stimuleren: Impact-Up, BOOST en Van startup naar scale-up.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Realiseren van sterkere clusters door Europese en internationale samenwerking

Indicatoren:

- Aantal gelande projecten (35 p/jaar)
- Aantal handelsmissies (12 p/jaar)
- Aantal innovatiemissies, inkomen en uitgaand (10p/jaar)

We hebben ingezet op de vestiging van bedrijven die van toegevoegde waarde zijn voor onze innovatieve ecosystemen. Die projecten zijn geland. Er is veel belangstelling vanuit, zowel Brabantse bedrijven als buitenlandse bedrijven voor onze missies zowel inkomend als uitgaand en zowel op handel als op innovatie.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Bouwen en onderhouden van contacten en netwerken voor internationale innovatiesamenwerking

Indicator	2024	2025	2026
Aansluiten bij innovatiecoalities	3	3	3
Aantal projecten met een impact op gezondheid via EFRO/Interreg (gezondheidsindicator)	8		

Onze missies sluiten aan bij de behoefte en vraag vanuit de innovatiecoalities en innovatieve ecosystemen binnen Brabant. Een succesvolle Brabant Innovation Day (BID) met 150 deelnemers is in Japan georganiseerd, met als thema: the Impact of AI, Flexible Electronics, and Integrated Photonics. Dat heeft de afgelopen maanden bijgedragen aan verschillende bedrijfsbezoeken aan Brabant. Ook met kleinere missies in Europa is het gelukt om netwerken te bouwen en te onderhouden, zoals naar Saksen, Baden-Württemberg en Beieren.

Continueren van investeringsbevordering

Indicator	2024	2025
% High value projecten	35%	40%
Passend binnen topsectoren/clusters	90%	90%
Investor Relations gesprekken	140	140

We hebben vele investeringen aangetrokken, waarbij een behoorlijk percentage van toegevoegde waarde is voor de Brabantse innovatie ecosystemen en daarmee voor high value projecten. Zo is er voorafgaand aan en rondom de Brabant Innovation Day in Japan een aantal gesprekken geweest over uitbreidingen van investeringen.

.

Stimuleren van de internationale handel

Indicator	2024	2025
Deelnemende bedrijven/ kennisinstellingen	60	60
Informatiebijeenkomsten	12	12
Trade Relations gesprekken	60	60

Een aantal van onze missies was gericht op handel, zoals het bezoek met zestig Brabantse partners aan de Medica-beurs te Düsseldorf, de InterSolar in München. Daarnaast hebben we met twintig bedrijven deelgenomen aan Food Ingredients Europe 2024 in Frankfurt, waar de Brabantse Scale-Up plant internationaal is gelanceerd.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Het versterken van de ruimtelijke-economische structuur

Indicatoren:

- Provincie Noord-Brabant scoort gemiddeld op de Brede Welvaartsindicator (BWI in 2021)

In 2024 is de Brede Welvaartsindicator (BWI) van de UU en RaboResearch niet ge-update. Een jaar eerder scoorden we gemiddeld op de index (de indicator is immers verdeeld in drie categorieën hoog – gemiddeld – laag). Brabant heeft echter het beste van twee werelden. Het is namelijk de economische groeimotor van Nederland (samen met o.a. Groot-Amsterdam), maar kent een veel hogere brede welvaart dan de andere economisch sterke regio's. In deze laatste publicatie van de BWI scoorden alle vier de Brabantse regio's boven het landelijk gemiddelde. Ter vergelijking: Groot-Amsterdam en Groot-Rijnmond, sterke economische regio's, behoren tot de meest slecht scorende regio's op gebied van brede welvaart. Regio's die het hoogste scoren op brede welvaart, zoals Gooi- en Vechtstreek, scoren met name goed op huisvesting en inkomen.

In de Regionale Monitor Brede Welvaart van het CBS scoren de provincie Noord-Brabant en de vier subregio's relatief hoog op materiële welvaart (inkomen en economische groei), arbeid (arbeidsparticipatie) en wonen (afstand tot voorzieningen). Dit zijn ook de thema's waarop een duidelijk veranderende trend waarneembaar is. Bij materiële welvaart en arbeid gaat het om een bovenmatig positieve ontwikkeling, bij wonen gematigd negatief.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

(Door)ontwikkelen van stedelijke innovatie districten

Indicator	2024
Verkenning Brabantse steden	
Ondersteuning fieldlabs/faciliteiten	

We zijn partner in verscheidene integrale gebiedsontwikkelingen die in potentie uit kunnen groeien tot volwaardige stedelijke innovatiedistricten ingebed in de Brabantse verstedelijkingsstrategie en verstedelijkingsakkoorden met stedelijke regio's, zoals 't Zoet in Breda, het Innovatiedistrict in Den Bosch (IKDB) en KnoopXL. Meerdere kansrijke faciliteiten, fieldlabs en proeftuinen zijn in 2024 ook ondersteund.

Bijdragen aan campusontwikkeling

Indicator	2024

Ontwikkelperspectief (roadmaps) campussen	3
Opwerken broedplaatsen/hybride leeromgevingen waarbij arbeidsmarkt en bedrijfsleven worden verbonden	7

Samen met campusorganisaties, eigenaren, bedrijven en kennisinstellingen wordt op de verschillende campussen gekeken naar de kansen en mogelijkheden voor doorontwikkeling van deze belangrijke plekken voor de Brabantse economie. Voorbeelden zijn het ondernemingsplan van Business Park Aviolanda met Roadmaps en de doorontwikkeling van Pivot Park. Met betrekking tot het aandeelhouderschap in de Green Chemistry Campus is besloten om dit te beëindigen en de afbouw te organiseren. Ook is er een drietal bijeenkomsten georganiseerd voor Brabantse Campusdirecteuren. Inmiddels versterken we op een tiental plekken hybride leeromgevingen en broedplaatsen waar Leven Lang Ontwikkelen hybride vorm krijgt, in o.a. Meierijstad, Maashorst, Werkendam. In Breda wordt in samenwerking met BUas en de gemeente Breda gewerkt aan de ontwikkeling van de Game Hub en de versterking van de Game Hub en de versterking van het game cluster. Daarnaast zijn er bijeenkomsten georganiseerd voor het Lerend Netwerk Hybride Leeromgevingen.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- BOM Holding BV
- Meerjarenplan BOM 2021-2024
- Businesspark Aviolanda (BPA)
- Pivot Park holding
- Green Chemistry Campus BV
- Havenbedrijf Moerdijk
- Stichting Leisure Ontwikkelfonds Noord-Brabant
- Brabant Startupfonds

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

5. Economie

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Lasten				
Programmalasten	25.559 N	83.300 N	83.853 N	553 N
Toegerekende organisatiekosten	5.260 N	8.858 N	9.885 N	1.027 N
Totaal Lasten	30.819 N	92.159 N	93.738 N	1.580 N
Baten				
Programmabaten	107 V	36.523 V	42.168 V	5.645 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	1.916 V	1.916 V
Totaal Baten	107 V	36.523 V	44.084 V	7.560 V
Saldo van baten en lasten	30.712 N	55.635 N	49.654 N	5.981 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

5. Economie

5. Economie - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	1.580 N
Europese programma's	2.876 N

Het betreft met name hogere Efro-bijdrage OP-Zuid ad € 3,9 mln. (N). Dit is budgettair neutraal, zowel aan de lasten- als baten-kant (provincie is doorgeefluik voor Europese middelen). Verder zijn er uitgaven m.b.t. bepaalde regelingen lager dan verwacht (€ 0,8 mln.), zijn er diverse projecten voordeliger afgewikkeld (€0,5 mln.) en nog verschillen in uitvoeringskosten (€ 0,3 mln.).

Toevoeging rentebaten	1.233 V

Dit betreft rentebaten met betrekking tot een voorziening Stimulus. (Voorziening is t.b.v. provincies Limburg, Zeeland en Noord-Brabant). Deze baten zijn toegevoegd aan voorziening en dit was niet in de raming opgenomen.

Provinciale Cofinanciering MIT	973 V

M.b.t. MIT 2024 zien we een overbesteding, echter nog niet alle beschikkingen zijn in 2024 afgerond en daardoor is € 0,973 mln. aan provinciale cofinanciering MIT 2024 nog niet als last genomen. Deze middelen zijn echter in 2025 nog nodig om aan onze cofinancierings-verplichting te kunnen voldoen en wordt daarom ook voorgesteld om over te hevelen. (in rood kan nog wijzigen)

SPUK MIT	2.595 N

De uitgaven m.b.t MIT (2022 t/m 2024) die d.m.v. een SPUK gedekt worden, zijn € 2,6 mln. hoger dan geraamd, maar deze worden volledig vanuit Rijk gedekt . (Zie ook baten)

Arbeidsmarktbeleid	456 V

Onderbesteding wordt met name veroorzaakt omdat bij Innovatiecoalitie Waterstof een bedrag geraamd was voor Human Capital, echter dit is niet in 2024 gerealiseerd, maar zal in 2025 tot besteding komen.

DataEconomie	696 V

Bij DataEconomie heeft de verlenging van de subsidieregeling datamaturiteit MKB vertraging opgelopen doordat nog niet al onze uitvoeringspartners de informatie t.b.v. evaluatie hebben aangeleverd. Hierdoor zullen deze lasten doorschuiven naar 2025.

Ruimtelijke Economische Structuurversterking	801 V
Voor de uitgaven m.b.t. Innovatiecoalitie eiwit waren in 2024 € 0,75 mln. geraamd, echter de subsidieaanvragen vanuit Cosun (t.b.v. open broedplaats Inicio/Cosun Innovatie Centrum) en Rewin (Acceleratorregeling voor opschalingsapparatuur food ingredients) zijn door geschoven naar 2025.	
Circulaire Economie	911 V
Aanvragers m.b.t. Coachtraject (4 regio's/bom) hebben meer tijd nodig om goede aanvragen op te werken en hierdoor wordt het hiervoor geraamde bedrag ad € 0,65 mln. niet benut in 2024, maar schuift door naar 2025. Ook voor roadmap CVC (€ 0,08 mln.) en oprichten kennisnetwerk herbruikbare maaltijden (€ 0,16 mln.) is meer tijd nodig en zal in 2025 plaatsvinden.	
Toegerekende organisatiekosten	1.027 N
De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	152 N
5. Economie - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	*7.560 V*
Europese Programma's	3.989 V
Wordt veroorzaakt door een hogere Efro-bijdrage ad € 3,9 mln. Zie ook afwijking lasten.	
SPUK MIT	2.595 V
De ontvangsten vanuit het Rijk m.b.t uitgaven MIT (2022 t/m 2024) zijn € 2,6 mln. hoger dan geraamd. Betreft een verschuiving van voorgaande jaren, zie ook afwijking lasten.	
Rentebaten	1.233 N
Dit betreft (verplichte) toevoeging van rentebaten aan een voorziening Stimulus. Voorziening is t.b.v. provincies Limburg, Zeeland en Noord-Brabant). Deze baten waren niet in de raming opgenomen. (Zie ook afwijking lasten.)	
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	1.916 V
De bijdrage in toegerekende organisatiekosten komt hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	294 V

Programma 6 Energie

Inleiding

De schaarste op het energienet speelt een steeds grotere rol bij de voortgang van de energietransitie. Allerlei ontwikkelingen om het gebruik van fossiele brandstoffen af te bouwen worden vertraagd door het gebrek aan transportcapaciteit op het elektriciteitsnet. Het oplossen van deze transportcapaciteit heeft dan ook de volle aandacht. Hierbij ligt niet alleen de focus op het verder uitbreiden en versterken van het elektriciteitsnet, maar ook op het slimmer gebruiken van het bestaande net. Een krappe arbeidsmarkt en materiaalschaarste zijn echter zaken die niet snel op te lossen zijn. De hoog blijvende gasprijzen blijven de elektrificatie aanjagen, maar loopt nu ook tegen het gebrek aan transportcapaciteit aan.

Binnen de Brabantse Taskforce Transportschaarste (onderdeel van de Landelijke Aanpak Netschaarste (LAN)) richten we ons, samen met netbeheerders, gemeenten en het Rijk, op het zo snel mogelijk uitbreiden van het elektriciteitsnet en het optimaliseren van het gebruik van het net. Specifiek aandachtspunt daarbij is het opzetten van energyhubs om het gebruik van het elektriciteitsnet te optimaliseren. Vanuit het rijk zijn eind 2024 financiële middelen beschikbaar gekomen om hiermee als eerste op bedrijventerreinen te beginnen. Met betrekking tot het zo snel mogelijk uitbreiden van het elektriciteitsnet, zijn wij ons, in samenspraak met gemeenten en het rijk, aan het oriënteren op een rol als bevoegd gezag bij ruimtelijke besluitvorming en vergunningverlening van elektriciteitsprojecten. Met name waar het grondgebied van meerdere gemeenten betreft. In 2025 zal de provincie het bevoegd gezag op zich nemen van twee ondergrondse kabeltrajecten in ZO-Brabant

Bovengenoemde ontwikkelingen hebben potentiële gevolgen voor het tempo van realisatie van onze ambities. Met name als het gaat om de realisatie van grootschalige opwek van hernieuwbare energie. De komende jaren zal de realisatie van grootschalige projecten afhankelijk zijn van de mogelijkheden op het elektriciteitsnet. Daarmee kan de realisatie iets vertragen, al lijkt de huidige planning van netuitbreidingen de realisatie van de afspraken met betrekking tot hernieuwbare opwek in 2030 mogelijk te maken. Als die datum niet wordt gehaald, zullen de afspraken iets later alsnog worden behaald.

De uitrolstrategie van publieke laadpunten binnen regio Zuid (provincie Noord-Brabant en Limburg) verloopt voorspoedig. De doelstelling is ruimschoots behaald met 11.164 publieke laadpunten. Er zijn meer aanvragen door EV-rijders ingediend dan verwacht. Voor de nieuwe concessieperiode (medio 2024 – 2028) is opnieuw een overeenkomst met een marktpartij gesloten om ruim 22.000 publieke laadpunten te plaatsen binnen deelnemende gemeenten (90%), waarvan circa 16.500 beoogd in de provincie Noord-Brabant en circa 5.500 in de provincie Limburg.

De regio Moerdijk speelt nu en in de toekomst een sleutelrol in de (inter)nationale en regionale energieopgave. In de regio Moerdijk komen veel grote energie-infrastructurele projecten samen. Vanwege de grote ruimtevraag in het gebied is de Ontwerptafel Powerport regio Moerdijk opgericht.

Naast de ontzorgingsloketten voor de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed is het ontzorgingsloket voor het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) geopend en is de tranche van Klein Maatschappelijk Vastgoed 1 afgerond.

We stimuleren regionale samenwerking en het opstellen van Soorten Management Plannen (SMP) om een grootschalige aanpak van energiebesparing in de woningvoorraad te versnellen. De warmtedialogen zijn afgerond en de resultaten zijn in het najaar met uw Staten gedeeld. In 2024 is de verkenning naar de mogelijkheden van een regionaal warmtebedrijf gestart. Dit in samenwerking met Energie Beheer Nederland (EBN) en Enexis.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Verduurzaming van de energieopwekking, door de ontwikkeling van energieprojecten, zoals wind- en zonprojecten, geo- en aquathermie en projecten voor conversie en opslag van energie.

Indicator:

- Totale productie van hernieuwbare energie in petajoule (PJ) (BBV-verplichte indicator, bron Klimaatmonitor)
- Opgave opwek hernieuwbare elektriciteit in de RES'en (6,5 TWh in 2030)

Uit door Planbureau voor de Leefomgeving geverifieerde gegevens blijkt dat de Brabantse RES regio's per 1 januari 2024 ruim de helft van de opwekdoelstelling (6,5 TWh in 2030) hebben gerealiseerd. Daarnaast is nog ruim 1 TWh in de fase van voorbereiding (concrete plannen) en liggen er nog voor ruim 2,5 TWh minder concrete plannen. Als deze plannen de komende jaren gerealiseerd worden, is de doelstelling (voor 2030) haalbaar. We zien echter ook dat de uitvoering wordt belemmerd/vertraagd door netcongestie, mogelijke beperkingen die vanuit Defensie aan het ruimtegebruik worden opgelegd. Het signaal dat we eerder hebben moeten geven, blijft aan de orde. Mocht het oplossen van de netcongestie langzamer gaan dan nu wordt voorzien, kan de verduurzaming van de energieopwekking later gerealiseerd worden dan in het beleid is bepaald (2030). Met betrekking tot overige hernieuwbare energie (met name warmte) is de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (Wgiw) aangenomen en is de Wet collectieve warmte (Wcw) in procedure gebracht. Met de Wgiw kunnen gemeenten wijkgericht aan de slag en samen met bewoners en gebouweigenaren een afweging maken over wat per wijk het beste warmtealternatief is. De Wcw voorziet in een nieuwe marktordening voor collectieve warmte, waaronder een publiek meerderheidsaandeel bij warmtebedrijven. Naar verwachting zal rond 2030 voldoende ontwikkeling hebben plaatsgevonden om de afgesproken verduurzaming te kunnen realiseren. Gedetailleerde informatie is te vinden in de Monitor energieagenda 2019-2030

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doorpakken afspraak Wind op Land 2020

Indicator	2024	2025	2026
Opgesteld vermogen	PM*		

**: Planning volgt als in 2024 de UA Energie is opgesteld.*

De afspraken Wind op Land 2020 zijn overgegaan in de RES. De oorspronkelijke afspraken zijn – zij het met vertraging – inmiddels gerealiseerd.

Maatwerkoplossing per RES-regio

Indicator	2024	2025	2026
Aantal maatwerkoplossingen voor optimaal en efficiënt gebruik energienetwerk	PM*	PM*	PM*

** Planning volgt als in 2024 de UA Energie is opgesteld.*

Planning voor deze indicator zou volgen in de Uitvoeringsagenda Energie 2024-2027. Aangezien deze indicator niet is opgenomen in de Uitvoeringsagenda en er dus geen streefwaarden zijn bepaald, kan hier niet op verantwoord worden.

Voortgangsrapportage per RES-regio

Indicator	2024	2025	2026
Aantal opgeleverde voortgangsrapportages RES'en	n.v.t.	4	n.v.t.

Niet van toepassing voor 2024.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Verminderen emissies broeikasgassen

Indicatoren*:

- (BBV-Verplichte indicator) Totale emissie broeikasgassen (uitgedrukt in CO_2-equivalenten) in tonnen uitstoot (bron Klimaatmonitor) (streefwaarde 2030 10.7 Mton)
- Emissie gerelateerd aan energie: totale CO_2- emissie in tonnen uitstoot (bron Klimaatmonitor) (streefwaarde 2030: 7,6 Mton)
- Verbruikte energie totaal in PJ (bron: Klimaatmonitor) (streefwaarde 2030: 240 PJ)

** De bestaande indicator CO_2 reductie wordt gebruikt om de relatie te leggen met de doelstelling vanuit het Beleidskader Gezondheid; drie gezonde levensjaren erbij voor elke Brabander.*

De daling van de emissie van broeikasgassen zet door. In 2022 (de meest recente gegevens) is de hoeveelheid verbruikte energie gedaald tot onder de streefwaarde in 2030, namelijk 238 PJ. Gedetailleerde informatie is te vinden in de Monitor energieagenda 2019-2030.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Doorpakken samenwerking met de industrie

De provincie heeft in 2024 de samenwerking tussen energie-intensieve industriële bedrijven in Brabant die is gericht op de verduurzaming van de industrie voortgezet. Het gaat hierbij om de Brabantse Energy Leaders (BEL-groep) en de Industrietafel Midden- en West-Brabant. Dit zijn netwerken van industriële bedrijven die een substantieel aandeel hebben in het totale energiegebruik in Noord-Brabant. De netwerken zijn gericht op uitwisseling van kennis en goede voorbeelden op het gebied van de verduurzaming van de industrie. Daarnaast is deelgenomen in de Cluster Energie Strategieën (CES). Binnen de CES-en wordt de benodigde energie-infrastructuur voor de industrie in beeld gebracht, zodat deze opgenomen kunnen worden in de investeringsplannen van de netbeheerders.

Voortzetten pilot MIEK regio Moerdijk

De pilot MIEK regio Moerdijk is eind 2024 afgerond. In 2024 is er ingezet op uitbreiding en intensivering regionaal netwerk en stimulering ateliers ten behoeve van de voortgang en ontwikkeling van een 380/150/20 kV hoogspanningsstation Port of Moerdijk (POM); beoogd realisatiejaar is 2031. Als resultaat van de tussentijdse evaluatie van de pilot MIEK regio Moerdijk is in 2024 een verkenning gestart of een samenwerkingsverband met de industrie in de regio West-Brabant van toegevoegde waarde kan zijn voor de verduurzaming van de industrie.

Doorpakken warmtetransitie

De warmtedialogen zijn in 2024 afgerond en hieruit zijn, naast een oproep voor meer regie, de volgende resultaten naar voren gekomen:

- Warmtenetten in stedelijk gebied lijken kansrijk;
- Warmtenetten in dorpen en kleine kernen verdienen aandacht;
- Individuele oplossingen blijven nodig, programmatische aanpak is wenselijk;
- Het ontsluiten en benutten van uitzonderlijke bronkansen is noodzakelijk voor een eerlijke verdeling van warmtebronnen in Brabant.

In 2024 is gestart met de ontwikkeling van een passend maatregelenpakket, waaronder de verkenning naar een regionaal warmtebedrijf met een publiek meerderheidsbelang. Kaderstellend hiervoor is de in procedure gebrachte Wet collectieve warmte (Wcw).

Het bestuurlijk draagvlak onder de Brabantse gemeente is groot, maar de zorgen blijven over hoe dit achter de voordeur is te realiseren en hoe de betaalbaarheid voor de eindgebruikers gegarandeerd blijft.

Ook thema gezondheid blijvend agenderen

We streven ernaar om slim en integraal te combineren en energiedoelen zoveel mogelijk te realiseren in samenhang met andere maatschappelijke opgaven. Zo bereiken we niet alleen resultaat op het gebied van energie, maar ook op het gebied van bijvoorbeeld leefbaarheid, gezondheid, omgevingskwaliteit en een circulaire en concurrerende economie. Niet elk project

of iedere locatie leent zich voor een succesvolle koppeling, maar daar waar het kan, zoeken we die koppeling voortdurend op en stimuleren deze.

Bevorderen naleving van de wettelijke energiebesparingsverplichtingen bij bedrijven

Indicator	2024
Het aandeel van bedrijven dat gecontroleerd is door de omgevingsdiensten	100%
Aandeel van de bedrijven dat maatregelen treft/voldoet	100%

De provincie is het bevoegd gezag voor circa 370 bedrijven in Noord-Brabant. We hebben als wettelijke taak om bij deze bedrijven toezicht te houden op energievoorschriften en de naleving ervan te handhaven. De uitvoering van het toezicht is in 2024 afgerond. Het toezicht op energiebesparingsverplichtingen bij bedrijven wordt door VTH voortgezet.

Mobiliteit

Zie programma 8 "Basisinfrastructuur Mobiliteit" m.b.t. duurzaam bouwen en beheren van provinciale infrastructuur en 100% elektrische bussen in concessies in Brabant.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Verduurzaming gebouwde omgeving

- Het verstevigen en versnellen van de aanpak van isolatie en energiebesparing in de gebouwde omgeving zodat minder duurzame energie opgewekt hoeft te worden.
- Grootschalige verduurzaming van maatschappelijk vastgoed.

Indicator	2024
Ontzorging maatschappelijk vastgoedeigenaren	
• Getekende intentieovereenkomsten	60-80
• Aantal doorlopen adviestrajecten	100-120

Het doel van tranche 1 van het ontzorgingsloket verduurzaming Klein Maatschappelijk Vastgoed was: 142 eigenaren en/of 210 objecten. Nu bij de afronding van de eerste tranche zijn 73 eigenaren en 225 objecten ontzorgd. Gelet op het succes is in 2023 een tweede tranche gestart met als doel 128 eigenaren en/of 226 objecten. Ten aanzien van de tweede tranche zijn eind 2024 100 eigenaren en 110 objecten ontzorgd. De verwachting is dat we de

doelstellingen voor de tweede tranche gaan halen. Eind 2024 heeft het ministerie van VROM aangekondigd dat er nog een derde tranche gaat volgen in 2025, waarmee de looptijd verlengd wordt tot mei 2027.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Initiatieven voortzetten waaronder:

- Het verzamelproject uit de 'Corona Investeringsagenda' dat zich richt onder andere op energiebesparing bij maatschappelijk vastgoed en particuliere woningen is eind 2024 afgerond. Kennis ervan is geborgd op de Energiewerkplaats. Enkele projecten gaan zelfstandig verder en/of worden uitgevoerd. Daarnaast gaan we in 2025 verder met 3 koploperprojecten
- Het Ontzorgingsloket Maatschappelijk Vastgoed en het Duurzaamheidsloket Sport worden voortgezet.
- Het Ontzorgingsloket voor het Midden en Klein Bedrijf (MKB) is in 2024 geopend.
- In 2024 werkten gemeenten in de vier Brabantse RES-regio's samen aan de uitvoering van plannen voor een grootschalige aanpak van energiebesparing in de woningvoorraad. De uitvoering van de plannen loopt door in 2025. Wij steunen deze regionale samenwerking met een subsidie.
- De bijdrageregeling versterking biodiversiteit en versnelling energiebesparing Noord-Brabant is gepubliceerd en dit helpt de isolatieopgave door het opstellen van Soorten Management Plannen (SMP's), het plaatsen van alternatieve verblijfplaatsen en het vormgeven van natuurvriendelijk isoleren te stimuleren.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bijdrage leveren aan een toekomstbestendige energie-infrastructuur

Indicator:

- Bijdragen aan de ontwikkeling van oplossingen voor opslag en conversie voor een haalbare en betaalbare energietransitie
- Bijdragen aan de ontwikkeling van energyhubs in de gebouwde omgeving (zowel bedrijventerreinen als woonlocaties)
- Waar nodig bevoegd gezag op ons nemen voor projectbesluit en vergunningverlening voor energieinfraprojecten van netbeheerders

Binnen de Brabantse aanpak netschaarste (onderdeel van de Landelijke Aanpak Netschaarste (LAN)) richten we ons, samen met netbeheerders, gemeenten en het Rijk, op het zo snel mogelijk uitbreiden van het elektriciteitsnet en het optimaliseren van het gebruik van het bestaande net. Specifiek aandachtspunt daarbij is het opzetten van energyhubs om het gebruik van het bestaande elektriciteitsnet te optimaliseren en daarmee, waar mogelijk, extra investeringen in uitbreiding en versterking te voorkomen. Vanuit het rijk zijn hiervoor eind 2024 financiële middelen beschikbaar gesteld Deze middelen kunnen in 2025 en 2026 worden ingezet. Met betrekking tot het zo snel mogelijk uitbreiden van het hoogspanningsnet, zijn wij ons, in samenspraak met TenneT, gemeenten en het rijk, aan het oriënteren op een rol als bevoegd

gezag bij ruimtelijke besluitvorming en vergunningverlening van elektriciteitsprojecten. Met name waar het grondgebied van meerdere gemeenten betreft. In 2025 zal de provincie het bevoegd gezag op zich nemen van twee ondergrondse kabeltrajecten in ZO-Brabant.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Afstemmen met en tussen partijen over ontwikkelingen en aanpak vraag- en aanbod van energie enerzijds en beschikbare netcapaciteit anderzijds

Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat (PMIEK) is opgeleverd. Verder richten we ons binnen de Brabantse Taskforce Transportschaarste (onderdeel van de Landelijke Aanpak Netschaarste (LAN)), samen met netbeheerders, gemeenten en het Rijk, op het zo snel mogelijk uitbreiden van het elektriciteitsnet en het optimaliseren van het gebruik van het net.

Realiseren van een strategisch netwerk van (semi-)publieke laadpunten

Indicator	2024
Verhouding (semi) publieke laadpunten/ elektrische personenvoertuigen	Minimaal 1 (semi-)publiek laadpunt per 5 elektrische personenvoertuigen

Er is door het Rijk een nieuwe landelijke definitie opgesteld voor een dekkend laadnetwerk voor elektrische personen- en bestelvoertuigen (Bron NAL).

Stimuleren eerste uitrol van innovaties in de energie-infrastructuur

Indicator	2024	2025	2026
Opslag en conversie voor een haalbare en betaalbare energietransitie	PM*	PM*	PM*
Uitrol van een nieuwe technologie een bijdrage levert aan het eerder en/of tegen geringere kosten behalen van de provinciale energiedoelstellingen	PM*	PM*	PM*

** Planning volgt als in 2024 de UA Energie is opgesteld.*

Planning voor deze indicator zou volgen in de Uitvoeringsagenda Energie 2024-2027. Aangezien deze indicator niet is opgenomen in de Uitvoeringsagenda en er dus geen streefwaarden zijn bepaald, kan hier niet op verantwoord worden.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij;
- Energiefonds Brabant;
- Innovatiefonds Brabant;
- Enexis NV/ Enpuls.

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

6. Energie

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Lasten				
Programmalasten	5.711 N	13.959 N	11.324 N	2.635 V
Toegerekende organisatiekosten	4.180 N	5.235 N	5.226 N	9 V
Totaal Lasten	9.891 N	19.193 N	16.549 N	2.644 V
Baten				
Programmabaten	3.111 V	8.048 V	6.266 V	1.782 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	3.111 V	8.048 V	6.266 V	1.782 N
Saldo van baten en lasten	6.780 N	11.145 N	10.283 N	862 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

6. Energie

6. Energie - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	2.644 V
SPUK's Regionale aanpak laadinfrastructuur	1.361 V
De opdracht (concessie) om laadpalen te plaatsen is in 2024 met enige vertraging voorbereid, maar uitvoering vindt in 2025/26 plaats. Dit is de reden dat de rijksmiddelen later tot besteding zullen komen.	
Europese programma's 'Just Transition Fund (JTF) West Noord-Brabant'	792 V
De aangevraagde subsidies voor de regeling 'Just Transition Fund (JTF) West Noord-Brabant' zijn achtergebleven bij de verwachtingen in 2024. Met name Stikstofproblematiek is de oorzaak hiervan.	
Energie Brabant	924 V
Uitgaven voor 'Energie Brabant' die in 2024 opgestart is, zijn achtergebleven. 'Energie Brabant' is de communicatieve verbinding van provinciale energieprojecten. Daarnaast verbindt en stimuleert Energie Brabant ambtenaren en energieprofessionals die werken aan de energietransitie in Brabant om zo deze transitie te versnellen en versterken. Daarnaast kon de subsidie aan de BOM voor 'Develop to Invest' nog t.l.v. bestuursakkoordmiddelen uit vorige periode geboekt worden, waardoor bijna € 575.000 onbenut bleef vanuit nieuwe bestuursakkoordmiddelen.	
Toegerekende organisatiekosten	9 V
De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet lager uit.	

Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	442 N

6. Energie - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	1.782 N
Baten SPUK's Energie	1.782 N

Doordat de lasten voor een aantal specifieke uitkeringen (SPUK's) voor Energie in 2024 lager zijn uitgevallen dan geraamd (het betreft met name de SPUK's voor Regionale aanpak laadinfrastructuur, zie hiervoor de toelichting bij lasten), wordt aan de batenzijde een gelijk bedrag aan lagere baten vanuit de specifieke uitkeringen gerealiseerd.

Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	0 V

Programma 7 Landbouw en voedsel

Inleiding

In het begrotingsjaar 2024 hebben we op veel vlakken de resultaten behaald zoals die ons voor ogen stonden. In 2024 is de Uitvoeringsagenda 2024 – 2027 vastgesteld.

We hebben het real time meten in stallen en innovatieve stalsystemen verder ontwikkeld, omschakelende melkveehouders naar natuurinclusieve landbouw begeleid en boeren ondersteund die hun bedrijfsvoering willen veranderen of beëindigen via het Ondersteuningsnetwerk en Aanpak Piekbelasting. Daarnaast hebben we biologische landbouw en agroforestry ondersteund. Voor wat betreft innovatie hebben we de Boerderij van de Toekomst ZOZ, Agro Proeftuin Noord-Oost-Brabant en de VDBorne-Campus ondersteund. We hebben bijgedragen aan GGA-processen. Ook in landelijke samenwerkingsverbanden behalen we voor Brabant relevante resultaten: denk aan het werken aan het Schone Lucht Akkoord, de Praktijkaanpak Emissiearme Veehouderij, Regieorgaan Versnellen Innovatie, ontwikkelen van een landelijke KPI-kernset voor meetbaar maken van kringlooplandbouw incl, mogelijk maken van doelsturing, het bevorderen van eiwittransitie, enz.

Tegelijkertijd is het voor een flink aantal ondernemers in de veehouderij moeilijk om het perspectief te blijven zien. Zowel op het vlak van natuurvergunningverlening alsook mestafzet in verband met de aflopende derogatie zijn de oplossingen nog niet inzicht. Dit heeft ook zijn weerslag op een aantal werkzaamheden binnen dit programma, zoals bij innovatie van stalsystemen en het heeft zijn weerslag op de medewerkers die in direct contact met de betreffende ondernemers werken.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Het meest duurzaam en circulair in Europa

Indicatoren:

- Verhouding tussen de bewerkte mest en de gewasbehoefte in Nederland (verhouding naar een waarde, op basis van fosfaat (P_2O_5)

Streefwaarden	nulmeting	2024	2030
Verhouding naar waarde	(1,09) 2020	-	Verhouding lager dan 1

- Stikstof- en fijnstof emissie veehouderij in Brabant

Streefwaarden	nulmeting	2022	2023	2024
Kton fijnstof per jaar	1,7 kton (2021)	1,6 kton	1,4 kton	1.5 kton
Kton stikstof per jaar	14,3 kton (2019)	14,6 kton	13,7 kton	13,6 kton

De gewasbehoefte naar mineralen (kunstmest + dierlijk) was in '24 redelijk stabiel. Als gevolg van een lichte afname van de veestapel nam de mestproductie af. Er zijn in 2024 geen nieuwe mestbewerkingsinstallaties (MBI's) vergund en/of in gebruik genomen. Een drietal installaties is (tijdelijk) niet in productie, omdat ze van eigenaar zijn gewisseld en worden gereviseerd. Het aanbod van dierlijke mest op de landelijke mestmarkt was groot i.v.m. weersinvloeden en verminderde plaatsingsruimte. De poorttarieven voor mestbewerking zijn gestegen en de bezettingsgraad van de MBI's was hoog. Export van dierlijke mest lijkt niet echt gegroeid.

Alhoewel de stikstofemissie daalt, doet de fijnstofemissie dat niet. De gepresenteerde getallen betreffen de vergunde emissies, de feitelijke emissies kunnen hiervan afwijken. Er is in 2024 meer vergunde uitstoot fijnstof beschikt, hierdoor is fijnstof 0,1 kton hoger.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Realiseren uitvoeringsagenda mest

Inzake mest is de samenwerking met andere provincies, sectoren en Rijk verder uitgewerkt. Van de eerste 5 in 2024 geselecteerde innovatieprojecten van de landelijke Praktijkaanpak Emissiearme Veehouderij (PA) is in 2025 de financiering geregeld. Er wordt binnen de PA gewerkt aan selectie en financiering van nog ca. 15 innovatieprojecten op gebied van stallen,

mest en data. Daarnaast wordt gewerkt –in lijn met het bestuursakkoord- aan een maatwerkaanpak om het aantal locaties met mestbewerkingsinstallaties te vergroten. De recente uitspraken rondom natuurtoestemmingen bemoeilijken ook deze processen.

Actualisatie en uitvoeren routekaart stalaanpassingen 2024

Streefwaarden	2024
Aantal veehouders financieel ondersteund die investeren in een bestaand stalsysteem met rijksmiddelen	50*

*Dit is afhankelijk van de mate waarin het lukt om in 2024 vergunningen voor stalsystemen te verlenen én het openstellen van een subsidieregeling door het Rijk.

Daarnaast :

- Blijven we in 2024, afhankelijk van de snelheid waarmee de vergunningverlening voor stalsystemen weer op gang komt- onze First Movers-regeling inzetten om veehouders die als eersten investeren in een innovatief brongericht stalsysteem financieel te ondersteunen. We zullen dat afstemmen met de hierboven genoemde regeling.

Op dit moment is besluitvorming over vergunningverlening voor innovatieve huisvestingssystemen opgeschort. Er is geen subsidieregeling voor innovatieve huisvestingssystemen opgesteld.

We hebben de routekaart geactualiseerd in juni 2024.

Pilot Real-Time meten

Streefwaarden	2024
Aantal praktijkbedrijven waarop gemeten wordt in het kader van deze pilot	25

33 bedrijven doen mee aan de Real-Time meten pilot.

Bereiken van implementerende en zoekende veehouders

Streefwaarden	2024

Implementerende en zoekende veehouders bereiken via het netwerk van de Taskforce, via bijeenkomsten, 'Tour de Boer'-demonstraties, diverse schriftelijke en digitale communicatiekanalen en voorlichtingsactiviteiten	500

Deze activiteiten zijn nagenoeg stil komen te liggen door de ontstane onzekerheid over de effectiviteit van emissiearme huisvestingssystemen. Een deel van de werkzaamheden hebben een overlap met het samenwerkingsproject van de versnellingsaanpak emissielandbouw.

Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij, Akkerbouw en Zoogkoeienhouderij

Indicator:

- Implementeren Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw (BMA) bij akkerbouwbedrijven
- Toepassen (eenvoudige natuurinclusieve maatregelen) bij Biodiversiteitsmonitor melkveehouderij

Streefwaarden	Nulmeting	2024
Implementeren Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw	n.v.t.	30
Toepassen Biodiversiteitmonitor melkveehouderij (cumulatief)	190 (2021)	650

Bij de Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij (BBM, onderdeel van het programma Brabants Bodem) is het aantal deelnemers met de vierde openstelling in 2024 gegroeid naar 500. Dit is –ondanks een forse inzet op de werving van nieuwe deelnemers- minder dan het beoogde aantal van 650. Met 500 deelnemers is de BBM nog steeds het grootste project met doelsturing in Nederland. In 2024 kon de eerste groep deelnemers (van 2021) twee jaar verlengen. Nagenoeg alle deelnemers hebben hun deelname verlengd. In de komende jaren kunnen ook de 2e tot en met de 4e groep deelnemers verlengen.

Regio Pilot met de Biodiversiteitsmonitor Akkerbouw heeft het aantal deelnemers in 2024 (fase 2) conform plan uitgebreid naar ca. 80 akkerbouwers waarvan 25 in de provincie Brabant.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Economisch toonaangevend zijn binnen Europa

Indicatoren:

- Aantal startups in landbouw en voedsel en op cross-overs met high tech (Programma EKT)

Streefwaarden	Nulmeting	2024
aantal	5-7 (2021)	25

- Vestiging nieuwe bedrijven en/of bovengemiddelde groei van bestaande bedrijvigheid in de high tech agrofoodsector / aantal toonaangevende bedrijven (Programma EKT)

Streefwaarden	Nulmeting	2024
aantal	2-5 (2021)	Substantiële groei

- Ontwikkeling van bedrijvigheid in nieuwe eiwitten in aantallen bedrijven en werknemers (5% groei per jaar)

Streefwaarden	Nulmeting	2024
Groei per jaar	45 (2022)	5%

Volgende startups/bedrijven hebben zich in 2024 in Brabant gevestigd:

- Revyve (bij Cosun)
- The Mediterranean Food Lab (afkomstig uit Israël, heeft zich bij Bodec gevestigd)
- FibreFoods (in oude Dalco fabriek in Oss)

Het is lastig om het aantal startups op gebied van landbouw en Voedsel en hightech cross-overs weer te geven, vanwege de dynamische aard van deze startups. Bedrijven worden opgericht, stoppen of veranderen van focus, wat het moeilijk maakt om een actueel overzicht te krijgen. Maar ook vanwege overlap tussen sectoren, versnipperde gegevens en een gebrek aan actuele en centrale registratie.

Daarnaast is inzicht in de ontwikkeling van de groei van bedrijvigheid in nieuwe eiwitten ook lastig door o.a. versnippering over sectoren en het gebrek aan specifieke en uniforme data.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Bevorderen innovatie

Indicator:

- Organiseren van initiatieven welke de innovatie bevorderen (aantal: 3)

Brabant is een van de projectpartners geworden van het REWIRE-project o.l.v. de Universiteit van Utrecht. Dit vierjarige project richt zich op het bevorderen van nieuwe samenwerkingen tussen alle betrokken belanghebbenden, met als doel innovaties binnen en tussen diverse ecosystemen in de landbouw te creëren en te verspreiden.

Vanuit Green Techport Brabant is de Gebiedsgerichte Aanpak Energie Glastuinbouwgebieden van start gegaan, waarbij de verduurzamingsopgave binnen de glastuinbouwsector centraal staat.

Tevens is Brabant aangesloten bij Plant Protein Forward. Dit is een driejarig innovatief project dat zich richt op het stimuleren van de consumptie van plantaardige eiwitten, speciaal gericht op lokaal geteelde gewassen in Nederland en dus ook voor Brabant.

Ondersteunen en/of geformeerde consortia op thema nieuwe eiwitten of nieuwe verwerkingstechnieken

Indicator:

- Aantal ondersteunde en/of geformeerde consortia op thema nieuwe eiwitten of nieuwe verwerkingstechnieken (aantal: 2)

Via Landbouw Innovatie Brabant zijn er 4 projecten ondersteund rond plantaardige eiwitten.

Stimuleren kleine betekenisvolle projecten door Landbouw Innovatie Brabant

Indicator:

- Aantal initiatieven ondersteund door LIB

Streefwaarden	2024
Aantal ondersteunde initiatieven	30

In totaal zijn er 42 projecten ondersteund waarvan 4 rond plantaardige eiwitten.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Natuur- en landschapsinclusief zijn in 2030

Indicatoren:

- Aantal natuurinclusieve boeren

Streefwaarden	nulmeting	2024	2030
aantal	80 (2021)	150	500

- Areaal biologische landbouw (ha) (15% van het agrarisch areaal)

Streefwaarden	Nulmeting	2022	2023	2024	2030

Agrarisch areaal	2,8% (2020)	2,3%	3,2%	3,5%	15% (circa 35.000 ha)

Er is nog geen eenduidige definitie beschikbaar wanneer een bedrijf natuurinclusief is, we verwachten in het voorjaar van 2025 daar een definitie voor. Het aantal natuurinclusieve bedrijven kunnen we daarom nog niet monitoren. Eind 2024 deden circa 515 melkveebedrijven mee aan de Brabantse Biodiversiteitsmonitor Melkvee, dit betreft bedrijven die in meer of mindere mate natuurinclusief zijn. Zie ook Statenmededeling Uitvoering Natuurinclusieve Landbouw.

Het percentage areaal biologische landbouw is groeiend. CBS-data met de data over de provincies loopt wat achter. De meest recente data voor Brabant is van 2022, toen waren 2,2 % van de agrarische bedrijven biologisch. Over geheel Nederland was in 2024 3,8 % van de bedrijven biologisch.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Begeleiden bedrijven bij hun omschakeling naar natuurinclusief

Streefwaarden	Nulmeting	2024
Aantal begeleide bedrijven bij hun omschakeling naar natuurinclusief (incl.businessplan)	80 (2021)	150

Eind 2024 zijn er met ruim 300 ondernemers gesprekken gevoerd over een meer natuurinclusieve bedrijfsvoering. In totaal 160 ondernemers zijn of worden door coaches begeleid bij hun omschakeling naar natuurinclusief. 132 hebben een subsidie ontvangen voor het opstellen van een Natuurinclusief businessplan. 98 businessplannen zijn inmiddels gereed gemeld. En er zijn 10 grondtransacties bij 9 ondernemers afgerond in het kader van de regeling grond voor natuurinclusieve landbouw.

Organiseren van bijeenkomsten voor kennisontwikkeling/uitwisseling op inspiratiebedrijven

Indicator:

- Aantal bijeenkomsten georganiseerd voor kennisontwikkeling/uitwisseling op inspiratiebedrijven. (aantal: 30 per jaar)

De beoogde 30 bijeenkomsten hebben plaatsgevonden.

Geven van omschakeladviezen biologische landbouw (melkvee en akkerbouw)

Streefwaarden	2024
Aantal uitgebrachte omschakeladviezen biologische landbouw (melkvee en akkerbouw)	8 (totaal 30)

Het aantal adviesgesprekken ligt totaal op ruim 40, in 2024 waren het er 10.

Gronden voor Graasdierhouderijen

Streefwaarden	2024
Aantal hectaren vastgelegd als permanent grasland	250 (totaal 1000)

De benutting van de beleidsregel Grond voor Graasdierhouderij begint op gang te komen. De eerste twee overeenkomsten (ca 10 ha, stand eind 2024) zijn getekend, nieuwe aanvragen zijn in behandeling. Het openstellen van een subsidieregeling wacht nog op een goedgekeurd kader voor staatsteun, de aangepaste Catalogus Groenblauwe diensten. Een oordeel van de EU wordt medio 2025 verwacht.

Aanpak piekbelasting

Het project loopt conform afspraken. Er is sprake van een goede samenwerking met het Rijksteam UAPB. Ook de samenwerking met het provinciale collega's en gemeenten gaat naar wederzijdse tevredenheid.

De flexibele schil van de organisatie is afgelopen jaar wat ingekrompen om beter aan te sluiten op de omvang van de vraag naar zaakbegeleiding. Dit in goed overleg met de zaakbegeleiders. Er is voldoende budget en voldoende vertrouwen om de taken ook in 2025 te kunnen voortzetten.

Ondersteunen van veehouders bij besluitvorming LBV(+)

Streefwaarden	2024
Aantal ondersteunde veehouders (cumulatief vanuit 2023)	500

Het begeleiden van de ondernemers gaat goed. Inmiddels hebben we in totaal (vanaf 2023) met 192 ondernemers contact gehad waarbij we nu nog met 130 ondernemers actief in gesprek zijn. Hoewel het aantal begeleide ondernemers lager is dan geraamd, is de tevredenheid bij zowel ondernemers en gemeenten over de uitgevoerde begeleiding goed. Ondernemers kunnen ook in 2025 nog een zaakbegeleider aanvragen. Bij de 2de BURAP stonden alle regelingen nog open en was er nog geen signaal dat we het aantal van 500 niet zouden halen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Versterken gemeenschapsinclusief

Indicatoren:

- Gemiddelde waardering burgers voor de agrifoodsector in Brabant (op niveau of verbetering van waardering).

Streefwaarden	Nulmeting (landelijk niveau)	2023	2024
Gemiddelde waardering schaal van 1-7	5,01 (2020)	5,04	Op niveau of verbetering

- Percentage Brabanders met zorgen over de gezondheid in relatie tot de veehouderij (afname percentage)

Streefwaarden	Nulmeting	2023	2024
Percentage	3% (2020)	5%	afname

- Actualiteit stikstofproblematiek en de media aandacht die het heeft gekregen.
- Langdurig aanhoudende vogelgriep en overdraagbaarheid naar andere dieren.

Brabanders blijven bezorgd over hun gezondheid door de veehouderij in de buurt. Dit mede door de actualiteit van de stikstof problematiek in de media en het langdurig aanhouden van de vogelgriep en overdraagbaarheid naar zoogdieren.

Het precieze cijfer voor de Agrifoodsector is (nog) niet bekend. De maatschappelijke waardering van alle sectoren is in 2024 gestegen, maar de kleine plus die we zien verschilt niet significant van vorig jaar (Agrifoodmonitor 2024).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Ondersteunen boer-burger initiatieven

Indicator:

- Ondersteunde initiatieven (aantal: 1)

We ondersteunen een theatervoorstelling rondom het thema boer-burgerverbinding en leggen daarbij de verbinding met de het onderwijs

Korte ketens

Streefwaarden	2024
Aantal ondersteunde initiatieven	3

De provincie heeft ondersteuning gegeven aan onder andere projecten rondom het versterken en opbouwen van een (nieuwe) korte keten, gerelateerd aan o.a. voedingswaarde en voedseleducatie.

Inzet verbonden partijen

N.v.t.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

7. Landbouw en voedsel

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Lasten				
Programmalasten	40.939 N	21.388 N	15.225 N	6.163 V
Toegerekende organisatiekosten	2.647 N	5.870 N	5.177 N	693 V
Totaal Lasten	43.586 N	27.258 N	20.402 N	6.856 V
Baten				
Programmabaten	37.830 V	15.405 V	10.207 V	5.197 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	37.830 V	15.405 V	10.207 V	5.197 N
Saldo van baten en lasten	5.755 N	11.853 N	10.195 N	1.659 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

7. Landbouw en voedsel

7. Landbouw en voedsel - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	6.856 V
Inzet Versnellingsmiddelen Rijk	4.458 V
De verklaring van de onderuitputting is 2-ledig: - Realtime meten: de installatie van meetapparatuur heeft vertraging opgelopen. O.a. door beschikbaarheid van elektriciens; - Biodiversiteitsmonitor: een voorziene subsidiebijdrage aan Boerennatuur Brabant van € 3 mln. is niet eind 2024 beschikt zoals voorzien was, maar zal in 2025 worden beschikt.	
Grondbank beleidsregel graasdierhouderijen	400 V
Voorziene aankoop gronden en daarbij behorende exploitatielasten zal in 2025 plaatsvinden i.p.v. 2024.	
Subsidieregelingen Europese programma's	915 V
Er zijn minder/lagere subsidies beschikt dan eerder is geprognotiseerd. De restantmiddelen worden ingezet voor subsidies Europese programma's in 2025.	
Brabants bodem	172 V
Brabants Bodem is een samenwerkingsprogramma dat bestaat uit verschillende deelprojecten. Een deel van deze deelprojecten is later in de uitvoering gekomen dan voorzien of doorgeschoven naar 2025. Dit om zo optimaal gebruik te kunnen maken van de beschikbare capaciteit van de partners van Brabants Bodem en bij de externe partijen waar Brabants Bodem mee samenwerkt. De stuurgroep Brabants Bodem heeft daarom besloten de uitvoeringstermijn die aanvankelijk was gezet op 2024 te verlengen naar 2025 en het werkplan daarop aangepast.	
Heldere kaders	111 V
Een aantal projecten welke de verwachting hadden in 2024 afgerond te zijn, hebben vertraging naar 2025.	
Toegerekende organisatiekosten	693 V
De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet lager uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	107 V

7. Landbouw en voedsel - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	5.197 N
Inzet Versnellingsmiddelen Rijk	4.458 N
Als gevolg van lagere uitgaven (zie toelichting uitgaven) ook een lagere onttrekking van de Rijksbijdrage.	
EU bijdrage LIFE All4Biodiversity	240 N
De gedeclareerde bijdrage op basis van de uitgaven is nog niet ontvangen.	
Grondbank beleidsregel graasdierhouderijen	400 N
Als gevolg van lagere uitgaven (zie toelichting uitgaven) ook een lagere onttrekking van de Rijksbijdrage	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	99 N

Programma 8 Basisinfrastructuur mobiliteit

Inleiding

De uitvoering van de basisinfrastructuur staat onder druk, met name financieel.

Het OV busvervoer heeft nog altijd last van lagere reizigersaantallen (85% t.o.v. pré-corona), wat zich naast lagere reizigersopbrengsten voor de vervoerders ook vertaalt in een fors lagere rijksbijdrage (€ 15 mln. per jaar) voor de Studenten OV-kaart (SOV). Dit risico was in beeld en is in 2024 éénmalig gecompenseerd door het Rijk. Willen we het OV-aanbod over de hele linie in Brabant op peil kunnen houden, dan zijn vanaf 2026 aanvullende middelen voor compensatie SOV nodig. En dat in een tijd dat er juist behoefte is aan een schaalsprong met het oog op de noodzaak van de mobiliteitstransitie voor de verstedelijkingsopgave.

De keuze voor opschaling is vooral aan de orde bij nieuwe concessies. Zo faciliteren we groei van het OV-aanbod via de nieuwe concessie voor West per 6 juli 2025 en zijn in 2024 de aanbestedingsdocumenten voor Oost vastgesteld. Voor een betekenisvolle stap in het OV-aanbod in Zuidoost, in lijn met de ambities uit de Brainportdeal en convenant Beethoven, zijn de rijksmiddelen vanuit motie Bikker niet toereikend. Via de integrale afweging bij de Perspectiefnota 2026 zal, naast de compensatie SOV, de inzet voor de groei bij de aanbesteding Zuidoost worden bepaald.

De reizigers weten het OV weer steeds beter te vinden en is er in 2024 weer een hoger aantal Dienstregelingsuren (DRU's) gereden dan in 2023. Nu afschalen vanwege de (financiële) uitdagingen heeft een langdurig effect op het OV-aanbod en kan niet zomaar worden teruggedraaid. Juist nu ook de vervoerders steeds meer grip op hun personeelstekort krijgen en dus de randvoorwaarde om betrouwbaar te kunnen opschalen aanwezig is.

Om een gelijk speelveld voor toekomstige concessies te creëren én de continuïteit te borgen, hebben we posities in busremises op strategische locaties én met zicht op voldoende laadinfrastructuur ingenomen in Uden en Roosendaal (eerder al de bouw van Breda) en zijn we in gesprek over de langdurige beschikbaarheid van de huidige busremise in Eindhoven.

Bij het beheer en onderhoud provinciale wegen hebben we stappen gezet om de huidige risico's beter te beheersen en de (financiële) druk te verminderen. Zo is een nieuw onderhoudscontract als voorloper van meer gebiedsgerichte contracten ingegaan. Ook is bij de herijking van KOPI de meerjarige onderhoudsplanning weer leidend en daarmee zonder de vertraging door de combinatie met reconstructies meer grip op de onderhoudswerkzaamheden. De wegvakken met potentieel achterstallig onderhoud zijn met prioriteit opgepakt. Door aanvullende incidentele maatregelen is er wel een overschrijding op de onderhoudsbegroting. De eerste verkennende gesprekken over overdracht van wegen zijn opgestart. Het betreft wegvakken die qua functie niet direct tot het provinciale hoofdwegennet horen.

De verkeersveilige inrichting van provinciale infrastructuur is vanwege de uitvoerbaarheid in relatie tot stikstof verder verbeterd via het uitvoeren van kleinschalige maatregelen zoals bermmaatregelen (o.a. N261 en N272), het verbeteren van oversteken voor langzaam verkeer (o.a. N289 en N605) en het bebakening van bochten (o.a. N69 en N264).

Het aantal verkeersdoden in Brabant is nog altijd te hoog en de stijgende trend in het aantal verkeersongevallen met letsel is eveneens zorgwekkend. In 2024 is daarom samen met de partners het Brabants Verkeersveiligheidsplan 2024-2027 (BVVP) vastgesteld. Daarmee blijven we intensiveren op de aanpak van verkeersveiligheid langs de pijlers gedrag, infrastructuur en handhaving. We doen dat risicogestuurd en datagedreven. Het accent ligt op fietsers, afleiding en onervaren verkeersdeelnemers. Zo zijn in 2024 o.a. de educatie op scholen via Brabants Verkeersveiligheidslabel (BVL) en Totally

Traffic (TT), Doortrappen voor oudere fietsers en de handhavingsactie met touringcar gericht op smartphone gebruik achter het stuur voortgezet. Ook is in afstemming met politie en Openbaar Ministerie extra ingezet op handhaving met (mobiele) flitspalen. Verkeersveiligheid is daarnaast een belangrijk aspect in het opstellen van de Meerjarige Multimodale Mobiliteitsprogramma's (MMMP's) voor de stedelijke regio's (zie programma 09).

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We gaan voor een robuust en betrouwbaar mobiliteitssysteem

Door zorgvuldig (functioneel) beheer en onderhoud dragen de rijks- en provinciale wegen maximaal bij aan een betrouwbaar mobiliteitssysteem, nu en in de toekomst.

- De ontwikkeling in de Indicator Provinciale Wegen (provinciale wegen): IPW >= vorig jaar
- De ontwikkeling in de klantwaardering voor de Brabantse wegen via het WOW-onderzoek (provinciale wegen): WOW >= vorig jaar

Mate van tevredenheid onder Brabanders en Brabantse ondernemers over hun reistijd en de voorspelbaarheid van de reistijd

- Ontwikkeling in waardering van het OV door reizigers: OV-klantenbarometer >= vorig jaar

	Voor IPW score kunstwerken 97% voldoet aan de kwaliteitseisen niveau B (was 98%). Deze zaken worden opgepakt. De IPW score verkeersveilige weginrichting is 77% (2023). Dit cijfer, waarbij op verschillende aspecten wordt gemeten hoe veilig provinciale wegen zijn ingericht, wordt eens in de twee jaar geactualiseerd. De Brabantse wegen zijn via het WOW-onderzoek gewaardeerd met een 7,3 (2023) en betekent een stijging ten opzichte van 7,1 in 2021. Het betreft een onderzoek dat eens in de twee jaar wordt uitgevoerd. De algemene waardering van het OV door de reizigers op basis van de klantenbarometer is in 2024 uitgekomen op 7,8 en is daarmee gelijk aan 2023.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Planmatig beheer en onderhoud provinciale infrastructuur

- We voeren planmatig beheer en onderhoud uit op de provinciale infrastructuur zoals afgesproken in de meerjarige kwaliteitsvisie (KOPI) de score van de kwaliteitsindicator voor de onderdelen doorstroming, fietspaden en verkeersveilige inrichting binnen de vastgestelde bandbreedte
- Het nieuwe Onderhoudprestatiecontract (OPC) en Elektrotechnische prestatiecontract (EPC) zijn gegund in 2024
- Nieuwe vorm van onderhoudscontracten, waarbij we het onderhoud per gebied vermarkten, zijn gegund in 2024
- Eén van de steunpunten is verbeterd én verduurzaamd in 2024
- De onderhoudsprojecten met risico op achterstallig onderhoud zijn in kaart gebracht en opgenomen in de meerjarige onderhoudsplanning.

	De nieuwe contracten voor EPC en OPC zijn gegund en operationeel. De contracten hebben een looptijd van 4 jaar met een optie tot verlenging met nog eens 4 jaar gericht op een langdurige samenwerking.

	Wegvakken met potentieel achterstallig onderhoud zijn versneld opgepakt. Zo is groot onderhoud uitgevoerd op de N268 Dinteloord - Roosendaal en is het uitgestelde onderhoud (vanwege een toekomstige reconstructie) op de N284 Reusel - Bergeijk nagenoeg afgerond. Daarnaast is er nog regulier groot onderhoud uitgevoerd op de N620 Best - Son en de N640 Oudenbosch – Hoeven en aan verschillende kunstwerken (o.a. op de 279/N270, de tunnel Nieuwstraat in Volkel en het viaduct Duizend Morgen bij Wijk en Aalburg). Deze kunstwerken zijn de eerste in een reeks in het kader van de vervangings- en renovatieopgave in de komende jaren. Het provinciale wegennet heeft zich tijdens de overvloedige regenval in het afgelopen jaar redelijk goed gehouden, maar we zien klimaatadaptie van de provinciale wegen wel als een opgave in de komende jaren. Naast extra kosten voor aanvullend incidenteel onderhoud door uitgestelde onderhoudswerkzaamheden is er ook een enorme toename van het aantal én de kosten van calamiteiten in 2024. Er was sprake van een flinke toename van het aantal ongevallen en pechmeldingen, maar ook veel extra dumpingen o.a. van lachgas.

Uitvoering OV-concessies en transitie gedeelde mobiliteit

Lopende concessies:

- We zorgen voor een betrouwbaar OV-systeem: rituitval in de concessies is (weer terug op) maximaal 0,2%
- De herijkingsafspraken zijn doorgevoerd in de lopende concessies

Nieuwe concessies:

- Contract voor de nieuwe concessie West-Brabant is gegund.
- Nieuwe flexcontract West-Brabant is opgestart
- Aanbesteding van de nieuwe concessie Oost-Brabant (start 2027) is opgestart

Transitie gedeelde mobiliteit:

- We zorgen voor voldoende aanbod van vormen van gedeelde mobiliteit dat aansluit bij de vraag van reizigers. Dit doen we door experimenten binnen en buiten de bestaande concessies: minimaal 3 pilots en/of experimenten per jaar opgestart
- Passend bij de verschuiving van OV naar gedeelde mobiliteit, streven we ernaar dat het aanbod van mobiliteitsdiensten voor de gebruiker inzichtelijk is door in te zetten op een goed functionerend MaaS-platform (mobiliteit als dienst). We introduceren uiterlijk in 2025 een betrouwbaar en goed functionerend MaaS-platform(s) in de stedelijke regio's en in het landelijk gebied van Brabant voor de reizigers voor minimaal 1 concessie.

	Na een aantal zware jaren vindt het OV-busvervoer in Brabant weer de weg omhoog, al blijft er een aantal (financiële) onzekerheden. Ondanks een beperkte afschaling van de dienstregeling is de rituitval van 1,6% in 2024 nog altijd hoog; wel fors verbeterd t.o.v. 2023 (toen 4,7%). De belangrijkste oorzaak is nog altijd de personeelskrapte bij de vervoerders. De inspanningen van de vervoerders om extra personeel te werven

	beginnen hun vruchten af te werpen. In 2025 verwachten we daarom dat de stijgende lijn doorgezet kan worden en daarmee een betrouwbare dienstregeling te krijgen. De implementatie fase van het nieuwe contract voor de nieuwe concessie West-Brabant aan Arriva is gestart (start concessie medio 2025). In verband met de landelijke afspraak na corona over spreiding van aanbestedingen voor nieuwe concessies is de huidige concessie Zuidoost met 2 jaar verlengd tot medio 2029 inclusief afspraken over opschaling. In alle concessies zijn daarnaast de tarieven niet verder gestegen in 2024 door inzet van provinciale middelen in combinatie met de rijksmiddelen motie Bikker. De toegankelijkheid is verder verbeterd met de uitbreiding van OV-pay met leeftijdskorting. De voorbereidingen voor de start per 1 januari 2025 van BravoFlex in West-Brabant zijn afgerond. De overige regio's starten per 2026. De trendrapportage toont de meerjarige ontwikkeling van de belangrijkste kengetallen.

Data, digitalisering en Smart Mobility

De focus van data en digitalisering ligt op een adequaat beheer én optimaal gebruik van hetgeen de afgelopen jaren is ontwikkeld. Verkeersmanagement is hierin een belangrijk onderdeel.

- Er is een besluit genomen over een vervolg van het uitvoeringsplan Krachtenbundeling Smart Mobility Zuid-Nederland 2020-2023

	Met de (financiële) afspraken in de Samenwerkingsovereenkomst Brabantstad is de gezamenlijke inzet als het vervolg op de krachtenbundeling voor de komende jaren geborgd. Het hierbij over data en digitalisering, verkeersmodellen en verkeersmanagement. In 2024 is gestart met de impuls op het gebied van data en digitalisering rondom provinciale wegen en is het OV-dashboard online.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We gaan voor veilige mobiliteit

In Brabant streven we naar NUL verkeersslachtoffers. Elk verkeersslachtoffer is er één te veel.

- De ontwikkeling van het aantal dodelijke verkeersslachtoffers (Noord-Brabant & provinciale wegen): aantal dodelijke verkeersslachtoffers (conform CBS) < vorig jaar

Indicator	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal dodelijke verkeersslachtoffers	99	91	141	120	n.t.b.
waarvan op provinciale wegen	16	12	15	9	n.t.b.

In 2030 hebben we de helft minder verkeersongevallen dan in 2020.

- De ontwikkeling van het aantal slachtoffers met lichamelijk letsel (Noord-Brabant & provinciale wegen): aantal slachtoffers met lichamelijk letsel

Indicator	2020	2021	2022	2023	2024
Aantal slachtoffers	1.985	2.015	2.391	2.263	ntb
waarvan op provinciale wegen	164	120	139	157	ntb

**Cijfers 2024 zijn nog niet vrijgegeven door RWS.*

De sociale veiligheid is in 2030 toegenomen ten opzichte van 2020.

- De ontwikkeling van de OV-klantbarometer onderdeel veiligheid: OV-klantbarometer onderdeel sociale veiligheid >= vorig jaar

	We verwachten een stabilisatie in het aantal dodelijke verkeersslachtoffers. De officiële cijfers worden vastgesteld in de loop van 2025. Maar de absolute cijfers, zeker in Brabant, zijn nog steeds veel te hoog en dus is extra inzet nodig. Het doel in het vastgestelde Brabants Verkeersveiligheidsplan (BVVP) is immers een halvering van het aantal verkeersslachtoffers met letsel in 2030. De sociale veiligheid in het OV op basis van de klantbarometer is in 2024 uitgekomen op 8,0 (7,9 in 2023).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Verkeersveiligheid

- Het nieuwe Brabants Verkeersveiligheidsplan (BVVP) is vertaald naar indicatoren en opgenomen in de begroting 2024.
- We hebben voor € 15 mln. kleinschalige maatregelen ter verbetering van de verkeersveiligheid uitgevoerd op provinciale wegen (2025).
- We informeren de Staten over de duurzaam veilige inrichting van de provinciale infrastructuur.

	Het nieuwe BVVP is vastgesteld. We continueren de educatie en verbeteren de gedragsaanpak in samenwerking met de regio. Want gedrag is nog steeds één van de belangrijkste oorzaken en daar zit vooral de kracht van de samenwerking. Er is € 10 mln. beschikbaar gesteld voor het verbeteren van de verkeersveilige inrichting van schoolfietsroutes. De risicogestuurde en datagedreven aanpak wordt geïntensiveerd. De indicatoren zijn samen met regio vastgesteld. Via de begroting 2025 (1e bestuursrapportage) zullen we de belangrijkste hieruit opnemen in de Sturings- en Verantwoordingscyclus. In 2024 zijn er verschillende campagnes geweest zoals Gordeldracht, BOB en Mono, de autoloze schoolweek. Over de duurzaam veilige inrichting van de provinciale infrastructuur via kleinschalige maatregelen zijn de Staten geïnformeerd.

Sociale veiligheid

- We zorgen voor een veilig OV-systeem: aantal incidentmeldingen is gelijk aan of lager dan in het voorgaande jaar.

	Het aantal incidenten in 2024 (1.831) is afgenomen ten opzichte van 2023 (1.903). Samen met de vervoerder en het Rijk zorgen we voor een gezamenlijke aanpak van de sociale veiligheid in het OV rondom AZC in Budel. Door een aantal maatregelen is de overlast nu wel minder, maar nog niet helemaal weg. Er wordt gekeken naar structurele bekostigingsafspraken door het Rijk en naar alternatieve maatregelen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We gaan voor schone, stille en gezonde mobiliteit

We gaan in Noord-Brabant uit van ten minste 50% reductie van broeikasgassen (waaronder CO_2) en ten minste 50% gebruik van duurzame energie.

- Ontwikkeling emissie broeikasgassen vanuit mobiliteit uitgedrukt in CO_2-equivalenten (in absolute aantallen in tonnen uitstoot) (Noord-Brabant): emissie < vorig jaar.

De uitstoot van overige emissies (NOx, fijnstof) is significant afgenomen in 2030. Op grond van het Schone Lucht Akkoord is het streven om in 2030 tot een reductie te komen van 50% van de negatieve gezondheidseffecten van verkeersemissies ten opzichte van 2016.

- Ontwikkeling concentratie NOx en fijnstof emissies in de lucht: emissie < vorig jaar

	Het meest recente cijfer op basis van het afgelopen Brabantse Verkeersmodel (BBMA) is 17,6 kiloton CO_2 (2021). Er wordt gewerkt aan een manier om hierover jaarlijks te kunnen rapporteren. De totale emissie NOx is 15,99 (2022 meest recente cijfer). Daarmee wordt de dalende trend doorgezet. Als belangrijke oorzaak wordt gezien de elektrificatie van het Nederlandse wagenpark.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Duurzaamheid provinciale infrastructuur

- Energie en CO_2–reductie: reductie van de CO_2-footprint in 2030 van gerealiseerde projecten met 50% ten opzichte van referentiejaar 2010.
- Materiaalgebruik / hergebruik: 50% vermindering van het primair grondstoffengebruik in 2030 ten opzichte van referentiejaar 2010.
- Verlichting langs provinciale wegen is in 2024 grotendeels vervangen door LED (uitvoering 2023 en 2024).

	Het dashboard Duurzaam GWW (Grond-, Weg- en Waterbouw) is nog niet volledig operationeel. Brabant heeft haar data al wel op orde, maar het landelijke model laat het resultaat van de indicatoren nog niet volledig zien. De mogelijkheden voor hergebruik bij asfalt zijn groter. Als de meest duurzame publieke aanbesteder is het de verwachting dat we als provincie goed scoren. Met hergebruik van beton doen zich minder kansen voor, omdat er minder frequent onderhoud nodig is. Het verledding van de provinciale openbare verlichting is afgerond. Er resteren nog enkele plekken in de bebouwde kom. Vanwege verschillende eigendommen is het

	efficiënter op deze mee te nemen in reguliere onderhoudsprojecten. Daarmee kan er nu fors bespaard worden op (de kosten van) het gebruik van energie.

Duurzaamheid OV-concessies

- We zorgen voor een schoon OV-systeem: in 2027 100% elektrische bussen in de concessies in Brabant:

Indicator	2024	2025	2026	2027
% elektrische bussen	40%	75%	90%	100%

	De geplande uitlevering van elektrische bussen is vertraagd door problemen bij de leveranciers. Het gaat om 47 bussen die nu zullen instromen in 2025. Daarmee komt het percentage elektrische bussen eind 2024 op 18%. Maar ook het garanderen van voldoende stroomaansluitingen voor het laden van bussen is met de netcongestie een uitdaging. Zo zal de elektrificatie van de aangekochte busremise in Roosendaal later plaatsvinden. We blijven zoeken naar (tijdelijke) alternatieven, maar wegen de investeringskosten mee in de besluitvorming. In de verlenging van Zuidoost zijn aanvullende afspraken over stappen in de ZE-ambities gemaakt. Vanwege de hoge investeringskosten zal volledig elektrisch dus pas later plaatsvinden bij een nieuwe concessie Zuidoost (2029).

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Gemeenschappelijke regeling 'Kleinschalig Collectief Vervoer Noordoost Brabant'
- Eindhoven Airport

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

8. Basisinfrastructuur mobiliteit

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Lasten				
Programmalasten	176.578 N	180.116 N	182.757 N	2.640 N
Toegerekende organisatiekosten	12.531 N	19.935 N	19.784 N	151 V
Totaal Lasten	189.109 N	200.051 N	202.541 N	2.490 N
Baten				
Programmabaten	5.260 V	7.058 V	6.324 V	734 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	596 V	596 V
Totaal Baten	5.260 V	7.058 V	6.920 V	138 N
Saldo van baten en lasten	183.849 N	192.993 N	195.621 N	2.627 N

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

8. Basisinfrastructuur mobiliteit

8. Basisinfrastructuur mobiliteit - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	2.490 N

Algemeen

Het begrotingsprogramma Basisinfrastructuur Mobiliteit is opgebouwd uit een aantal (wettelijke) basistaken. Voor een goede borging van deze basistaken zijn de middelen op basis van vastgesteld beleid structureel en autonoom op de meerjarige begroting geraamd:

- Algemeen: € 0,5 mln., waarvan € 0,2 mln. structureel
- Data (inclusief verkeersmanagement): € 8,0 mln., waarvan € 2,4 mln. structureel
- Verkeersveiligheid: € 2,4 mln., waarvan € 1,2 mln. structureel
- Beheer en onderhoud: € 13,3 mln. structureel*
- OV: € 111 mln., komende jaren wordt groei verwacht via nieuwe concessie

* Plus € 34,5 mln. structureel investeringskrediet per jaar voor groot onderhoud en vervanging. De jaarlijkse investeringsuitgaven worden op basis van wet- en regelgeving geactiveerd en vervolgens afgeschreven. De berekende afschrijvingslasten komen op basis van de investeringsplanning ten laste van de exploitatiebegroting en wordt conform bestaand provinciaal indexatiebeleid jaarlijks geïndexeerd.

Daarnaast is er voor de doorontwikkeling van het huidige OV en de transitie naar gedeelde mobiliteit in 2024 € 3,5 mln. op de begroting geraamd, gedekt door een reserve.

De realisatie van de programmalasten 08 Basisinfrastructuur Mobiliteit komt in 2024 uit op € 182,8 mln. t.o.v. van een begroting van € 180,1 mln. Een overschrijding van € 2,6 mln. (1,5%).

Onderhoudsbegroting	5.617 N

De onderhoudsbegroting van € 13,0 mln. is met een realisatie van € 18,6 mln. fors overschreden, maar de extra kosten zijn gemaakt voor zaken die noodzakelijk zijn om de provinciale wegen bereikbaar én veilig te kunnen houden. Hiertegenover staan ook € 1,1 mln. aan extra opbrengsten. Er is een aantal specifieke oorzaken te noemen voor de overschrijding: 1) Door de overgang naar de nieuwe meerjarige onderhoudscontracten dreigde een aantal zaken tussen wal en schip te vallen. Het oppakken hiervan heeft geleid tot kosten die niet voorzien waren. 2) Nog altijd is veel aanvullend incidenteel onderhoud nodig op sommige wegvakken vanwege de opgelopen vertraging van een aantal provinciale infraprojecten door stikstof. De onderhoudswerkzaamheden worden nu separaat en met prioriteit opgepakt, maar dat vergt tijd waardoor tussentijdse maatregelen nodig zijn. 3) Er is een opvallende toename van het aantal incidenten en calamiteiten in het tweede deel van het jaar. Met name het aantal te bergen auto's op provinciale wegen en de dumpingen van lachgascilinders. De kosten hiervan zijn hoog.

OV exploitatie	3.482 N

Op het OV-exploitatiebudget is er sprake van een overschrijding van € 3,5 mln. In tegenstelling tot wat gebruikelijk is, zijn nog niet alle exploitatiesubsidies van het voorgaande jaar vastgesteld. Er ontbraken nog wat gegevens vanuit de vervoerder. Vanwege een nog altijd afgeschaalde dienstregeling werd een lagere vaststelling verwacht. De vaststelling zal nu plaatsvinden in 2025.

OV-ontwikkeling	3.240 V

Op de budgetten voor de ontwikkeling en vernieuwing van het OV is € 3,2 mln. minder uitgegeven. Dat is onder meer het gevolg van niet bestede rijksmiddelen door de latere instroom van ZE-bussen in de concessies vanwege leveringsproblemen (€ 0,6 mln.), latere besteding van de rijksmiddelen door opstarten van maatregelen verbeteren toegankelijkheid OV (€ 0,6 mln.) en minder pilots en experimenten in de concessies in verband met de uitdagende omstandigheden van de vervoerders.

Verkeersveiligheid	835 V

In 2024 is veel tijd en aandacht gegaan naar het opstellen van het nieuwe BVVP, de gezamenlijke agenda op het gebied van verkeersveiligheid voor de komende jaren. Hierdoor zijn in 2024 geen grote projecten opgepakt.

SOK Brabantstad	887 V

Via de nieuwe Samenwerkingsovereenkomst Brabantstad wordt een aantal zaken zoals verkeersmanagement, data en duurzaam bouwen (Indusa) Brabantbreed en gezamenlijk met de Brabantse B7-steden en RWS opgepakt. Hiermee organiseren we het effectiever en efficiënter. Lang was onduidelijk of RWS zou aanhaken en daardoor konden dingen pas later gepakt worden. Het betreft gezamenlijk ingelegde middelen en deze dienen beschikbaar te blijven.

Data / data provinciale wegen	1.215 V

Om de beheers- en onderhoudstaak van provinciale wegen effectiever en efficiënter te kunnen uitvoeren is het verbeteren van (de beschikbaarheid van) data rondom provinciale wegen noodzakelijk. In het kader van het bestuursakkoord zijn hiervoor middelen vrijgemaakt uit de reserve. Vanwege prioritering wordt het project later opgestart. De hiervoor beschikbare middelen 2024 (€ 0,6 mln) dienen beschikbaar te blijven. De overige middelen betreft het restant van wat gezamenlijk is ingebracht voor de krachtenbundeling Smart Mobility Zuid-Nederland 2019-2024. De middelen zijn in 2024 gedeeltelijk benut om in 2024 de verschillende projecten af te ronden en het restant kan terug naar de diverse partners.

MUP Chaam	444 V

Om de leefbaarheid rondom de provinciale weg in kom van Chaam op de lange termijn te verbeteren is samen met de gemeente een Meerjarige Uitvoeringsprogramma opgesteld. De dialoog over de geschikte oplossingen neemt meer tijd in beslag.

Toegerekende organisatiekosten	151 V

De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet lager uit.

Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	162 N

8. Basisinfrastructuur mobiliteit - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	138 N

Algemeen

De realisatie van de programmabaten 08 Basisinfrastructuur Mobiliteit komt in 2024 uit op € 6,3 mln t.o.v. van een begroting van € 7,1 mln. Een onderschrijding van € 0,7 mln. (89,6% realisatie).

Extra inkomsten onderhoudsbegroting	1.077 V

Tegenover de overschrijding van de onderhoudsbegroting aan de lastenkant staan extra opbrengsten van € 1,1 mln. De extra inkomsten zijn vooral het gevolg van een hoger bedrag aan schadevergoedingen voor schade toegebracht aan provinciale assets.

Rijksbijdrage TVOV	1.287 N

Om de impact van corona op het OV te beperken konden vervoerders onder strikte voorwaarden gebruik maken van een rijksregeling TransitieVergoeding OV. De subsidie is in 2024 vastgesteld. Doordat de vervoerder uiteindelijk niet aan de voorwaarden voldeed, moet de eerder ontvangen rijksbijdrage worden terugbetaald.

Rijbijdrage ZE-Bussen	625 N

Voor het stimuleren van het gebruik van Zero-Emissie materieel in de concessies ontvangt de provincie een rijksbijdrage. De ontvangen rijksbijdrage moet gematched worden met de bijbehorende kosten. Door leveringsproblemen stromen de ZE-bussen later in en daardoor schuift de rijksbijdrage ook door.

Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	596 V

De bijdrage in toegerekende organisatiekosten komt hoger uit.

Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	101 V

Programma 9 Mobiliteitsontwikkeling

Inleiding

De ambities voor doorontwikkeling van het Brabantse mobiliteitssysteem staan onder druk. Ondanks belangrijke afspraken en de stappen die in de uitvoering worden gezet, vergen onzekerheden rondom de 4 netwerken wegennet, OV- en fietsnetwerk, en goederencorridors de nodige adaptiviteit.

Op het Rijkswegennet is een aantal projecten gepauzeerd als gevolg van herprioritering van het Mobiliteitsfonds (o.a. A2 Deil - Vught, A58 Breda - Tilburg en A67 Leenderheide – Geldrop). Wel zijn tijdens het afgelopen BO-MIRT afspraken gemaakt over de inzet van restbudgetten A2 en A58 voor mobiliteitspakketten om de impact van het pauzeren te mitigeren. Via de Brainportdeal wordt met de uitvoering van de A58 Tilburg – Eindhoven zo snel als mogelijk gestart bij voldoende budget, capaciteit en stikstofruimte. Uiteraard denken wij, zonder de primaire verantwoordelijkheid van het Rijk over te nemen, mee in de oplossingen (o.a. beschikbaar stellen van capaciteit).

Reconstructies op provinciale infrastructuur zijn na de tijdelijke stop van de vergunningverlening Natuur, al dan niet met beperkte aanpassingen, terug opgestart zoals de N282 Rijen - Hulten - Reeshof en de N285 Noordelijke randweg Zevenbergen. De realisatiekosten vallen door de vertraging en extra maatregelen wel hoger uit. Bij de N629 Oosterhout - Dongen is nader onderzoek gedaan om uit te wijzen wat wel kan of haalbaar is. De N279 Veghel - Asten is in 2024 gestart met het participatietraject onder de nieuwe omgevingswet en stond 2024 in het teken van het ophalen van (meer dan 300) potentiële maatregelen om deze weg aan te pakken. Een prima basis om in 2025 uit te werken tot de meest realistische en kansrijke bouwstenen en een uiteindelijk voorkeursalternatief.

Het OV- en het fietsnetwerk zijn belangrijk voor de mobiliteitstransitie en hard nodig voor de verstedelijkingsstrategie NOVEX stedelijk Brabant. De ambities liggen vast in het Toekomstbeeld OV 2040 (TBOV 2040) en het Brabants Toekomstbeeld Fiets (BTF). Zo is in 2024 de tracékeuze HOV4 Eindhoven gemaakt. Deze wordt verder uitgewerkt in een voorontwerp met kostenraming gericht op een investeringsbesluit in 2025. Via het convenant Beethoven is besloten tot realisatie van de tangentverbinding van de Brainportlijn. Hiervoor is het Rijk de MIRT-verkenning A2/N2 - Brainportlijn gestart in samenwerking met de regio. Voor de spoorknopen Eindhoven en 's-Hertogenbosch zijn voorkeursalternatieven in uitwerking en worden in 2025 vastgesteld. Ook is besloten om de realisatie van de Bus op Vluchtstrook trajecten rondom Eindhoven met prioriteit op de pakken; waarbij de A67 Eersel - Veldhoven als eerste. Maar ook voor een Bus Rapid Transit concept op de corridor A50 zijn middelen vrijgemaakt (bedoeld voor pilot projecten) en doen we nader onderzoek hiernaar op de corridor A27 Breda – Gorinchem – Utrecht samen met het Rijk en de betrokken provincies en gemeenten.

Het fietsnetwerk is verder uitgebreid met de realisatie van Eindhoven – Helmond en zijn er vijf Bestuursovereenkomsten (totaal 50 kilometer) ondertekend voor nieuwe routes in het kader van het Korte Termijn Pakket van de Brainportdeal.

Voor de doorontwikkeling van de goederencorridor zijn belangrijke afspraken gemaakt over optimalisatie en verduurzaming van het gebruik van het spoor rondom havenbedrijf Moerdijk. Dit kan worden gezien als een eerste stap van het realisatiepact Moerdijk. Met het besluit over Herbouw Sluis II Wilhelminakanaal is er na jaren zicht op de realisatie van het toekomstbestendig maken van en het faciliteren van groei op de belangrijke goederenvervoerverbinding met de haven Rotterdam.

Begin 2024 zijn de afspraken van de Brainportdeal aangevuld met convenant Beethoven. De komende jaren wordt totaal ongeveer € 2,5 miljard geïnvesteerd in de bereikbaarheid van de Brainportregio. Een betekenisvolle stap in de OV-exploitatie van het busvervoer in deze regio is rand voorwaardelijk (zie

programma 08). Met de vier stedelijke regio's zijn Meerjarige Multimodale Mobiliteitsprogramma's (MMMP's) opgesteld. Op basis van de verstedelijkingsstrategie NOVEX zijn hiervoor samen met de regio de eerste contouren uitgewerkt aansluitend bij de woningbouwplannen. Dit gaat ook de basis vormen voor zowel de afspraken in de Multimodale Agenda (MMA) tussen Rijk en regio als afspraken over provinciale cofinanciering in de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP).

Via de Programmering Mobiliteit 2025-2044 is inzicht gegeven in de mobiliteitsportefeuille. De mobiliteitsopgave is onverminderd groot en de middelen beperkt. Dat vraagt voortdurend om scherpe keuzes.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We gaan voor een robuust en betrouwbaar mobiliteitssysteem.

De (multimodale) reistijd is in 2030 in 95% van de gevallen conform de voorspelling + of – 5 minuten.

- De ontwikkeling van de werkelijke gerealiseerde reistijd per auto ten opzichte van de freeflow reistijd (Noord-Brabant & provinciale wegen, naar typen wegen): < vorig jaar.

*Freeflow = reistijd buiten de spits zonder vertraging.

	De freeflow in 2024 komt uit op 36,7% in de ochtendspits (t.o.v. 38,1% in 2023) en 42,9% in de avondspits (t.o.v. 43,7% in 2023). Dit getal geeft aan hoe betrouwbaar de reistijd op alle wegvakken binnen Brabant is geweest over het gehele jaar, dus hoe hoger hoe beter. Het laat eigenlijk zien dat de spitsen een voorspelbare reistijd opleveren die is gebaseerd op het jaargemiddelde van het gehele jaar inclusief een marge waar de reistijd binnen valt. Door de herprioritering van het mobiliteitsfonds door het Rijk en de aanhoudende stikstofproblematiek is een aantal infrastructurele projecten tijdelijk gepauzeerd of vertraagd. Hierdoor neemt de druk op het mobiliteitssysteem toe en zijn aanvullende maatregelen nodig.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

OV-netwerk

We werken aan de doorontwikkeling van het OV-netwerk:

- Afspraken over realisatie van vijf Hub's langs verschillende OV-assen zijn gemaakt.
- Realisatie HOV3 Eindhoven is gestart.
- Plan HOV4 Eindhoven is uitgewerkt.
- Project Vluchtstrookgebruik (Bus Rapid Transit als onderdeel A50 pakket en De Run) is opgestart (realisatie 2024)

Uitvoering van rijksprojecten (derden):

- Start voorbereiding / uitvoering PHS in: 2024 (oplevering: 2030)
- Realisatie Maaslijn door derden (provincie niet risicodragend): opdracht voor realisatie is gegund (oplevering in: ntb).

	HOV3 Eindhoven zal begin 2025 worden opgeleverd. Het tracébesluit voor HOV4 is vastgesteld en wordt nu verder uitgewerkt. Er is gestart met de voorbereidingen voor Bus op de Vluchtstrook. De eerste bussen zullen in eerste helft van 2025 daadwerkelijk gaan rijden op de A67. Een jaar later volgen trajecten op de A50. Op de A2 loopt een studie, die getrokken wordt door de provincie Limburg. Bij BO-MIRT zijn voor A50 middelen vrijgemaakt om voor BRT de benodigde

	infrastructurele aanpassingen (o.a. mobiliteitshubs en aanpassingen aan afrit) te realiseren. De HOV-verbinding Valkenswaard – Eindhoven nagenoeg gereed. De spoortunnel op de provinciale weg N631 bij Gilze en Rijen is opgeleverd. De aankoop van een perceel voor de realisatie van een hub Westfields aan de westkant van Eindhoven is in de laatste fase. Voor de Brainporthubs worden 6 planstudies gemaakt, drie zijn in 2024 afgerond en één bijna. Twee starten in 2025. Er is onderzoek gedaan naar een goed netwerk van hubs in Brabant. In het verlengde van de start van de nieuwe concessie West in combinatie van Bravoflex worden 34 kleine en wat grotere hubs gerealiseerd. Programma Hoogfrequent Spoor (PHS) in Vught ligt op schema met de realisatie van een tijdelijk spoor en station. Het maatregelenpakket PHS Boxtel kent vertraging. Het bestemmingsplan van de gemeente is nog niet behandeld door Raad van State en ook hier geldt dat voor de uitvoering geen vergunning Natuur gegeven kan worden in verband met de huidige stikstofproblematiek. De voorbereidende werkzaamheden voor realisatiefase van de verbetering van de Maaslijn zijn in 2024 uitgevoerd. De vaste provinciale bijdrage is via een subsidie overgemaakt.

Wegennet

Provinciaal wegennet:

- Er is een besluit genomen over een vervolg voor de N279 Veghel – Asten n.a.v. het ontwikkelperspectief.
- Er is een besluit genomen over een vervolg voor de N629 Dongen – Oosterhout n.a.v. het pauzeren voor onbepaalde tijd.
- De projecten N282, N264 en N270 zijn uitgevoerd en het project N285 is gestart met uitvoering (oplevering: 2026).

Rijkswegennet:

- Er is een besluit genomen of en hoe verder met de reconstructie van de N65.
- Er is een definitieve afspraak gemaakt over realisatie A58 Tilburg – Eindhoven.
- De uitvoering van de versnelde aanpak van knooppunt Hooipolder (onderdeel van verbreding A27) is gestart (oplevering: 2026).

	Een aantal rijksprojecten is voor onbepaalde tijd gepauzeerd. Voor de projecten die wel doorgaan zoals A58 Tilburg – Eindhoven en A50 Paalgraven – Bankhoef gelden randvoorwaarden (budget, capaciteit en stikstofruimte). De provinciale reconstructies van de N270 Deurne - Limburgse grens en N264 Uden zijn opgeleverd, evenals het eerste deel van het project op de N282 Rijen – Hulten - Reeshof. Het tweede deel wordt in 2025 uitgevoerd. De aanleg van de Noordelijke Randweg Zevenbergen (N285) is gestart. Voor de N279 Veghel – Asten zijn in het kader van het participatietraject mogelijke maatregelen opgehaald en is een uitgebreid onderzoek uitgevoerd om te komen tot een selectie van kansrijke oplossingen. Dit onderzoek loopt nog en wordt in 2025 vastgelegd in een Nota Reikwijdte en Detailniveau. Voor de N629 worden nieuwe doorrekeningen gemaakt van de stikstofdepositie. Op basis van deze studies en onderzoeken in 2024 wordt besluitvorming verwacht in de loop van 2025. Vooruitlopende daarop wordt bij de N629 wel al een aantal maatregelen gerealiseerd. Zo is gestart met de (gedeeltelijke)

	aanleg van de snelfietsroute Oosterhout – Dongen – Tilburg (F629) en de natuurcompensatie en komt er een tijdelijke aansluiting op het bedrijventerrein. De versnelde aanpak van knooppunt Hooipolder is gestart en in BO-MIRT zijn afspraken gemaakt over het heropstarten van de A58 Tilburg – Eindhoven en is een besluit genomen over de realisatie van een Korte Termijn Maatregelen pakket vanwege de pauzestand van de reconstructie van de N65.

(Snel-)fietsroutenetwerk

- Om het fietsgebruik te stimuleren realiseren we een netwerk van snelfietsroutes: snelfietsroutes van het programma Fiets in de Versnelling 2016-2020 zijn gerealiseerd (6 in 2025, 7 in 2026 en 9 in 2027).
- Alle afspraken over het hoofdfietsnetwerk uit de MMMP's naar aanleiding van BO-MIRT 2024 zijn uiterlijk in 2026 vertaald naar bestuursovereenkomsten en de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP 2026 en 2027).

	De route F270 Eindhoven – Helmond is (grotendeels) opgeleverd en daarmee staat de teller op 5 gerealiseerde routes. Door procedures lopen de routes GOL en F50 vertraging op. Vanwege de uitvoeringskracht worden grote delen aangelegd zoals bij Zaltbommel – 's-Hertogenbosch en worden de laatste schakels later gerealiseerd. In de MMMP's zijn de eerste contouren geschetst van een fijnmaziger en verbindend hoofdfietsnetwerk in de regio als uitwerking van het Brabants Toekomstbeeld Fiets. Komende tijd wordt dit verder uitgewerkt naar concrete routes en routedelen, die moeten resulteren in een Bestuursovereenkomst voor realisatie.

Goederencorridor

Goederenvervoer richt zich met name op de verduurzaming en ketenoptimalisatie op de corridors Rotterdam – Venlo en Amsterdam – Antwerpen:

- Wilhelminakanaal geschikt voor klasse IV schepen tot en met haven Loven (Tilburg): oplevering in: ntb. Herbouw sluis II staat op prioriteringslijst van het Rijk, wij zijn afhankelijk van het rijk
- Vervolgafspraken over de realisatie van truckparking(s) op corridor Rotterdam – Venlo
- Vervolgafspraken over corridor Zuid (Amsterdam – Antwerpen) nav startbeslissing bij BO MIRT 2022.

	Met het vaststellen van het projectplan Waterwet voor de Herbouw Sluis II is een grote stap gezet en daarmee wordt goede basis gelegd voor een oplossing voor de optimalisatie van het Wilhelminakanaal Kraaiven-Loven in Tilburg. Hierdoor is er zicht op een duurzame verbinding van Tilburg als bovenregionaal knooppunt met de haven van Rotterdam. Met de continuering (in ieder geval t/m 2030) van de nachtelijke weekendbediening van de sluizen in Brabant is daarnaast een belangrijke afspraak gemaakt in het kader van de ketenoptimalisatie van het goederenvervoer over water. De realisatie van truckparkings blijft lastig. Op basis van een motie over extra provinciale inzet op de realisatie van truckparkings werken we verschillende scenario's uit om de huidige aanpak te verbreden en / of te versnellen.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We gaan voor een samenhangend mobiliteitssysteem.

Het aantal multimodale ketenverplaatsingen* in personen- en goederenvervoer in Brabant is in 2030 verdubbeld ten opzichte van 2019.

- Ontwikkeling modal split in het personenvervoer van weg naar openbaar vervoer en fiets (absolute aantallen, Noord-Brabant): > vorig jaar
- Ontwikkeling modal split in het goederenvervoer van weg naar spoor en water (absolute aantallen, Noord-Brabant): > vorig jaar

*Bij multimodale ketenverplaatsing is er sprake van een combinatie van meerdere (duurzame) vervoerwijzen voor één verplaatsing. Modal split houdt de verdeling in tussen modaliteiten.

	De modal split voor goederenvervoer is uitgekomen op 10,2% (cijfer 2023) en is daarmee gelijk aan het jaar ervoor. De modal split voor personenvervoer is met 0,6% afgenomen tot 27,5% (cijfers 2023). Een deel van de verklaring is dat het aantal reizigers in het OV nog altijd niet terug op het oude niveau is. Daarnaast is het effect van een absolute stijging in het autogebruik door het hoge aandeel groter. Cijfers over 2024 zijn nog niet vrijgegeven.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Ontwikkeling knooppunten / mobiliteitshubs

- Er is een besluit over het voorkeursalternatief voor station Eindhoven n.a.v. het MIRT-onderzoek.
- Er is een besluit over het voorkeursalternatief voor station ‘s-Hertogenbosch n.a.v. het MIRT-verkenning.

	Het MIRT-onderzoek voor de OV-knoop Eindhoven bestaat uit het Multimodaal Knooppunt (MMK = busstation) en Spoorknoop Eindhoven (SKE). Met het vaststellen van de Nota Kansrijke Oplossingen is de analyse fase afgerond. In 2025 wordt op basis hiervan een voorkeursbesluit genomen. Een definitief besluit over het voorkeursalternatief n.a.v. de MIRT-verkenning ‘s-Hertogenbosch is nog afhankelijk van de financiële dekking. Dit wordt opgewerkt richting BO-MIRT 2025.

Mobiliteitspakketten

- In 2025 is het maatregelenpakket De Run uitgevoerd.
- Afspraken mobiliteitspakketten voor stedelijke regio's Tilburg - Breda, 's-Hertogenbosch, Bergen-op-Zoom – Roosendaal en Metropool Regio Eindhoven (MRE) bij BO-MIRT 2023 zijn vertaald in de Regionale Mobiliteitspakketten 2024 (RMP's).

	Het maatregelenpakket De Run is nagenoeg uitgevoerd. De MMMP’s zijn in verband met de kabinetswissel pas bij het BO-MIRT 2024 op hoofdlijnen vastgesteld. Dit vormt de basis voor verdere uitwerking in RMP’s in 2025.

Multimodaal goederenvervoer

- Er zijn minimaal 3 geschikte locaties voor Clean Energy Hub's (CEH's) voor weg of binnenvaart bepaald.

	Er zijn in totaal 13 Clean Energy Hub's gerealiseerd, allen voor goederenwegvervoer. We streven ernaar ook één of meerdere hub's voor de binnenvaart te ontwikkelen.

Smart Mobility

Nader te bepalen n.a.v. de strategische heroriëntatie van het programma SmartwayZ.NL

	In 2024 is de heroriëntatie van SmartwayZ.NL met onze partners samen gedaan en afgerond. De uitkomst daarvan is het nieuwe werkprogramma SmartwayZ.NL 2025-2027, deze is vastgesteld door de Programmaraad SmartwayZ.NL. De restant middelen van het programma SmartwayZ.NL worden hiervoor in gezet. Daarnaast hebben we op het gebied van de mobiliteitstransitie mooie resultaten bereikt. Een aantal voorbeelden hiervan zijn: • IkSwitch campagne live voor minder in de auto, meer met andere vervoersmiddelen of thuiswerken; • Eerste ronde van de SiR (Start-up in Residence) gestart, eerste pilots en tweede ronde starten in 2025; • 4 succesvolle inspiratiesessies op het gebied van de mobiliteitstransitie georganiseerd; • Menukaart met oplossingen voor de mobiliteitstransitie gepubliceerd voor onze partners; • Bieden van de integrale strategische tafel voor het bespreken van bereikbaarheidsvraagstukken in Zuid-Nederland via Programmaraad SmartwayZ.NL; • Eerste stap in de MMA gezet, in 2025 oplevering van de MMA; • Aanbesteding van een nieuwe fietsapp voor Zuid-Nederland waarmee we straks een back-end hebben en efficiënter met elkaar de transitie kunnen vormgeven; • Activatiesessies verkeersveiligheid georganiseerd, waarmee we een extra stap buiten de gebaande paden met elkaar zetten op het gebied van verkeersveiligheid. In 2025 zullen hier concrete projecten vanuit worden gestart en opgeleverd; • Onder de werktitel is een eerste Quick Scan uitgevoerd Mobiliteits Plan van Eisen (MPVE). Deze pilot is gedraaid met gemeente St Oedenrode. Deze MPVE wordt verder in Zuid-Nederland uitgerold onder alle gemeentes en regio's in 2025.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We gaan voor mobiliteit voor iedereen.

Onderwijs-, zorg-, werk-, recreatie-, natuur- en dagelijkse voorzieningen en sociale contacten zijn in 2030 goed bereikbaar voor iedereen.

- Ontwikkeling van de nabijheid van voorzieningen in verschillende type regio's en voor verschillende type modaliteiten.

	We zien een lichte toename voor alle type voorzieningen van het aantal buurten dat niet meer binnen de marge van de afgesproken afstand valt. Dit kan betekenen dat het voor specifieke doelgroepen lastiger wordt om bepaalde voorzieningen te bereiken zonder aanvullende maatregelen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Toegang tot mobiliteit

We stimuleren dat elke Brabander in de gelegenheid is om te fietsen en dat ook zo lang mogelijk kan blijven doen. Daartoe faciliteren we voor de fietsende ouderen het programma Doortrappen van het ministerie van IenW: in 2027 minimaal 45 gemeenten (=80% van Brabantse gemeenten) die meedoen met Doortrappen.

	Er deden 26 gemeenten mee aan het programma Doortrappen (15 in 2023).

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We gaan voor schone, stille en gezonde mobiliteit.

We zorgen in Noord-Brabant dat de overlast van verkeer geminimaliseerd wordt door in te zetten op stille voertuigen en infrastructuur.

- Ontwikkeling aantal objectief geluidgehinderden waar de wettelijke geluidnormen worden overschreden (provinciale wegen): aantal < vorig jaar.

	Het meest recente cijfer van het aantal woningen met geluidshinder is 5.950 (cijfer 2022). Dit is op basis van het actieplan geluid (herijking eind 2024). Met de invoering van de nieuwe omgevingswet is de ambitie om breder te kijken dan alleen de provinciale wegen, hierbij zijn we afhankelijk van de landelijke ontwikkelingen voor de invoering van het digitaal stelsel omgevingswet.

Wat hebben we daarvoor bereikt?

Omgevingskwaliteit en leefbaarheid

- Realiseren Schaalsprong Fiets: 20% meer fietsers (op de snelfietsroutes in 2027 t.o.v. 2017) in samenwerking met de Brabantse gemeenten. Hiermee dragen we bij aan de doelstelling van drie extra gezonde levensjaren voor de Brabantse burger.
- Fietsstimulering via werkgevers: 275 werkgevers in 2024 en 300 in 2025 die fiets stimuleren in hun organisatie via Sjees gangmakers.

	Via activiteiten en campagnes van Ons Brabant Fiets zijn veel mensen bereikt via een breed scala van fietsstimulering. Naast het aspect van spitsmijden zijn hier ook de gezondheidseffecten meegenomen. Met 56 nieuwe werkgevers is het aantal werkgevers die deelnemen aan fietsstimulering gestegen tot totaal 267.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden binnen het programma geen verbonden partijen ingezet.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

9. Mobiliteitsontwikkeling

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Lasten				
Programmalasten	212.288 N	79.366 N	59.267 N	20.099 V
Toegerekende organisatiekosten	5.875 N	3.506 N	4.125 N	619 N
Totaal Lasten	218.162 N	82.871 N	63.392 N	19.480 V
Baten				
Programmabaten	57.728 V	9.608 V	9.766 V	158 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	1.625 V	1.625 V
Totaal Baten	57.728 V	9.608 V	11.391 V	1.783 V
Saldo van baten en lasten	160.435 N	73.264 N	52.001 N	21.263 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

9. Mobiliteitsontwikkeling

9. Mobiliteitsontwikkeling - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	19.480 V
Algemeen	
Begrotingsprogramma 09 Mobiliteitsontwikkeling gaat over opgaven en projecten gericht op de (door-)ontwikkeling van het totale Brabantse mobiliteitssysteem en deze worden gefinancierd vanuit de reserve. Op basis van de (meerjarige) afspraken in het kader van de programmering worden de middelen op de meerjarige begroting geraamd. De realisatie van de programmalasten van 09 Mobiliteitsontwikkeling komt uit op € 59,3 mln. ten opzichte van een begroting van € 79,4 mln. Een onderschrijding van € 20,1 mln. (74,7% realisatie).	
Restbudget programma SmartwayZ.NL	8.132 V
Voor het verbeteren van de bereikbaarheid Zuid-Nederland zijn in 2016 samen met het Rijk en provincie Limburg middelen bij elkaar gebracht voor de uitvoering van het gezamenlijke programma SmartwayZ.NL (tot 2024). Over de inzet van het gezamenlijke restbudget voor een nieuw werkprogramma SmartwayZ.NL voor de komende jaren zou in 2024 besloten worden. Deze besluitvorming heeft uiteindelijk pas bij het BO-MIRT eind 2024 plaatsgevonden en daarmee kwam de verwerking hiervan op de meerjarige begroting te laat. De begrotingswijziging is inmiddels via een statenmededeling aan de Staten voorgelegd en wordt begin 2025 via de reguliere Sturings- en Verantwoordingscyclus verwerkt.	
Subsidieplafond bijdrageregeling	3.500 V
Van een eerder verstrekte subsidie (t.b.v.. Smart Mobility maatregelen A67) stond het niet-benutte deel van het subsidieplafond op de begroting geraamd. In tegenstelling tot de verwachtingen is er in 2024 geen aanvraag vanuit de gemeente hierop binnengekomen.	

Eindafrekening N65	1.936 V
Samen met Rijk en regio willen we de leefbaarheid en de verkeersveiligheid van de rijksweg N65 Vught - Helvoirt verbeteren. De provincie zou oorspronkelijk de uitvoering namens het Rijk op zich nemen. Als gevolg van stikstof is de realisatie van het Voorkeursalternatief plus voor onbepaalde tijd gepauzeerd. Vanwege de beperkte looptijd van de regeling op basis waarvan de rijksmiddelen zijn overgemaakt, is besloten om over te gaan tot een tussentijdse afrekening van het project. Door deze correctie is een onderschrijding ontstaan. Hier staan ook lagere opbrengsten tegenover. Gewerkt wordt aan afspraken over een korte termijn maatregelenpakket.	
Brainportdeal	2.493 V
Met de afspraken over de Brainportdeal (en aangevuld met het convenant Beethoven) wordt er de komende jaren samen met Rijk en regio fors geïnvesteerd in de bereikbaarheid van de Brainportregio. Afspraken worden afspraken gemaakt over de governance en de wijze van uitvoering. Tegelijkertijd worden er al zaken opgepakt in de planuitwerking en de uitvoering van het Korte Termijn Pakket. Dat samen maakt het op dit moment lastig om per jaarschijf een goede inschatting te maken van het benodigde budget.	
RMP's	5.159 V
Via de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) worden samen met de regio's uitvoeringsafspraken gemaakt. Op basis hiervan kunnen gemeenten cofinanciering aanvragen voor opgaven en projecten. Enkele bijdragen voor o.a. snelfietsroutes worden later aangevraagd.	
Snelfietsroutes	1.353 V
Voor de realisatie van een snelfietsroutenetwerk zijn via een subsidieregeling middelen ter beschikking gesteld aan gemeenten. De lasten over de verschillende moeten worden genomen op basis van voortgang bij deze gemeenten. Naar aanleiding van financiële voortgangsrapportages zijn de lasten gecorrigeerd en is hierdoor sprake van onderbesteding in 2024.	
Mobiliteitspakketten	775 V
Gekoppeld aan de aanpak van rijks infrastructuur (A2 en A50) zijn samen met de regio meerjarige pakketten met flankerende mobiliteitsmaatregelen afgesproken. O.a. door de lagere vaststelling van eerder verstrekte bijdragen is uiteindelijk onderbesteding in 2024 ontstaan.	
N279 Smart Mobility	508 V
Een deel van het totale projectbudget N279 Veghel-Asten is bestemd voor smart mobility maatregelen. In verband met de lopende studies over de toekomst van de verbinding N279 zijn er geen grote pilots opgepakt. Dit heeft geleid tot een onderbesteding op het geraamd budget voor 2024.	
Maaslijn	3.836 N
De provincie draagt financieel bij in de verbetering van de spoorverbinding Maaslijn. Eind 2024 is nog net de subsidieaanvraag ontvangen en beschikt. De aanvraag was vanaf 2025 verwacht. Hierdoor valt een deel van de lasten al in 2024 en is een overschrijding ontstaan.	
Toegerekende organisatiekosten	619 N
De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	79 V

9. Mobiliteitsontwikkeling - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	1.783 V
Algemeen	
De realisatie van de programmabaten van 09 Mobiliteitsontwikkeling komt uit op € 9,8 mln. ten opzichte van een begroting van € 9,6 mln. Een kleine overschrijding van € 0,2 mln. (101,1% realisatie).	
Eindafrekening N65	1.734 N
Er is besloten om over te gaan tot een tussentijdse afrekening van het project. Door deze correctie is een onderschrijding op baten ontstaan. Hier staan ook lagere kosten tegenover.	
Rijksregeling snelfietsroutes	1.535 V
Voor het stimuleren van de aanleg van snelfietsroutes is er een rijksregeling voor cofinanciering. Vanwege het einde van de looptijd van deze regeling is in overleg met het Rijk voor een andere invulling gekozen. In plaats van het provinciale deel van een snelfietsroute (investering) ten laste te brengen van de regeling wordt nu de provinciale cofinanciering aan het gemeentelijke deel (exploitatie) voor de regeling opgevoerd. Dit was niet zo op de begroting geraamd.	
BO-MIRT afspraken 2024	383 V
Pas bij BO-MIRT eind 2024 zijn definitief cofinancieringsafspraken gemaakt met het Rijk over o.a. doelgroep benadering en onderzoekskosten voor het opstellen van de Multimodale Mobiliteits Agenda (MMA). Deze inkomsten konden daarom niet eerder op de begroting geraamd worden.	
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	1.625 V
De bijdrage in toegerekende organisatiekosten komt hoger uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	26 N

Programma 10 Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije tijd

Inleiding

Cultuur, erfgoed, sport en vrijetijd dragen bij aan een levendig Brabant voor iedereen. Vanuit deze vier sectoren werken we op integrale wijze aan de ambitie dat we een levendig Brabant willen voor iedereen, inwoners en bezoekers. Met bruisende steden en kernen en waar iedereen zich thuis voelt en zichzelf kan zijn. Op basis van het beleidskader Levendig Brabant 2030 waar het beleid is vastgelegd, is in het vierde kwartaal van 2024 de uitvoeringsagenda Levendig Brabant 2024-2027 vastgesteld.

Begin 2024 is de 2e tranche van de Pilots Levendig Brabant beschikt. Hiermee hebben we kleinschalige initiatieven ondersteund, die invulling geven aan onze doelstellingen uit het beleidskader. De resultaten hiervan en de hieronder genoemde regeling Beweging Stimuleren zijn vastgelegd in een online magazine. Met de uitgevoerde regeling voor musea en theaters is vooral ingezet op de doelstelling m.b.t. het verbreden van het publieksbereik, maar met daarbij ook aandacht voor inclusiviteit en diversiteit.

Medio dit jaar zijn, op basis van de eerder vastgestelde regelingen, de meerjarige subsidies voor professionele- en amateurkunsten 2025-2028 vastgesteld. Ook hebben we dit jaar ons instrumentarium aangepast en is met de regeling inclusief kunst-en cultuuraanbod een opvolger gekomen voor de impulsgeldenregeling. Met de nieuwe projectsubsidieregeling wordt beter aangesloten bij de doelstellingen uit het beleidskader.

Op het gebied van Erfgoed is 2024 een bijzonder jaar geweest met de 80-jarige herdenking '40 – 45. We vieren dit met een Brabantbreed programma 80 jaar Vrijheid 2024-2025. Ook hebben we het project Museumschatjes voortgezet en vanwege groot succes uitgebreid. Met dit project wordt het museumbezoek van jaarlijks circa 37.500 basisschoolleerlingen gestimuleerd. Tevens is afgelopen jaar het Brabants Erfgoedfonds opgewerkt. Dit fonds met een voorziene leencapaciteit van € 50 mln. heeft als doel om samen met het Nationaal Restauratiefonds het behoud van monumenten en cultuurhistorisch waardevolle gebieden een impuls te geven. Definitieve besluitvorming over de oprichting fonds is voorzien in het eerste halfjaar van 2025.

Op het gebied van Sport is begin 2024 de 2e tranche van de regeling Beweging Stimuleren uitgevoerd waarbij 29 projecten ondersteund zijn met als doel om meer Brabanders te laten voldoen aan de beweegnorm. Met het project 'Meedoen is winnen' zijn in het licht van de Olympische Spelen Brabantse topsporters door Brabant getoerd om de kracht van topsport rechtstreeks naar de Brabander te brengen. Op het gebied van topsportevenementen heeft begin 2024 het EK waterpolo in Brabant (Eindhoven) plaatsgevonden.

Het vrijetijdsaanbod, passend bij het Brabantse profiel, is onder de aandacht gebracht bij inwoners en bezoekers van Brabant onder andere via de driejarige campagne 'Brabant Dichterbij jou'. Ook zijn, in samenwerking met RoutebureauBrabant en andere route organisaties, initiatieven ondersteund om het recreatieve wandel/fiets route aanbod te versterken. Zo is bijvoorbeeld het verhaal van het Kloosterpad verder doorontwikkeld en zijn 3 rondwandelingen en 13 fietsroutes (lancering voorjaar 2025) gerealiseerd.

Bij de vaststelling van de uitvoeringsagenda 2024-2027 is ook de verder uitgewerkte set van doelstellingen en indicatoren uit het beleidskader vastgesteld. Deze nieuwe set wordt zichtbaar bij Burap-I 2024. Verantwoording bij de jaarstukken vindt nog plaats o.b.v. oude set van doelstellingen en indicatoren.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bevorderen van een passend aanbod

Indicatoren:

- Het aantal bezoekers van activiteiten en locaties van de vier sectoren in vergelijk met andere provincies in Nederland (streefwaarde beter dan de huidige 7e plaats t.o.v. andere provincies,)
- Tevredenheid van inwoners met het aanbod van cultuur (score hoger dan of gelijk aan huidige score 7,2).
- Tevredenheid Sport: aandeel inwoners dat tevreden is (streefwaarde beter dan huidige 4e plaats t.o.v. andere provincies)
- Tevredenheid van meerdaags internationaal bezoek (streefwaarde: beter dan huidige 3e plaats t.o.v. andere provincies)

Loopt op koers. Op basis van de resultaten uit Waarde van Cultuur 2024 en Onderzoek Inkomend Toerisme zien we dat het aantal bezoekers weer stijgt en dat men tevreden is met het aanbod.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Meerjarige ondersteuning van professionele- en amateurkunst

Op basis van de in 2023 vastgestelde regeling zijn in 2024 de meerjarige subsidies 2025-2028 voor professionele en amateurkunsten toegekend. Hiermee worden 53 professionele- en 26 amateurinstellingen ondersteund.

Ondersteuning bibliotheken

Ook in 2024 is op basis van meerjarige afspraken bibliotheekondersteuning geboden via de Stichting Cubiss, waarbij interbibliothecair leenverkeer mogelijk is gemaakt en innovatie is gestimuleerd. Ook hebben we bijgedragen aan het bevorderen van geletterdheid en leesvaardigheid, participatie in de informatiesamenleving en het stimuleren van ‘een leven lang ontwikkelen’. In 2024 is in samenwerking met gemeenten en bibliotheken incidenteel extra ingezet op bovenstaande thema’s.

Uitdragen Verhaal van Brabant

In het kader van Bevochten Brabant (één van de vier verhaallijnen) is de 80-jarige herdenking ’40 – ’45 gevierd met een Brabantbreed programma 80 jaar Vrijheid 2024-2025. Via het samenwerkingsverband Zuiderwaterlinie zijn de verhalen van de linie uitgedragen. Ook is een nieuwe samenwerking tot stand gekomen om de toekomst van Ons Kloosterpad te borgen. De provincie, VisitBrabant en de Vereniging Samenwerkende Kloosters hebben de route verder uitgebreid naar West-Brabant. Ook is het bestaande netwerk uitgebreid met fietsroutes en zijn plekken gecreëerd voor stiltebeleving en bezinning langs de route. Tot slot is in 2024 gewerkt aan een nieuwe aanpak rondom de Brabant Collectie. We verwachten deze in 2025 vast te kunnen stellen.

Ondersteunen van topsportevenementen

In 2024 zijn in samenwerking met BrabantSport negen topsportevenementen ondersteund waaronder het EK Waterpolo in Eindhoven en de Special Olympics in Breda en Tilburg. Ook zijn we mede-aanjager geweest van (het verankeren van) de maatschappelijke activatie rond topsportevenementen via het BrabantSport Fonds.

Uitvoeren van Brabantbrede marketingstrategie

Het vrijetijdsaanbod, passend bij het Brabantse profiel, is onder de aandacht gebracht bij inwoners en bezoekers van Brabant onder andere via de campagne 'Brabant. Dichterbij jou' en de structurele inzet van het digitaal platform www.visitbrabant.com, trade services (persbewerking, touroperators en beurzen) en marketingcommunicatie acties (via social media, nieuwsbrieven, digitale magazines).

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bevorderen van inclusief aanbod

Indicatoren:

- Oplevering kwalitatieve rapportage in hoeverre binnen cultuur, erfgoed, sport en vrijetijd wordt omgegaan met inclusief aanbod (streefwaarde: tweejaarlijks oplevering).

Er is op dit moment geen indicatie dat de doelstelling niet gehaald wordt. De rapportage is voorzien in het vierde kwartaal van 2025.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Bevorderen publieksbereik cultuuraanbod

Via de regeling Stimulans publieksbereik zijn 41 musea en 21 theaters ondersteund in hun project of plan om hun publieksbereik te verbreden en andere publieksgroepen aan te spreken dan eerder bereikt werden, zie ook statenmededeling. Daarnaast hebben we 38 initiatieven gehonoreerd uit de regeling inclusief kunst- en cultuuraanbod.

Versterken participatie Erfgoed

Met het project "Care 2.0 archeologie" dat in 2023 begonnen is, zijn Brabanders betrokken bij archeologisch erfgoed in eigen wijk en dorp. Daarnaast is samen met andere provinciale instellingen gewerkt aan het landelijke project www.erfgoedvrijwilliger.nl en heeft Erfgoed Brabant een erfgoedparticipatiecoach die vrijwilligers in het erfgoedveld ondersteunt, prikkelt en bevraagt. Ook is door Erfgoed Brabant het project 'Samen Verder' uitgevoerd. Dit project richt zich op het verbeteren van de ondersteuning van immaterieel erfgoed gemeenschappen door een intensievere samenwerking landelijke en regionale ondersteuningsorganisaties.

Uniek sporten mede mogelijk maken

Voor Uniek Sporten ondersteunen we jaarlijks via Sport Service Noord-Brabant activiteiten die worden opgepakt in samenwerking met de 7 regionale uniek sportenloketten. Het betreft het coördineren en afstemming met en tussen de 7 regionale sportloketten, kennisdeling en via projecten versterken van de samenwerking met (sociale) partners en het netwerk rondom uniek sporten.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Stimuleren van innovatie en vernieuwing

Indicatoren:

- Omvang van banen en bedrijven in creatieve industrie in Brabant (streefwaarde: beter dan 3e plaats t.o.v. andere provincies, huidige waarde 3e plaats).
- Oplevering rapportage naar de vitaliteit en vernieuwingskracht van instellingen van de vier sectoren (streefwaarde tweejaarlijks oplevering).

Er is sprake van groei in het aantal banen en bedrijven in Brabant, maar de plaats van Brabant t.o.v. andere provincie is stabiel. Ook is er geen indicatie dat de streefwaarde voor vernieuwing niet gehaald wordt. De rapportage hierover is voorzien in het vierde kwartaal van 2025.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Versterking van design, ontwerp en media als sterke economische sectoren

Om in 2024 al stappen te zetten ten behoeve van het versterken van de creatieve industrie in Brabant, waren in de regeling meerjarige ondersteuning professionele kunsten 2025-2028 aanvragen mogelijk in de categorieën 'Design, ontwerp en ontwikkelfunctie' en 'Film en audiovisuele kunst'. Daarnaast hebben we hiertoe tijdens Dutch Design Week (DDW) samen met het beleidsveld economie een conferentie en netwerkevent georganiseerd met als doel om regionale, landelijke en internationale contacten vanuit de creatieve sector samen te brengen met andere relevante netwerken en tech-ondernemers. In dit programma stonden toepassingen van nieuwe technieken als artificial intelligence, virtual reality en augmented reality centraal.

Inzetten innovatie om maatschappelijke en economische waarde van sport te vergroten

In 2024 zijn vier nieuwe innovatieve projecten gestart die een bijdrage leveren aan de verbetering van sportprestaties, evenementen en talentontwikkeling. Het betreft de projecten 'Swimfit Profiler' van InnoSportlab De Tongelreep, 'Database Dashboards' van InnoSportlab 's-Hertogenbosch, 'Feedback software high speed camera's' van Urban Sports Performance Center en 'Optimaliseren en uitrollen leerlijn tactiek en techniek in het wegwielrennen' van Cycling Class NL. Zie verder de website BrabantSport/innovatie. Ook zijn er in samenwerking met Sportservice Noord-Brabant (SSNB) en Innosportlab drie innovatie challenges uitgezet, in het kader van Bewegen In de Openbare Ruimte (BIOR) met als doel dat in de periode 2024 - 2027 in 15 gemeenten wordt gewerkt aan oplossingen voor een zodanige inrichting van de openbare ruimte dat deze optimaal uitnodigt om te worden gebruikt voor sporten, bewegen en gezond gedrag. Er zijn inmiddels 7 gemeenten aangesloten.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Stimuleren van aanbod voor jeugd en talentontwikkeling

Indicatoren:

- Deelname jongeren: Participatiegraad onder jongeren (16-29) sport (streefwaarde hoger dan Nederlands gemiddelde van 69,1%, nu 68,6%).
- Participatiegraad onder jongeren voor cultuur, erfgoed (streefwaarde PM, nog geen data beschikbaar, uitkomst onderzoek is in 2024 voorzien).

Deelname van jongeren aan sport zit in 2024 nog onder het Nederlands gemiddelde. De verwachting is wel dat de doelstelling nog gehaald kan worden. Er is op dit moment geen indicatie dat de streefwaarde(s) voor deelname van jongeren aan cultuur en erfgoed niet gehaald wordt.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Ondersteunen en verankeren cultuureducatie voor jongeren

Ook in 2024 hebben samen met onder andere het Rijk het programma Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK) 2021-2024 ondersteund. Via dit programma werken scholen en culturele instellingen samen om kunst en cultuur een vast onderdeel van het lesprogramma te maken. In 2024 zijn nieuwe bestuurlijke afspraken voorbereid, waarmee we onze inzet continueren voor de periode 2025-2028.

Ondersteunen talentontwikkeling Cultuur

Op basis van de regeling Talenthubs zijn in 2024 een 7-tal talenthubs voor beeldende kunst, muziek, theater, dans en letteren ondersteund. Zie ook https://www.talenthubbrabant.nl

Ontwikkeling stimuleren van topsporttalenten

In 2024 heeft het TeamNL centrum van BrabantSport, onder regie van de sportbonden, vijf fulltime topsportprogramma's ondersteund: zwemmen, schoonspringen, turnen, triathlon/para triathlon en skateboarden. Daarnaast hebben we nog zeven opleidingsprogramma's ondersteund: zwemmen, waterpolo, turnen, schaatsen, poolbiljart, triathlon en motorcross. Daarnaast hebben we een viertal regionale Topsport Hubs ondersteund, waardoor we niet alleen de topsport- en opleidingsprogramma's ondersteunen, maar ook een aantal regionale talentenprogramma's zoals zwemmen (alle disciplines), turnen, wielrennen (alle disciplines) en Urban (skateboarden, breakdance, BMX freestyle). In totaal ondersteunen wij zo meer dan 150 talenten die door willen stromen naar landelijke topsportprogramma's en 106 fulltime topsporters.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Bijdragen aan een gezonde en aantrekkelijke omgeving waar voldoende te beleven is en waar cultuurhistorie behouden blijft

Indicatoren:

- Beweegrichtlijn: Het aandeel van de Brabantse bevolking dat aan de beweegrichtlijnen voldoet. (streefwaarde: meer dan 75% in 2030, (49,3% in 2020))
- Waardering maatschappelijk belang cultuur en erfgoed: De mate waarin Brabanders aangeven cultuur en erfgoed van belang te vinden voor de samenleving (hoger dan huidige score van 79%).
- Onderhoud rijksmonumenten: Het percentage rijksmonumenten in matige of slechte staat in de provincie Noord-Brabant volgens de jaarlijkse monumentenmonitor. (streefwaarde: lager dan huidige 18%).

Het percentage Brabanders dat voldoet aan de beweegnorm is sinds de nulmeting in 2020 met 5 % gestegen van 44,3% naar 49,3% (meest recente meting over 2022). Alhoewel dit een positieve opwaartse trend is, zal de komende jaren een grotere stijging nodig zijn om het streefpercentage van 75% in 2030 te bereiken. Onze inzet op basis van de uitvoeringsagenda 2024-2027 zal hierop gericht zijn. Ook de waardering van het maatschappelijk belang van Erfgoed is met een percentage van 69,3 afgenomen sinds de vorige meting in 2021 (79%). Het percentage rijksmonumenten in matige of slechte staat is met 17% wel binnen de doelstelling (lager dan 18%).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Inzetten van verbeeldingskracht, creativiteit en ontwerpkracht voor maatschappelijke opgaven

In 2024 zijn twee pilots uitgevoerd waarbij een creatieve professional zich voor een half jaar heeft verbonden aan een provinciale opgave. Eén was een samenwerking met Water over hoog water rondom 's-Hertogenbosch. Dit heeft geresulteerd in een spel met de (werk)titel 'het waterkabinet' dat begin 2025 met gemeenteraadsleden in het stroomgebied van de Aa en De Dommel gespeeld zal worden. De ander was een samenwerking met de beleidsvelden Bestuur en Gezondheid en startte met een tweeledige opgave: ten eerste het meer betrekken van praktisch opgeleide jongeren bij beleidsparticipatietrajecten. En ten tweede hoe we de minder hoge levensverwachting die deze groep statistisch gezien heeft, kunnen verbeteren. Begin 2025 zijn de evaluaties van de pilots gepland. PS zal hierover geïnformeerd worden.

Instandhouding van Cultureel Erfgoed

Ons erfgoedbeleid is goed verankerd in de omgevingsverordening en de kernkwaliteiten van cultuurhistorische gebieden zijn beschreven in de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW). In 2024 zijn de beschrijvingen geactualiseerd. Ook is met de jaarlijkse subsidieregeling de restauratie van Brabantse beeldbepalende rijksmonumenten ondersteund. Ook is de oprichting van het Brabants Erfgoedfonds opgewerkt. Het doel van het fonds is om samen met het Nationaal Restauratiefonds het behoud van monumenten en cultuurhistorisch waardevolle gebieden een impuls te geven en heeft een voorziene leencapaciteit van € 50 mln. De definitieve besluitvorming over de oprichting fonds is voorzien medio 2025.

Stimuleren om meer te bewegen

In 2024 hebben we het project Meedoen is Winnen gerealiseerd. Als link naar de Olympische Spelen hebben we kinderen kennis laten maken met sporten en bewegen via Olympische schoolprojecten met daarin diverse sport en bewegen spelvormen.

We hebben, in samenwerking met RoutebureauBrabant en andere route organisaties, initiatieven ondersteund om het recreatieve wandel/fiets route aanbod te versterken. Zo is verhaal van het Kloosterpad verder doorontwikkeld en zijn 3 rondwandelingen en 13 fietsroutes (lancering voorjaar 2025) gerealiseerd. Ook is begin 2024 de 2e tranche van de regeling Beweging Stimuleren uitgevoerd, waarbij 29 projecten ondersteund zijn met als doel om meer Brabanders te laten voldoen aan de beweegnorm. We gaan verkennen of we projecten met de meeste impact kunnen door ontwikkelen. Ook gaan we in 2025 verkennen of we extra ondersteuning kunnen bieden voor doelgroepen in kwetsbare wijken.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsprogramma worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Stichting Beheer Museumkwartier
- Stichting Brabant C Fonds
- Stichting Leisure Ontwikkelfonds Noord-Brabant
- NV Monumenten Beheer Brabant

Nadere informatie over verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

10. Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije tijd

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Lasten				
Programmalasten	52.173 N	52.113 N	51.705 N	408 V
Toegerekende organisatiekosten	3.690 N	3.660 N	3.354 N	306 V
Totaal Lasten	55.863 N	55.774 N	55.059 N	714 V
Baten				
Programmabaten	1.079 V	1.374 V	1.337 V	37 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	0	0
Totaal Baten	1.079 V	1.374 V	1.337 V	37 N
Saldo van baten en lasten	54.784 N	54.400 N	53.722 N	677 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

10. Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije tijd

10. Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije tijd - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	714 V
Sport	200 V
De bijdragen aan BMX Freestyle is begin 2025 beschikt in plaats van eind 2024 zoals eerder voorzien i.v.m. benodigde aanpassingen in de aanvraag alvorens tot beschikking kon worden overgegaan.	
Diverse onderschrijdingen	206 V
Betreft de optelsom van diverse kleine onderschrijdingen ten aanzien van Archeologie (81K), Sport (65K) en Vrije tijd (60K).	
Toegerekende organisatiekosten	306 V
De toegerekende organisatiekosten komen op basis van de gerealiseerde capaciteitsinzet lager uit.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	2 V

10. Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije tijd - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	37 N
Brabant C	38 N
De voorziene vrijval uit de voorziening op basis van eerder afgegeven prognoses heeft op basis van de definitieve cijfers ultimo 2024 niet plaatsgevonden.	
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	1 V

Algemeen Financieel Beleid

Inleiding

De lasten en baten van de provincie worden toegedeeld aan tien programma's. Naast de lasten en baten van de beleidsprogramma's kent de provincie nog algemene dekkingsmiddelen en de centrale stelposten.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Elk programma heeft naast de lasten van dat programma ook baten - zoals specifieke uitkeringen van het Rijk - die direct tot dat programma behoren. Deze baten zijn meestal niet toereikend om de lasten te kunnen dekken. Tegenover de nadelige saldi van lasten en baten op de programma's, staan de algemene dekkingsmiddelen.

De in omvang belangrijkste algemene dekkingsmiddelen van de provincie bestaan uit:

- de inkomsten van de provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting;
- de uitkering uit het provinciefonds;
- de beleggingsopbrengsten uit de immunisatieportefeuille;
- dividendopbrengsten en
- overige algemene inkomsten.

De algemene inkomsten bedragen in 2024 € 898 mln. en dragen bij aan:

- het waarborgen van de zelfstandige financiële positie van de provincie;
- het handhaven van een reëel sluitende begroting op korte en middellange termijn;
- het verzekeren van een evenwichtige inkomstenontwikkeling.

Inzet verbonden partijen

Voor het realiseren van de doelstellingen uit dit begrotingsonderdeel worden onderstaande verbonden partijen ingezet:

- Bank Nederlandse Gemeenten NV (BNG)
- Nederlandsche Waterschapsbank

Nadere informatie over de verbonden partijen staat in de paragraaf Verbonden partijen.
In de bijlagenbundel –bijlage 3a deelnemingen van de jaarstukken is aangegeven op welke wijze deze verbonden partijen bijdragen aan de doelstellingen van het algemeen financieel beleid.

Algemene middelen

Algemeen financieel beleid

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Lasten				
Programmalasten	183.465 N	58.994 N	49.159 N	9.835 V
Toegerekende organisatiekosten	31.045 N	53.191 N	54.813 N	1.622 N
Totaal Lasten	214.510 N	112.185 N	103.972 N	8.213 V
Baten				
Programmabaten	741.106 V	870.055 V	898.460 V	28.405 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	0	0	333 V	333 V
Totaal Baten	741.106 V	870.055 V	898.793 V	28.738 V
Saldo van baten en lasten	526.596 V	757.870 V	794.821 V	36.951 V

Hieronder zijn de baten en lasten van het Algemeen financieel beleid gesplitst naar:

- Algemene dekkingsmiddelen
- Overhead, Vpb en stelposten

Algemeen financieel beleid

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrek. 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Algemene dekkingsmiddelen				
Lasten				
Dividenden	0	0	2 N	2 N
Financieringsfunctie	609 N	609 N	713 N	104 N
Ontwikkelbedrijf	2.878 N	3.577 N	1.463 N	2.114 V
Toevoeging voorziening	0	0	4.302 N	4.302 N
Overige algemene dekkingsmiddelen	370 N	375 N	222 N	153 V
Totaal Lasten	3.857 N	4.561 N	6.702 N	2.141 N
Baten				
Opbrengst opcenten motorrijtuigenbelasting	289.229 V	292.079 V	300.365 V	8.286 V
Uitkering provinciefonds	372.166 V	432.724 V	432.943 V	219 V
Decentralisatie-uitkeringen via provinciefonds	2.841 V	35.589 V	48.087 V	12.499 V
Dividenden	12.412 V	18.381 V	18.384 V	2 V
Financieringsfunctie	64.178 V	84.708 V	85.849 V	1.141 V
Ontwikkelbedrijf	280 V	1.433 V	2.417 V	984 V
Overige algemene dekkingsmiddelen	0	4.181 V	9.608 V	5.427 V
Totaal Baten	741.106 V	869.094 V	897.653 V	28.558 V
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	737.249 V	864.533 V	890.951 V	26.418 V
Overhead, Vpb en stelposten				
Lasten				
Financieringsfunctie	0	0	0	0
Onvoorzien	1.308 N	1.208 N	0	1.208 V
In te zetten begrotingsruimte	112.599 N	0	0	0
Overige stelposten	9.198 N	0	0	0
Overhead	87.549 N	106.415 N	97.095 N	9.320 V
Voorz. dubieuze debiteuren	0	0	175 N	175 N
Totaal Lasten	210.653 N	107.624 N	97.270 N	10.354 V
Overhead	0	961 V	1.140 V	180 V
Totaal Baten	0	961 V	1.140 V	180 V
Totaal Overhead, Vpb en stelposten	210.653 N	106.663 N	96.130 N	10.533 V
Saldo van baten en lasten	526.596 V	757.870 V	794.821 V	36.951 V

Toelichting op de verschillen t.o.v. de begroting

Algemeen financieel beleid

Algemeen financieel beleid - Afwijking lasten (bedragen x € 1.000)	8.213 V

Algemene dekkingsmiddelen:

Ontwikkelbedrijf	2.114 V

Er was rekening gehouden met uitbetaling van schadeclaims in het kader van glastuinbouw Deurne voor een bedrag van € 1,6 mln. De gerechtelijke procedures loopt echter nog, waardoor eventuele schadeclaims in 2024 nog niet zijn afgehandeld. De overige onderschrijding betreft met name onderbesteding ten aanzien van exploitatie uitgaven voor grondbank de Kempen (340K). Hieraan liggen administratief technische redenen aan ten grondslag.

Toevoeging voorziening overige leningen en deelnemingen	4.302 N

Voor de lening aan Spark Lab XXL is een voorziening gevormd van 100% van de openstaande som ten gevolge van een verwachte duurzame waardering vermindering. Daarnaast is de voorziening op een aantal leningen verstrekt aan het Brabant Startupfonds bijgesteld op basis van de meest recente informatie. Ook is er een storting in de voorziening gedaan om het verlies rondom Monumenten Beheer Brabant op te vangen.
Voor Lightyear is een extra voorziening getroffen, vanwege een CLA ronde en een verwatering van ons aandeel.

Overhead, VPB en stelposten

Onvoorzien	1.208 V

In de begroting wordt jaarlijks een stelpost voor onvoorziene lasten van € 1.308.402 opgenomen. Gedurende het begrotingsjaar 2024 is hierop een beroep gedaan voor een bijdrage aan Giro 555 voor hulp aan het Midden-Oosten van €100.000. Het restantbedrag van €1,2 mln. valt vrij.

Overhead	9.320 V

De kosten van de overhead vallen € 9,3 mln. lager uit dan begroot. Dit komt met name door de lagere personeelskosten in 2024 voor de taken die vallen onder de overhead. Dit is in lijn met de gehele organisatie, door afname van ziekteverzuim en later dan verwachte invulling van vacatures door krapte op de arbeidsmarkt. Daarnaast zijn de kosten voor overige personeels- en bedrijfsvoering kosten in 2024 lager uitgevallen dan begroot, zoals toegelicht de in de paragraaf bedrijfsvoering.

Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	127 N

Algemeen financieel beleid - Afwijking baten (bedragen x € 1.000)	28.738 V

Algemene dekkingsmiddelen:

Opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting	8.286 V

Bij het bestuursakkoord 2023-2027 - is besloten dat de provincie gedurende de looptijd van het bestuursakkoord de opcenten jaarlijks indexeert. Het opcententarief 2024 komt daarmee uit op 82,8. De opbrengsten worden geraamd op € 292,1 mln. op basis van de capaciteit van het wagenpark. De uiteindelijke jaaropbrengst bedraagt ca. € 300,4 mln., een positief resultaat van 2,8%. Deze afwijking heeft te maken met een stijging van wagenpark, gedurende de laatste maanden van 2024.

Uitkering provinciefonds: algemene uitkering	219 V

De algemene uitkering uit het provinciefonds is na wijziging geraamd op € 432,7 mln. op grond van de septembercirculaire 2024. Uit de decembercirculaire 2024 blijkt dat de uitkering 2024 uitkomt op € 432,9 mln. (incl. afrekening 2023). Deze positieve afwijking is het gevolg van een correctie die op de algemene uitkering is verwerkt bij de decembercirculaire.

Uitkering provinciefonds: Decentralisatie-uitkeringen	12.499 V

Decentralisatie-uitkeringen maken deel uit van het provinciefonds, maar hebben een eigen verdeling. De begrotingsbedragen 2024 zijn gebaseerd op de september circulaire 2024. Naast de algemene uitkering omvat het provinciefonds diverse decentralisatie-uitkeringen die samenhangen met specifieke beleidsafspraken, veelal vastgelegd in convenanten met het Rijk. In totaal gaat het om een volume van bijna € 48,1 mln. De hieraan gerelateerde uitgaven worden verantwoord op de functionele productgroepen in de beleidsprogramma's. De realisatie is ruim €12,5 mln. hoger dan de raming, omdat er in de decembercirculaire nog een extra uitkering is ontvangen voor:

- Uitvoeringskosten landelijke beëindigingsregeling veehouderijlocaties (met en zonder piekbelasting: €131.279;
- Indirecte uitvoeringskosten NPLG: € 8.757.768;
- Spreidingswet: €1.950.883;
- Natuurbrandpreventie: € 1.300.000;
- Weerbaar bestuur kleine kernen: €253.374;
- Ondersteuning provincies opstellen ruimtelijk arrangement: €80.417;
- Droogteportaal: €25.000.

Via het statenvoorstel bij de jaarstukken 2024 wordt voorgesteld deze middelen door te schuiven naar 2025.

Ontwikkelbedrijf	984 V

Op basis van periodieke herziene risicoberekening is de voorziening ten aanzien van grondpositie Glastuinbouw Deurne verlaagd (circa € 1,3 mln.). Daarnaast het saldo van diverse hogere en lagere inkomsten (circa 300K).

Financieringsfunctie	1.141 V

In 2024 zijn ook in de laatste maand leningen verstrekt aan gemeenten, waardoor er meer rente-inkomsten zijn gerealiseerd dan geraamd (+€ 0.4 mln.). Daarnaast hebben we in 2024 (net als in 2023) meer rente ontvangen op de lopende rekening bij de Schatkist (+€ 1,8 mln.) enerzijds door een hoger volume en anderzijds door een hoger rentepercentage. De erfpachtinkomsten van protix € 0,16 mln. waren in 2024 niet geraamd. Hiertegenover staan lagere rente-inkomsten uit leningen aan deelnemingen en overige leningen (-/- € 0,7 mln.) en uit kasgeldleningen (-/- € 0,24 mln.). Ook de inkomsten uit erfpacht van de strategische grondportefeuille zijn ruim € 0,2 mln. lager door minder grondaankopen dan ingeschat.

Voordelige afwikkelverschillen subsidies	5.277 V

Deze afwijking heeft betrekking op voordelige afwikkelingsverschillen op subsidies die in voorgaande jaren zijn verstrekt, die ontstaan zijn na de slotwijziging 2024.

Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	333 V

De bijdrage in toegerekende organisatiekosten komt hoger uit.

Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	1 N

Paragrafen

Paragraaf 1 Bedrijfsvoering

Inleiding

Bedrijfsvoering werkt aan een toekomstbestendige organisatie zoals beschreven in de organisatievisie: 'Samen Brabant mooier maken'. In 2024 zijn grote stappen gezet op weg naar een nieuwe Organisatievisie, waarin een duidelijke koers wordt uitgezet: op weg naar een organisatie met een heldere sturing, ambtelijk vakmanschap, in control zijn op bedrijfsvoering en focus op meer en beter herkenbare resultaten 'buiten' voor de Brabander. De paragraaf bedrijfsvoering biedt inzicht in het beleid inzake bedrijfsvoering.

Om de uitvoering van de perspectiefnota te realiseren binnen deze complexe arbeidsmarkt besteden we extra aandacht aan onze arbeidsmarktcommunicatie en aan onze presentatie als aantrekkelijk werkgever. Daarbij maken we zichtbaar wat werken voor de provincie betekent. En geven we kandidaten de mogelijkheid kennis te maken met de organisatie voordat ze solliciteren. Het terugbrengen van ziekteverzuim kreeg onze bijzondere aandacht. Er werden met succes verschillende acties ingezet zoals aanscherping van de rollen en processen in de verzuimbegeleiding en betere afspraken met de Arbodienst. Voorts is in 2024 een nieuwe Organisatievisie vastgesteld, die begin 2025 is gepresenteerd. In die Organisatievisie is een duidelijke koers voor de komende jaren uitgezet.

In 2024 is een nieuwe uitvoeringsagenda Digitale Transformatie opgeleverd en vastgesteld. Er zijn stappen gezet op het vlak van het versterken van onze informatiebeveiliging. Daarnaast zijn we gestart met de uitvoering van een traject gericht op de verbetering van de sturing op en kwaliteit van onze data (data governance). Gezien de snelheid van de ontwikkelingen hebben we eind 2024 een eerste versie van het AI-beleid voor onze provinciale organisatie vastgesteld en gecommuniceerd.

Als afronding van de Transformatie IT zijn dit jaar al onze informatiesystemen en applicaties naar de Cloud gebracht en de netwerkschijven volledig uitgefaseerd. Hierdoor kunnen medewerkers samenwerken op een veilige manier in een nieuwe virtuele werkplek inclusief document opslag.

Om de organisatie verder in control te krijgen is een multi-project optimalisatie van de administratie gestart. In 2024 is de analysefase daarvoor afgerond. Tevens zijn enkele projecten met prioriteit opgepakt en afgerond, zoals rondom de rapportagevoorziening voor de Werkkostenregeling (WKR). Ter uitvoering van de verplichting tot actieve openbaarmaking is een (publicatie)platform ingericht waarmee de verplichte informatie openbaar kan worden gemaakt bij een afgehandeld Woo-verzoek.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Organisatieontwikkeling

In 2024 is een nieuwe Organisatievisie vastgesteld. Deze visie vormt een samenvatting van wat we als organisatie al doen en tegelijkertijd een bewuste koerswijziging om de organisatie verder te versterken en beter af te stemmen op de huidige uitdagingen. We zetten koers op weg naar een organisatie met een heldere sturing, ambtelijk vakmanschap, in control zijn op bedrijfsvoering en focus op meer en beter herkenbare resultaten 'buiten' voor de Brabander. Nu de nieuwe Organisatievisie is vastgesteld, is het zaak deze om te zetten in daden.

Aantrekkelijk werkgeverschap

In 2024 heeft de focus gelegen op het uitwerken en implementeren van een nieuwe wervingsstrategie, in combinatie met een arbeidsmarktcampagne. Dit heeft geresulteerd in het vervullen van een groot aantal interne en externe vacatures. En in het aantrekken van 50 stagiairs voor de verschillende afdelingen, om zo ook een kweekvijver aan jong talent te interesseren voor de Provincie als werkgever. Ook werd er een talenttraject gestart, dat zittende medewerkers bewust maakt van hun talenten en ontwikkelmogelijkheden, om interne doorstroom te bevorderen.

Daarnaast was het terugbrengen van verzuim een belangrijk speerpunt. Vanuit een visie op duurzame inzetbaarheid is een aanpak ontwikkeld, die geleid heeft tot een aanzienlijke daling van het verzuim (het voortschrijdend gemiddelde daalde met 1,5% op jaarbasis).

Datagedreven werken, informatiebeheer en Digitale transformatie

Data gedreven werken heeft een plek ingenomen in alle programma`s. In 2024 is het project Impuls aan Informatiebeheer succesvol beëindigd en is aandacht gegeven aan structurele inbedding van informatiebeheer in de lijn organisaties.

Wet open overheid

In het kader van de Wet Open Overheid (Woo) hebben we eind 2024 de organisatie- en bereikbaarheidsgegevens per 1 november ontsloten voor het publiek via de landelijke Woo index. Vooruitlopend op de verplichting om onder andere de informatiecategorie Woo-besluiten openbaar te maken hebben we in december een eigen publicatieplatform geïntroduceerd. Hier worden de Woo-besluiten en Woo-verzoeken na 1 oktober actief openbaar gemaakt. Hiermee lopen we voor op de landelijke planning om informatiecategorieën verplicht openbaar te maken. Naast een goede uitvoering van de taken in het kader van de actieve openbaarmaking, hebben we in 2024 het aantal binnengekomen Woo-verzoeken nagenoeg gelijk kunnen houden aan het aantal dat is afgehandeld.

Rechtmatigheidsverantwoording GS

In de jaarstukken heeft GS de rechtmatigheidsverantwoording over 2024 opgenomen. Het college van GS heeft vastgesteld dat de in deze jaarstukken verantwoorde baten en laten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor door PS gestelde grens van 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves. In de rechtmatigheidsverantwoording komen drie specifieke criteria tot uitdrukking: begrotingscriterium, voorwaardencriterium en misbruik en oneigenlijk gebruik criterium. De uitgangspunten voor de verantwoordings- en rapportagegrens zijn vastgelegd in de Verordening financieel beleid, beheer en organisatie Noord-Brabant , paragraaf 3 Rechtmatigheidsverantwoording. Daarnaast hebben PS meegegeven dat ook individuele rechtmatigheidsfouten van € 500.000 of groter door GS moeten worden toegelicht in de paragraaf bedrijfsvoering.

Ten aanzien van de rechtmatigheidsverantwoording willen wij een aantal zaken toelichten:

- De rechtmatigheidsfouten betreffen met name begrotingsonrechtmatigheden. Het totaal aan begrotingsonrechtmatigheden bedraagt € 4,1 mln. Hiervan is conform artikel 3.1 lid 5 van de Verordening financieel beleid, beheer en organisatie Noord-Brabant een bedrag van € 2,7 mln. als acceptabel aangemerkt. Na acceptabele onrechtmatigheden resteert € 1,4 mln. aan begrotingsonrechtmatigheden. Er is één begrotingsonrechtmatigheid die de rapporteringsgrens overschrijd. Dit betreft overschrijding van de lasten Programma 8 voor € 1,4 mln. Zie daarvoor de toelichting bij programma 8 Basisinfrastructuur m.b.t. onderhoudsbegroting wegen.
  Er is sprake van een forse afname van de begrotingsonrechtmatigheden ten opzichte van 2023. Wij blijven ons inzetten om begrotingsonrechtmatigheden te beperken door sturing op het S&V proces en het in control zijn van de organisatie.
- Daarnaast bestaan de rechtmatigheidsfouten uit fouten met betrekking tot het voorwaardencriterium voor € 0,9 mln. Dit betreffen inkoopfouten die het gevolg zijn van het niet volgen van de juiste procedure of afwijkingen t.o.v. het afgesloten (raam)contract of het niet toepassen van een minicompetitie. De aanbestedingsonrechtmatigheden betreffen:
  - Doorlopende fouten die reeds voorgaand jaar zijn geconstateerd van € 0,26 mln. (2023: 0,65 mln.)
  - Geconstateerde fouten waarvan de financiële beheershandeling dateert uit eerdere jaren van € 0,16 mln. (2023: € 0,24 mln.)
  - Onrechtmatigheden als gevolg van financiële beheershandelingen in 2024 van € 0,48 mln. (2023: € 0,19 mln.)

  Daarmee zijn de onrechtmatigheden in 2024 lager dan in 2023 (€ 1,1 mln.). De onrechtmatigheden ontstaan in 2024 zijn beperkt toegenomen. Dit werd met name veroorzaakt door het voortijdig bereiken van het plafondbedrag van enkele raamovereenkomsten. Door consultatie van het inkoopteam bij het aangaan van verplichtingen boven de € 25.000 zorgen we ervoor dat de juiste procedure wordt gevolgd.
- Er zijn geen bevindingen met betrekking tot het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium.
- Vanuit de koers uit de Organisatievisie zijn we gericht op het in control zijn van de bedrijfsvoering. In 2024 is dan ook ingezet op de bewustwording in de organisatie. Rechtmatigheid is vast onderdeel in de gesprekkencyclus tussen programmamanagers en directeuren. En onder meer via voortgangsrapportages worden directie en GS twee keer per jaar geïnformeerd over fouten en onduidelijkheden t.a.v. financiële transacties.

Ook zijn adviseurs inkoop en subsidies voor budgetverantwoordelijken beschikbaar om te adviseren hoe om te gaan met complexere transacties. Hiermee wordt beoogd zoveel mogelijk rechtmatigheidsfouten aan de voorkant te voorkomen.

Frauderisicobeheersing

De uitwerking van het fraudeprotocol en –responsplan in een beleidsregel heeft wat vertraging opgelopen door de verdere opzet en inrichting van het centraal meldpunt. Er is inmiddels een Meldpunt Integriteit en Weerbaarheid ingericht bij het Kabinet van de Commissaris van de Koning, hierdoor kan het proces gefinaliseerd worden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Medewerker tevredenheid/goed werkgeverschap

Via het medewerkersonderzoek meten we periodiek de tevredenheid van medewerkers en waar nodig worden acties geformuleerd en uitgevoerd om deze score te verbeteren.
Indicator: Score tevredenheid medewerkers in het medewerkersonderzoek: streefwaarde 7,4

Bij het laatste MTO is deze score behaald, in 2024 heeft om organisatorische redenen echter geen MTO plaatsgevonden. Het eerst volgende MTO vindt plaats in het najaar van 2025.

Ziekteverzuim

Indicator: Verzuimdagen als % van het aantal beschikbare dagen per jaar: streefwaarde: 5,50%

De effecten van de ingezette interventies rondom verzuim zijn duidelijk merkbaar. Het verzuimpercentage werd in 2024 teruggebracht van 7,52% (januari 2024) naar 4,46% (december 2024). Bovendien zakte het voortschrijdend gemiddelde van het aantal verzuimdagen per jaar onder de streefwaarde van 5,50% In januari bedroeg dit nog 6,73%, in december was dit teruggebracht tot 5,23%.

We streven naar inclusiviteit en geven mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een kans binnen onze organisatie

Indicator	2024	2025	2026	2027
Norm Quotumwet* (aantal fte)	**49,4**	**49,4**	**49,4**	**49,4**

* De norm Quotumwet wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van het door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid gepubliceerde quotumpercentage.

Helaas is voor het eerst sinds de ingangsdatum Wet Banenafspraak (01-01-2013) ons bezettingsresultaat onder het Quotum-gestelde geëindigd. In december realiseerden we een resultaat van 48,86 fte. Momenteel worden acties voorbereid om weer op of boven het gewenste quotum te komen.

Telefonische bereikbaarheid

Indicator: Het aantal geslaagde telefonische contactpogingen is 85% (januari-mei 2021: 85%) en de gemiddelde wachttijd bedraagt minder dan 30 seconden.

Het aantal geslaagde telefonische contactpogingen voor het Brabant Loket over geheel 2024 is 88% en de gemiddelde wachttijd bedroeg 18 seconden.

Tijdige afhandeling van facturen

Indicator: 90% van de facturen worden binnen de termijn van 20 dagen betaald.

93,45% is binnen 20 dagen betaald

Tijdige afhandeling van subsidies

Indicator: 95% van de subsidies worden binnen de termijnen afgehandeld.

In 2024 zijn 3.589 subsidiecases behandeld. Hiervan is 96,52% binnen de daarvoor geldende wettelijke beslistermijn afgehandeld.

Afhandeling bezwaarschriften en administratieve beroepen

Indicator: 90% binnen de termijn afgehandelde bezwaarschriften en administratieve beroepen

In 2024 heeft de hoor- en adviescommissie in 90% van de bezwaren en administratieve beroepen tijdig geadviseerd.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Bedrijfsvoering Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Capaciteitsbudget	120.406 N	162.902 N	153.263 N	9.640 V
Budget 'overige personeelskosten'	4.570 N	6.556 N	4.952 N	1.603 V
Budget 'overige bedrijfsvoeringskosten'	26.345 N	34.374 N	29.991 N	4.382 V
Saldo van baten en lasten	151.320 N	203.832 N	188.206 N	15.625 V
Bijdragen personeelskosten 'Werken voor derden' onder programma's gepresenteerd	0	0	5.882 V	5.882 V
Saldo Organisatiekostenbudget met inkomsten 'Werken voor derden'	151.320 N	203.832 N	182.325 N	21.507 V

Toelichting verschil begroting – realisatie

90. Bedrijfsvoering	15.625 V
Capaciteitsbudget	9.640 V

De lasten voor salarissen en inhuur zijn € 9,6 mln. lager uitgevallen dan het beschikbare capaciteitsbudget voor de uitvoering van de provinciale taken. Ten opzichte van 2023 is er sprake van een afname van het ziekteverzuim, wat ook leidt tot minder inzet van inhuur of vervangend personeel om het werk gedaan te krijgen. Bij invulling van vacatures is ingezet op het werven van personeel in loondienst. Vanwege de krapte op de arbeidsmarkt heeft dat er toe geleid dat de invulling van de vacatures langer duurde dan waar vanuit was gegaan. In combinatie met de invulling van vacatures voor de uitvoering van taken uit de uitvoeringsprogramma's, heeft dat geleid tot lagere kosten dan begroot.
Daarnaast is door het Rijk aan het einde van het jaar € 3,6 mln. beschikbaar gesteld ten behoeve van capaciteitsinzet door middel van specifieke uitkeringen (SPUK's). Doordat deze rijksmiddelen aan het einde van het jaar beschikbaar zijn gesteld, heeft dat doorgaans niet meer geleid tot extra inzet.

Budget 'overige personeelskosten'	1.603 V

Bij de overige personeelskosten is er sprake van een onderschrijding van € 1,6 mln. Dit hangt samen met de lagere personele inzet dan begroot. Met name door lagere reis- en verblijfkosten en uitgaven voor opleidingen in 2024.

Budget 'overige bedrijfsvoeringskosten'	4.382 V

Kosten van enkele projecten zijn lager uitgevallen dan begroot doordat de betreffende projecten niet volledig konden worden gerealiseerd, zoals bij de digitalisering van archieven waar de oplevering van de scans door de leverancier langer duurde dan gepland. Bij energie en ICT was sprake van kostenstijgingen, deze zijn in 2024 opgevangen binnen de totale bedrijfsvoeringslasten. Per saldo hebben we daarmee een onderschrijding van bijna € 4,4 mln. op de overige bedrijfsvoeringskosten.

Investeringen Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
Doorontwikkeling HvB	0	59 N	0	59 V
Verduurzaming Nieuwbouw	1.140 N	0	95 N	95 N
ICT en Automatisering	450 N	2.250 N	1.322 N	928 V
Subtotaal	1.590 N	2.309 N	1.417 N	893 V

Paragraaf 2 Provinciale heffingen

Inleiding

Eén van de inkomstenbronnen van de provincie betreft de provinciale heffingen. Deze bestaan uit:

- de heffing opcenten op de motorrijtuigenbelasting;
- de Grondwaterheffing;
- de Nazorgheffing in het kader van de Leemtewet;
- diverse leges.

De provincie kent geen kwijtscheldingsbeleid voor provinciale heffingen.

Beleidskaders

- Grondwaterheffingsverordening
- Verordening Nazorgheffing Noord-Brabant
- Legesverordening Provincie Noord-Brabant

Heffing opcenten motorrijtuigenbelasting

De opbrengst uit de opcenten motorrijtuigenbelasting is één van de belangrijkste bronnen van inkomsten voor de provincie. Op grond van artikel 222 van de Provinciewet worden provinciale opcenten geheven. De opbrengst wordt tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Dit betekent dat aan de besteding geen voorwaarden zijn verbonden.

De raming en de realisatie van de opcenten wordt bepaald door de uitkomst van het aantal personenauto's en motoren maal het tarief. Het tarief is een percentage waarmee de hoofdsom van de motorrijtuigenbelasting –die van rijkswege wordt geheven op personenauto's en motoren – wordt vermeerderd. De meeropbrengst die dit oplevert is voor de provincie.
Naast het tarief hebben mutaties in het wagenpark effect op de totale opbrengst van de opcenten. De mutaties zijn te onderscheiden in volume-effect, gewichtseffect en effect van de milieubelasting van de auto.

Door het Rijk wordt elk jaar het maximumniveau van de opcentenheffing vastgesteld. De provincie bepaalt zelf in hoeverre zij de vrije capaciteit (verschil wettelijk maximum -/- provinciaal opcententarief) wil benutten. De datum waarop provincies hun opcenten kunnen wijzigen is met ingang van 1 januari van enig jaar.

De MRB-raming is in de gewijzigde begroting 2024 vastgesteld op € 292,1 mln. De uiteindelijke jaaropbrengst bedraagt € 300,4 mln. wat een voordelig resultaat inhoudt van 2,8 %.

Eind 2024 stonden in Noord-Brabant ruim 1.526.000 (eind 2023 1.507.000) personenauto's geregistreerd en ruim 119.000 (eind 2023 111.000) motoren. Er is sprake geweest van een lichte autonome groei van het wagenpark.

Provinciale lastendruk m.b.t. opcenten motorrijtuigenbelasting
Het door het Rijk vastgestelde maximale opcententarief is per 1 januari 2024 wettelijk bepaald op 138,3 opcenten en wordt jaarlijks geïndexeerd.

In de heffingsverordening opcenten Motorrijtuigenbelasting is voor 2024 het tarief vastgesteld op 82,8 opcenten (PS 32/23).

In onderstaande tabel is een vergelijking opgenomen van de vastgestelde opcententarieven van alle provincies.

		Vastgesteld tarief per per 1 jan 2024	Onbenutte belastingcapaciteit uitgedrukt in percentages per 1 januari 2024
1	Zuid-Holland	98,7	28,6%
2	Gelderland	97,9	29,2%
3	Groningen	95,7	30,8%
4	Drenthe	92,0	33,5%
5	Fryslân	89,6	35,2%
6	Zeeland	84,4	39,0%
7	Limburg	83,1	39,9%
8	Flevoland	83,0	40,0%
9	Noord-Brabant	82,8	40,1%
10	Overijssel	82,2	40,6%
11	Utrecht	81,9	40,8%
12	Noord-Holland	77,4	44,0%
	Gemiddeld tarief	87,4	
	Maximaal tarief	138,3	

In de rangorde van opcentenheffing van hoog naar laag komt de provincie Noord-Brabant uit op een 9e plaats. In 2024 is de lastendruk m.b.t. de opcenten op de motorrijtuigenbelasting in relatieve zin onder het landelijk gemiddelde gebleven

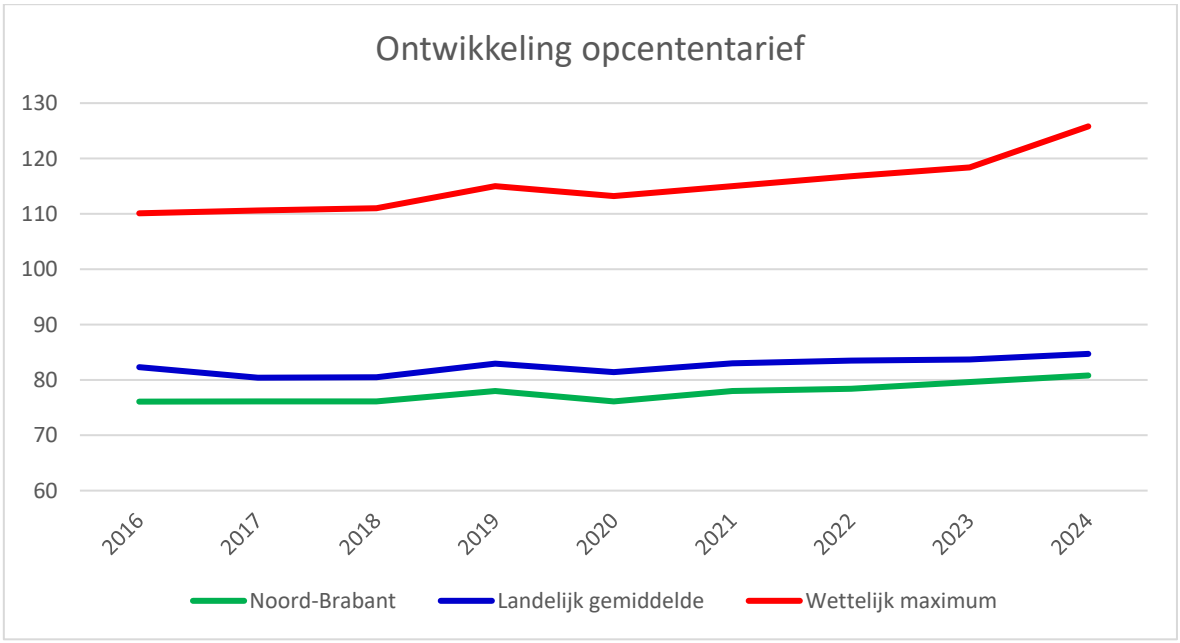

Onbenutte belastingcapaciteit

De onbenutte belastingcapaciteit is het verschil tussen de theoretische opbrengst op basis van het wettelijk vastgestelde maximumtarief en de opbrengst gebaseerd op het tarief van de provincie.

De onbenutte belastingcapaciteit bedraagt rekening houdend met het maximale tarief van 138,3 opcenten voor het jaar 2024 ca € 201,3 mln.

Grondwaterheffing

De grondwaterheffing wordt geheven over de hoeveelheid onttrokken grondwater. De bestedingsmogelijkheden van de heffing zijn limitatief in de Waterwet opgenomen, namelijk kosten van onderzoek, metingen en schadevergoedingen in verband met de onttrekking van grondwater. De financiële verantwoording verloopt via de voorziening grondwaterheffing. Voor 2024 komen de inkomsten grondwaterheffing uit op € 7,9 mln.

De heffing heeft in 2024 plaatsgevonden op grond van de Verordening grondwaterheffing Noord-Brabant. De baten uit de grondwaterheffing zijn in de jaarstukken 2024 opgenomen bij programma 3 - Water en bodem.

Nazorgheffing

Nazorgheffing in het kader van de Nazorgregeling Wet Milieubeheer.

Op grond van de Wet milieubeheer (Wm) is de provincie verantwoordelijk voor de nazorg van stortplaatsen waar na 1 september 1996 nog afval is/wordt gestort, uitgezonderd (mede) door het Rijk gedreven stortplaatsen, in Brabant baggerdepot Hollandsch Diep. Om het eeuwigdurend milieu hygiënisch beheer door de Provincie te verzekeren is, conform de wettelijke regeling, een Nazorgfonds (een aparte rechtspersoon) ingesteld.

De exploitant van een stortplaats die onder deze wettelijke regeling valt, moet een nazorgplan voorleggen aan de provincie. Op basis hiervan wordt met het Rekenmodel IPO-Nazorg Stortplaatsen en baggerdepots (RINAS) een doelvermogen bepaald. Om het doelvermogen op te bouwen wordt aan de stortplaatsbeheerder een heffing opgelegd die in het fonds wordt gestort. De heffing vindt plaats op grond van de vastgestelde verordening Nazorgheffing Noord-Brabant die door Provinciale Staten voor het laatst is gewijzigd op 5 april 2024.

De nazorgheffing is uitsluitend bestemd voor de uitvoering van de nazorg van gesloten stortplaatsen. De provincie fungeert als ontvanger voor het Nazorgfonds. De gelden worden belegd conform het door het Algemeen bestuur van het Nazorgfonds vastgestelde beleggingsstatuut. De beleggingsresultaten worden bij sluiting van de stortplaats verrekend met de door de exploitanten te betalen heffing. Het Nazorgfonds heeft een eigen begroting en jaarrekening die door het Algemeen bestuur worden vastgesteld.

Er zijn in Brabant negen stortplaatsen waarop de wettelijke regeling van toepassing is:

1. Kragge II, Bergen op Zoom;
2. Gulbergen, Nuenen;
3. Spinder, Tilburg;

4. Meerendonk, 's-Hertogenbosch;
5. Zevenbergen;
6. Haps;
7. Vlagheide, Schijndel;
8. Nyrstar, Budel-Dorplein; In 2013 gesloten, 2014 definitieve afrekening, provincie voert nazorg uit en draagt het financieel risico.
9. Baggerdepot Dintelsas; In 2013 gesloten, 2014 definitieve afrekening, provincie voert nazorg uit en draagt het financieel risico.

Als vervolg op de Asset Liability Management (ALM) studie van 2019 en het uitblijven van onderzoeksresultaten hebben partijen gezamenlijk een onafhankelijke Proces Manager aangesteld. Tot op heden zijn er geen concrete resultaten opgeleverd die leiden tot verlaging van de doelvermogens, zoals beoogd met het vervolg ALM-studie 2019.

De provincie is, zoals afgesproken, in maart 2023 gestart met de eerder aangekondigde ALM-studie 2023. De uitkomsten hiervan zijn op 9 januari 2024 door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Provinciale Staten zijn op 4 maart 2024 geïnformeerd over de resultaten van de ALM-studie.
Voorafgaand heeft op 27 februari 2024 met alle vergunninghouders/exploitanten van de 7 Wm-stortplaatsen een Bestuurlijk Overleg (BOS) plaatsgevonden over de uitkomsten van de ALM-studie 2023. Er is afgesproken om de aspecten techniek, juridisch, financieel en lobby weer op te pakken, waarbij de vergunninghouders hebben toegezegd de nazorgplannen te actualiseren
Op 12 juni 2024 is de overeenkomst uit 2019 met de exploitanten afgelopen. Onder begeleiding van een onafhankelijke jurist is verkend of een nieuwe overeenkomst noodzakelijk is, en zo ja in welke vorm. Conclusie is dat er geen nieuwe overeenkomst noodzakelijk is. Hier is in het BOS mee ingestemd.

Als uitwerking van de ALM studie 2023 en het aflopen van de overeenkomst op 12 juni 2024 zijn er in het BOS van 27 november 2024 afspraken gemaakt over het aanleveren van geactualiseerde (concept) tussentijdse nazorgplannen en het vervolgens opleggen van de zogenaamde voorlopige aanslagen, uiterlijk in december 2025. Met de exploitanten zijn we in gesprek over deze nazorgplannen, mogelijkheden m.b.t. de sluiting met overdracht, de voortgang en de locatie specifieke situaties.
In het licht van de huidige situatie is in het BOS besloten de opdrachten van de onafhankelijke Proces Manager en de onafhankelijke jurist per 1 januari 2025 te beëindigen.

Leges

bedragen x € 1.000

Legesopbrengsten	Begroting na wijz. 2024	Jaarstukken Realisatie 2024
Waterwet	239	168
Ontgrondingenwet	474	123
Wet algemene bepaling omgevingsrecht	979	1.218
Natuurbeschermingswet (incl. VVGB's)	2.940	1.873
Vergunningen/ontheffingen wegenverordening	186	182
Milieuleges	50	63
Totaal	4.868	3.564

Leges waterwet

Onderdeel	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
Open bodemenergiesystemen		
4.1a t/m 200.000 m3	13	17
4.1a1 t/m 500.000 m3	10	6
4.1a2 meer dan 500.000 m3	2	4
	25	*27*
Drinkwater & industriële toepassingen		
4.1b t/m 500.000 m3	0	1
4.1b1 t/m 1.000.000 m3	1	0
4.1b2 meer dan 1.000.000 m3	1	0
	2	*1*
Totaal	*27*	*28*

Toelichting op de legesraming en –realisatie

Vergunningverlening is vraag gestuurd en wijkt in principe altijd af van de raming.
De legesaantallen liggen op niveau maar de opbrengsten blijven wat achter op de prognose. Onder de aantallen zijn ook wijzigingsbesluiten opgenomen. Hiervoor geldt een gereduceerd tarief.

Omgevingswet, ontgrondingen

Onderdeel (tussen haakjes het art.nr. voorafgaand de Omgevingswet)	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
2.5.1.1a (5.5.1a) t/m 10.000 m3	13	0
2.5.1.1b (5.5.1b) 10.001 m3 t/m 25.000 m3	5	3
2.5.1.1c (5.5.1c) 25.001 m3 t/m 50.000 m3	4	1
2.5.1.1d (5.5.1d) 50.001 m3 t/m 100.000 m3	3	1
2.5.1.1e (5.5.1e) 100.001 m3 t/m 500.000 m3	1	0
2.5.1.1f (5.5.1f) meer dan 500.000 m3	2	1
2.5.1.2 (5.5.2) Wijzigen of verlengen vergunning	0	2
2.5.1.3 (5.5.3) Wijzigen vergunning met extra hoeveelheid specie	0	3
2.5.1.4 (5.5.4) Intrekken vergunning	1	0
2.5.1.5 (5.5.6) Cultuurtechnische verbetering zonder specieafvoer	1	0
2.5.1.6 (5.5.7) Natuurprojecten zonder specieafvoer	0	0
Totaal leges Omgevingswet, onderdeel ontgrondingen	*30*	*11*

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

Vergunningverlening is vraag gestuurd en wijkt in principe dus altijd af van de raming.

Het aantal vergunningen en de legesinkomsten zijn significant lager dan ingeschat. Maatschappelijke problematiek zoals stikstof heeft mogelijk een vertragende invloed op projecten.

Omgevingswet, voorheen Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

Onderdeel (tussen haakjes het art.nr. voorafgaand de Omgevingswet)	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
2.2.1 Een verzoek om beoordeling van een omgevingsplanactiviteit die alleen betrekking heeft op een bouwactiviteit:	0	20
2.2.2.1a Bouwkosten lager dan € 20.000	32	20
2.2.2.1b Bouwkosten tussen €20.000 en € 50.000	21	15
2.2.2.1c Bouwkosten tussen €50.000 en € 100.000	24	12
2.2.2.1d Bouwkosten tussen €100.000 en € 400.000	15	30
2.2.2.1e Bouwkosten tussen €400.000 en € 1.000.000	9	10
2.2.2.1f Bouwkosten tussen € 1 mln. en € 5 mln.	6	12
2.2.2.1g Bouwkosten tussen € 5 mln. en € 25 mln.	4	3
2.2.2.1h Bouwkosten meer dan € 25 mln.	0	1
2.2.2.2 Beoordelen bodemrapport	10	4
2.2.2.3 Beoordelen advies agrarische adviescommissie	0	0
2.2.2.4 Toetsing ontheffing i.h.k.v. exploitatieplan	0	0
2.2.3 en 2.2.4 a t/m d Binnenplanse ontheffing grond & bouw	17	22
2.2.5 a/c Slopen / wijzigen beschermd monument	0	0
2.2.5 b/d Slopen beschermd stads & dorpsgezicht	0	0
2.2.6 Slopen	0	0
2.2.7 Kappen	11	3
2.2.8 a/b Handelsreclame	0	1
2.8.1 Andere activiteiten	0	11
2.2.12 Gelijkwaardige maatregel bouwactiviteiten	0	0

Onderdeel (tussen haakjes het art.nr. voorafgaand de Omgevingswet)	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
2.2.13 Verlengen tijdelijke vergunning bouwactiviteit	0	0
Subtotaal leges Omgevingswet (voorheen Wabo)	*149*	*164*
2.2.9 Vergunningverlening aanhaken Omgevingsvergunning aanhaken Wnb, N2000 (PNB bevoegd gezag)	9	0
2.2.10 Omgevingsvergunning aanhaken OW (Wnb), FF-activiteiten (PNB bevoegd gezag)	10	0
Subtotaal interne adviezen met instemming (Vvgb)	*19*	*0*
Totaal leges Omgevingswet (voorheen Wabo, incl. Ami)	168	164

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

Vergunningverlening is vraag gestuurd en wijkt in principe dus altijd af van de raming. In dit geval overstijgen de aantallen en opbrengsten de realisatie enigszins. In 2024 zijn nog relatief veel vergunningen onder 'oud recht' (dus niet onder regime van de Omgevingswet) afgewikkeld.

Omgevingswet, Milieubelastende activiteiten

In de begroting 2024 waren nog geen aantallen opgenomen; hier is immers voor het eerst sprake van. De verwachting was niet dat we noemenswaardige aantallen zouden realiseren. Uiteindelijk zijn 23 vergunningen voor milieubelastende activiteiten afgegeven met een gezamenlijke opbrengst van € 0,1 mln.

Omgevingswet, Natuur

Onderdeel (tussen haakjes het art.nr. voorafgaand de Omgevingswet)	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
6.1.1 Vergunningverlening gebiedsbescherming/Natura 2000 art 2.7 (vóór 2022)	0	14
2.6.1.1 (6.6.1a) Vergunningverlening gebiedsbescherming uitgebreide procedure	227	61
2.6.1.2 (6.6.1b) Vergunningverlening gebiedsbescherming (gedeeltelijke) intrekking	80	30
2.6.1.3 (6.6.1c) Omzetten PAS-melding naar vergunning	300	3
2.6.1.4 (6.2.1.4) Intern salderen	0	7
2.6.2.1 (6.1.2) Ontheffingverlening schadebestrijding, overlastbestrijding en populatiebeheer art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	20	9
2.6.2.2 (6.1.3a) Ontheffingverlening soortenbescherming t.b.v. onderzoek en onderwijs, opvang beschermde dieren art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	11	3
2.6.2.3 (6.1.3b) Ontheffingverlening soortenbescherming t.b.v. infrastructurele werken, windmolenparken, GAN, ruimtelijke ontw. > 50 woningen art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	111	112
2.6.2.4 (6.1.3c) Ontheffingverlening soortenbescherming overige aanvragen art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	140	169
2.6.2.5 (6.1.3d) Ontheffingverlening soortenbescherming betrekking hebbend op belang één particuliere aanvrager art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	7	16
2.6.3.1 (6.1.4a) Ontheffingverlening compensatie herplantplicht art 4.5:	10	8
2.6.3.2 (6.1.4b) Ontheffingverlening herplantplicht art 4.5:	10	3
2.6.3.3 (6.1.4c) Ontheffing herplanttermijn art 4.5:	8	4

Onderdeel (tussen haakjes het art.nr. voorafgaand de Omgevingswet)	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
2.6.3.4 (6.1.4d) Ontheffing bedoeld in art. 6.12, derde lid, Interim Omgevingsverordening Noord-Brabant (ontheffing wachttermijn)	8	
Overige (restartikel)		4
Subtotaal leges	*932*	*443*
6.1.1 Advies met instemming (Ami)	36	9
2.6.2.3 (6.1.3b) Ontheffingverlening soortenbescherming t.b.v. infrastructurele werken, windmolenparken, GAN, ruimtelijke ontw. > 50 woningen art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	3	2
2.6.2.4 (6.1.3c) Ontheffingverlening soortenbescherming overige aanvragen art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	11	2
2.6.2.5 (6.1.3d) Ontheffingverlening soortenbescherming betrekking hebbend op belang één particuliere aanvrager art 3.3/3.4/3.8/3.9/3.10	2	0
Subtotaal Omgevingswet, onderdeel natuur (gemeenten bevoegd)	*52*	*13*
Totaal Wet Natuurbescherming Leges & Ami	984	456

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

Zowel het aantal vergunningen gebiedsbescherming en ook de legesinkomsten blijft significant achter op de ramingen. Dit heeft uiteraard alles te maken met de aanhoudende stikstofproblematiek waardoor vergunningverlening bemoeilijkt werd.

Leges Vergunningen/ontheffingen Interim omgevingsverordening, afdeling 2.5 Infrastructuur

De kosten die in rekening worden gebracht voor het behandelen van aanvragen van vergunningen en ontheffingen op grond van de Interim omgevingsverordening Noord-Brabant, afdeling 2.5 Infrastructuur en de wegenverkeerswetgeving zijn berekend op basis van de werkelijke hoeveelheid ambtelijke uren - en daaraan gekoppelde uurtarieven – die nodig zijn om een aanvraag te behandelen. Het uitgangspunt is dat kostendekkende tarieven worden gehanteerd.

Onderdeel	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
Ontheffing wedstrijd voertuigen meer gemeenten art. 148/10 WVW 1994	15	26
Verklaring geen bezwaar wedstrijd in één gemeente art. 148/10 WVW 1994	15	3
Ontheffing voertuig of -combinatie art. 9.1 RV, m.u.v. H5, afd. 7, 8, 10 en 11 RV (exceptionele transporten)	2.800	2.663
Ontheffing voertuig of -combinatie art. 9.1, H5, afd. 7, 8, 10 en 11	0	0
Ontheffing art. 87 RVV 1990	20	2
Vergunning art. 4, eerste lid, Verordening wegen		
- werk andere wegbeheerders	20	8
- verkeersmaatregelen op de weg voor werken of activiteiten buiten de weg	100	124
- kabels of leidingen	225	200
- borden (bewegwijzering, stroken-borden, reclame, objecten, terreinen)	5	0
- kunstobject binnen de bebouwde kom	0	2
Vergunning art. 5, eerste en tweede lid, Verordening wegen:		
- evenement (niet optocht)	15	4

Onderdeel	Aantal geraamd	Aantal gerealiseerd
- evenement	10	4
- voorwerpen i.v.m. particuliere bouw- of onderhoudswerken buiten de weg	0	6
- overige activiteiten (wedstrijden zonder voertuigen, voorwerpen, stoffen)	5	1
Aanvraag niet nadrukkelijk benoemd	0	3
Totaal	3.230	3.046

Toelichting op de verschillen tussen raming en realisatie

Het aantal verleende vergunning en ontheffingen in 2024 is met 3.046 lager dan de geraamde aantallen 2024 (3.230) en ook lager dan de gerealiseerde aantallen in 2023 (3.558). Dat komt vooral door het lagere aantal verleende ontheffingen voor exceptionele transporten. Deze ontheffingen voor exceptioneel vervoer via de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW) vormt een groot aandeel in het totaal. Vanwege het uitbreiden van de bevoegdheden van de RDW inzake provinciale wegen voert de RDW sinds een aantal jaren de verlening uit en betaalt deze leges uit aan de provincie, een jaar na realisatie. De totale inkomsten uit leges over 2024 bedragen € 182.360 t.o.v. een raming € 186.199. In 2023 waren de inkomsten uit leges nog € 188.664. Omdat de aantallen vooral lager zijn bij de ontheffingen RDW met een relatief laag tarief, zijn de totale inkomsten uit de leges slechts iets minder dan geraamd.

Kostendekkendheid van de leges

Bij het opstellen van de begroting is een gedetailleerde opzet gemaakt over de te verwachten uitvoeringskosten vergunningverlening. Daarbij is tevens in beeld gebracht welk type procedures legesplichtig zijn en voor welke procedures dat niet geldt. De volgende variabelen zijn van belang:

· Het benodigd aantal uren per procedure;
· Het uurtarief dat hierbij van toepassing is;
· Het verwacht aantal procedures; dit zegt niets over de "kostprijs" van een procedure, maar over het totaal van de geraamde legesopbrengsten.

Aantal uren

De benodigde ureninzet wordt opgesteld in samenwerking met "inhoudelijke" experts van de omgevingsdiensten. Hierbij wordt gedoeld op experts op het gebied van de Waterwet, Ontgrondingenwet, Wabo en Wet natuurbescherming. De uren die in beeld gebracht worden hebben enkel betrekking op uren van medewerkers van de Brabantse omgevingsdiensten, daar vindt immers de uitvoering plaats. Het betreft enkel uren van medewerkers in het primaire proces. Er worden geen uren van provinciale medewerkers opgenomen in deze opzet.

Uurtarief

Bij de opzet die wordt gemaakt voor de begroting wordt gerekend met (gemiddelde) uurtarieven van de omgevingsdiensten. In deze tarieven zit een opslag voor de overhead van de omgevingsdiensten. Vanuit de provincie wordt hier geen verdere opslag aan toegevoegd.

Aantal procedures

De vergelijking tussen het geraamde aantal en gerealiseerde aantal procedures is opgenomen in de paragraaf heffingen van de provinciale jaarrekeningen.

Kostendekkendheid legestarieven

De kosten van de opdrachten met vergunningverlening en de bijbehorende legesopbrengsten worden gedurende het jaar en gemonitord of deze in lijn liggen met de verwachting. Bij afwijkingen wordt ingezoomd op de achterliggende oorzaken. Jaarlijks worden de kengetallen voor vergunningverlening herijkt naar aanleiding van ervaringsgegevens. Ook de uurtarieven worden jaarlijks herijkt. Per saldo leidt dit tot aanpassingen van de legestarieven uit de legestabel voor het aankomende begrotingsjaar.

Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Brabant is een ondernemende provincie. Om kansen te benutten is een bepaalde mate van risicobereidheid nodig. Overheden dienen echter ook op een verantwoorde manier met publieke middelen om te gaan. De juiste afweging tussen maatschappelijk rendement en risico en de daarbij behorende beheersmaatregelen moet worden gemaakt. Risicomanagement is daarbij een belangrijk instrument.

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

Risicomanagement helpt bestuur, management en medewerkers bij het realiseren van provinciale doelen, door kansen (of mogelijkheden) te benutten en risico's te beheersen. Risicomanagement biedt geen 100% garantie dat gebeurtenissen met een negatief gevolg niet meer zullen optreden, of dat alle kansen worden benut. Het geeft wel de zekerheid dat de provincie vooraf de benutting van kansen en de beheersing van risico's zorgvuldig heeft afgewogen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Risicomanagement is een doorlopend proces. In de paragraaf weerstandsvermogen wordt bij de jaarstukken en de begroting gerapporteerd over de belangrijkste uitkomsten van het risicomanagementproces en ontwikkelingen. We brengen in beeld wat de belangrijkste restrisico's zijn, wat het beschikbare weerstandscapaciteit is en welke conclusie we kunnen trekken op basis van de ratio weerstandsvermogen. We richten ons in deze paragraaf hoofdzakelijk op de uitgavenkant van de begroting. Ontwikkelingen m.b.t. de inkomsten van het Rijk en het verloop van de belastinginkomsten komen aan bod in de Sturing en verantwoordingsdocumenten. De expliciete risico's verbonden aan de inkomstenkant voor het lopende jaar, zullen betrokken worden in het proces van risicomanagement door GS en daar waar nodig een vertaling krijgen in de paragraaf weerstandsvermogen.

Beleidskaders

Deze paragraaf heeft zijn basis in artikel 11 van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten) en de daarop van toepassing zijnde toelichting.
Conform dit artikel bevat deze paragraaf ten minste:

- het beleid betreffende weerstandscapaciteit en risico's;
- een inventarisatie van de risico's;
- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- financiële kengetallen;
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen in relatie tot de financiële positie.

De provincie is zelf verantwoordelijk voor het formuleren van de beleidslijn en normering. GS hebben op 10 september 2019 een geactualiseerde beleidsnota risicomanagement en weerstandsvermogen vastgesteld. De nota is via een statenmededeling aan uw staten voorgelegd. Overige beleidsuitgangspunten ten aanzien van risicomanagement staan in deze paragraaf bij de diverse onderdelen weergegeven.

Inventarisatie risico's

bedragen x € 1 mln.

Onderwerp	Restrisico jaarrekening 2024	Restrisico begroting 2025	Toelichting
(x € 1 mln.)			
Deelnemingen	62,1	62,1	Het restrisico is gebaseerd op individuele risico-inschatting. Het restrisico is bepaald op 100% van de balanswaarde (incl. voorziening grondbedrijf), met uitzondering van de ORR.
Leningen	62,6	67,4	Elke lening is apart beoordeeld op risico. Het restrisico is de som van de afzonderlijke risicobeoordelingen van de leningen.
Garanties	9,9	10,7	Het restrisico is de uitkomst van individuele inschatting van risico en afdekking
Project glastuinbouw Deurne	17,6	16,6	Risicoafdekking voor het in 2019 in ontwikkeling genomen glastuinbouwgebied Deurne. Meer toelichting in de paragraaf ontwikkelbedrijf.
Stedelijke transformatie	9,1	8,4	Risicoafdekking voor Stedelijke transformaties
Juridische en bedrijfsvoeringsrisico's	19,1	19,1	Juridische en procesrisico's zijn inherent aan beleidsuitvoering en bedrijfsvoering. De inschatting van het restrisico is vooralsnog een becijferd risico van 3% van de netto structurele exploitatieomvang
Gebiedsontwikkeling Fellenoord	28,1	28,1	Risico grondexploitatie op de gebiedsontwikkeling Fellenoord
Claims rond beleidswijzigingen Ruimtelijke ordening	4,4	0,8	Het restrisico op schadeclaims door beleidswijzigingen ruimtelijke ordening.
Subtotaal	212,9	213,20	86,8% (begroting 2025 87,4 %)
Overige risico's	32,0	30,60	13,0 % (begroting 2025 12,6%)
Totaal risico's	244,90	243,80	100%

De belangrijkste verschillen in restrisico's worden gevormd door de aflossing van de lening aan Life Science Health Fund en het wegvallen van het bijbehorende risico voor ca. € 2,9 mln. en de inschatting van het risico op claims in relatie tot ruimtelijke ordening.

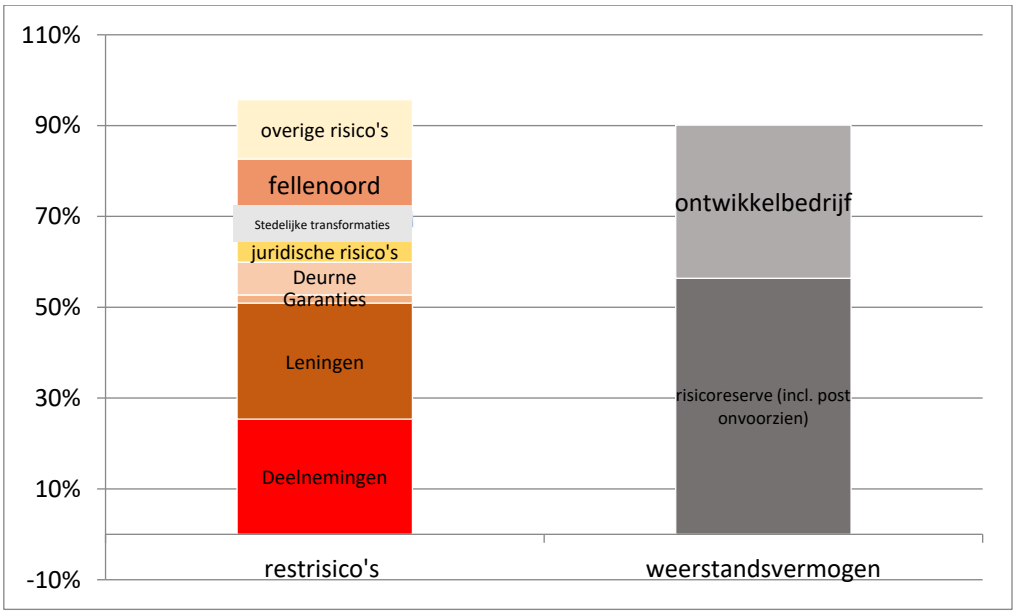

Inventarisatie weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de provincie beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten (restrisico's) te dekken. De mogelijkheden om tegenvallers op te kunnen vangen, kunnen worden gekwalificeerd als:

- incidenteel (middelen die slechts éénmalig ingezet kunnen worden) en;
- structureel (elk jaar kan deze capaciteit opnieuw worden ingezet).

Uit de risico-inventarisatie volgt de benodigde weerstandcapaciteit voor 2024: € 244,9 mln.
De beschikbare weerstandscapaciteit is € 220,6 mln. Binnen deze middelen kunnen restrisico's worden opgevangen, zonder dat hiervoor beleidswijzigingen noodzakelijk zijn.

bedragen x € 1 mln.

	Weerstandscapaciteit		Totaal
	Incidenteel	Structureel	op jaarbasis
Risicoreserve	136,7		
Reserve Ontwikkelbedrijf	82,6		
Totaal reserves			219,3
Post onvoorzien		1,3	1,3
Totale weerstandscapaciteit			220,6
Theoretische ruimte vanwege onbenutte belastingcapaciteit			*201,3*

* De stand van de risicoreserve (volgens bijlage 4 is € 8,3 mln. hoger). Deze storting is bedoeld voor toekomstige risico's. Om een goed beeld te geven van de ratio laten we deze middelen buiten beschouwing.
** Inclusief de gevormde voorzieningen.
*** De onbenutte belastingcapaciteit geeft een theoretische ruimte van € 201,3 mln. Dit levert een theoretische ruimte op in jaar 2024.

Ratio weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen is een maatstaf om te beoordelen of de provincie in staat is om nadelige gevolgen van risico's op te vangen zonder dat daarbij de continuïteit in de uitvoering van taken in gevaar komt.
In het BBV (Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten) wordt het weerstandsvermogen gedefinieerd als de verhouding tussen:

- de beschikbare weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en voorzieningen waarover de provincie beschikt om niet begrote kosten te dekken;
- alle risico's waarvoor geen (dekkings-)maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie (benodigde weerstandscapaciteit).

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{220,6}{244,9} = 0,90$$

Een stabiel meerjarig beeld van de indicator geeft aan dat risicomanagement zorgvuldig plaatsvindt en tot stand komt volgens een gestructureerd risicomanagementsysteem. Er wordt geen absolute norm gesteld voor de bepaling van de ratio. De bandbreedte voor de ratio weerstandsvermogen als indicator is 0,75 tot 1,25. Het hanteren van een bandbreedte voorkomt dat elk nieuw risico of wijziging in bestaand risico leidt tot het treffen van financiële maatregelen. Onder de 0,75 zijn maatregelen nodig de beschikbare weerstandscapaciteit aan te vullen. Boven de 1,25 kan worden besloten de niet benodigde weerstandscapaciteit terug te laten vloeien naar de algemene middelen. Besluitvorming over het aanvullen of afromen van de beschikbare weerstandscapaciteit vindt plaats bij de integrale afweegmomenten.

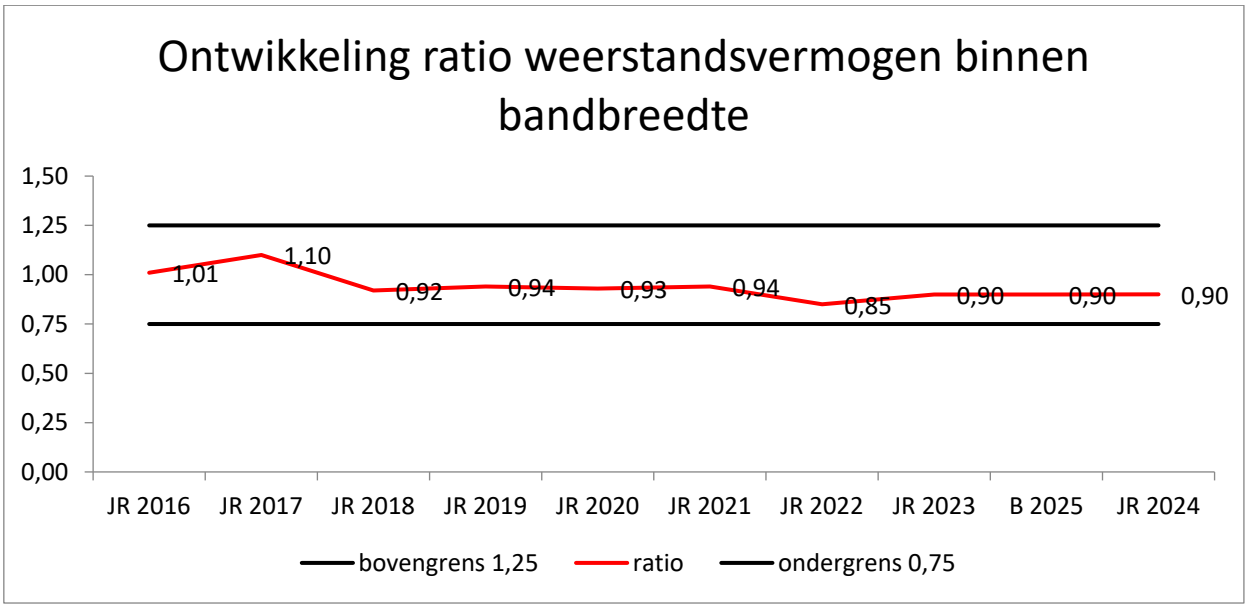

Conclusie

De ratio blijft binnen de met PS afgesproken bandbreedte van 0,75 – 1,25. Op basis van de ratio weerstandsvermogen kan worden geconcludeerd dat de risico's kunnen worden opgevangen binnen deze afgesproken bandbreedte van de weerstandscapaciteit.

In de bijlagenbundel bij de jaarstukken zijn in bijlage 13 opgenomen:

- Het totaaloverzicht van de risico-inventarisatie en risicoafdekking;
- De voorgeschreven kengetallen m.b.t. de uiteenzetting van de financiële positie.

Paragraaf 4 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Om kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties te voorkomen, moeten kapitaalgoederen worden onderhouden.

PS stellen voor de kapitaalgoederen die de provincie in eigendom heeft, het te handhaven kwaliteitsniveau en de bijbehorende budgetten, vast. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen beschrijven we de uitwerking van het vastgesteld beleid.

Onderhoud wegen

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We streven naar een goed functionerend provinciaal wegennet vanuit de kernwaarden verkeersveiligheid, bereikbaarheid, leefbaarheid en duurzaamheid.

De provincie voert beheer en onderhoud uit conform het prijs- / kwaliteitsniveau dat is vastgesteld in de beleidsnota Kwaliteit (Onderhoud) Provinciale Infrastructuur (KOPI, 2022). Het oorspronkelijke beleid is vastgesteld in 2018; in 2022 heeft herijking van dit beleid plaatsgevonden.

Bij de herijking van KOPI is het uitgangspunt 'werk-met-werk' losgelaten. Door de vertraging bij een aantal reconstructieprojecten zijn ook verschillende gecombineerde onderhoudswerkzaamheden uitgesteld. Het gevolg was dat niet langer gegarandeerd kon worden dat er geen sprake was van achterstallig onderhoud. Er is een inventarisatie uitgevoerd op welke wegvakken van de provinciale infrastructuur dit risico mogelijk kon spelen. Deze wegvakken worden nu met prioriteit opgepakt in de meerjarige onderhoudsplanning. Daarnaast wordt intensief gemonitord of tussentijds aanvullende incidentele onderhoudsmaatregelen nodig zijn. Voor de vervanging en renovatie opgave is in het kader van stikstofdepositie de handreiking vanuit het Rijk blijvend gehanteerd om verkeersonveilige situaties én kapitaalvernietiging te voorkomen.

Adequaat beheer en onderhoud van onze provinciale wegen, bruggen, tunnels en viaducten is van groot belang. Met het vigerende beleid in de uitvoeringsagenda KOPI is deze opgave van het beheer en onderhoud van onze provinciaal areaal in ieder geval tot en met 2027 (financieel) geborgd. We zien deze opgave echter ook steeds groter worden en die ontwikkeling zal zich ook de komende jaren doorzetten. Niet alleen zal Nederland de komende tijd te maken krijgen met een enorme renovatie- en vervangingsopgave, zoals reeds bij eerdere herijking van KOPI is vermeld en ook te lezen valt in de Landelijke prognose rapport van TNO (link). Direct gevolg van uitbreiding en opwaardering van het areaal in de afgelopen decennia en de toegenomen ouderdom. We zien daarnaast ook (nog altijd) projecten vertragen door de stikstofproblematiek en de oplossing is ook nog niet binnen handbereik. Maar ook door de marktspanning nemen de kosten toe als gevolg van loon- en prijsontwikkeling. Ten slotte neemt de complexiteit van de opgaven ook toe. Steeds meer belangen, soms ook tegenstrijdig aan elkaar, moeten een plek krijgen in de afweging van de uiteindelijke oplossing. Niet voor niets zien we het aantal vragen, opmerkingen en klachten van aanwonenden, weggebruikers en andere belanghebbenden toenemen. Deze factoren leiden structureel tot een oplopend tekort op de totale onderhoudsbegroting van zowel het dagelijks beheer en onderhoud als van de instandhoudings- en vervangingsopgave. De huidige uitvoeringsagenda KOPI loopt t/m 2027. In de komende periode wordt gestart met de voorbereidingen voor een actualisatie van het beleid voor 2028 en verder én wat dat betekent voor de financiën. Naast de huidige thema's van verkeersveiligheid en leefbaarheid zullen ook zeker thema's als klimaatadaptatie en circulariteit een belangrijke rol gaan spelen. In de tussentijd geven

we verder vorm aan het bezuinigingsscenario zoals aan de Staten geschetst met o.a. een ander vorm van onderhoudscontracten en de overdracht van provinciale wegvakken.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

De provincie is verantwoordelijk voor de regionale bereikbaarheid en daarom houdt de provincie een provinciaal wegennet in stand door:

- Het onderhouden en beheren van provinciale wegen en fietspaden (inclusief alle bijbehorende objecten als bomen, faunavoorzieningen, openbare verlichting en verkeerregelinstallaties);
- Het verbeteren van de verkeersveiligheid op provinciale wegen en fietspaden;
- Het oplossen van kleine knelpunten in het provinciale wegennet;
- Het op orde hebben en houden van mobiliteits- en verkeersdata.

Het provinciale (fiets-)wegennet bestaat uit:

Areaal	Hoeveelheid
Hoofdrijbaan	550 km, waarvan circa 40 km 2x2
Fietspaden	510 km
Berm	1.100 hectare
Bomen	52.500
Kunstwerken (o.a. bruggen, viaducten en ecopassages)	798 stuks
Verkeersregelinstallaties	86 stuks
Lichtmasten en bewegwijzeringsmasten	9.700 stuks

Voor de uitvoering van het dagelijks beheer, incidentmanagement en gladheidsbestrijding beschikt de provincie over een vijftal steunpunten.

Groot onderhoud en vervanging:

Wegvakken met potentieel achterstallig onderhoud zijn versneld opgepakt. Zo is groot onderhoud uitgevoerd op de N268 Dinteloord - Roosendaal en is het uitgestelde onderhoud (vanwege een toekomstige reconstructie) op de N284 Reusel - Bergeijk nagenoeg afgerond.

Daarnaast is er nog regulier groot onderhoud uitgevoerd op de N620 Best - Son en de N640 Oudenbosch – Hoeven en aan verschillende kunstwerken (o.a. op de 279/N270, de tunnel Nieuwstraat in Volkel en het viaduct Duizend Morgen bij Wijk en Aalburg). Deze kunstwerken zijn de eerste in een reeks in het kader van de vervangings- en renovatieopgave in de komende jaren.

Het uitgangspunt van 'werk-met-werk' is losgelaten bij de herijking van KOPI. De meerjarige onderhoudsplanning is weer leidend. Het onderhoud wordt daarnaast ook afhankelijk gesteld van de

toestand buiten. Door data en digitalisering binnen de onderhoudstaak beschikken we over steeds meer gegevens en kunnen we het onderhoud efficiënter en effectiever uitvoeren.

Een actueel overzicht van de provinciale wegenprojecten is hier te vinden.

De verbetering van de verkeerveilige inrichting van het provinciale wegennet doen we vooral via kleinschalige aanpassingen vanwege de termijn van realiseren in verband met stikstof. In 2024 zijn o.a. de volgende maatregelen uitgevoerd: bermen zijn verstevigd en/of verlaagd (o.a. N269, N272, N69) of heringericht met meer groen en minder verharding (o.a. N261, N267, N397, N625), koude oversteken zijn heringericht (o.a. N277) en zijn oversteken voor langzaam verkeer veiliger gemaakt (o.a. N261, N289, N605) en verscheidene bochten zijn aangepast met bebakening (o.a. N69, N264, N272). Hierbij is ook gebruik gemaakt van cofinanciering via een rijksregeling voor bermmaatregelen.

Voor de verbetering van de leefbaarheid is o.a. een project op de N639 in de bebouwde kom van Chaam opgestart.

Het provinciale wegennet heeft zich tijdens de overvloedige regenval in het afgelopen jaar redelijk goed gehouden, maar we zien klimaatadaptie van de provinciale wegen wel als een opgave in de komende jaren.

Dagelijks beheer en onderhoud:

De nieuwe contracten voor EPC en OPC zijn gegund en operationeel. De contracten hebben een looptijd van 4 jaar met een optie tot verlenging met nog eens 4 jaar gericht op een langdurige samenwerking.

Naast extra kosten voor aanvullend incidenteel onderhoud door uitgestelde onderhoudswerkzaamheden is er ook een enorme toename van het aantal én de kosten van calamiteiten in 2024. Er was sprake van een flinke toename van het aantal ongevallen en pechmeldingen, maar ook veel extra dumpingen o.a. van lachgas.

Eén van de speerpunten van KOPI is ook de inzet op duurzaamheid en Innovatie. In 2024 is er in dat kader het volgende gebeurd:

- Bij de totale onderhoudstaak blijven we continu inzetten op duurzaamheid en innovatie. Daarbij maken we nog steeds gebruik van de beschikbare kennis en expertise in de markt via de wijze van aanbesteden van infraprojecten en hiervoor gecreëerde ruimte in de infra- en onderhoudscontracten. Daarnaast investeren we in kennisontwikkeling via deelname in regionale- en nationale netwerken. De provincie is hiermee voor de 6e keer op rij uitgeroepen tot meest duurzame publieke aanbesteder. De aanpak waarbij duurzaamheid en innovatie structureel in aanbestedingen van alle infraprojecten wordt toegepast, blijft daarbij een belangrijke succesfactor. In 2024 zijn wat kleine actualisaties doorgevoerd. Zie hiervoor: Handreiking Innovaties en Duurzaamheid in Infrastructurele Projecten - Uitvoeringskader IDI 2.0. Het generieke en landelijk opgestelde ambitieweb is inmiddels bij diverse (onderhoud)projecten meegegeven. Voor het ambitieweb is een update in 2025 voorzien.
- Als provincie worden we gezien als een koploper en regelmatig gevraagd als spreker bij externe bijeenkomsten. Ook door onze rol binnen INDUSA. Voor zowel interne als externe kennisverbreding is een communicatieplan opgesteld.

- Ten aanzien van innovaties sluiten we aan bij diverse landelijke initiatieven om niet op meerdere locaties het wiel uit te vinden en op een vergelijkbare manier effecten te monitoren. De uitwerking van de innovatieagenda is verschoven naar 2025 omdat de landelijke roadmaps nog geactualiseerd worden.
- In 2024 zijn 7 subsidies voor Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) toegekend. Met deze rijksbijdrage is er een extra impuls gegeven aan de inzet van emissieloos materieel. Vanaf 2025 wordt in alle projecten in meer of mindere mate emissieloze inzet toegepast. E.e.a. is in lijn met het ondertekende convenant Schoon en Emissieloos bouwen. De subsidieregeling voor een aanvullende rijksbijdrage is ook in 2025 weer beschikbaar.
- De ondersteuning voor het werken met een (landelijk) dashboard is nog niet (volledig) beschikbaar. Daardoor heeft geen verdere ontwikkeling plaatsgevonden. Wel wordt de informatie van de projecten verzameld om op een later moment de resultaten te verwerken in het dashboard.
- De pilots en experimenten uit eerdere jaren worden, doordat stikstof een issue blijft, nog steeds op een lager tempo voortgezet. De focus ligt nu op efficiënt met data omgaan en procesverbeteringen.
- Door capaciteitsproblemen is de analyse van de pilot om betonnen fietspaden op verschillende duurzamere manieren te verbreden in 2024 niet uitgevoerd. Deze wordt nu in 2025 gepland.
- Ten aanzien van energieopwekking merken we dat ons zonnefietspad interesse heeft vanuit de hele wereld. Het levert meer energie op dan verwacht. Het blijft echter te vroeg om te beoordelen dat een verdere uitrol echt meerwaarde heeft in ons areaal. Ook in relatie tot mogelijkheden tot saldering, net schaarste en de impact op de ruimtelijke kwaliteit.
- De pilot voor de bestrijding van de Japanse Duizendknoop is inmiddels afgerond. De locatie blijft wel aandacht vragen. Inmiddels zijn/worden de locaties in ons areaal waar duizendknopen aanwezig zijn op integrale kaarten vastgelegd. Dit zodat bij toekomstige projecten/onderhoudsingrepen afgewogen kan worden of en in welke mate sanering nodig is.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Onderhoud wegen

Bedragen x € 1.000	Begr. prim. 2024	a.Begr.na.wijz. 2024	b.Realisatie 2024	Verschil a-b
Budget onderhoud wegen	12.839	12.973	18.590	-5.617
	12.839	12.973	18.590	-5.617

De onderhoudsbegroting van € 13,0 mln. is met een realisatie van € 18,6 mln. fors overschreden, maar de extra kosten zijn gemaakt voor zaken die noodzakelijk zijn om de provinciale wegen bereikbaar én veilig te kunnen houden. Hiertegenover staan ook € 1,1 mln. aan extra opbrengsten. Er is een aantal specifieke oorzaken te noemen voor de overschrijding: 1) Door de overgang naar de nieuwe meerjarige onderhoudscontracten dreigde een aantal zaken tussen wal en schip te vallen. Het oppakken hiervan heeft geleid tot kosten die niet voorzien waren. 2) Nog altijd is veel aanvullend incidenteel onderhoud nodig op sommige wegvakken vanwege de opgelopen vertraging van een aantal provinciale infraprojecten door stikstof. De onderhoudswerkzaamheden worden nu separaat en met prioriteit opgepakt, maar dat vergt tijd waardoor tussentijdse maatregelen nodig zijn. 3) Er is een opvallende toename van het aantal incidenten en calamiteiten in het tweede deel van het jaar. Met name het aantal te bergen auto's op provinciale wegen en de dumpingen van lachgascilinders. De kosten hiervan zijn hoog.

Investeringen Bedragen x € 1.000	Begroting 2024 primitief	Begroting 2024 na wijziging	Jaarrekening 2024 realisatie	Verschil begr. na wijz. - realisatie
N-261	0	985 N	0	985 V
Wegeninvesteringen	58.161 N	47.913 N	45.402 N	2.510 V
Steunpunten en districtskantoren	2.200 N	45 N	6 N	38 V
Materieel provinciale wegen	0	294 N	440 N	146 N
LED verlichting Wegeninvestering	948 N	3.496 N	2.872 N	624 V
Wegeninvesteringen	54.549 N	17.991 N	18.154 N	163 N
Wegeninvesteringen	9.000 N	0	79 V	79 V
Wegeninvesteringen	5.391 N	0	296 V	296 V
Wegeninvesteringen	0	977 N	2.934 N	1.957 N
Wegeninvesteringen Busremise Breda (perceel)	0	3.100 N	3.086 N	14 V
Wegeninvesteringen Busremise Breda (Ontwikkeling)	16.200 N	19.691 N	24.442 N	4.751 N
Wegeninvesteringen Westfields	0	1.470 N	0	1.470 V
Totaal	146.449 N	95.961 N	96.962 N	1.002 N

De dekking van de jaarlijkse afschrijvingslasten van het structurele investeringskrediet voor groot onderhoud en vervanging (op basis van de uitvoeringsagenda KOPI) loopt via een specifiek daarvoor ingestelde egalisatiereserve. Via een jaarlijkse structurele toevoeging aan de reserve worden de afschrijvingslasten van de investeringen in groot onderhoud en vervanging op de meerjarige begroting geborgd. Conform het bestaande provinciale indexatiebeleid wordt de structurele toevoeging aan de reserve geïndexeerd. De indexatie van het investeringskrediet volgt daarmee uit deze financieringssystematiek en wordt via de reguliere Sturings- en Verantwoordingscyclus separaat met het vaststellen van het investeringsschema aan de Staten voorgelegd.

Investeringen betreffen meerjarige uitvoeringskaders. Voor het groot onderhoud en vervanging was in de (bijgestelde) begroting totaal € 47,9 mln. geraamd en € 45,4 gerealiseerd, een onderschrijding van € 2,5 mln. De overige wegeninvesteringen betreffen reconstructies en worden gedekt door reserves. Vanwege de vertraging door stikstof zijn de ramingen in de begroting naar beneden bijgesteld. Bij het infraproject N279 Veghel – Asten is met een realisatie van € 2,9 mln. het jaarbudget van € 1,0 mln. overschreden. De kosten in het kader van het participatietraject zijn eerder gemaakt.

De realisatie op de totale investeringen mobiliteit waren € 2,5 mln. (2,6%) hoger dan het geraamde investeringsvolume voor 2024. De ontwikkeling van de busremise in Breda verloopt voorspoedig en is er in 2024 € 4,8 mln. meer gerealiseerd. Ten slotte is de (afronding van de) aankoop van een perceel (Westfields) ten behoeve van de realisatie van een mobiliteitshub net doorgeschoten naar 2025. Hierdoor is er een onderschrijding van ongeveer € 1,5 mln.

Onderhoud provinciale gebouwen en installaties

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

We streven naar een schone, open en transparante werkplek met een flexibele invulling. Het onderhoud van de provinciale gebouwen en installaties is erop gericht de bestaande voorzieningen op een doelmatige en veilige manier in stand te houden. Deze activiteiten gelden ook voor de ruimten die aan derden verhuurd worden. De uitvoering van de onderhoudswerkzaamheden vindt plaats op basis van meerjarenplanningen, de zogenaamde onderhoudsboeken.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

Onderhoudsboek hoofdgebouw en onderhoudsboek nieuwbouw

In 2021 zijn de onderhoudsboeken geactualiseerd. Voor het opstellen van het onderhoudsplan is uitgegaan van conditiescore 3 op basis van NEN2767.
In het onderhoudsplan zijn zowel het jaarlijkse- als meerjarige onderhoud opgenomen. Het onderhoud bestaat voor een belangrijk deel uit het jaarlijks onderhoud, zoals het periodiek onderhoud aan de liften, het beveiligingssysteem en de klimaatinstallaties. Dat is nodig om de bedrijfszekerheid en het comfort van de gebouwen in stand te houden. De kosten voor dit onderhoud worden in de jaarlijkse exploitatie opgenomen.
Het meerjarig onderhoud heeft betrekking op het niet-reguliere en groot onderhoud aan gebouwen, installaties, apparatuur en inrichting. Voor de uitvoering van het meerjarig onderhoud vindt een jaarlijkse dotatie van ca € 1,35 mln. aan de voorziening onderhoud provinciehuis plaats.
In 2024 heeft renovatie en onderhoud plaatsgevonden aan het souterrain van het provinciehuis. Tevens zijn in 2024 de cv-ketels vervangen. Dit is een van de projecten die plaatsvinden ter verduurzaming van het provinciehuis, zoals uitgewerkt in de statenmededeling van november 2022. Twee andere projecten uit deze statenmededeling, het monteren van het laatste deel ledverlichting en plaatsen triple glas, zijn inmiddels gegund en worden in 2025 opgeleverd. Tevens zijn we gestart met het opstellen van een actualisatie van de onderhoudsboeken per 2026.

Onderhoud museum

Het Noordbrabants Museum aan de Verwerstraat te 's-Hertogenbosch is provinciaal eigendom. De provincie verhuurt ruimten in het complex aan de Stichting Beheer Museumkwartier, die deze ruimten weer onderverhuurt aan o.a. de Stichting Het Noordbrabants Museum en Stichting Erfgoed Brabant. Het provinciaal Depot Bodemvondsten is ook gevestigd op deze locatie. Het programma Facilitaire Dienstverlening coördineert tevens het groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen op basis van een meerjaren-onderhoudsplan. De onderhoudskosten worden gedekt vanuit de onderhoudsvoorziening Museumkwartier. Voeding van deze voorziening geschiedt op basis van de meerjarenraming.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Onderhoud gebouwen

Bedragen x € 1.000	Begr. prim. 2024	a.Begr.na.wijz. 2024	b.Realisatie 2024	Verschil a-b
Provinciehuis	1.312	1.312	1.312	0
Noordbrabants museum	484	863	863	0
	1.795	2.175	2.175	0

Onderhoud vaarwegen

Hebben we bereikt wat we wilden bereiken?

De uitvoering van de (beheer) maatregelen aan provinciale vaarwegen zoals de Mark, de Dintel, de Roosendaalsche en Steenbergsche Vliet, de Roode Vaart en het Mark Vlietkanaal is in medebewind opgedragen aan het Waterschap Brabantse Delta. De onderhoudstoestand van deze vaarwegen behoeft de komende jaren aandacht om de basis op orde te houden.

Hebben we daarvoor gedaan wat we wilden doen?

De provincie voert zelf geen beleidsprestaties i.c. werkzaamheden uit aan de vaarwegen. De uitvoering van het vaarwegbeheer door Waterschap Brabantse Delta is gebaseerd op een financiële overeenkomst tussen provincie Noord-Brabant en waterschap Brabantse Delta waarin een kostenverdeelsleutel is opgenomen. In 2023 zijn de werkzaamheden voor de inhaalslag van de baggerwerkzaamheden gestart. Deze zullen duren tot en met 2026. De provincie voert intensief overleg met Waterschap Brabantse Delta over de voortgang van de werkzaamheden.

Heeft het gekost wat het mocht kosten?

Onderhoud vaarwegen

Bedragen x € 1.000	Begr. prim. 2024	a.Begr.na.wijz. 2024	b.Realisatie 2024	Verschil a-b
Onderhoudsbijdrage aan waterschap	4.997	3.815	3.807	8
	4.997	3.815	3.807	8

Paragraaf 5 Treasury

Inleiding

De treasuryfunctie richt zich als zodanig op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's. Treasury omvat de financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn.
Belangrijkste doelstellingen voor de provincie zijn:

- Onze beschikbare middelen in het kader van de immunisatieportefeuille, de investeringsagenda en eventuele andere overtollige middelen moeten veilig zijn belegd, dat wil zeggen tegen acceptabele (lage) risico's;
- De beleggingen uit de immunisatieportefeuille moeten minimaal het doelrendement van € 89,3 mln. opleveren in 2024. Vanaf 2025 wordt het doelrendement structureel € 76,3 mln.;
- Er moeten voldoende liquiditeiten beschikbaar zijn op het juiste moment ten behoeve van – onder andere – de provinciale investeringen.

Ontwikkelingen Treasury

Belangrijkste ontwikkelingen

De ingezette stijging in 2021 van de 10-jaarsrente is in 2023 geëindigd. In het laatste kwartaal van 2023 is deze rente gedaald naar ongeveer 2,5%. Gedurende 2024 heeft de rente zich rond dit niveau bewogen, tussen de 2% en 3%. Vanwege de relatief hoge rente in 2024 zijn er 20 leningen verstrekt (2023: 9 leningen) aan decentrale overheden voor een totaalbedrag van € 423,5 mln. en een gemiddeld rendement van 2,94%.

De korte rente (referentie is de driemaands-euribor) is vanaf augustus 2022 gestegen boven 0%. In 2024 is dit percentage gedaald van 3,91% naar 2,71% einde van het jaar.

De oorzaak voor de rentestijging in 2022 en 2023 was gelegen in de hoge inflatie. De ECB heeft via een viertal stappen de rente voor de depositofaciliteit in 2024 verlaagd naar 3,0%, in verband met een dalende inflatie in de eurozone. In Nederland is de inflatie nog relatief hoog in vergelijking met de eurozone.

De verwachting van experts was dat de ECB ergens rond de zomer van 2024 de rente voor het eerst zou verlagen. Dit is inderdaad uitgekomen. Ook in 2025 zal de rente verder verlaagd gaan worden als de inflatie in de eurozone op dit niveau blijft.

Grafiek 1: Renteontwikkeling 2024

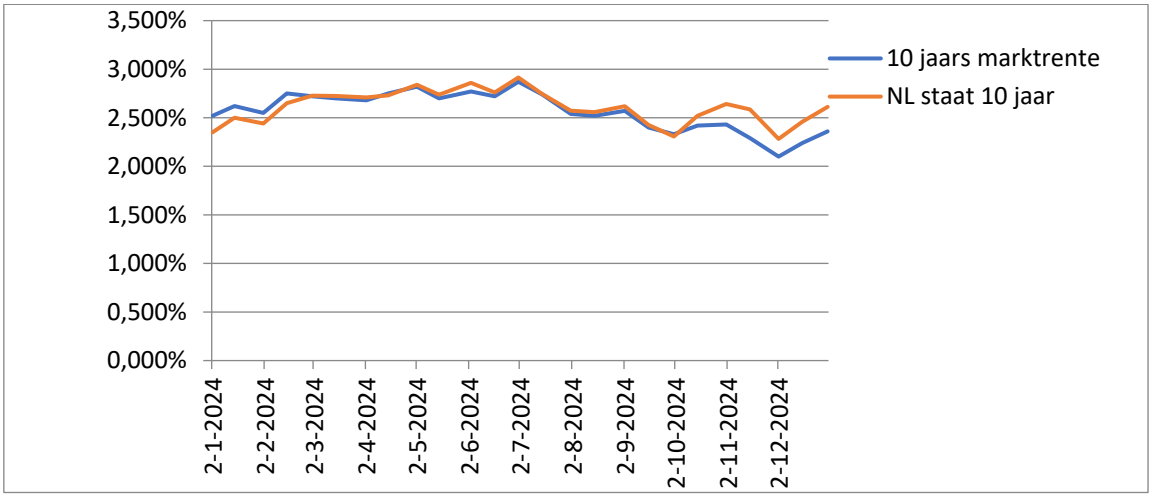

Om ons doelrendement nu en op de lange termijn te kunnen halen willen we meer financieringen en investeringen realiseren met een maatschappelijk én financieel rendement. We zijn hiermee in 2015 – mede vanwege de lage rentestand – gestart. In de loop van 2020 zijn we vervolgens gestart met het aanpassen van de Verordening treasury om meer investeringen en financieringen (was gemaximeerd op 25% van de portefeuille) mogelijk te

maken. Na een gedegen proces, waarin leden van Provinciale Staten zijn meegenomen in de ideeën om de Verordening treasury aan te passen, is op 27 juli 2021 de Verordening Treasury Noord-Brabant 2021 in werking getreden, welke voor het eerst is aangepast op 7 juli 2022. De aanpassing van de Verordening treasury geeft meer mogelijkheden om te investeren en te financieren in het kader van de publieke taak. Bij elk van deze leningen hebben Provinciale Staten de gelegenheid gehad om wensen en bedenkingen te uiten. In totaal zijn nu de volgende leningen verstrekt in het kader van de publieke taak:

Tabel 1

Begunstigde	Initieel	bedragen x € 1 mln. Stand ultimo 2024
BNG bank (2 hybride leningen)	149,8	49,8
NWB Bank (1 hybride lening)	50,0	50,0
Enexis	159,5	159,5
De Efteling	15,0	1,5
Safariresort De Beekse Bergen	41,5	29,1
Safariresort De Beekse Bergen, fase 2	20,0	18,7
Ministerie van Defensie (F35)	22,0	15,4
Zonnepanelen Zuidoost Brabant	25,8	9,5
Financiering gebouw "Grizzly" op Pivot Park (PS 30/21) (nog niet volledig betaald)	33,8	33,0
Totaal	517,4	366,5
Besluit in 2021 en 2022, maar nog (volledig) niet verstrekt:		
Leenfaciliteit Woningbouwcorporaties gemeente Bergeijk, (PS61/21)	45,0	11,0
Investering in strategische provinciale grondbank (PS 15/22)	42,5	1,1
Eindhoven Airport, realisatie verbeterde terminal (PS 37/22)	55,0	0,0
Financiering gebouw "Grizzly" op Pivot Park (PS 45/23) aanvullend	0	3,5
	660,0	382,1

Alle uitgevoerde transacties zijn gedaan binnen regels van de Verordening treasury 2021 Noord-Brabant, deze regels zijn nader uitgewerkt in het op 2 november 2022 in werking getreden Treasurystatuut Noord-Brabant 2022. In het kader van de uitvoering van de publieke taak zijn er ook nog een aantal projecten onderhanden, zoals Zorgvastgoedfonds, Nationaal Restauratiefonds (NRF), Businesspark Aviolanda (BPA) en Knoop XL/ Fellenoord.

Door de langdurig lage rentestand in de periode oktober 2015 tot en met 2021 is het doelrendement van € 106,3 mln. in 2021 en 2022 niet gehaald. In 2023 is het doelrendement, met name door het eenmalige extra dividend van Enexis, ruim gehaald. Ook in 2024 is het doelrendement (van 89,3 mln.) gehaald. Het gerealiseerde surplus bedraagt € 11,1 mln. en wordt voor € 9,4 mln. toegevoegd aan de dividend- en rentereserve. Het restant van € 1,7 mln. vervalt aan de algemene middelen via het jaarrekeningresultaat 2024. Ook vanaf 2025 voorzien we een overschot (ten opzichte van het doelrendement van € 76,3 mln.

Na storting van de € 9,4 mln. Bedraagt de stand van de buffer € 185,5 mln. Hierbij is rekening gehouden met een eenmalige onttrekking van € 106 mln. voor de dekking van het bestuursakkoord die bij de perspectiefnota 2025 is vastgesteld. Daarnaast bestaat deze reserve uit een egalisatiedeel waarin boekwinsten (en boekverliezen) van verkochte obligaties uitgesmeerd worden over de komende jaren. Ultimo 2024 bedraagt het saldo van dit egalisatiedeel € 10,7 mln.(ultimo 2023: € 16,6 mln.). De totale dividend- en rentereserve zou daardoor per einde 2024 € 196,2 mln.(eind 2023: € 281,1 mln.) bedragen.

Liquiditeitspositie

Tabel II

Jaar	2024	2023
Geraamde verandering liquiditeitspositie	-332	-570
Gerealiseerde verandering liquiditeitspositie	+247	-295
Verschil	+579	+275

In 2024 is onze liquiditeitspositie met € 247 mln. verbeterd (2023: afname van € 295 mln.). Gepland was in 2024 een daling van € 332 mln. volgens het Jaarplan Treasury 2024. In totaal dus een verschil van € 579 mln. ten opzichte van de prognose (in 2023 was het verschil met de prognose € 275 mln.). Het verschil met de raming in 2024 werd o.a. veroorzaakt door:

- Hogere doeluitkeringen van het Rijk van € 90 mln.;
- Niet geraamde SPUK inkomsten die een meerjarig uitgavenpatroon hebben en overige inkomsten ruim € 300 mln.;
- Lagere exploitatie-uitgaven € 120 mln.;
- Lagere uitgaven / en lagere inkomsten m.b.t. investeringen € 200 mln.;
- Minder uitgaven ten laste van de middelen van derden € 165 mln.;
- Meer verstrekte leningen aan decentrale overheden €300 mln.

In het afgelopen jaar geeft dat het volgende beeld ten opzichte van 2023:

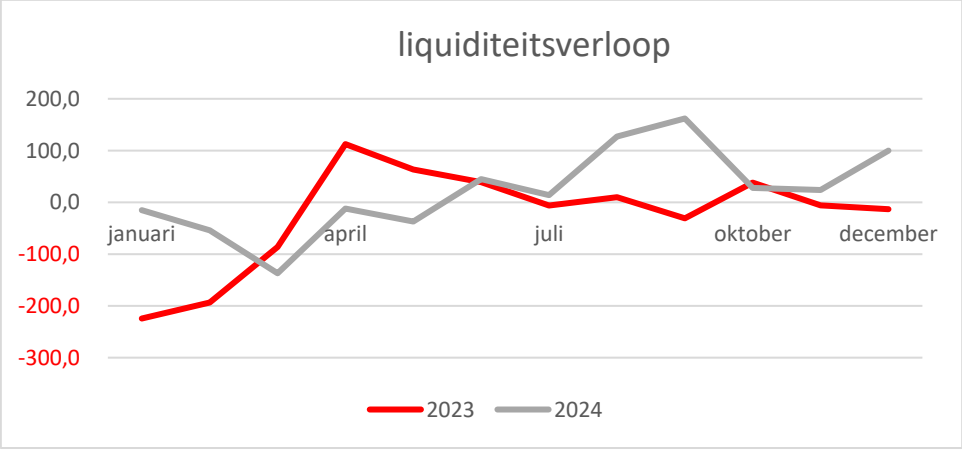

Grafiek 2: maandelijks verloop van het saldo van inkomsten en uitgaven over 2024 en 2023

De trend in 2024 is vergelijkbaar met het verloop in 2023. De verstrekte leningen aan decentrale overheden van € 423,5 miljoen (2023: € 203,5 miljoen) hebben een behoorlijk effect op het verloop in 2024. Ook de ontvangen SPUKS zijn goed zichtbaar in het tweede halfjaar van 2024. De aflossingen in 2024 van leningen aan decentrale overheden bedroeg € 161,6 miljoen, zodat deze positie per saldo met € 261,9 miljoen toenam.

In mei 2024 heeft BNG Bank de tweede tranche van de hybride lening niet afgelost. De aflossing van de tweede tranche is voor derde keer met een jaar uitgesteld. Daarnaast zijn er in 2024 een aantal investeringen (m.b.t. Natuur en Infrastructurele projecten) niet volledig gerealiseerd en doorgeschoven, terwijl er in 2024 wel extra inkomsten zijn geweest vanwege Specifieke Uitkeringen (SPUK) in het kader van natuurontwikkeling.

Overige ontwikkelingen

- In 2024 is het Treasury Committee drie keer bijeen geweest (in 2023: 4 keer) en zijn er drie bijeenkomsten geweest waar de "onderhanden projecten" zijn besproken;
- In 2023 is de Adviescommissie Kredietverstrekkingen en Investeringen ingesteld en is de voorzitter en zijn er twee leden benoemd door GS. De Adviescommissie zal GS onafhankelijk adviseren over de structuur en technische aspecten van een voorstel vanuit de immunisatieportefeuille, voordat het aan de Treasury Committee en GS wordt voorgelegd. GS besluit om het wel of niet te agenderen voor Provinciale Staten;

De beleggingsdoelstelling over 2024, minimaal € 89,3 miljoen inkomsten genereren, is gehaald. In 2024 is er daarom geen gebruik gemaakt van de "buffer" in de Dividend – en Rentereserve. Uiteindelijk is een rendement gerealiseerd van € 100,4 miljoen.

Obligatieportefeuilles

De provincie Noord-Brabant bezit twee obligatieportefeuilles: een immunisatieportefeuille en een investeringsagendaportefeuille. Beide portefeuilles bestaan uit obligaties van Europese banken met een minimale kredietwaardigheid van AA-minus, conform de wet Fido en Ruddo.

Immunisatieportefeuille

Het doel van de immunisatieportefeuille is een rendement te genereren, door het jaarlijks ontvangen van een vaste rente, ter compensatie van de in 2009 weggevallen dividendstromen van Essent. Het risico van deze portefeuille is laag. Daardoor blijft de waarde in stand, maar zijn ook de rendementen relatief laag. De vrijkomende middelen konden tot en met 2021 alleen worden herbelegd tegen een zeer laag rendement. Dat zorgde ervoor dat de doelstelling (rendement van € 106,3 miljoen) niet meer houdbaar was. Bij het Bestuursakkoord en de begroting 2021 hebben wij een procesvoorstel gedaan voor de bepaling van de nieuwe doelstelling en de consequenties daarvan voor de lange termijn (koers 2030). Dit hield in dat er structureel bezuinigd moest worden vanaf 2025 (€ 30 mln.). De rendementsdoelstelling loopt geleidelijk af naar € 76,3 mln. in 2025.

De verdeling van de immunisatieportefeuille naar soort tegenpartij per 31 december 2024 wordt weergegeven in grafiek 3. De boekwaarde van de uitzettingen op dat moment was € 3.131 miljoen. Deze beleggingen bestaan uit obligaties (€ 170 miljoen), langjarige deposito's bij de Nederlandse Staat via Schatkistbankieren voor € 446 miljoen, leningen aan decentrale overheden (€ 2.133 miljoen) en leningen/investeringen in het kader van de publieke taak (€ 382 miljoen). Daarnaast ontvangen we dividend voor ons aandeel in Enexis. In 2024 was dit eenmalig relatief laag, namelijk € 11,2 mln.. Een deel van de nominale waarde van de uitzettingen heeft betrekking op de *Dividend- en rentereserve.*

Het gerealiseerde rendement over 2024 bedraagt € 100,4 miljoen (2023: € 142,3 miljoen) en is als volgt opgebouwd (zie ook "algemeen financieel beleid"

	bedragen x € 1 mln.	
Begunstigde	jr 2024	jr 2023
Dividend Enexis	11,2	59,6
Rente gemeenteleningen	34,9	27,6
Rente kasgeldleningen en rek. crt.	22,0	20,8
Rente schatkistbankieren (deposito's)	12,3	12,9
Rente leningen publieke taak (incl. Enexis)	11,0	10,3
Effect verkopen en effect switches	5,8	8,0
Rente obligaties	3,0	3,1
Overige rente inkomsten	0,2	0,1
Totaal	100,4	142,3

Tabel III gerealiseerd rendement 2024 en 2023 immunisatieportefeuille

Hierdoor bedraagt het overschot in 2024 € 11,1 miljoen (2023: € 43,0 miljoen) ten opzichte van het doel-rendement van € 89,3 miljoen.

Per ultimo 2024 bedraagt het egalisatiedeel € 10,8 miljoen. Dit saldo wordt tot en met 2027 ingezet als rendement op de immunisatieportefeuille. Het wordt verdeeld op basis van de looptijden van de verkochte obligaties.

Per einde 2024 zijn de beleggingen als volgt verdeeld over de verschillende beleggingsvormen:

Grafiek 3: verdeling beleggingen van de immunisatieportefeuille per ultimo 2024

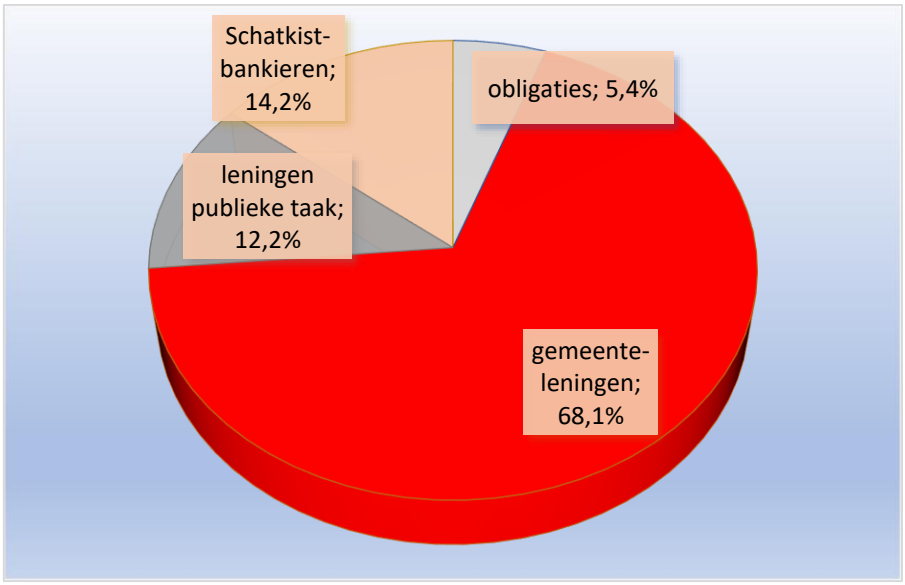

Investeringsagendaportefeuille

Voor de realisatie van de investeringsagenda hebben Provinciale Staten een bedrag van € 1 miljard beschikbaar gesteld. Hiertoe is de investeringsagendaportefeuille opgericht. Het doel van de investeringsagendaportefeuille was enerzijds het bereiken van het doelbedrag van € 1 mld. en anderzijds dat op de gewenste tijdstippen de middelen die nodig zijn voor de realisatie van de investeringsagenda beschikbaar zijn. Het risico van deze portefeuille is laag. De boekwaarde van de obligaties per 31-12-2024 bedraagt € 37,0 mln. (2023: € 37,0 mln.). In 2024 hebben er geen mutaties plaatsgevonden in deze portefeuille.
Het doelbedrag is reeds in 2019 gerealiseerd en het overschot van € 5,6 mln. is ultimo 2019 toegevoegd aan de rente – en dividendreserve ten behoeve van de buffer. De toekomstige rentebaten t/m 2026 worden meegenomen bij de dekking van het doelrendement van de immunisatieportefeuille.

Beleid en beheersing van risico's

Het Treasury statuut geeft de risico's aan die intern beheerst moeten worden: markt- (waaronder rente- en valutarisico), krediet- en liquiditeitsrisico's. Voor elk risico geven we aan hoe de provincie hiermee is omgegaan in het afgelopen jaar.

Renterisico's – Wettelijke verplichtingen

De Wet Fido, die met ingang van 1 januari 2001 in werking is getreden, stelt twee concrete normen aan het financieringsbeleid van de provincie, te weten de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. Aan beide normen wordt door de provincie voldaan.

Kasgeldlimiet – kortlopende schulden

De kasgeldlimiet bepaalt het bedrag dat de provincie maximaal als gemiddelde netto-vlottende schuld per kwartaal mag hebben. Dat bedrag is een percentage van de jaarlijkse begroting. Voor de provincies is dat percentage vastgesteld op 7,0%.
Gedurende 2024 is de gemiddelde netto-vlottende schuld ruim onder de kasgeldlimiet gebleven. In het bijlagenboek (bijlage 9) zijn overzichten opgenomen van de Modelstaat A waarin de liquiditeitspositie per kwartaal is weergegeven.

Renterisiconorm – langlopende schulden

Aangezien in 2024 geen financiering (de provincie sluit al geruime tijd geen leningen meer voor zichzelf af) heeft plaats gevonden en er ook geen sprake is geweest van renteherzieningen op lopende vaste geldleningen is de renterisiconorm niet relevant.

In het bijlagenboek is de Modelstaat B (bijlage 10) opgenomen, betreffende de berekening van het renterisico over het jaar 2024.

Valutarisico's

De valutarisico's (risico's die zijn ontstaan door schommelingen in wisselkoersen) worden uitgesloten doordat alleen uitgezet en belegd wordt in euro's.

Kredietrisico's

In het kader van beperking van het kredietrisico, het risico op niet (terug)betalen van de hoofdsom en/of de rente, wordt alleen belegd in vastrentende waarden van financiële ondernemingen en/of landen met minimaal een AA–minus rating (door minimaal twee ratingagencies bepaald) of in waardepapier van financiële ondernemingen met een staatsgarantie van een land met ten minste een AA–minus rating. De financiële onderneming waarin wordt belegd zonder staatsgarantie moet gevestigd zijn in een land met minimaal een AA–rating. In 2024 zijn er geen beleggingen in portefeuille die niet voldoen aan deze eisen, zoals die zijn opgenomen in de Wet Fido en de Ruddo.
Met de wijziging van de Wet Fido op 10 december 2013 mogen decentrale overheden uitsluitend overtollige middelen beleggen bij de schatkist of uitlenen aan andere decentrale overheden, waar de provincie geen toezichtrelatie mee heeft. Daarnaast is het mogelijk om te beleggen in projecten met een publiek doel. Conform de Provinciewet bepalen Provinciale Staten het publiek doel. Voorstellen vanuit Gedeputeerde Staten worden altijd voor "wensen en bedenkingen" aan Provinciale Staten voorgelegd. Ook hierbij moet het risico minimaal zijn. In het aangepaste Treasury Statuut hebben Gedeputeerde Staten regels vastgelegd voor de beheersing van die risico's.

Liquiditeitsrisico's

Hiermee wordt het risico bedoeld dat wij niet kunnen voldoen aan onze kortlopende betalingsverplichtingen (facturen, subsidies en dergelijke). Dit is geminimaliseerd door de aanwezige liquide middelen zoveel mogelijk af te stemmen op de prognose van ontvangsten en uitgaven. Dat doen we op dag-, week–, maand– en jaarbasis. Vanaf 2014 zijn onze mogelijkheden om gebruik te maken van flexibele spaarproducten en deposito's beperkt door "verplicht schatkistbankieren". Vanaf 2023 zijn we ook gestart met het uitzetten van kortlopende (kas)geldleningen aan decentrale overheden, omdat ook deze rente is gestegen.

Provinciefinanciering

Provinciefinanciering betreft het aantrekken en uitzetten van financiering ten behoeve van het uitvoeren van de publieke taken van de provincie en de risicobeheersing daarvan.

Leningenportefeuille

Opgenomen leningen

In 2024 zijn geen nieuwe langlopende leningen opgenomen. De laatste opgenomen lening is in 2013 geheel afgelost. Bijlage 6 van het bijlagenboek geeft een specificatie van de opgenomen leningen. Hierin staat een bedrag van € 2,6 miljoen als schuldrelatie met ministerie van Economische Zaken. Dit heeft betrekking op een aandelentransactie. Provincie heeft aandelen BOM overgenomen van het ministerie voor hetzelfde bedrag. Er is – conform afspraak – nog niets betaald.

Verstrekte leningen

In 2024 is voor € 461,3 mln. aan nieuwe leningen verstrekt (2023: € 261,8 mln.) . Dit is inclusief € 423,5 mln. aan 20 gemeenten buiten de provincie. Na aflossing (€ 184,9 mln.) van de bestaande en de nieuw verstrekte leningen, resteerde er per balansdatum ruim € 2.791,3 mln. (ultimo 2023: € 2.516 mln.) aan leningen u/g. Dit is exclusief de voorzieningen van € 18,2 mln. die zijn getroffen. Het risico van deze leningen wordt continu gemonitord. Daarnaast is €1 mln. afgeboekt als oninbaar in 2024. Voor een specificatie van alle leningen wordt verwezen naar bijlage 3b van het bijlagenboek.

Derivaten

Deze is per 31 december 2020 geëindigd.

Uitzettingen

De beleggingen in de beide portefeuilles, inclusief de verstrekte leningen aan openbare lichamen en deposito's bij de schatkist, bedragen in overeenstemming met de balans € 3.478,7 miljoen.

Tabel IV

Aansluiting met de balans	bedrag
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo agio en disagio	13.449
Leningen aan:	
- openbare lichamen (excl. Moerdijk, Nuenen, Tilburg, Helmond en Geertruidenberg)	2.133.131.480
- deelnemingen (Enexis, BNG en NWB, zie bijlage 3b)	295.803.549
- in het kader van de publieke taak	85.137.677
Uitzettingen met rentetypische looptijd ≥ 1 jaar:	
- in schatkist	445.700.000
- overige uitzettingen	518.889.301
	3.478.675.456

Het effectieve rendement over de immunisatieportefeuille wordt begroot op circa 3,50% op jaarbasis rekening houdend met de aangescherpte beleggingsrichtlijnen voor de verkoopopbrengsten Essent. Hierbij is het uitgangspunt dat gestreefd wordt naar uitzettingen met een hoge mate van zekerheid. Het daadwerkelijk gerealiseerde couponrendement over 2024 voor alle beleggingen in de immunisatieportefeuille bedraagt 2,81% (2023: 2,75%).

Per 31 december 2024 zijn de middelen als volgt uitgezet: Tabel V

Vorm	Bank/Instelling	per 1/1-2024	per 31/12/2024
Obligaties Immunisatieportefeuille*	Divers	175.229.594	170.211.823
Obligaties Investeringsagendaportefeuille*	Divers	37.037.844	36.901.626
Langlopende leningen aan decentrale overheden		1.871.242.700	2.133.131.480
Leningen aan deelnemingen (BNG/NWB/Enexis/Pivot park)*		291.447.880	295.803.549
Overige leningen publieke taak		89.224.314	85.137.677
Strategische grondbank		374.969	1.129.088
Lange termijn deposito's bij de schatkist	Rijk-min.Financiën	545.700.000	445.700.000
Leningen aan fondsen en investeringen in grond	Divers	186.166.002	195.555.223
Korte termijn rekening courant bij schatkist	Rijk-min.Financiën	129.738.599	115.104.990
		3.326.161.902	3.478.675.456

*nominale waarde+(dis)agio=boekwaarde

De specificatie van de beleggingen en de langlopende leningen zijn in de toelichting op de balans opgenomen onder financiële vaste activa en immateriële vaste activa (voor zover er sprake is van (dis)agio).

Participatie in Oikocredit

In november 2012 is besloten een participatie te nemen in het Oikocredit Nederland Fonds. Door middel van deze participatie geven Gedeputeerde Staten invulling aan de ethisch-sociale aspecten van het treasury beleid. De participatie wordt uitgevoerd in combinatie met een hoofdsomgarantie met een looptijd van 10 jaar. Provinciale Staten zijn hierover op 14 december 2012 geïnformeerd.

Begin 2013 is de participatie genomen in het Oikocredit Nederland Fonds met een nominale waarde van € 426.958. Het risico bij deze uitzetting is erg laag en deze uitzetting past volledig binnen de regels van de wet Fido en de Ruddo. Per ultimo 2024 bedraagt de waarde € 422.284.

Rente schema

De commissie BBV adviseert onderstaand renteschema in de paragraaf financiering van de begroting en jaarstukken op te nemen. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van toerekening.

Renteschema					€
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering			€	209.629
b.	De externe rentebaten			-/- €	85.482.048
Saldo rentelasten en rentebaten				-/- €	85.272.419
c1	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/- €			
c2	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- €			
c3	De rentebaat van door verstrekte leningen indien daar een specifieke lening voor is aangetrokken (=projectfinanciering), die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- €			
	Aan taakvelden toe te rekenen externe rente			-/- €	
d1.	Rente over eigen vermogen			€	
d2.	Rente over voorzieningen			€	
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente			€	
e.	De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)			-/- €	
f.	Renteresultaat op het taakveld treasury			-/- €	85.272.419

In 2023 bedroeg het renteresultaat € 76,7 miljoen. In 2024 is dit verbeterd met € 8,6 miljoen naar € 85,3 miljoen. De belangrijkste oorzaak is de hogere rente-inkomsten van € 7,3 miljoen uit leningen aan decentrale overheden.

De rentekosten hebben betrekking op naheffingen vanuit de belastingdienst.

Paragraaf 6 Verbonden partijen

Inleiding

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en risico's van de provincie als gevolg van banden met externe rechtspersonen, waarin de provincie zowel financieel deelneemt als zeggenschap heeft. De provincie neemt zowel deel in rechtspersonen, tot stand gekomen op grond van de publiekrechtelijke Wet Gemeenschappelijke Regelingen als in rechtspersonen, gestoeld op privaatrechtelijke samenwerkingsvormen.

Deze paragraaf heeft zijn basis in artikel 15 van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies (BBV) en de daarop van toepassing zijnde toelichting. Conform dit artikel bevat deze paragraaf ten minste:

- De visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
- De lijst van verbonden partijen, die wordt onderverdeeld in:
  1. Gemeenschappelijke regelingen;
  2. Vennootschappen en coöperaties;
  3. Stichtingen en verenigingen, en,
  4. Overige verbonden partijen.

  In de lijst van verbonden partijen wordt ten minste de volgende informatie opgenomen:
  - de wijze waarop de provincie een belang heeft in de verbonden partij en het openbaar belang dat ermee gediend wordt;
  - het belang dat de provincie in de verbonden partij heeft aan het begin en het einde van het boekjaar;
  - de omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het boekjaar;
  - de omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het boekjaar;
  - de eventuele risico's, als bedoeld in artikel 11, eerste lid, onderdeel b BBV, van de verbonden partij voor de financiële positie van de provincie (alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie).

Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de provincie een bestuurlijk (zeggenschap) en een financieel belang heeft.

Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur of het hebben van stemrecht. Met een financieel belang wordt bedoeld dat de provincie middelen risicodragend ter beschikking heeft gesteld die ze kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de provincie.

De provincie kan besluiten om een bestuurlijk en financieel belang te houden in organisaties als die een bijdrage leveren aan het publiek belang. Het publieke belang dat verbonden partijen vertegenwoordigen wordt door Provinciale Staten gewogen bij de toetreding van de provincie tot een organisatie.

Bestuurlijk belang verbonden partijen

Het bestuurlijk belang bij een verbonden partij uit zich in de invloed die kan worden uitgevoerd bij de verbonden partij. Bij privaatrechtelijke organisaties is dat onder andere stemrecht op besluiten die tijdens de Algemene vergadering van Aandeelhouders (AvA) of ledenvergadering zijn geagendeerd, vaak in combinatie met een voordrachts- of benoemingsrecht van bestuurders en leden van het toezichtsorgaan; de Raad van Commissarissen (RvC) of Raad van Toezicht (RvT). Bij gemeenschappelijke regelingen zijn we als provincie vertegenwoordigd in het Algemeen en/of Dagelijks Bestuur. De mate van invloed per verbonden partij is opgenomen in de navolgende tabellen.

Financieel belang verbonden partijen
Het financiële risico van de verbonden partijen is gelijk aan de omvang van het provinciaal aandeel in de deelneming (zie ook de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing), danwel gelijk aan de (jaarlijkse) bijdrage die de verbonden partij van de provincie ontvangt.

De provincie ontvangt ook inkomsten uit verbonden partijen in de vorm van dividend. Met de volgende verbonden partijen zijn dividendafspraken gemaakt: Eindhoven Airport NV, Brabant Water NV, ZEH NV, Nederlandse Waterschapsbank NV en de BNG Bank NV. Het ontvangen dividend wordt als algemeen dekkingsmiddel in de begroting opgenomen. Ook zijn er dividendafspraken met Enexis Holding NV. Deze deelneming is onderdeel van de immunisatieportefeuille en het dividend loopt via het rendement van de immunisatieportefeuille. In de jaarrekening 2024 is circa €100 miljoen aan rendement over de immunisatieportefeuille opgenomen, waarvan het dividend van Enexis Holding NV onderdeel is.

Nota Verbonden partijen

Het beleid ten aanzien van verbonden partijen is uitgewerkt in de Nota Verbonden Partijen die op 2 februari 2024 door Provinciale Staten is vastgesteld. In de Nota Verbonden Partijen zijn de kaders en uitgangspunten vastgelegd voor de wijze waarop we als provincie omgaan met verbonden partijen. De nota beschrijft wat de belangrijkste onderwerpen zijn waarop we willen sturen, welke instrumenten tot onze beschikking staan en hoe we die als provincie inzetten. De kaders en uitgangspunten hebben betrekking op het aangaan, beheer, wijzigen en beëindigen van verbonden partijen. Ook zijn in de nota andere zaken die relevant zijn beschreven, zoals wet- en regelgeving en de wijze waarop op de monitoring, evaluatie en verantwoording rondom verbonden partijen plaatsvindt.

Conform de toezegging in het Memo aan Provinciale Staten over de Nota Verbonden Partijen 2024 d.d. 29 januari 2024 is op de Brabant-website een overzicht van alle verbonden partijen geplaatst, waar de jaarrekeningen 2024 van de verbonden partijen beschikbaar zullen worden gesteld zodra ze gereed en vastgesteld zijn.

Het overzicht is te vinden op: www.brabant.nl/jaarrekeningenverbondenpartijen.

Ontwikkelingen en onzekerheden

Daar waar we voor een betreffende verbonden partij specifieke risico's zien, is dit in subparagraaf *Risico's en aandachtspunten* (zie hierna) nader toegelicht. Vanzelfsprekend worden de verbonden partijen geraakt door economische ontwikkelingen, maar mogelijk ook door (de gevolgen van) grote maatschappelijke thema's en beleidsontwikkelingen, zoals de energietransitie en wijzigingen in regelgeving. In deze paragraaf geven we een overzicht van de algemene ontwikkelingen en onzekerheden die gevolgen hebben voor onze verbonden partijen. In de programma-hoofdstukken is dit waar aan de orde nader toegelicht.

Energietransitie

In juni 2022 heeft Tennet voor delen van het elektriciteitsnet in Limburg en Brabant transport- en afnameschaarste afgekondigd. Ondanks maatregelen die door Enexis, provincie en gemeenten worden getroffen, neemt de netcongestieproblematiek toe. Naast congestie op het middenspanningsnet (MS-net), lijkt in bepaalde delen van Brabant ook congestie op het laagspanningsnet (LS-net) te ontstaan. Oplossingen zijn in beeld, maar het aantal projecten is zo omvangrijk dat oplossingen in sommige gebieden pas op langere termijn (over een aantal jaren) kunnen worden gerealiseerd. Dit gaat steeds verstrekkender gevolgen hebben voor allerlei opgaven binnen Brabant zoals woningbouw, verduurzaming bedrijven en woningen, aansluiten nieuwe bedrijven, laadinfrastructuur, enz. Verbonden partijen worden hierdoor in de ontwikkeling beperkt. Daarnaast vervullen zij een rol bij oplossingen en maatregelen om de negatieve gevolgen te beperken. Enerzijds gaat het om een (versnelde) uitbreiding en versterking van het energienetwerk, anderzijds om de inzet van technische, juridische en financiële innovaties en maatregelen om het bestaande energienetwerk efficiënter te gebruiken en om op de kortere termijn lokale oplossingen mogelijk te maken.
De samenwerking met Enexis is daarin een belangrijk onderdeel. Zowel de inhoudelijk/beleidsmatige rol als de

eigenaarsrol/het aandeelhouderschap wordt dan ook zeer actief ingevuld, onder andere via het voorzitterschap van de aandeelhouderscommissie.

Natuurdoelanalyses

De Natuurdoelanalyses van de Natura 2000-gebieden in Noord-Brabant laten een verslechterd beeld zien van de natuur. De WNB (Wet Natuurbescherming)-vergunningverlening voor aanvragen met stikstofeffecten op Natura 2000-gebieden ligt tijdelijk stil en door de uitspraken van de Raad van State op 18 december 2024 is de mogelijkheid om intern te salderen beperkter dan voorheen.

Projecten in alle sectoren van de Brabantse samenleving worden hierdoor geraakt en dat heeft daarmee ook gevolgen voor de verbonden partijen.

Ruimte voor defensie

Door de toenemende dreiging in de wereld wil Defensie flink gaan uitbreiden. Uitbreiding van de activiteiten van Defensie zal impact hebben op de provincie Noord-Brabant. Het brengt zowel uitdagingen als kansen met zich mee voor zowel onze provincie als voor onze verbonden partijen, zoals bijvoorbeeld Eindhoven Airport en Businesspark Aviolanda.
Deelneming BOM Holding BV heeft – in opdracht van het Ministerie van Defensie – een nieuwe vennootschap ten behoeve van een nieuw fonds (SecFund) opgericht. Met dit fonds wordt geïnvesteerd in innovaties met een belangrijke veiligheidscomponent. Zie ook de Statenmededeling van 15 oktober 2024.

Mutaties Verbonden partijen

We geven een overzicht van de (verwachte) mutaties binnen de verbonden partijen van de provincie:

Automotive Campus Helmond

De provincie steunt de campusorganisatie Stichting Automotive Campus Helmond middels subsidie, is eigenaar van gronden op de campus en is al geruime tijd samen met Bouwbedrijf Van de Ven en Gemeente Helmond betrokken bij de doorontwikkeling van de campus. Provinciale Staten hebben eerder kennisgenomen van de externe onderzoeken die de provincie heeft laten doen met betrekking tot de toekomstontwikkelingen van de campus, zie Statenmededeling van 6 juni 2023 en Statenmededeling van 14 mei 2024. In dat kader wordt ook de doorontwikkeling naar een nieuwe governance / verbonden partij verkend.

BGTS Geopark Schelde Delta

Op 6 februari 2024 is door Gedeputeerde Staten de intentie uitgesproken om deel te nemen aan de Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking Geopark Schelde Delta. Voor het UNESCO Global Geopark keurmerk is het noodzakelijk dat het Geopark Schelde Delta een zelfstandige juridische entiteit is. Het Geopark is grensoverschrijdend. Daarom is een Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) een passende rechtsvorm. Op 27 november 2024 is deze BGTS opgericht. Zie Statenvoorstel 36/24A.

Provinciaal warmtebedrijf

Met de inwerkingtreding van de Wet collectieve warmtevoorziening dienen bestaande en nieuwe collectieve warmtesystemen voor 51% in eigendom te komen van (semi)publieke organisaties. De behandeling van de wet is opnieuw uitgesteld. Enexis, Energie Beheer Nederland (EBN) en de provincie Noord-Brabant sloten op 30 januari 2025 een intentieovereenkomst om de oprichting van een publiek warmtebedrijf te verkennen, in afwachting van inwerkingtreding van de nieuwe wet.

Kleinschalig Collectief Vervoer Noordoost-Brabant

Sinds 1 januari 2025 is de provincie geen deelnemer meer in de Gemeenschappelijke regeling Kleinschalig collectief vervoer Brabant-Noordoost. De overige deelnemers zetten hun activiteiten middels een nieuwe gemeenschappelijke regeling voort, die medio 2025 zal worden vastgesteld. Vanwege onze uittreding uit de gemeenschappelijke regeling, zijn wij een samenwerkingsovereenkomst met het Samenwerkingsverband Kleinschalig

Collectief Vervoer Brabant Noordoost aangegaan. Middels deze overeenkomst kunnen wij invulling blijven geven aan kleinschalige mobiliteit in de regio en zijn er afspraken vastgelegd met betrekking tot het provinciale deel van de door het Samenwerkingsverband aanbestede vervoersovereenkomst. Zie ook Statenvoorstel 57/23A.

Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV
Het bestuur heeft met de convenantpartners overeenstemming bereikt over uittreding uit het Convenant inzake Publieke Belangen Kerncentrale Borssele. De ontbinding van de vennootschap is inmiddels geeffectueerd. Zie ook Statenmededeling d.d. 24 september 2024.

De volgende verbonden partijen doorlopen momenteel het beëindigings-/verkoopproces;

- Green Chemistry Campus BV (GCC);
- Stichting Beheer Museumkwartier;
- CSV Amsterdam BV
- NV Monumenten Beheer Brabant

In de volgende subparagraaf wordt de status en argumentatie per verbonden partij nader toegelicht.

Risico's en aandachtspunten

Een verbonden partij wordt getoetst op aandachtspunten en risico's op het gebied van beleid, governance en financiën. Bij de toetsing wordt altijd uitgegaan van de meest actuele wet- en regelgeving. Per onderdeel wordt een kleurcode toegekend:

Groen Geen noemenswaardige aandachtspunten of risico's.

Oranje Aandachtspunten of risico's die binnen het uitvoeringsmandaat vallen van GS. Dit heeft geen hoge urgentie en de risico's zijn beperkt. Bijvoorbeeld bestuurswisselingen, statuten die herzien moeten worden of licht tegenvallende resultaten.

Rood Grote aandachtspunten die soms directe actie vereisen en onder de aandacht van PS dienen te worden gebracht. Bijvoorbeeld niet afgedekte financiële risico's, slecht functionerend bestuur of toezichthouder, als er geen publiek belang (meer) is of tegenvallende resultaten.

Indien oranje of rood wordt toegekend, of indien er overige relevante ontwikkelingen zijn wordt dit onderaan de tabel toegelicht.

Complexiteit op inhoud of samenwerking met de andere betrokken partijen kan vragen om maatwerk en afwijking van de algemene uitgangspunten, zoals opgenomen in de Nota Verbonden Partijen. Bovendien is de provincie ook niet altijd in de formele positie om besluiten af te dwingen. Als Gedeputeerde Staten bij de uitoefening van hun bevoegdheden zijn afgeweken van de kaders en uitgangspunten (bijvoorbeeld wanneer de bezoldiging van de bestuurders niet binnen de WNT-norm valt), wordt daarover per verbonden partij gerapporteerd. Dit is ook specifiek opgenomen in de tabel.

In de bijlagenbundel van de begroting is de 'Uitwerking Paragraaf Verbonden Partijen' opgenomen. In deze bijlage wordt ook nader ingegaan op het Innovatiefonds, Energiefonds, Brabant C fonds, Groen Ontwikkelfonds, Leisure Ontwikkelfonds en Brabant Startup Fonds.

1. Gemeenschappelijke regelingen en Benelux Groepering Territoriale Samenwerking

	Naam	Beleid	Governance	Financiën	Aandeelhouderschap	Binnen kaders Nota VP
1.1	Havenschap Moerdijk (i.c.m. Havenbedrijf)	Economie, Kennis en Talentontwikkeling Milieu, Energie & Circulaire Economie			actief	
1.2	Zuidelijke Rekenkamer	Kwaliteit Openbaar Bestuur			monitorend	
1.3	Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant	Natuur Milieu, Energie & Circulaire Economie Wonen, Werken & Leefomgeving			actief	
1.4	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant	Natuur Milieu, Energie & Circulaire Economie Wonen, Werken & Leefomgeving			actief	
1.5	Omgevingsdienst Brabant Noord	Natuur Milieu, Energie & Circulaire Economie Wonen, Werken & Leefomgeving			actief	
1.6	De Hollandse Waterlinies	Cultuur, Sport & Erfgoed			actief	
1.7	BGTS Geopark Schelde Delta	Water en Bodem Cultuur, Sport & Erfgoed			actief	

1.1 Havenschap Moerdijk (i.c.m. Havenbedrijf)

Havenbedrijf Moerdijk is eind 2023 gestart met de voorbereiding van een nieuwe bedrijfsstrategie die in 2025 ter vaststelling aan de AvA zal worden voorgelegd.

Met ingang van 2025 eindigt de termijn van de voorzitter van de RvC. De provincie heeft geen statutaire bevoegdheid om één of meer commissarissen voor te dragen. Dit wijkt af van de richtlijn uit de Nota verbonden partijen van de provincie. We worden voldoende betrokken bij de vaststelling van het profiel en voorgenomen benoeming, maar bij een volgende statutenwijziging zal dit worden meegenomen. In het tweede halfjaar van 2025 zal de governance van de GR Havenschap worden geëvalueerd.

1.2 Zuidelijke Rekenkamer

De Provinciale Staten van Noord-Brabant en Limburg hebben gezamenlijk de heer A.J. (Albert) Meijer benoemd tot nieuw lid van de Zuidelijke Rekenkamer. Hij volgt de heer H.H. (Herman) Sietsma op.

2. Vennootschappen en coöperaties

	Naam	Beleid	Governance	Financiën	Aandeelhouderschap	Binnen kaders Nota VP
2.1	Enexis NV	Milieu, Energie & Circulaire Economie			Actief	
2.2	CSV Amsterdam BV	Milieu, Energie & Circulaire Economie			Actief	
2.3	Brabant Water NV	Water en Bodem			Actief	
2.4	Eindhoven Airport NV	Slimme & Groene Mobiliteit			Actief	
2.5	BOM Holding BV	Economie, Kennis en Talentontwikkeling Milieu, Energie & Circulaire Economie			Actief	
2.6	Ruimte voor Ruimte Beheer BV / Ruimte voor Ruimte CV	Wonen, Werken & Leefomgeving			Actief	
2.7	Business Park Aviolanda BV	Economie, Kennis en Talentontwikkeling Wonen, Werken & Leefomgeving			Actief	
2.8	Nederlandse Waterschapsbank NV	Algemeen financieel beleid Water en Bodem			Monitorend	
2.9	BNG Bank NV	Kwaliteit Openbaar Bestuur Algemeen financieel beleid			Monitorend	
2.10	ZEH NV	Milieu, Energie & Circulaire Economie			Monitorend	

	Naam	Beleid	Governance	Financiën	Aandeelhouderschap	Binnen kaders Nota VP
2.11	Pivotpark Holding BV	Economie, Kennis en Talentontwikkeling Wonen, Werken & Leefomgeving			Actief	
2.12	Green Chemistry Campus BV	Economie, Kennis en Talentontwikkeling Milieu, Energie & Circulaire Economie			Actief	
2.13	Groen Ontwikkelfonds Brabant BV	Natuur Water & Bodem			Actief	
2.14	NV Monumenten Beheer Brabant	Cultuur, Sport & Erfgoed			Actief	
2.15	Brabant Startup Fonds BV	Economie, Kennis en Talentontwikkeling			Actief	
2.16	BrabantRing BV	Economie, Kennis en Talentontwikkeling			Actief	
2.17	Ontwikkelmaatschappij Gebiedsontwikkeling Fellenoord BV	Wonen, Werken & Leefomgeving Slimme & Groene Mobiliteit			Actief	

2.1 Enexis NV

De rol van Enexis is niet alleen bepalend voor tijdige realisatie van de Brabantse energietransitie. Ook andere economische en maatschappelijke opgaven binnen Brabant zijn afhankelijk van het feit of Enexis op tijd de capaciteit van het elektriciteitsnet op orde heeft en/of meewerkt aan alternatieve oplossingen. Ondanks maatregelen die door Enexis, provincie en gemeenten worden getroffen, neemt de netcongestie problematiek toe. Enexis is dan ook een strategische partner, waarbij de alliantie tussen Enexis en provincie door zowel concrete als strategische samenwerking een belangrijk fundament biedt voor het kunnen behalen van de doelstellingen ten aanzien van broeikasgasreductie en duurzame opwek. In de Brabantse Energieagenda is dit uitgewerkt.

Door afspraken met het Rijk én door het overgrote deel van de winst uit de verkoop van Fudura niet uit te keren, hebben de aandeelhouders in 2023 de financiering van investeringen in het elektriciteitsnet ook op lange termijn veiliggesteld. De druk op het elektriciteitsnet en behoefte aan investeringen neemt echter dermate toe, dat Enexis de aandeelhouders opnieuw heeft verzocht om het dividendbeleid aan te passen om de financiering op lange termijn veilig te stellen.

In het voorjaar van 2024 heeft de AvA ingestemd met aanpassing van het strategisch plan (2022) in verband met de nieuwe wet collectieve warmtevoorziening (zie ook hiervoor onder *Ontwikkelingen en onzekerheden*). Enexis treft op basis daarvan voorbereidingen voor een actieve rol bij de ontwikkeling van initiatieven in haar verzorgingsgebied. Zie Statenmededeling 11 juni 2024.

De RvB voldoet met een man-vrouw verhouding van 3/1 niet aan de gewenste diversiteit, zoals vermeld in de Nota verbonden partijen (ten minste een derde van het aantal leden bestaat uit mannen en ten minste een derde van het aantal leden bestaat uit vrouwen). De AHC heeft hierover een positief advies uitgebracht aan de RvC.

2.2 CSV Amsterdam BV

In februari 2021 heeft CSV bezwaar gemaakt tegen de naheffingsaanslag afvalstoffenbelasting. De rechtbank heeft eind 2024 een uitspraak gedaan in het voordeel van CSV. De belastingdienst is veroordeeld tot een betaling van in totaal ruim €8,3 miljoen. De uitspraak is onherroepelijk. In de AvA van april 2025 zal CSV worden opgeheven en het saldo wordt uitgekeerd aan de aandeelhouders.

2.3 Brabant Water NV

De provincie heeft als aandeelhouder van Brabant Water NV geen statutaire bevoegdheid met betrekking tot de strategie van Brabant Water. Dit wijkt af van de richtlijn uit de Nota verbonden partijen van de provincie, waarin is vermeld dat de provincie als aandeelhouder betrokken wil worden bij de totstandkoming of wijziging van de strategie van verbonden partijen.

De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) houdt toezicht op de openbare drinkwatervoorziening. Dat gaat over de kwaliteit van drinkwater, de leveringszekerheid en over de doelmatigheid van de drinkwatervoorziening. De provincie wordt net als de overige aandeelhouders uitgenodigd om te reflecteren op de ondernemingsstrategie van Brabant Water. Daarnaast werkt de provincie samen met Brabant Water vanuit haar wettelijke zorgplicht uit de Drinkwaterwet om te zorgen voor een duurzame drinkwatervoorziening. Daartoe hebben de provincie en Brabant Water NV de overeenkomst 'Op pad naar een duurzame drinkwatervoorziening Brabant Water, 2023-2030' getekend. Op basis van deze overeenkomst werken Brabant Water en de provincie samen aan een duurzame drinkwatervoorziening, nu en in de toekomst. De voortgang van de afspraken wordt jaarlijks besproken. In

november 2024 zijn PS geïnformeerd over de stand van zaken, zie de Statenmededeling d.d. 19 november. In 2027 vindt een uitgebreide tussenevaluatie plaats.

In 2024 is de Aandeelhouderscommissie (AHC) heringericht. Het nieuwe AHC-reglement zorgt voor professionalisering en een verbetering van de democratisering van de AHC. Het vergroot ook de betrokkenheid van de aandeelhouders, o.a. door een maximering van de zittingsduur van een deel van de leden en het periodiek vacant stellen van het deelnemerschap in de AHC.

2.4 Eindhoven Airport NV

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) heeft in juni 2024 een besluit genomen over de in oktober 2020 ingediende aanvraag van Eindhoven Airport voor een vergunning op basis van de Wet natuurbescherming. Daarbij is aangegeven dat voor Eindhoven Airport geen vergunningplicht geldt, omdat de aanvraag betrekking heeft op de bestaande rechten van de luchthaven. Met het oog op bescherming van de nabijgelegen Natura2000-gebieden heeft het ministerie aangegeven regie te willen houden om te voorkomen dat de stikstofuitstoot in de toekomst toeneemt. Daarom heeft het een maatwerkvoorschrift aan de luchthaven opgelegd. Hiermee wordt de uitstoot van de luchtgebonden activiteiten - zoals opgenomen in de stikstofberekeningen bij de vergunningaanvraag - als maximaal toegestane bovengrens vastgelegd.

Door de uitspraken van de Raad van State op 18 december 2024 is de mogelijkheid om intern te salderen beperkter dan voorheen. Eindhoven Airport NV brengt momenteel in beeld wat de consequenties van deze aanscherping zijn.

Vanwege onderhoud van de start-landingsbaan sluit Eindhoven Airport N.V. van februari 2027 t/m juli 2027. Voor de werknemers in dienst van ketenpartners is er in deze periode bij Eindhoven Airport N.V. nauwelijks tot geen werk beschikbaar. Dit leidt tot een risico van mogelijke uitstroom van werknemers. Eindhoven Airport NV brengt momenteel in beeld welke mitigerende maatregelen er kunnen worden genomen.

De governance bij Eindhoven Airport voldoet op een aantal punten niet aan de Nota Verbonden Partijen:

- De bezoldiging van de bestuurders ligt hoger dan het bezoldigingsmaximum zoals opgenomen in de Wet normering topinkomens (WNT). Voor Eindhoven Airport NV geldt de WNT niet.
- Binnen de RvC voldoet de man/vrouw met een 4/1 verhouding niet aan de gewenste verhouding, zoals vermeld in de Nota verbonden partijen (3/2).
- De aandeelhouders van Eindhoven Airport NV hebben geen statutaire bevoegdheid met betrekking tot de strategie van Eindhoven Airport NV. Conform de statuten stelt de directie jaarlijkse een businessplan met begroting op over een periode van de komende vijf jaar. De RvC is statutair bevoegd om dit businessplan goed te keuren. Dit wijkt af van de richtlijn uit de Nota verbonden partijen van de provincie, waarin is vermeld dat de provincie als aandeelhouder betrokken wil worden bij de totstandkoming of wijziging van de strategie van verbonden partijen. Halfjaarlijks worden de aandeelhouders van Eindhoven Airport NV met een toelichting geïnformeerd over (de voortgang op) het vastgestelde businessplan.

Met een belang van 24,5% heeft de provincie in de AvA geen doorslaggevende stem. De provincie zal binnen haar invloedsfeer aandacht blijven vragen voor bezoldiging en diversiteit.

2.5 BOM Holding BV

In 2024 is de nieuwe meerjarenstrategie voor de periode 2025-2028 vastgesteld. PS zijn hierover geïnformeerd met het memo d.d. 4 december 2024.

2.6 Ruimte voor Ruimte Beheer BV / Ruimte voor Ruimte CV (RvR)

Het moment waarop RvR de terugverdienopgave heeft gerealiseerd komt dichterbij. Inmiddels zijn alle RvR-titels planologisch belegd.
Ruimte voor Ruimte Beheer BV zal ook na de realisatie van de terugverdienopgave in worden blijven gezet voor de bijdrage en realisatie van gebiedsontwikkeling. De huidige BV/CV structuur zal worden gewijzigd naar een vereenvoudigde BV-structuur. Daartoe zullen ook de statuten en de aandeelhoudersinstructie worden aangepast.
Zie ook de Statenmededeling m.b.t. de voortzetting van verbonden partij Ruimte voor Ruimte Beheer BV d.d. 5 november 2024.

Sinds 1 januari 2025 is mevrouw W. (Wendy) Oomes – Franken de nieuwe Algemeen Directeur van Ruimte voor Ruimte.

Door het vertrek van dhr. L. (Leendert) Odijk is er een vacature in de RvC ontstaan. Mevrouw drs. ir. J. (Jessie) Bekkers – Van Rooij is benoemd tot zijn opvolgster. Conform het rooster van aftreden zal de huidige voorzitster, mw. J. (José) Wiebes, per 1 oktober 2025 stoppen als commissaris en voorzitster.

2.7 Business Park Aviolanda BV

In 2023 heeft de AvA een nieuw ondernemingsplan met een vastgoedstrategie vastgesteld, waarin ook de organisatorische gevolgen zijn uitgewerkt. De ontwikkeling van Aviolanda, in samenwerking met Defensie en de ondernemingen en de onderwijsinstellingen op de campus, heeft inmiddels de nodige successen opgeleverd. In 2025 is er de uitdaging om tot uitvoering van het ondernemingsplan te komen, waarbij er aandacht is voor de impact op het ondernemingsplan van de uitspraken van de Raad van State op 18 december 2024 over intern salderen met ongebruikte stikstofruimte. Ook wordt bepaald hoe de financieringsbehoefte, waaronder de herfinanciering van de in 2025 aflopende leningen, kan worden ingevuld. Zie hierover ook Statenmededeling d.d. 17 december 2024.

In de AvA van mei 2024 zijn de nieuwe statuten en bijbehorend convenant door de AvA vastgesteld waarmee de governance weer actueel en toekomstbestendig is. In de AvA van december 2024 is tevens een nieuw RvC-reglement vastgesteld door de AvA, evenals een model voor maatschappelijk verantwoord ondernemen.

2.8 Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB Bank NV)

De governance bij NWB Bank NV voldoet op twee punten niet aan de Nota Verbonden Partijen:

- De bezoldiging van de bestuurders ligt hoger dan het bezoldigingsmaximum zoals opgenomen in de Wet normering topinkomens (WNT). Voor NWB Bank NV geldt de WNT niet.
- De provincie/aandeelhouders van NWB Bank NV hebben geen statutaire bevoegdheid met betrekking tot de strategie van NWB Bank NV.

Met een belang van 0,12% heeft de provincie bij de vaststelling van de bezoldiging geen doorslaggevende stem. De provincie zal binnen haar invloedsfeer aandacht blijven vragen voor bezoldiging en statutaire bevoegdheden.

2.9 BNG Bank NV

De governance bij BNG Bank NV voldoet op twee punten niet aan de Nota Verbonden Partijen:

- De bezoldiging van de bestuurders ligt hoger dan het bezoldigingsmaximum zoals opgenomen in de Wet normering topinkomens (WNT). Voor BNG Bank NV geldt de WNT niet.
- De provincie/aandeelhouders van BNG Bank NV hebben geen statutaire bevoegdheid met betrekking tot de strategie van BNG Bank NV. Conform de statuten dient jaarlijks in de AvA een toelichting op de strategie te worden gegeven.

Met een belang van 0,07% heeft de provincie bij de vaststelling van de bezoldiging geen doorslaggevende stem. De provincie zal binnen haar invloedsfeer aandacht blijven vragen voor bezoldiging en statutaire bevoegdheden.

2.11 Pivotpark Holding BV

Pivot Park bereidt een campus- en vastgoedstrategie voor die naar verwachting in 2025 aan de AvA aangeboden wordt ter vaststelling. Hiermee wordt het punt op de horizon bepaald en wordt helder wat in de komende jaren wel en niet nodig is voor een financieel duurzaam Pivot Park. De strategiebepaling is reed enige tijd onderhanden en op aanwijzing van de aandeelhouders is er nu een adviseur ingeschakeld.
Bij de totstandkoming van de strategie kijkt Pivot Park ook specifiek naar de volwassenheid van de organisatie en wordt in 2025 de governance geactualiseerd. Tevens worden door Pivot Park voorbereidingen getroffen voor het herfinancieren van de eind 2026 aflopende leningen.
Het verkoopproces van Pivot Park Screening Centre (PPSC) heeft geen resultaat opgeleverd. De marktomstandigheden zijn dermate verslechterd dat tijdens de AvA in december 2024 besloten is om de activiteiten van PPSC te beëindigen. Zie ook het memo hierover aan Provinciale Staten van 17 december 2024.

De vanuit historisch perspectief zwakke financiële performance van Pivot Park Holding B.V. vraagt aandacht en zal naar verwachting vanaf 2025 verbeteren als gevolg van afbouw van de activiteiten van PPSC. De omzet neemt ook toe als gevolg van ingebruikname van nieuwbouw met bijbehorende verhuuropbrengsten.

In de AvA van december 2024 is de heer J. Kusters herbenoemd tot voorzitter van de RvC voor een termijn van één jaar. In 2025 zullen de aandeelhouders een opvolger benoemen. Dan is er ook aandacht voor de gewenste diversiteit, zoals vermeld in de Nota verbonden partijen (ten minste een derde van het aantal leden bestaat uit

mannen en ten minste een derde van het aantal leden bestaat uit vrouwen). Momenteel voldoet de RvC daar niet aan (M/V = 3/1).

2.12 Green Chemistry Campus BV (GCC)

GCC verkeert in financiële moeilijkheden en is niet meer nodig om beleidsdoelstellingen van de provincie te realiseren. De provincie wil, evenals medeaandeelhouders gemeente Bergen op Zoom en B.V. REWIN West-Brabant, haar belang in GCC beëindigen met een zorgvuldige afbouw van activiteiten voor haar stakeholders.
In de provinciale begroting 2025 is voor de doorontwikkeling of afbouw €2mln door Provinciale Staten beschikbaar gesteld; €1mln in begroting 2025 en €1mln in een stelpost. Provinciale Staten zijn ook geïnformeerd over de voortgang van deze afbouw via de Statenmededelingen van 16 april 2024 en 10 september 2024 en het Memo gedeputeerde van 18 december 2024.

Voor de kapitaalinbreng vanuit de provincie is bij de oprichting van Green Chemistry Campus B.V. een voorziening getroffen van €2,3 miljoen. Dit is gelijk aan de waarde van het ingebrachte vermogen.

Omdat het afbouwen van een vennootschap andere competenties vraagt van een directeur, is tijdens de AvA in december 2024 afscheid genomen van de heer J. (Jeroen) de Lange als directeur van GCC. De heer C. (Chris) Schäfer is tijdens deze AvA benoemd als nieuwe directeur van GCC.

De RvC ziet in deze nieuwe fase geen rol meer voor zichzelf weggelegd en alle leden zijn daarom tijdens de aandeelhoudersvergadering van 10 december 2024 afgetreden. Gezien de afbouwfase van de vennootschap zijn de aandeelhouders niet voornemens om voor een beperkte termijn andere leden voor

de RvC te werven. Het niet hebben van een RvC wijkt af van de in de Nota verbonden Partijen opgenomen richtlijn.

2.13 Groen Ontwikkelfonds Brabant BV

De opdracht van de provincie aan Groen Ontwikkelfonds Brabant BV heeft een looptijd tot en met 2027. In oktober 2022 is door Provinciale Staten het Beleidskader Natuur vastgesteld (Statenvoorstel 57/22A), waarin onder meer is opgenomen dat de provincie de realisatie van EVZ's wil afronden in 2035 en de opgave voor de inrichting van NNB in 2030. GS hebben in 2024 besloten om de looptijd van het Groen Ontwikkelfonds Brabant BV te verlengen zodat deze aansluit op de termijnen uit het beleidskader. Zie ook Statenmededeling Verlenging Groen Ontwikkel Fonds Brabant d.d. 2 december 2024.

In 2025 zal het Groen Ontwikkelfonds worden geëvalueerd.

2.14 NV Monumenten Beheer Brabant

Op het onderdeel Beleid is de kleurcode rood toegekend, omdat ons erfgoedbeleid niet is gericht op de eigendom van monumentale panden. Dit vraagt om het maken van een keuze over de toekomst van NV Monumenten Beheer Brabant en momenteel loopt er een proces om te komen tot een duurzame toekomst voor de monumentale panden. Hierbij wordt een verbinding gezocht met de erfgoeddoelen uit het Beleidskader Levendig Brabant en die van de immunisatieportefeuille.
De portefeuille van Monumenten Beheer Brabant bestaat uit 11 monumentale panden, die deels worden verhuurd. Bij deze panden is sprake van een investeringsbehoefte i.v.m. achterstallig onderhoud en een verduurzamingsopgave. Voor een goed en duurzaam beheer is het beter om de panden onder te brengen bij een grotere monumentenbeheerorganisatie in plaats van een aanvullende investering te doen door de aandeelhouders. Dit beperkt ook het risico van de aandeelhouders. Het voornemen van de provincie Noord-Brabant is daarom om de aandelen in Monumenten Beheer Brabant over te dragen aan de monumentenbeheerorganisatie BOEi. Zie Statenmededeling d.d. 14 januari 2025.
De kleurcode rood op het onderdeel financiën is toegekend in verband met het onzekere toekomstperspectief en de, reeds eerder, voor deze deelneming getroffen voorziening van €2.058.000 in de provinciale jaarrekening (gelijk aan de waarde van het ingebrachte vermogen).

2.15 Brabant Startupfonds BV

In 2024 is het Brabant Startupfonds geëvalueerd, zowel op de governance-aspecten als het bereiken van de publieke doelen van de verbonden partij. Op 10 december is een Statenvoorstel om de evaluatie vast te stellen voorgelegd aan Provinciale Staten.
Het bestuur van de vennootschap bestaat uit een CEO en CFRO. Beide worden ingevuld door een man en daarmee wordt niet voldaan aan de gewenste verhouding, zoals vermeld in de Nota verbonden partijen (1/1). Bij een mutatie in het bestuur zal er aandacht zijn voor diversiteit.

2.16 BrabantRing BV

BrabantRing BV bevindt zich in de oprichtingsfase. In 2024 zijn de governance afspraken gemaakt en is door de provincie een financiering verstrekt aan BrabantRing BV. In het eerste half jaar van 2025 zal de vennootschap haar eerste operationele activiteiten opstarten en wordt de technische ontvlechting van medeaandeelhouder en dienstverlener BRE-EFX gerealiseerd. Na deze ontvlechting is BrabantRing volledig operationeel en is er de uitdaging om tot een winstgevende bedrijfsvoering te komen.

In 2025 zal een nieuwe RvC worden geworven. Naar verwachting start deze RvC na de technische ontvlechting, in de tweede helft van 2025.

2.17 Ontwikkelmaatschappij Gebiedsontwikkeling Fellenoord BV

Ontwikkelmaatschappij gebiedsontwikkeling Fellenoord BV is op 1 maart 2024 opgericht. Op de AvA van 27 juni 2024 zijn in het kader van goede governance onder andere het bestuursreglement en het RvC-reglement vastgesteld. De profielschets van de RvC moet nog worden aangepast omdat de RvC bij oprichting van 3 naar 5 leden is uitgebreid.

In het kader van de uitvoering van het 'Convenant Rijk en regio investeringen in ondernemingsklimaat microchipsector' worden er gesprekken gevoerd om de realisatie van de woningbouw te versnellen. In dat kader verkennen het Rijk en de aandeelhouders ook de mogelijkheid van een participatie van het Rijk in de ontwikkelingsmaatschappij.

3. Stichtingen en verenigingen

	Naam	Beleid	Governance	Financiën	Deelnemerschap	Binnen kaders Nota VP
3.1	Interprovinciaal overleg IPO en BIJ12 (vereniging)	Kwaliteit Openbaar Bestuur			Monitorend	
3.2	Huis van de Nederlandse Provincies (vereniging)	Kwaliteit Openbaar Bestuur			Monitorend	
3.3	Stichting Brabant C Fonds	Cultuur, Sport & Erfgoed			Actief	
3.4	Stichting Beheer Museumkwartier	Cultuur, Sport & Erfgoed			Actief	
3.5	Stichting Leisure Ontwikkelfonds Brabant	Cultuur, Sport & Erfgoed			Actief	
3.6	Stichting COO BIC	Economie, Kennis en Talentontwikkeling			Actief	

3.3 Stichting Brabant C Fonds

Op het onderdeel Beleid is de kleurcode oranje toegekend omdat 2025 voor Brabant C een transitiejaar is, waarin Brabant C naast het afronden van de uitvoering van de provinciale subsidieregeling in mandaat ook een publiek-private samenwerking aangaat met ASML en verdere publiek-private samenwerking verkent conform het Bestuursakkoord. GS werken de publiek-private samenwerking verder uit conform de (financiële) kaders die de perspectiefnota meegeeft.
De huidige inzet, waarbij Brabant C op basis van mandaat namens de provincie paragraaf 11 t/m 13 van de Subsidieregeling hedendaagse cultuur Noord-Brabant uitvoert, loopt af omdat er na 1-1-2025 geen subsidie meer kan worden aangevraagd. Brabant C is in 2025 nog wel belast met de afhandeling van lopende subsidiedossiers (waaronder voortgangsrapportages en vaststellingen).

3.4 Stichting Beheer Museumkwartier

Op het onderdeel Beleid is de kleurcode rood toegekend, omdat de provincie per 29 september 2023 het gebouw van het Design Museum heeft gekocht van de gemeente Den Bosch, en daarmee nu al het vastgoed in het Museumkwartier in eigendom van de provincie is gekomen. Uit intern onderzoek is gebleken dat er geen zwaarwegende redenen meer zijn om de Stichting in stand te houden. Zie Statenmededeling 26 maart 2024. De Stichting voert vanaf 1 januari 2025 geen activiteiten meer uit en zal medio april 2025 worden ontbonden. Het vastgoed wordt inmiddels beheerd door de provinciale organisatie.

3.5 Stichting Leisure Ontwikkelfonds Brabant

In 2024 is de koerswijziging van 2021 van het LOF geëvalueerd. Deze evaluatie is met een Statenvoorstel in februari 2025 voorgelegd aan PS ter vaststelling. Op basis van de verbeterpunten die uit de evaluatie naar voren zijn gekomen is de oranje kleurcode op het onderdeel Governance toegekend. Zie ook het Memo aan Provinciale Staten over de evaluatie Leisure Ontwikkel Fonds.

3.6 Stichting Campus Ontwikkelings Organisatie (COO) BIC

Op 11 november 2024 is dhr. H. (Huub) Smulders aangetreden als directeur van de COO BIC ter vervanging van de interim-directeur, dhr. C. (Chris) Karmann.

4. Overige verbonden partijen

	Naam	Beleid	Governance	Financiën	Aandeelhouderschap	Binnen kaders Nota VP
4.1	Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen	4. Natuur en milieu			Actief	

4.1 Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen

De provincie staat garant voor een eventueel negatieve egalisatiereserve bij de gesloten stortplaatsen. De voorziening van de provincie wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de meest recente informatie.

De waarde van de egalisatiereserve per 30 november 2024 bedraagt negatief € 4.526.335.
De reden hiervan is dat in 2022 het nettoresultaat van de belegde voorziening gesloten stortplaatsen in het Nazorgfonds samen met een gedeeltelijke onttrekking uit de egalisatiereserve onvoldoende is om de verplichte jaarlijkse oprenting (5,06%) van de voorziening mogelijk te maken. Op 31 december 2022 was de waarde €6.830.328 negatief. In 2023 en 2024 is dus een deel van het verlies van 2022 ingelopen.

Vanwege het relatief hoge tekort per eind 2024 staat het stoplicht voor Financiën net als in 2023 op rood.

1. Gemeenschappelijke regelingen en Benelux Groepering Territoriale Samenwerking

Belang

	Naam	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar / inhoud)	Bestuurlijk Belang	Aandeel
1.1	Havenschap Moerdijk (i.c.m. Havenbedrijf)	Moerdijk	Smeulders/Van Gruijthuijsen	Lid bestuur bedrijfsvoering organisatie	50,0%
1.2	Zuidelijke Rekenkamer	Eindhoven	Programmaraad	Lid programmaraad	50,0%
1.3	Omgevingsdienst Midden- en West Brabant	Tilburg	Oudenhoven / Boelema	Lid Algemeen Bestuur, lid Dagelijks Bestuur	39,0%
1.4	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant	Eindhoven	Oudenhoven / Boelema	Lid Algemeen Bestuur, lid Dagelijks Bestuur	35,0%
1.5	Omgevingsdienst Brabant Noord	's-Hertogenbosch	Oudenhoven / Boelema	Lid Algemeen Bestuur, lid Dagelijks Bestuur	39,0%
1.6	De Hollandse Waterlinies	Utrecht	Maes*	Lid van Gemeenschappelijk Orgaan	10%
1.7	BGTS Geopark Schelde Delta	Middelburg	Boelema*	Lid Algemeen Bestuur, lid Dagelijks Bestuur	19,2%

* Eigenaarsrol en inhoudelijke rol zijn niet conflicterend.

Vermogensstructuur en resultaat

X €1000

	Naam	Lening	Garantstelling	Eigen vermogen per 01-01-2024*	Eigen vermogen per 31-12-2024*	Vreemd vermogen per 01-01-2024*	Vreemd vermogen per 31-12-2024*
1.1	Havenschap Moerdijk (i.c.m. Havenbedrijf)		280.000.000**	97.265	97.265	212.476	212.476
1.2	Zuidelijke Rekenkamer			(4)	(4)	244	244
1.3	Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant			4.756	4.756	8.961	8.961
1.4	Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant			2.841	2.841	7.760	7.760
1.5	Omgevingsdienst Brabant Noord			9.262	9.262	12.329	12.329
1.6	De Hollandse Waterlinies			849	849	0	0
1.7	BGTS Geopark Schelde Delta			-	-	-	-

* De gepresenteerde cijfers zijn de resultaten uit de meest recente gepubliceerde (half)jaarcijfers.
** De provincie en gemeente Moerdijk staan voor ieder 50-50 van het genoemde bedrag garant (gelijk aan de deelname in de Gemeenschappelijke Regeling).

2. Vennootschappen en coöperaties

Belang

X €1000

	Naam	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar / inhoud)	Bestuurlijk belang	Aandeel	Nominale waarde	Agio	Gestort	Boek-waarde
2.1	Enexis NV	's-Hertogenbosch	Smeulders / Maes	stemrecht / voordrachtsrecht lidmaatschap RvC / lid AHC	30,8%	46.144	-	46.144	-
2.2	CSV Amsterdam BV	's-Hertogenbosch	Smeulders*	Stemrecht / lid AHC	30,8%	6	-	6	6
2.3	Brabant Water NV	's-Hertogenbosch	Smeulders / Boelema	Stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC / lid AHC	31,6%	88	-	88	-
2.4	Eindhoven Airport NV	Eindhoven	Van Gruijthuijsen / Smeulders	Stemrecht / voordrachtsrecht Lidmaatschap RvC	24,5%	1.112	-	556	-
2.5	BOM Holding BV	Tilburg	Smeulders / Van Gruijthuijsen	stemrecht / voordrachtsrecht lidmaatschap RvC	100%	1	50.827	50.828	50.828
2.6a	Ruimte voor Ruimte Beheer BV	's-Hertogenbosch	Smeulders / Dirken	Stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC	100%	30	89	119	111

	Naam	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar / inhoud)	Bestuurlijk belang	Aandeel	Nominale waarde	Agio	Gestort	Boek-waarde
2.6b	Ruimte voor Ruimte CV	's-Hertogenbosch	Smeulders / Dirken	Stemrecht / Commanditair vennoot	99%	1.485	24.457	25.943	24.498
2.7	Business Park Aviolanda BV	Woensdrecht	Smeulders / Van Gruijthuijsen	Stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC	80%	11	8.997	9.008	9.008
2.8	Nederlandse Waterschapsbank NV	's-Gravenhage	Van Gruijthuijsen*	Stemrecht	0,12%	22	-	8	-
2.9	NV Bank voor Nederlandse Gemeenten	's-Gravenhage	Van Gruijthuijsen*	Stemrecht	0,07%	100	-	100	-
2.10	ZEH NV	Middelburg	Smeulders*	Stemrecht	0,05%	4	-	4	-
2.11	Pivotpark Holding BV	Oss	Smeulders / Van Gruijthuijsen	Stemrecht	70,7%	20	6.282	6.302	6.302
2.12	Green Chemistry Campus BV	Bergen op Zoom	Smeulders / Van Gruijthuijsen	Stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC	60%	11	-	2.311	2.300
2.13	Groen Ontwikkelfonds Brabant BV	's-Hertogenbosch	Smeulders / Roijackers	Stemrecht	100%	-	-	-	-
2.14	NV Monumenten Beheer Brabant	's-Hertogenbosch	Smeulders / Maes	Stemrecht	72%	2.058	-	2.058	2.058
2.15	Brabant Startup Fonds BV	Tilburg	Smeulders / Van Gruijthuijsen	Stemrecht	100%	-	-	-	-
2.16	BrabantRing BV	Eindhoven	Smeulders / Van Gruijthuijsen	Stemrecht	30,20%	1	696	697	697
2.17	Ontwikkelmaatschappij Gebiedsontwikkeling Fellenoord BV	Eindhoven	Van Gruijthuijsen / Smeulders	Stemrecht	50%	-	-	-	-

* Eigenaarsrol en inhoudelijke rol zijn niet conflicterend.

Vermogensstructuur en resultaat

X€1000

	Naam	Lening per 31-12-2024	Garantstelling	Eigen vermogen per 1-1 2024*	Eigen vermogen per 31-12 2024*	Vreemd vermogen per 1-1 2024*	Vreemd vermogen per 31-12 2024*	Resultaat 2024 na belasting*	Netto Dividend, ontvangen in 2024 over 2023
2.1	Enexis NV	159.490		5.320.000	5.406.000	5.320.000	5.724.000	122.000**	11.158
2.2	CSV Amsterdam BV			84	84	64	64	-126	0
2.3	Brabant Water NV			699.235	699.235	618.615	618.615	9.213	0
2.4	Eindhoven Airport NV			133.626	133.626	30.187	30.187	19.193	1.431
2.5	BOM Holding BV	107.055		91.008	91.008	253.858	253.858	-541	0
2.6a	Ruimte voor Ruimte Beheer BV			734	734	261	261	57	0
2.6b	Ruimte voor Ruimte CV			26.337	26.337	5.968	5.968	2.587	0
2.7	Business Park Aviolanda BV	12.849		13.435	13.435	20.785	20.785	60	0
2.8	Nederlandse Waterschapsbank NV	50.000		2.058.000	2.058.000	82.677.000	82.677.000	58.100**	75
2.9	NV Bank voor Nederlandse Gemeenten	49.800		4.709.000	4.709.000	120.850.000	120.850.000	158.000**	86
2.10	ZEH NV			1.721.885	1.721.885	580.461	580.461	104.548	251
2.11	Pivotpark Holding BV	57.524		14.477	14.477	73.263	73.263	-3.115	0
2.12	Green Chemistry Campus BV			753	753	126	126	15	0
2.13	Groen Ontwikkelfonds Brabant BV			0	0	7.328	7.328	0	0
2.14	NV Monumenten Beheer Brabant	8.032		-/- 2.178	-/- 2.178	8.686	8.686	-/-2.756	0
2.15	Brabant Startup Fonds BV	15.250		0	0	22.188	22.188	0	0
2.16	BrabantRing BV	450		752	752	454	454	-425	0
2.17	Ontwikkelmaatschappij Gebiedsontwikkeling Fellenoord BV			n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	0

* De gepresenteerde cijfers zijn de resultaten uit de meest recente gepubliceerde (half)jaarcijfers.
** Halfjaarresultaat 2024

3. Stichtingen en verenigingen

Belang

	Naam	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar / inhoud)	Bestuurlijk belang	Aandeel
3.1	Interprovinciaal overleg IPO en BIJ12 (vereniging)	's-Gravenhage	Boelema*	Lid van het bestuur	10,89%
3.2	Huis van de Nederlandse Provincies (vereniging)	Brussel	Van Gruijthuijsen*	Lid van het bestuur	8,33%
3.3	Stichting Brabant C Fonds	Tilburg	Smeulders / Maes	Benoeming schorsing en ontslag leden RvT	100%
3.4	Stichting Beheer Museumkwartier	's-Hertogenbosch	Smeulders / Maes	Benoeming schorsing en ontslag leden RvT	100%
3.5	Stichting Leisure Ontwikkelfonds Brabant	Oisterwijk	Smeulders / Maes	lid van de raad van deelnemers	50%
3.6	Stichting COO BIC	Eindhoven	Smeulders / Van Gruijthuijsen	Lid van de raad van advies en lid raad van deelnemers	50%

* Eigenaarsrol en inhoudelijke rol zijn niet conflicterend.

Vermogensstructuur en resultaat

X €1000

	Naam	Lening	Garantstelling	Eigen vermogen per 01-01-2024*	Eigen vermogen per 31-12-2024*	Vreemd vermogen per 01-01-2024*	Vreemd vermogen per 31-12-2024*
3.1	Interprovinciaal overleg IPO en BIJ12 (vereniging)		120	9.393	9.393	38.269	38.269
3.2	Huis van de Nederlandse Provincies (vereniging)			620	620	197	197
3.3	Stichting Brabant C Fonds			419	419	9.405	9.405
3.4	Stichting Beheer Museumkwartier			100	100	639	639
3.5	Stichting Leisure Ontwikkelfonds Brabant			5.112	5.112	4	4
3.6	Stichting COO BIC			n.b.	n.b.	n.b.	n.b.

*De gepresenteerde cijfers zijn de resultaten uit de meest recente gepubliceerde (half)jaarcijfers.

4. Overige verbonden partijen

Belang

	Naam	Vestigingsplaats	Portefeuille (eigenaar / inhoud)	Bestuurlijk belang	Aandeel
4.1	Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen	's-Hertogenbosch	Van Gruijthuijsen / Roijackers	GS vormen Algemeen Bestuur, twee gedeputeerde vormen Dagelijks Bestuur	100%

Vermogensstructuur en resultaat

X €1000

	Naam	Lening	Garantstelling	Eigen vermogen per 01-01-2024*	Eigen vermogen per 31-12-2024*	Vreemd vermogen per 01-01-2024*	Vreemd vermogen per 31-12-2024*
4.1	Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen			90.189	90.189	32.131	32.131

De gepresenteerde cijfers zijn de resultaten uit de meest recente gepubliceerde (half)jaarcijfers

5. Investeringsfondsen voor Brabant

* Zie bijlagenbundel jaarrekening 2024 voor aanvullende fondsinformatie

	Fonds*	Fondsomvang ingebracht door provincie x €1 mln.	Looptijd t/m	Revolverendheid	Multiplier	Portefeuille
5.1	Innovatiefonds Brabant**	135	2037	Nominaal	≥ 3	Van Gruijthuijsen
5.2	Energiefonds Brabant**	60	2037	Nominaal	≥ 4	Maes
5.3	Brabant C fonds	36	2024	Beperkt	≥ 3	Maes
5.4	Groen Ontwikkelfonds voor Brabantse natuur	209,1	2027	Niet of nauwelijks	≥ 2	Roijackers
5.5	Leisure Ontwikkel fonds Brabant	5	2027	Beperkt (33-66%)	≥ 2	Maes
5.6	Brabant Startup Fonds	20	2033	50%	≥ 3	Van Gruijthuijsen

** Het beheer van het Innovatiefonds en het Energiefonds vindt plaats door verbonden partij BOM Holding BV

Paragraaf 7 Ontwikkelbedrijf en grondbeleid

Het Ontwikkelbedrijf

Het Ontwikkelbedrijf draagt bij aan de realisatie van verschillende provinciale beleidsdoelstellingen. Bij de projecten van het Ontwikkelbedrijf gaat het om het daadwerkelijk mogelijk maken van de beoogde (her)ontwikkeling. Om dit mogelijk te maken, heeft het Ontwikkelbedrijf verschillende instrumenten tot haar beschikking, waaronder de aankoop van grond of gebouwen, participatie in een project of deelneming en het verstrekken van een lening of garantstelling vanuit het investeringskrediet.

Het Ontwikkelbedrijf heeft de laatste jaren meer kennis en ervaring opgedaan in de samenwerking met lagere overheden en marktpartijen wanneer het gaat om projecten in het ruimtelijke fysieke domein. Zij weet waar de kennis en toegevoegde waarde van de (markt)partijen zit, wat de provinciale beleidsinzet is en op welke wijze deze kan worden verbonden met de doelen van andere partijen. Maar ook hoe een samenwerking daadwerkelijk tot stand kan worden gebracht om tot succesvolle invulling te komen van het project en bijbehorende ambitie. Met andere woorden: van procesmanagement tot dealmaking en realisatie.

De verkenningen en projecten waar het Ontwikkelbedrijf bij betrokken is, worden met de ontwikkelprogramma's in kwestie per definitie integraal aangevlogen. Belangrijke thema's waarin het Ontwikkelbedrijf actief is, zijn bijvoorbeeld campussen en werklocaties, erfgoed, energie, ondermijning en binnenstedelijke gebiedsontwikkeling. Het Ontwikkelbedrijf is ook inzetbaar voor nieuwe thema's, welke voortkomen uit het Bestuursakkoord 2023-2027en de uitwerking daarvan in de provinciale uitvoeringsagenda's. Daarmee heeft het Ontwikkelbedrijf een prominente rol gekregen als het gaat om het realiseren van de doelen uit het Bestuursakkoord en het versterken van de uitvoeringskracht.

Provinciaal grondbeleid

Met de inzet van het Provinciaal grondbeleid beoogt de provincie (tijdig) gronden (en gebouwen) beschikbaar te krijgen voor realisering van door haar beoogde doelen. Het bereiken van de maatschappelijke doelstelling staat hierbij voorop. Onze inzet is om tegen marktconforme prijzen deze doelen te bereiken. De wettelijke kaders en de mate van het bereiken van de doelstelling zijn hierin leidend. De provincie voert grondbeleid uit door publiekrechtelijk regulerend optreden en door zelf privaatrechtelijk te verwerven, ontwikkelen en verkopen van gronden of vastgoed. Waar nodig gebeurt dit ook anticiperend en via participaties zoals deelnemingen in externe ontwikkelmaatschappijen (zoals de Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte, Aviolanda en Pivot Park). De verschillende vormen kennen verschillende voor- en nadelen en risicoprofielen. Per situatie wordt de afweging gemaakt over de toe te passen vorm en uitvoeringswijze.

Resultaten van het Ontwikkelbedrijf

Het programma Majeure Projecten & Ontwikkelbedrijf (MPO) draagt als realisatieprogramma met grond, gebouw- en gebiedsontwikkeling bij aan alle maatschappelijke opgaven van Brabant. In het Meerjarenperspectief 1 juli 2024 verantwoordden wij aan Provinciale Staten de inzet van onze belangrijkste instrumenten: het investeringskrediet en de grondbanken. In bijlage 2 (Factsheets verkenningen en projecten) en bijlage 4 (factsheets grondbanken) hebben we op projectenniveau onze bijdrage in Brabant inzichtelijk gemaakt.

Daarnaast hebben we in 2024 een bijdrage geleverd aan het vergroten van de uitvoeringskracht van onze organisatie. Enerzijds verkennen we de mogelijkheden rondom het verruimen van het investeringskrediet. Parallel hieraan loopt het proces van de actualisatie van het Beheerstatuut.

Anderzijds onderzoeken we hoe we het instrument grond(banken) toekomstbestendig kunnen inrichten met specifieke aandacht voor meer grip op ruilgronden. We hebben hierbij oog voor de kaders in de Nota Grondbeleid (en actualiseren deze indien noodzakelijk).

De eerder omschreven ontwikkelingen rondom het versterken van de uitvoeringskracht (en de onderlinge samenhang) zijn in onderstaande infographic in beeld gebracht. De samenwerking in de uitvoering en de optimalisatie daarvan blijft ook voor 2025 aandacht vragen. De casussen worden steeds complexer en de oplossingen bestaan vaak uit een mix van instrumenten. Hierbij hebben meerdere programma's een deel van de puzzel in handen. Met name de doorontwikkeling van proces en/of projectregie vraagt hierbij onze aandacht.

Op operationeel vlak hebben we het volgende bereikt:

- Bij de erfgoedcomplexen springen met name de doorontwikkeling van de Dongencentrale en de verkoop van het moederhuis in Dongen eruit.
- Voor de stedelijke transformaties zijn, naast vervolgstappen binnen lopende verkenningen, nieuwe verkenningen met de betrokken gemeenten gestart. Daarnaast hebben we met de gemeente Breda stappen gezet in de planontwikkeling en de participatie met de omgeving voor 't Zoet in Breda. Bij Internationale KnoopXL Eindhoven lag in 2024 de focus op de inrichting van de (financiële) governance.
- Verder kunnen we terugblikken op diverse succesvolle financieringen van onder andere de Dongencentrale te Geertruidenberg, The Chocolate Factory (in Veghel), Aviolanda Body Hangar te Woensdrecht, Kasteel Gemert en de herfinanciering van het Monumentenfonds Brabant.
- Er zijn gronden aangekocht en verkenningen uitgevoerd voor (toekomstige) grondposities voor de strategische grondbank, natuurinclusieve landbouw, Natuurnetwerk Nederland, Natura 2000-gebieden, grondruilfonds de Peelvenen en de graasdierhouderijregeling.
- Daarnaast zijn een groot aantal overeenkomsten afgerond met agrariërs inzake de piekbelastersregeling.

Portefeuille Ontwikkelbedrijf

Financieel gezien ziet het boekwaardeverloop van de portefeuille over de ingezette instrumenten van het Ontwikkelbedrijf er als volgt uit.

Boekwaardeverloop Ontwikkelbedrijf

Instrument	Boekwaarde per		mutatie
	1-1-2024	31-12-2024	
Deelnemingen	9.008.160	9.008.160	0
Grond	66.865.102	70.107.958	3.242.856
Leningen/garantstellingen	81.990.836	89.048.534	7.057.698
Totaal	157.864.098	168.164.652	10.300.554

Grond

De mutaties binnen grond hebben met name te maken met de aankoop van gronden te Uden aan de Kastanjeweg-Oost voor € 3,3 miljoen.

Binnen de categorie gronden en opstallen is in onderstaande tabel aangegeven welke projecten er in exploitatie BIE (Bouwgrond In Exploitatie) zijn.

Project	Boekwaarde 1-12024	Vermeerdering	Vermindering	Boekwaarde 31-12-2024	Voorziening	nog te maken kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Resultaat nominaal	Resultaat contant waarde
Ruimte voor Ruimte:									
Aarle Rixtel, Opstal 6	553.846	10.376	515.159	49.063			49.063		
Esch, De Ruiting 2	464.690	158		464.848			464.848		
Cultuurhistorisch Erfgoed:									
Geertruidenberg, Dongecentrale	1.624.390	795.501	173.281	2.246.610			2.246.610		
Dongen, Moederhuis Franciscanessen	708.023	356.413	1.064.436	0			0		
Bedrijventerreinen									
Moerdijk, Logistiek Park Moerdijk	1.260.870	1.741.116	1.357.622	1.644.365		254.776	1.899.141		
Landgoed ontwikkeling									
Strijbeek, Markhoeve	1.684.561	104.762	113.476	1.675.847		179.030	1.854.877		
Totaal	**6.296.380**	**3.008.326**	**3.223.974**	**6.080.733**	**0**	**433.806**	**6.514.539**	**0**	**0**

Leningen

Er is voor € 10,2 miljoen aan nieuwe geldleningen verstrekt. Daarnaast is aan aflossing € 3,2 miljoen en aan rente € 2,2 miljoen ontvangen. De rente, is conform besluit, voor € 0,83 miljoen vrijgevallen naar algemene middelen, € 0,53 miljoen gestort in de algemene risicoreserve ten behoeve van de risicoafdekking van de geldleningen aan het Pivotpark en € 0,83 miljoen in de risicoreserve van het Ontwikkelbedrijf.

In onderstaande tabel is de lening portefeuille van het Ontwikkelbedrijf nader gespecificeerd.

Thema	Project	1-1-2024	verstrekking	aflossing	rente	31-12-2024
Cultuurhistorie	Oosterhout, Catharinadal	2.740.841	0	0	0	2.740.841
	Veghel, The Chocolate Factory	5.500.000	2.800.000	0	118.504	8.300.000
	Oisterwijk, KVL	1.222.792	0	26.020	30.570	1.196.772
	Oisterwijk, EKWC	4.502.282	0	0	40.632	4.502.282
	Brabant, herfinanciering Monumentenfonds	4.483.767	1.260.000	136.543	92.546	5.607.224
	Breda, Brouwhuis	953.292	0	68.500	24.737	884.792
	Kasteel Gemert	0	4.500.000	0	234.253	4.500.000
	Overloon, oorlogsmuseum	2.500.000	0	0	50.000	2.500.000
	Nuenen, Vincentre van Gogh	2.467.918	0	25.085	45.571	2.442.832
Economisch Vestigingsklimaat	Breda, Nieuwstraat	3.600.000	0	400.000	108.800	3.200.000
	Eindhoven, De kazerne Klein Paradijs	850.000	0	850.000	-12.750	0
	Oss, Slow Care St. Elzeneindhuis	1.658.448	0	103.927	36.771	1.554.521
	Tilburg, Kempentoren Spoorpark	273.750	0	18.250	2.738	255.500
	Geertruidenberg, Dongencentrale lening Boei	750.000	375.000	60.000	16.471	1.065.000
Ondermijning	Geertruidenberg, jachthaven Hermenzeil	1.500.000	0	0	0	1.500.000
Energie	Breda, Klaverspoor project windpark A16	9.304.737	0	572.089	204.552	8.732.648
Wonen	Eindhoven, Rezone buurtschap 't Veld	440.153	200.000	37.379	14.134	602.774
	Vlijmen, Butterfly effect	300.000	0	0	7.500	300.000
Kennis economie	's-Hertogenbosch, Spark Campus Lab XXL	1.225.000	0	0	0	1.225.000
	Oss, Pivot Park, hypothecaire lening	10.000.000	0	0	200.548	10.000.000
	Oss, Pivot Park, renteloze lening	2.500.000	0	0	0	2.500.000
	Oss, Pivot Park, gebouw Panther	10.025.817	0	614.631	332.581	9.411.186
Bedrijventerreinen	Woensdrecht, Aviolanda, gebouw P3	352.927	0	0	15.882	352.927
	Woensdrecht, Aviolanda, Hal 3	120.000	0	0	5.400	120.000
	Woensdrecht, Aviolanda	1.100.000	0	0	21.450	1.100.000
	Woensdrecht, Aviolanda Body Hangar	10.441.362	501.104	270.599	600.569	10.671.868
	Woensdrecht, Aviolanda gebouw Pionier	0	604.616	0	4.616	604.616
	Nuenen, herpr.bedrijventerrein stedelijk gebied Eindhoven	2.093.000	0	0	0	2.093.000
Glastuinbouw	Deurne, cessie vordering CV Glastuinbouw N. Prinsenland	1.084.752	0	0	0	1.084.752
Totaal		81.990.837	10.240.720	3.183.023	2.196.073	89.048.534

Investeringskrediet en risicoreserve Ontwikkelbedrijf

Investeringskrediet

De resterende ruimte in het investeringskrediet van het Ontwikkelbedrijf bedraagt ultimo 2024 € 54 miljoen. Deze is bepaald op basis van alle voorzienbare informatie en verwachtingen naar de toekomst toe per 31 december 2024. Bij de bepaling van de resterende ruimte is rekening gehouden met de geraamde toekomstige inkomsten en uitgaven van alle projecten en zijn de afgegeven garantstellingen volledig meegenomen.

De inzet van het investeringskrediet van het Ontwikkelbedrijf om provinciale doelen uit het bestuursakkoord mogelijk te maken is evident een succes. De omvang van het krediet inclusief de risicoreserveringen voor nieuwe projecten.

Reserves en voorzieningen

In onderstaande tabel zijn een specificatie opgenomen van de risicoreserveringen en voorzieningen voor de projecten van het Ontwikkelbedrijf.

Risicoreserve Ontwikkelbedrijf

Programmabegroting	Thema		Saldo 01-01-2024	Mutatie 2024	Saldo 31-12-2024
02 Ruimte	Bedrijventerreinen	deelneming: kapitaalinbreng	9.008.160		9.008.160
	Glastuinbouw	projecten	3.541.995	2.913.737	6.455.732
	Grote Erfgoedcomplexen	projecten	534.000	428.000	962.000
		geldleningen	5.990.449	-28.500	5.961.949
	Kenniseconomie	projecten	110.000		110.000
	Werklocaties	geldlening	2.500.000		2.500.000
		projecten	273.091	80.360	353.451
	Stedelijke transformatie	projecten		840.000	840.000
	Ondermijning	projecten	1.500.000		1.500.000
	Cultuur	projecten	300.000	-300.000	
		geldleningen	684.701		684.701
	Economisch Vestigingsklimaat	geldlening	1.225.000	-1.225.000	
	Energie	geldlening		794.388	794.388
	Wonen	geldlening	141.403	59.017	200.420
	Landgoedontwikkeling	projecten	283.878	-104.847	179.030
	Grondbank de Peelvenen	projecten	800.000		800.000
Subtotaal afgedekt			26.892.677	3.457.155	30.349.831
Subtotaal resterende ruimte voor risicoafdekking			16.860.095	-756.613	16.103.482
Totaal			43.752.772	2.700.541	46.453.313

Voorzieningen Ontwikkelbedrijf

Programmabegroting	Thema		Saldo 01-01-2024	Mutatie 2024	Saldo 31-12-2024
02 Ruimte	Glastuinbouw	projecten	18.935.298	-1.298.532	17.636.766
	Ondermijning	geldlening	1.350.000		1.350.000
	Grote Erfgoedcomplexen	geldlening	2.740.841		2.740.841
	Economisch vestigingsklimaat	geldlening	850.000	375.000	1.225.000
	Stedelijke transformatie	projecten	8.410.000	657.500	9.067.500
Totaal			32.286.139	-266.032	32.020.107

Egalisatiereserve Ontwikkelbedrijf

Programmabegroting	Thema		Saldo 01-01-2024	Mutatie 2024	Saldo 31-12-2024
02 Ruimte	Diverse	projecten	326.499	109.590	436.089
Totaal			326.499	109.590	436.089

Reserve Verkenningen Ontwikkelbedrijf

Programmabegroting	Thema		Saldo 01-01-2024	Mutatie 2024	Saldo 31-12-2024
02 Ruimte	Stedelijke transformatie	project risico's	819.717	-664.744	154.973
	Verkenningen	projecten	3.802.108	-307.260	3.494.848
Totaal			4.621.826	-972.004	3.649.822

De risicoreserveringen en voorzieningen voor de projecten worden afgedekt door de Risicoreserve van het Ontwikkelbedrijf. Per 31-12-2024 bedraagt het totale saldo hiervan€ 62,4 miljoen. Dit is onderverdeeld in een risicoreservering van € 30,4 miljoen en een voorziening van € 32,0 miljoen. Beide voor de bestaande lopende projecten. Daarnaast resteert er een vrije ruimte van € 16,1 miljoen, ten behoeve van toekomstige risico's op bestaande en nieuwe projecten van het Ontwikkelbedrijf. Naast bovengenoemde reserveringen en voorzieningen heeft het Ontwikkelbedrijf een reserve Verkenningen, waaruit plankosten en bovenmatige risico's voor stedelijke transformatieprojecten en verkenningen worden afgedekt die niet via een (grond-) exploitatie kunnen worden terugverdiend. In 2024 zijn de kosten voor verkenningen van de stedelijke transformatie projecten, zoals Eindhoven Internationale knoop XL, Helmond centrumzone, CSM-terrein te Breda en huur werkplaats de Gruyter is per saldo € 1 miljoen, ten

laste van deze reserve gebracht. Het saldo van deze Verkenningenreserve bedraagt ultimo 2024 € 3,6 miljoen.

Alle kosten en baten van projecten, die conform de BBV niet mogen worden geactiveerd, worden verantwoord via de egalisatiereserve van het Ontwikkelbedrijf, waardoor dit in de jaarrekening geen budgettaire effecten heeft. In 2024 is het exploitatieresultaat € 0,01 miljoen positief. Dit positieve resultaat is gestort in deze reserve.

Weerstandsvermogen

In deze berekeningssystematiek wordt uitgegaan van de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandsvermogen: de weerstandsratio.

In deze berekening houden we vast aan de concern breed gedragen systematiek van het werken met een weerstandsratio binnen een bandbreedte van 0,75 en 1,25. We gaan alleen niet enkel de risicoreserveringen, maar ook de voorzieningen, inclusief een deel van de vrije ruimte van de risicoreserve, opnemen in de bepaling van de weerstandsratio van het Ontwikkelbedrijf.

In de berekening van de weerstandsratio nemen we daarom het volgende mee:

- Risicoreserveringen van de projecten binnen de risicoreserve van het Ontwikkelbedrijf;
- Voorzieningen van de projecten;
- De vrije ruimte van de risicoreserve;
- Een deel van de vrije ruimte van het investeringskrediet, ter hoogte van 20% van het resterend investeringskrediet van het Ontwikkelbedrijf. Het percentage van 20% betreft een verwachting van de omvang van de, voornamelijk nacalculatorische risico's, die af te dekken zijn door het Ontwikkelbedrijf.

De weerstandratio wordt dan met de volgende formule bepaald:

$$\frac{\text{risicoreserveringen projecten +/+ voorzieningen +/+ vrije ruimte risicoreserve}}{\text{risicoreserveringen projecten +/+ voorzieningen +/+ 20\% van het vrije investeringskrediet}}$$

Het benodigde weerstandsvermogen is bepaald op basis van alle voorzienbare informatie en verwachtingen per 31 december 2024. Op basis van deze berekeningssystematiek komt de ratio uit op 1,07 % (per 31-12-2024) en is voldoende om risico's binnen het Ontwikkelbedrijf op te vangen. De ratio valt binnen de vastgestelde bandbreedte van 0,75% - 1,25% van de weerstandsratio.

Grondbanken en stimuleringsregelingen

Woningbouwstimuleringsmaatregelen

Een specifiek taak voor het ontwikkelbedrijf is het uitvoeren van de stimuleringsmaatregelen woningbouw die in 2009 zijn vastgesteld. Op de resterende nog lopende maatregel Startersleningen is in 2024 € 0,5 miljoen afgelost. Ultimo 2024 is het saldo van de uitstaande leningen bij SVN € 3,3 miljoen.

Natuurnetwerk Brabant (NNN)

Conform de doelstellingen zoals opgenomen in beleidskader natuur 2023 wordt t/m 2027 in totaal circa 15.000 ha natuurnetwerk en 1.325 ha Ecologische Verbindingszones gerealiseerd.

Hiertoe zijn in 2024 158 ha NNN (ruil-)gronden gekocht en 223 ha verkocht. Dat betrof de Westelijke Langstraat, De Peelvenen, Kempenland-West, Groote Heide-Leenderbos door de provincie, daarbuiten door het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB), in samenspraak met de Manifestpartners en overige partijen. Ultimo 2024 omvat de voorraad van NNB gronden een boekwaarde voor gronden en opstallen van € 88,1 miljoen.

Natuurinclusieve Landbouw

De provincie biedt mogelijkheden aan veehouders die willen omschakelen van reguliere naar een natuur inclusieve bedrijfsvoering. Daarnaast biedt de provincie mogelijkheden voor een aanvullend areaal aan landbouwgrond onder voorwaarde dat deze natuur inclusief wordt beheerd en in erfpacht uitgegeven (sale- en lease back constructie).

In 2024 is voor deze regeling er 86 ha grond gekocht met een boekwaarde ultimo 2024 van € 12 miljoen.

Grondbank de Kempen en de Pielis

De doelstelling van grondbank de Kempen is het opzetten en uitvoeren van projecten, die private investeringen koppelen aan het verbeteren van de kwaliteit van de Kempen (ecologische- en ruimtelijke kwaliteit, leefbaarheid en culturele identiteit). Ondernemers en gemeenten staan hiervoor via de Stichting Kempenland aan de lat. De provincie heeft in 2020 dit ondersteunt door via een revolverend investeringskrediet van maximaal € 13,9 miljoen gronden en opstallen te kopen en te verkopen. Ultimo 2024 is de boekwaarde van deze grondbank € 2,4 miljoen en de risicoreserve bedraagt € 0,75 miljoen.

De Agrarische Natuurvereniging de Pielis beheert een natuurzone van circa 25 ha langs de Goorloop in de Pielis. De provincie en het Waterschap zijn eigenaar van de grond. Het beheer is vastgelegd via een erfpachtovereenkomst voor de periode van 28 jaar. De kosten van beheer en de ontginning worden gedekt uit de reserve Grondbank de Pielis. Ultimo 2024 is de boekwaarde van de gronden € 1 miljoen en een reserve van € 0,4 miljoen.

Grondbank Graasdierhouderijen

De provincie Noord-Brabant ondersteunt landbouwbedrijven rond de Natura 2000-gebieden, Natte

Natuurparels en in de beekdalen die willen extensiveren. Grondeigenaren kunnen hun grond aan de provincie verkopen en tegen een aantrekkelijke prijs terug pachten. Voorwaarde is dat ze de grond alleen als grasland gebruiken. De (erf)pachtperiode is 26 jaar. Aanleiding is de noodzaak de kwaliteit van water en natuur te verbeteren in en rondom Natura 2000-gebieden, Natte Natuurparels en in de beekdalen. Dat vraagt om extensieve landbouw. Met extra geld wil de provincie er samen met partners voor zorgen dat steeds meer agrarisch ondernemers produceren in harmonie met milieu, natuur en landschap.

In 2024 is voor deze grondbank 8 ha grond gekocht met een boekwaarde ultimo 2024 van € 0,6 miljoen.

Grondbank De Peelvenen

Met het grondruilfonds Peelvenen zet de provincie Noord-Brabant een concrete stap naar een vitaal en toekomstbestendig landelijk gebied. Het is een instrument om in het gebied de opgaven voor klimaat, water en natuur gepaard te laten gaan met de transitie van de landbouw. Gedeputeerde Staten hebben besloten om het grondruilfonds als pilot in gebruik te nemen in het gebied Peelvenen.

Met het grondruilfonds kan grond gekocht of geruild worden van agrariërs die willen stoppen of verplaatsen. Deze kan vervolgens, vaak via kavelruil, aangeboden worden aan anderen die

invulling willen geven aan de ambities in het gebied. Denk aan agrariërs die willen extensiveren of natuurinclusief willen worden. Maar ook aan agrariërs die hun huidige bedrijfsvoering willen voortzetten op kavels verder van een natuurgebied

In 2024 is voor deze grondbank 4 ha grond gekocht met een boekwaarde ultimo 2024 van € 0,4 miljoen.

Strategische grondbank

PS hebben in 2022 een besluit (PS15/22A) om uit de immunisatieportefeuille een investering te doen van € 42,5 mln. in een strategische provinciale grondbank. In deze grondbank wordt een grondvoorraad opgebouwd die ten dienste staat van alle provinciale opgaven en die zowel maatschappelijk als financieel rendement zal genereren.

Het Ontwikkelbedrijf heeft in 2024 verkennende activiteiten uitgevoerd en deze hebben geleid tot aankooptransacties van totaal 7 ha voor een bedrag van € 0,8 mln.. Ultimo 2024 is de boekwaarde van deze grondbank € 1,1 mln..

Opkoopregeling piekbelasters

We hebben van de 8 gesloten overeenkomsten in 2022 6 in 2024 1 afgerond en zal de laatste in het 1e kwartaal van 2025 zijn afgerond, waardoor de stikstofdruk op de natura 2000 gebieden wordt verlaagd.

Infrastructuur

In onder andere het meerjaren-investeringsprogramma Kwaliteit (Onderhoud) Provinciale Infrastructuur wordt aangegeven welke infrastructurele projecten er zullen worden uitgevoerd. Ten behoeve van deze doelstelling zijn in 2024 27 ha gekocht en 38 ha verkocht. De verkoop heeft met name betrekking op gronden die voor bestaande wegvakken niet meer bruikbaar zijn.

Beheer van de grondportefeuille

In 2024 is circa 1.900 ha verpacht c.q. in gebruik gegeven. Dit betreft gronden die in beheer zijn in het kader van Infraprojecten, Grondbank de Kempen en Pielis, NNN (het GOB), Natura 2000, natuurinclusieve landbouw en het Ontwikkelbedrijf. Daarnaast zijn 47 opstallen beheerd.

Verdere toelichting

Meer uitgebreide toelichting over bovenstaande onderwerpen is verder te vinden in:

- Bijlage deelnemingen (o.a. Pivotpark, ORR, BPA, GOB)
- Betreffende programma's in de jaarstukken:
  - Programma Ruimte en Wonen: Ruimtelijke ontwikkeling (RvR).
  - Programma Natuur en Milieu: GOB (Groen Ontwikkelfonds Brabant).
  - Programma Economie, Kennis en Talentenontwikkeling: Economisch programma (bedrijventerreinen/campussen).
  - Programma Basisinfrastructuur Mobiliteit: Infrastructuur/Provinciale wegen.
  - Programma Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed: Erfgoed.

Paragraaf 8 Openbaarheidsparagraaf Woo

De provincie Noord-Brabant wil een transparante en open overheid zijn voor haar inwoners. In deze paragraaf legt de provincie op hoofdlijnen een beschrijvende verantwoording af over de uitgevoerde activiteiten met betrekking tot de drie pijlers van de Woo: passieve openbaarmaking, (verbetering van) de informatiehuishouding en actieve openbaarmaking.

Passieve openbaarmaking

Passieve openbaarmaking gaat over openbaarmaking op verzoek van het publiek (burgers, journalisten, bedrijven, belangengroeperingen). Ten opzichte van 2023 zijn in 2024 dertien Woo-verzoeken meer ingediend (totaal 104 verzoeken). Om een Woo-verzoek zorgvuldig, snel en naar tevredenheid van de indiener af te handelen is het volgende opgepakt:

- Bij de afhandeling van het verzoek is de inzet geweest om bij onduidelijkheden in contact te treden met de indiener en om te onderzoeken op welke wijze het informatieverzoek kan worden afgehandeld. Een Woo-verzoek kan ook informeel afgehandeld worden. In 2024 zijn 21 verzoeken informeel afgehandeld.
- Medewerkers zijn opgeleid om de anonimiseringstool in te zetten bij lakwerkzaamheden, met als doel de doorlooptijd van de afhandeling van een Woo-verzoek te versnellen;
- In 2024 is verder gewerkt aan het verbreden en verdiepen van het kennisniveau van medewerkers over de Woo. Provinciemedewerkers vanuit vrijwel alle programma's hebben een Woo- training gevolgd;
- Aan de hand van de adviezen van de Regeringscommissaris Informatiehuishouding en het Adviescollege Openbaarheid en Informatiehuishouding is een start gemaakt met een onderzoek naar de opties om het Woo-proces anders te organiseren.

Verplichte actieve openbaarmaking

De Woo schrijft voor dat bepaalde informatiecategorieën (17 in totaal) de komende jaren verplicht openbaar gemaakt moeten worden. Voor de provincie Noord-Brabant gaat het om 13 categorieën.

Volgens de landelijke implementatiestrategie is per categorie een werkdefinitie vastgesteld op basis van consultatierondes. De verplichting tot openbaarmaking gebeurt gefaseerd en de eerste categorieën zijn verplicht gesteld op 1 november 2024. De provincie heeft in lijn met deze verplichting de organisatie- en bereikbaarheidsgegevens ontsloten voor het publiek via de landelijke Woo-index.

Hoewel nog niet bij Koninklijk Besluit vastgesteld is de verwachting dat een deel van de informatiecategorieën in 2025 openbaar moet worden gemaakt. Om hieraan te kunnen voldoen is in 2024 gestart met het bepalen van de impact voor de provincie van het openbaar maken van de verschillende categorieën.

In onderstaande tabel is per categorie aangegeven wat daarvan op dit moment al openbaar wordt gemaakt door de provincie, waar dat te vinden is en wat de status is van het landelijke implementatietraject.

Nr	Informatiecategorie	Waar te vinden	Wanneer Openbaar
1	Wetten en algemeen verbindende voorschriften	Worden al openbaar gemaakt op overheid.nl. PNB hoeft hier niets nieuws voor te doen	Nvt
2	Overige besluiten van algemene strekking	Worden al openbaar gemaakt op overheid.nl. PNB hoeft hier niets nieuws voor te doen	Nvt

Nr	Informatiecategorie	Waar te vinden	Wanneer Openbaar
3	Ontwerpen van wet- en regelgeving met adviesaanvraag	Nog niet openbaar	2e helft 2025
4	Organisatie en werkwijze	Link vanuit Woo-index naar Brabant.nl	Openbaar per 1-11-2024
5	Bereikbaarheidsgegevens	Link vanuit Woo-index naar Brabant.nl	Openbaar per 1-11-2024
6	Bij vertegenwoordigende organen ingekomen stukken	noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl	Q1 2026
7	*Vergaderstukken Staten-Generaal*	*Niet van toepassing voor provincie*	*Nvt*
8	Vergaderstukken decentrale overheden (PS)	Link vanuit Woo-index naar noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl	2e helft 2025
9	Agenda's en besluitenlijsten bestuurscolleges (GS)	Link vanuit Woo-index naar openbare besluitenlijst Brabant.nl.	2e helft 2025
10	Adviezen (hangt samen met categorie 3)	Nog niet Openbaar	2e helft 2025
11	Convenanten	Verschillende convenanten zijn vindbaar op brabant.nl	Q1 2026
12	Jaarplannen en jaarverslagen	Link vanuit Woo-index naar begroting en verantwoording op Brabant.nl	2e helft 2025
13	Subsidieverplichtingen anders dan met beschikking	PNB hoeft hier niets voor te doen. Heeft betrekking op het ministerie van Buitenlandse Zaken	Nvt
14	Woo-verzoeken en -besluiten	Woo-besluiten genomen na 1 oktober 2024 worden gepubliceerd op open.brabant.nl	Openbaar per 9 december 2024 (verplichting Q1 2026)
15	Onderzoeksrapporten	-	Q1 2026
16	Beschikkingen	Link vanuit Woo-index naar register met vastgestelde subsidies en bijdragen op Brabant.nl	2e helft 2026
17	Klachtoordelen	Link vanuit Woo-index naar het jaarverslag van de hoor- en adviescommissie voor bezwaarschriften en klachten	Q1 2026

In 2024 is gewerkt aan het implementeren van een eigen publicatieplatform (open.brabant.nl). Hierop kunnen documenten die onder de reikwijdte van de actieve openbaarmaking vallen, worden gepubliceerd. Dit platform was begin december operationeel en vanaf dat moment bereikbaar voor de burger. Het platform is gekoppeld aan de Woo-index. Alle Woo-besluiten na 1 oktober 2024 worden op dit platform gepubliceerd. De provincie maakt nu via de volgende platformen informatie openbaar: brabant.nl, open.brabant.nl en noordbrabant.bestuurlijkeinformatie.nl.

Inspanningsverplichting

Naast de verplichte categorieën is de overheid op grond van artikel 3.1 van de Woo verplicht om zich in te spannen om zoveel mogelijk informatie actief openbaar te maken mits deze openbaarmaking een redelijk belang dient en dit zonder onevenredige inspanning of kosten redelijkerwijs mogelijk is. De provincie heeft zich in 2024 ingespannen om meer openbaar te maken dan alleen de verplichte categorieën. Dat is zichtbaar in de hoeveelheid informatie die vanuit de verschillende programma's via brabant.nl en andere portalen beschikbaar wordt gemaakt voor het publiek. Onder leiding van het ministerie van Binnenlandse Zaken is een start

gemaakt met het bepalen van de kaders en de concrete invulling van artikel 3.1 Woo. De provincie heeft actief aansluiting gezocht bij de initiatieven vanuit BZK.

Verbetering van de informatiehuishouding (zorgplicht Woo en Archiefwet)

In 2024 is het project Impuls aan informatiebeheer beëindigd, en is aandacht gegeven aan het structureel inbedden van informatiebeheer in de lijnorganisatie. Informatiebeheer is zeer actief betrokken geweest bij de migratie van de G-schijf.

Paragraaf 9 Europese programma's

Inleiding

Mede door inzet van de Europese middelen gaan we onze provinciale doelstellingen realiseren. De Europese subsidies zijn, met haar multiplierеffect, zeer belangrijke impulsgelden voor de provincie Noord-Brabant en een katalysator bij het stimuleren van vooral het bedrijfsleven en Triple Helix partners om te innoveren en innovatiekracht te verbinden met de huidige actuele maatschappelijke opgaven waar we voor staan.

In 2021 is het nieuwe Meerjarig Financiële Kader (2021-2027) gestart van de Europese Unie, met een nieuwe verdeling voor Europese fondsen zoals het:

- EFRO-programma 2021-2027 voor Zuid-Nederland – OPZuid
- Europese Gemeenschappelijke Landbouwbeleid met de Nederlandse invulling het Nationaal Strategisch Plan - GLB/NSP
- Europese subsidieregeling voor grensoverschrijdende ruimtelijke en regionale ontwikkeling – Interreg
- Recovery Assistance for Cohesion and the Territories of Europe - REACT-EU
- Just Transition Fund - JTF
- Recovery and Resilience Facility- RRF

Naast de programma's waar we deelnemen in de governance kijken we ook kritisch naar andere Europese programma's die aansluiten bij de provinciale doelstellingen. Als provincie hebben wij de verantwoordelijkheid van beheerautoriteit (voorheen: managementautoriteit) van landsdeel Zuid Nederland (provincies Limburg-Noord -Brabant en Zeeland) gekregen na afspraken met het ministerie van Economische Zaken in het kader van de partnerschapsovereenkomst.

Om maximaal te profiteren van deze Europese subsidiefondsen is het noodzakelijk de benodigde provinciale cofinancieringsmiddelen tijdig beschikbaar te hebben en de uitvoeringskosten te dekken voor deze programmaperiode. In 2020 is door GS besloten dat de benodigde provinciale cofinancieringsmiddelen gedekt moeten worden vanuit de bestaande programmabudgetten.

De motivatie is dat deze EU middelen bijdragen aan het behalen van onze provinciale doelstellingen en door inzet van onze cofinancieringsmiddelen er extra middelen voor de doelstellingen beschikbaar komen (multiplierеffect).

De cofinanciering tot en met 2024 is toegevoegd aan de reserve Europese Programma's 2022-2027 voor Europese fondsen van in totaal € 49,3 mln.

De cofinanciering van 2025 tot en met 2027 (einde van de huidige programmaperiode) volgt vanuit de perspectiefnota 2026 en de Burap-I 2025.

Wat hebben we bereikt?

- Met de vorige programmaperiode 2014-2020 ligt de focus op het adequaat afronden van de EU-subsidieprogramma's.
- Met de huidige programmaperiode (2021-2027) zetten we wederom in op de nieuwe kansen die Europa ons biedt en vervullen we een proactieve rol bij de voorbereidingen, vormgeving en uitvoering hiervan.
- Inmiddels zijn de voorbereidingen voor de nieuwe programmaperiode 2028-2034 reeds opgestart op nationaal niveau en neemt Brabant hier actief deel aan om te zorgen dat

ook dan weer provinciale beleidsdoelen en Europese subsidiefondsen zoveel mogelijk met elkaar matchen. Deze voorbereidingen zullen verder gaan in 2025.

1. Inzet op extra middelen uit de Europese Unie inzake:
- Corona herstel – REACT- EU (in afrondingsfase, géén nieuwe openstellingen meer vanaf 2024)
- Green Deal - Just Transition Fonds (JTF)

2. Europese programma's 2021-2027:
- Majeure Europese programma's: OPZuid, GLB, Interreg VI A
- Provinciale cofinanciering Europese programma's 2021-2027

3. Afronden Europese programma's 2014-2020:
- Majeure programma's: OPZuid, POP3, Interreg V
- Bancaire instrumenten
- Beleidsinstrumenten

Wat hebben we gedaan?

1. Europese Programma's 2021-2027

OPZuid, Interreg VI-A, GLB-NSP en JTF:

- OPZuid

Het OPZuid bestaat uit twee doelstellingen: een "groener Europa" en een "slimmer Europa". Bedrijven en organisaties kunnen subsidie aanvragen voor innovatieve projecten (TRL[1] 6-9) die bijdragen aan één van de twee voornoemde doelstellingen. Daarvoor moeten de projecten gericht zijn op een versnelling van één of meer van de vijf vastgestelde transities (zoals opgesteld vanuit de RIS3) en ten goede komen aan het programmagebied van Zuid-NL, te weten de provincies Brabant, Limburg en Zeeland.

De transities zijn:

- Gezondheid
- Landbouw en voeding
- Grondstoffen
- Energie
- Klimaat

De EU stelt middelen beschikbaar op voorwaarde dat ook Rijk, provincies en bedrijfsleven meebetalen.

- INTERREG VI-A

De Interreg A-programma's zetten in op grensvervaging en bevordering van samenwerking tussen regionale gebieden in verschillende landen. Binnen de nieuwe Interreg A - programma's 2021-2027 waarin Brabant deelneemt kunnen grensoverschrijdende projecten met onze Duitse en Vlaamse partners worden ingediend op het gebied van gezondheid, landbouw en voeding, grondstoffen, energie, klimaat, duurzaam toerisme en arbeidsmarkt en onderwijs. Onze

[1] TRL staat voor Technology readiness levels. De TRL's geven de mate van ontwikkeling van een technologie aan, waarbij TRL 1 staat voor technologie aan het begin van de ontwikkeling en TRL 9 voor technologie die technisch en commercieel gereed is. Er zijn 4 fasen en 9 Technology Readiness Levels.

projectadviseurs in Duitsland en Vlaanderen zullen net als in de vorige programmaperiode samen met de beleidsinhoudelijke medewerkers het veld in beweging brengen zodat er goede grensoverschrijdende projectaanvragen worden ingediend die een wezenlijke bijdragen leveren aan de realisatie van onze beleidsdoelstellingen.

- Gemeenschappelijk Landbouwbeleid – Nationaal Strategisch Plan (GLB 23-27)

In 2023 is het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB23-27) van start gegaan. EU-lidstaten hebben elk een nationaal strategisch plan opgesteld om de uit het Europees Landbouwgarantiefonds (ELGF) en het Europese Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (ELFPO) gefinancierde steun van de Unie te implementeren en de specifieke beleidsdoelstellingen te verwezenlijken. Het GLB-NSP beslaat de periode van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2027.

De drie hoofddoelen van het GLB:

- Slimme, veerkrachtige landbouw
- Milieu, biodiversiteit en klimaat
- Brede plattelandsontwikkeling

In het NSP ligt de nadruk op toekomstbestendig boeren en het belonen van duurzaamheid. De omvangrijke Rijksregelingen voor de hectarepremie en ecoregeling voor boeren zijn van start gegaan. Van de provinciale regelingen is in 2023 ANLb gestart en de voorbereiding van LEADER. Het subsidiebudget voor Noord-Brabant aan provinciale regelingen beslaat rond de € 90 mln., waarvan ongeveer € 60 mln. Europese middelen en ongeveer € 30 mln. aan provinciale middelen voor de gehele programmaperiode. Jaarlijks dekken provincie en Brabantse waterschappen rond de € 6 mln. aan cofinancieringsmiddelen die nodig zijn om de € 12 mln. Europese middelen te kunnen inzetten. Dit is van toepassing op elk begrotingsjaar.

Er is een goede match tussen enerzijds de doelen uit het Brabantse bestuursakkoord, de daarmee samenhangende doelen van de Brabantse begrotingsprogramma's Landbouw & Voedsel, Natuur en Milieu en Water en Bodem en de doelen van Europa, zodat het Europese GLB programma een goede bijdrage kan leveren aan het realiseren van deze provinciale doelen.

- Just Transition Fund - JTF

Doel van het Europese Just Transition Fund is om de sociale en economische gevolgen van de klimaattransitie in kwetsbare regio's op te vangen. Het COROP)[2]gebied West-Noord-Brabant is als één van de zes JTF-gebieden in Nederland aangewezen. Er is een bedrag van € 58,5 mln. aan Europese subsidie toegewezen aan dit gebied.
Het Rijk (ministerie van SZW) treedt op als beheerautoriteit voor het JTF. De uitvoering voor Noord-Brabant, Zeeland en Limburg is belegd bij Stimulus programmamanagement.

[2] COROP = Een cluster van één of meer aangrenzende gemeenten in dezelfde provincie, ontworpen voor regionaal onderzoek.

Het JTF kent drie thematische sporen waarbinnen subsidie aangevraagd kan worden:

- Spoor 1 Innovatie: vernieuwing en versterking van de regionale economie met focus op biobased waardeketens en circulaire chemie en materialen.
- Spoor 2 Infrastructuur: investeringen in technologie, energiesystemen en infrastructuur voor een groene industrie en chemie.
- Spoor 3 Arbeidsmarkt: bijscholing, omscholing en aantrekken van talent in het licht van de energie- en grondstoffentransitie.

Projecten binnen spoor 1 en 2 moeten directe impact hebben op het kerngebied, dat bestaat uit het aaneengesloten gebied van de gemeenten Geertruidenberg, Drimmelen, Moerdijk, Steenbergen en Bergen op Zoom. Spoor 3 heeft de gehele COROP-gebied West-Noord-Brabant als werkingsgebied.

Het JTF West-Noord-Brabant is in 2024 twee keer opengesteld. De laatste openstelling is per 15 december 2024 opengesteld en staat open tot 28 mei 2025. Per eind 2024 was er al ruim € 38 mln. beschikt aan projecten en hebben projecten € 16 mln. aan JTF-subsidie aangevraagd.

MKB-plusfaciliteit

De provincie heeft in augustus 2018 de (aandelenkant van de) mkb-plusfaciliteit opgezet om snelgroeiende en innovatieve mkb ondernemingen in Brabant te kunnen voorzien van durfkapitaal via het Europees Investeringsfonds. Sinds januari 2020 stellen de provincie en Invest-NL voor de leningenkant van de mkb-plusfaciliteit teder € 30 mln. beschikbaar. De aandelen- en leningenkant van de mkb-plusfaciliteit hebben in principe een looptijd van respectievelijk 20 en 17 jaar. Tot op heden heeft de provincie drie co-investeringen gerealiseerd (twee in 2020 en één in 2022).

Uitvoeringskosten

Onze bijdrage voor de uitvoering van de programmaperiode 2021-2027, door o.a. Stimulus, Interreg-secretariaten en RVO, is o.a. bijgesteld door indexatie, naar een begroting van gemiddeld

€ 3,18 mln. per jaar.

2. Afronden Europese Programma's 2014-2020
    - OPZUID en Interreg V

In 2021 hebben de laatste openstellingen binnen het OPZuid en Interreg programma plaatsgevonden. Het beschikbare EFRO–budget voor het OPZuid en het Interreg V programma is inmiddels volledig beschikt. De definitieve einddatum van de projecten uit deze programmaperiode liep tot eind 2023. De lopende projecten zijn voor die tijd afgewikkeld. In 2024 zijn de laatste betaalaanvragen en eindafrekeningen voor het OPZuid en Interreg opgesteld. In het eerste kwartaal van 2025 worden de eindafrekeningen van OPZuid en Interreg van de programmaperiode 2014 - 2021 bij de EC ingediend.

    - POP3+

In 2022 hebben de laatste openstellingen vanuit de transitieperiode (POP3+) van het POP3 naar het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid plaatsgevonden. Voor de periode 2021 en 2022 is hiervoor een ELFPO-bijdrage van +/- € 17 mln. naar voren gehaald. Voor de transitieperiode zijn de volgende focus doelen genoemd: klimaatdoelen, kringlooplandbouw en

biodiversiteitsherstel. Zowel de landbouw transitie als de opgaven voor natuur, bodem en water zijn aan de orde. In 2023 zijn hiervoor de laatste subsidies verleend, de laatste betalingen worden uiterlijk in maart 2025 gedaan. Het POP3 programma zal eind 2025 geheel worden afgerond.

- Monitoring Europese programma's

Twee keer per jaar monitort Stimulus Programmamanagement van de provincie Noord-Brabant - in samenwerking met European Regional Affairs Consultants (ERAC) - de verlening van Europese subsidies aan projecten met begunstigden die zijn gevestigd in Zuid-Nederland. Deze gegevens worden ieder half jaar geactualiseerd en laten zien aan hoeveel Brabantse projecten vanaf het begin van de vorige programmaperiode 2014-2020 tot heden Europese subsidie is toegekend.

Voor de meest actuele rapportage van de huidige programmaperiode 2021-2027 zie de rapportage met peildatum 1 januari 2025 (EU-subsidiemonitor 2021-2027).

Wat heeft het gekost?

- Reserve Europese Programma's 2022-2027

Betreft provinciale cofinanciering Europese Programma's voor Europese programma-periode 2021-2027:
In het nieuwe programma is er gekozen om de cofinanciering te dekken uit de beschikbaar gestelde middelen per programma. De motivatie is dat de Europese middelen bijdragen aan onze eigen doelstellingen en door inzet van onze cofinancieringsmiddelen er extra middelen voor de doelstellingen beschikbaar komen (multiplierеffect).
Vanuit alle betrokken beleidsprogramma's is de benodigde provinciale cofinanciering voor de Europese programma's (OPZuid, Interreg VI-A, JTF en GLB 23-27) tot en met 2024 toegevoegd aan de reserve Europese Programma's 2022-2027.

De totaal benodigde cofinanciering tot het einde van de programmaperiode zal naar verwachting een bedrag van € 52,3 mln. zijn.
Tot en met 2024 is er vanuit de beleidsprogramma's € 49,34 mln. toegevoegd aan de reserve voor de benodigde cofinanciering. Met de Perspectiefnota 2026 ligt een voorstel voor om het tekort aan cofinanciering voor het GLB 23-27 van € 1,52 mln. (voor) te financieren uit de Reserve Europese Programma's 2014-2020. (Resterende tekort aan cofinanciering GLB 23-27 wordt bij Burap-12025 vanuit de programma's Landbouw & Voedsel, Natuur en Milieu en Water & Bodem nog toegevoegd aan de reserve.)

Per 31 december 2024 is de stand van de reserve EP 2022-2027 € 32,04 mln.

Reserve Europese Programma's 2022-2027 per 31-12-2024						
Europese Programma's	Toevoeging Reserve		Onttrekking reserve		Saldo	
OPZuid	€	23.532.673,00	€	12.211.818,00	€	11.320.855,00
Interreg	€	8.568.200,00	€	5.104.373,00	€	3.463.827,00
GLB	€	13.823.695,00	€	903.782,00	€	12.919.913,00
JTF	€	3.210.000,00	€	1.615.324,00	€	1.594.676,00
Overig	€	209.800,00			€	209.800,00
Uitvoeringskosten	€	7.630.000,00	€	5.095.763,00	€	2.534.237,00
Totaal	€	56.974.368,00	€	24.931.060,00	€	32.043.308,00

De gerealiseerde cofinanciering op de Europese projecten was € 19,8 mln. per 31-12-2024. Er zijn van de openstellingen tot en met 2024 nog projecten die nog verleend moeten worden. Ook is er in dit bedrag realisatie niet meegenomen i.v.m. provinciale regels met betrekking tot lastneming (beschikkingen die het volgende jaar pas starten en bedragen boven € 2,5 mln.). Hiermee rekening houdend komt de totale Brabantse cofinanciering t/m 2024 op € 21 mln. en daarmee wordt ruim € 226,8 mln. aan middelen derden gegenereerd.

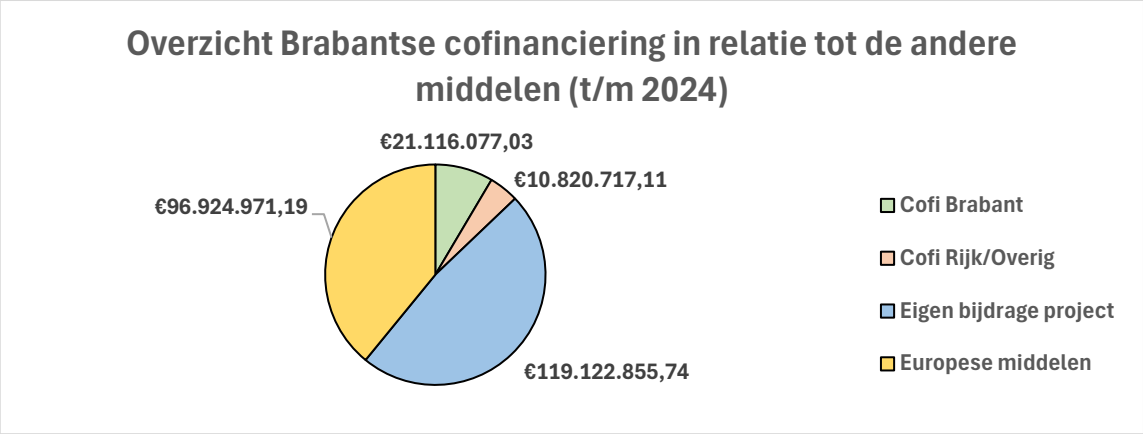

- Reserve 2014-2020

Het saldo van de reserve uit de Programmaperiode 2014-2020 zal nog worden ingezet voor de uitvoeringskosten voor de vorige programmaperiode 2014-2020. Deze kosten zullen nog zeker tot en met 2025 doorlopen. Na de afrekening met Europa (naar verwachting in 2025), uitvoeringsorganisaties (RVO en Stimulus) en eventuele beleidsprogramma's kunnen we pas zeker zijn van de omvang van het restant van deze reserve.

Het mogelijk dat de benodigde cofinancieringsmiddelen 2021-2027 niet tijdig beschikbaar kan worden gesteld door de beleidsprogramma's.

Om te voorkomen dat potententiele EU-middelen verloren gaan is er gezorgd voor een risicobuffer die kan dienen als voorfinanciering.

Reserve Europese programma's 2014-2020 inclusief transitieperiode					
	Toevoeging t/m 2024	Onttrekkingen t/m 2024	**Saldo reserve 31-12-2024**	Verplichtingen 2025 e.v.	Verwachte stand reserve afwikkeling programmaperiode
Programma's en uitvoering	127.506.856	125.183.617	2.323.239	769.664	1.553.575
Risicobuffer (2022)	10.000.000	92.540	9.907.461	4.158.023	5.749.438
Totaal	137.506.856	125.276.157	12.230.699	4.927.687	7.303.012

Jaarrekening

Overzicht van lasten en baten met toelichting

In het overzicht van lasten en baten zijn per programma de lasten en baten van de primitieve begroting, de lasten en baten van de begroting inclusief de door PS vastgestelde begrotingswijzigingen en de realisatie van de lasten en baten opgenomen.

bedragen * € 1.000

Overzicht van baten en lasten		Lasten 2024			Baten 2024			Saldo 2024			Verschil
		Begroting		Jaar-	Begroting		Jaar-	Begroting		Jaar-	
		voor wijziging	na wijziging	rekening realisatie	voor wijziging	na wijziging	rekening realisatie	voor wijziging	na wijziging	rekening realisatie	Begroot -/- realisatie
		a	b	c	d	e	f	g (d-/-a)	h (e -/-b)	i (f -/-c)	j (h -/-j)
1	Programma Bestuur en Veiligheid	22.041	29.660	28.681	2	42	518	22.039 N	29.618 N	28.163 N	1.456 V
	Programma-lasten/programma-baten	16.298	21.053	20.166	2	42	233	16.296 N	21.010 N	19.933 N	1.078 V
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	5.743	8.608	8.515	0	0	285	5.743 N	8.608 N	8.230 N	378 V
2	Programma Ruimte en Wonen	82.333	37.699	31.487	52.425	15.424	12.745	29.908 N	22.275 N	18.742 N	3.533 V
	Programma-lasten/programma-baten	74.299	21.175	18.944	52.425	15.424	12.745	21.874 N	5.751 N	6.200 N	448 N
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	8.034	16.524	12.543	0	0	0	8.034 N	16.524 N	12.543 N	3.981 V
3	Programma Water en Bodem	60.610	58.559	52.870	15.465	30.826	23.030	45.145 N	27.733 N	29.840 N	2.107 N
	Programma-lasten/programma-baten	55.995	51.368	45.671	15.465	30.826	21.904	40.530 N	20.542 N	23.767 N	3.225 N
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	4.615	7.191	7.199	0	0	1.126	4.615 N	7.191 N	6.073 N	1.118 V
4	Programma Natuur en Milieu	158.472	168.418	166.897	18.043	45.560	45.624	140.429 N	122.857 N	121.273 N	1.584 V
	Programma-lasten/programma-baten	148.124	151.224	151.901	18.043	45.560	45.624	130.081 N	105.663 N	106.278 N	615 N
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	10.348	17.194	14.995	0	0	0	10.348 N	17.194 N	14.995 N	2.199 V
5	Programma Economie, Kennis en Talentontwikkeling	30.819	92.159	93.738	107	36.523	44.084	30.712 N	55.635 N	49.654 N	5.981 V
	Programma-lasten/programma-baten	25.559	83.300	83.853	107	36.523	42.168	25.452 N	46.777 N	41.685 N	5.092 V
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	5.260	8.858	9.885	0	0	1.916	5.260 N	8.858 N	7.969 N	889 V
6	Programma Energie	9.891	19.193	16.549	3.111	8.048	6.266	6.780 N	11.145 N	10.283 N	862 V
	Programma-lasten/programma-baten	5.711	13.959	11.324	3.111	8.048	6.266	2.600 N	5.911 N	5.058 N	853 V
	Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	4.180	5.235	5.226	0	0	0	4.180 N	5.235 N	5.226 N	9 V
7	Programma Landbouw en Voedsel	43.586	27.258	20.402	37.830	15.405	10.207	5.755 N	11.853 N	10.195 N	1.659 V

bedragen * € 1.000

Overzicht van baten en lasten	Lasten 2024			Baten 2024			Saldo 2024			Verschil
	Begroting		Jaar-	Begroting		Jaar-	Begroting		Jaar-	
	voor wijziging	na wijziging	rekening realisatie	voor wijziging	na wijziging	rekening realisatie	voor wijziging	na wijziging	rekening realisatie	Begroot -/- realisatie
	a	b	c	d	e	f	g (d-/-a)	h (e -/-b)	i (f -/-c)	j (h -/-i)
Programma-lasten/programma-baten	40.939	21.388	15.225	37.830	15.405	10.207	3.109 N	5.983 N	5.018 N	966 V
Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	2.647	5.870	5.177	0	0	0	2.647 N	5.870 N	5.177 N	693 V
8 Basis infrastructuur Mobiliteit	189.109	200.051	202.541	5.260	7.058	6.920	183.849 N	192.993 N	195.621 N	2.627 N
Programma-lasten/programma-baten	176.578	180.116	182.757	5.260	7.058	6.324	171.317 N	173.059 N	176.433 N	3.375 N
Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	12.531	19.935	19.784	0	0	596	12.531 N	19.935 N	19.187 N	747 V
9 Programma Mobiliteitsontwikkeling	218.162	82.871	63.392	57.728	9.608	11.391	160.435 N	73.264 N	52.001 N	21.263 V
Programma-lasten/programma-baten	212.288	79.366	59.267	57.728	9.608	9.766	154.560 N	69.758 N	49.501 N	20.257 V
Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	5.875	3.506	4.125	0	0	1.625	5.875 N	3.506 N	2.499 N	1.006 V
10 Programma Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije tijd	55.863	55.774	55.059	1.079	1.374	1.337	54.784 N	54.400 N	53.722 N	677 V
Programma-lasten/programma-baten	52.173	52.113	51.705	1.079	1.374	1.337	51.094 N	50.739 N	50.368 N	371 V
Toegerekende organisatiekosten/bijdrage in organisatiekosten	3.690	3.660	3.354	0	0	0	3.690 N	3.660 N	3.354 N	306 V
Algemeen financieel beleid	214.510	112.185	103.972	741.106	870.055	898.793	526.596 V	757.870 V	794.821 V	36.950 V
Algemene dekkingsmiddelen										
- Heffing opcenten motorrijtuigenbelasting	0	0	0	289.229	292.079	300.365	289.229 V	292.079 V	300.365 V	8.286 V
- Algemene uitkering Provinciefonds	0	0	0	372.166	432.724	432.943	372.166 V	432.724 V	432.943 V	219 V
- Decentralisatie-uitkeringen Provinciefonds	0	0	0	2.841	35.589	48.087	2.841 V	35.589 V	48.087 V	12.499 V
- Dividend	0	0	2	12.412	18.381	18.384	12.412 V	18.381 V	18.382 V	1 V
- Financieringsfunctie	609	609	713	64.178	84.708	85.849	63.569 V	84.099 V	85.136 V	1.037 V
- Overige algemene dekkingsmiddelen	370	375	222	0	4.181	9.608	370 N	3.806 V	9.386 V	5.581 V
- Ontwikkelbedrijf	2.878	3.577	1.463	280	1.433	2.417	2.598 N	2.144 N	953 V	3.097 V
- Toevoeging voorziening	0	0	4.302	0	0	0	0	0	4.302 N	4.302 N
Overhead	87.549	106.415	97.095	0	961	1.140	87.549 N	105.454 N	95.955 N	9.500 V
Stelposten (exclusief onvoorzien)	121.796	0	0	0	0	0	121.796 N	0	0	0
Onvoorzien	1.308	1.208	0	0	0	0	1.308 N	1.208 N	0	1.208 V
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	0	0	175	0	0	0	0	0	175 N	175 N
Bedrag van de heffing voor vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
A: Totaal van de lasten	1.085.397	883.826	835.588							

bedragen * € 1.000

Overzicht van baten en lasten	Lasten 2024			Baten 2024			Saldo 2024			Verschil
	Begroting		Jaar-	Begroting		Jaar-	Begroting		Jaar-	
	voor wijziging	na wijziging	rekening realisatie	voor wijziging	na wijziging	rekening realisatie	voor wijziging	na wijziging	rekening realisatie	Begroot -/- realisatie
	a	b	c	d	e	f	g (d-/-a)	h (e -/-b)	i (f -/-c)	j (h -/-i)
B: Totaal van de baten				932.156	1.039.923	1.060.915				
Gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten (B -/- A)							153.241 N	156.097 V	225.327 V	69.231 V

	Toevoeging aan reserves 2024			Onttrekking aan reserves 2024			Saldo mutatie reserves 2024			Verschil
C: Toevoegingen aan reserves	317.809	804.892	807.123				317.809 N	804.892 N	807.123 N	2.232 N
D: Onttrekkingen aan reserves				471.050	648.796	620.085	471.050 V	648.796 V	620.085 V	28.711 N
Saldo toevoegingen en onttrekkingen (D -/- C)							153.241 V	156.096 N	187.038 N	30.942 N
Totaal van de lasten + toevoegingen aan reserves (A+C)	1.403.207	1.688.718	1.642.712							
Totaal van de baten + onttrekkingen aan reserves (B+D)				1.403.207	1.688.719	1.681.001				
Geraamd resultaat							0	1 V		
Gerealiseerd resultaat									38.289 V	38.288 V

Toelichting overzicht van lasten en baten /verschillenanalyse

De verschillen tussen begroting na wijziging en werkelijke realisatie (laatste kolom in tabel hierboven) zijn op de volgende pagina's samengevat en in de Programmaverantwoording per programma toegelicht.

1. Bestuur en veiligheid	1.456 V
Dotatie voorziening APPA	1.131 N
Veilig en weerbaar Brabant	621 V
Kennis en onderzoek	297 V
IPO Kwaliteit openbaar bestuur	149 V
Budgetten Griffie en ondersteuning PS	178 V
BrabantStad	146 V
Toegerekende organisatiekosten	93 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	626 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	285 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	191 V
2. Ruimte en wonen	3.533 V
Aanpak stikstof	566 V
Specifieke uitkeringen indirecte uitvoeringskosten Landelijk Gebied	677 V
Opkoopregeling piekbelasters	790 V
Toegerekende organisatiekosten	3.981 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	198 V
Rijksbijdragen via specifieke uitkeringen	2.645 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	34 N
3. Water en Bodem	2.107 N
Schoon Water	364 V
Rivierverruimingsprojecten	1.356 V
Venherstel	750 V
Basisopgave Water	720 V
SPUK's Bodemsaneringen	2.494 V
Toegerekende organisatiekosten	8 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	14 V
Baten Interim-bedrijvenregeling	7.983 N
Baten SPUK's Bodemsaneringen	1.170 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	1.126 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	231 V
4. Natuur en milieu	1.584 V
Agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb)	598 V
Groenblauwe Gebiedsgerichte Aanpak (GGA)	577 V
Versterking Biodiversiteit	978 V
Realisatie Natuurnetwerk Grond	3.125 N
Toegerekende organisatiekosten	2.199 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	294 V
Baten Legesinkomsten Vergunningverlening, toezicht en handhaving	996 N
Baten Natuurnetwerk Grond	184 V
Bijdragen Stimuleringsregeling landschap (Stila)	295 V
Bijdragen natuurcompensatie	248 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	332 V
5. Economie	5.981 V
Europese programma's	2.876 N
Toevoeging rentebaten	1.233 V
Provinciale Cofinanciering MIT	973 V

Spuk MIT	2.595 N
Arbeidsmarktbeleid	456 V
DataEconomie	696 V
Ruimtelijke Economische Structuurversterking	801 V
Circulaire Economie	911 V
Toegerekende organisatiekosten	1.027 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	152 N
Europese Programma's	3.989 V
Spuk MIT	2.595 V
Rentebaten	1.233 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	1.916 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	294 V
6. Energie	862 V
SPUK's Regionale aanpak laadinfrastructuur	1.361 V
Europese programma's 'Just Transition Fund (JTF) West Noord-Brabant'	792 V
Energie Brabant	924 V
Toegerekende organisatiekosten	9 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	442 N
Baten SPUK's Energie	1.782 N
7. Landbouw en voedsel	1.659 V
Inzet Versnellingsmiddelen Rijk	4.458 V
Grondbank beleidsregel graasdierhouderijen	400 V
Subsidieregelingen Europese programma's	915 V
Brabants bodem	172 V
Heldere kaders	111 V
Toegerekende organisatiekosten	693 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	107 V
Inzet Versnellingsmiddelen Rijk	4.458 N
EU bijdrage LIFE All4Biodiversity	240 N
Grondbank beleidsregel graasdierhouderijen	400 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	99 N
8. Basisinfrastructuur mobiliteit	2.627 N
Onderhoudsbegroting	5.617 N
OV exploitatie	3.482 N
OV-ontwikkeling	3.240 V
Verkeersveiligheid	835 V
SOK Brabantstad	887 V
Data / data provinciale wegen	1.215 V
MUP Chaam	444 V
Toegerekende organisatiekosten	151 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	162 N
Extra inkomsten onderhoudsbegroting	1.077 V
Rijksbijdrage TVOV	1.287 N
Rijbijdrage ZE-Bussen	625 N
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	596 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	101 V
9. Mobiliteitsontwikkeling	21.263 V
Restbudget programma SmartwayZ.NL	8.132 V
Subsidieplafond bijdrageregeling	3.500 V

Eindafrekening N65	1.936 V
Brainportdeal	2.493 V
RMP's	5.159 V
Snelfietsroutes	1.353 V
Mobiliteitspakketten	775 V
N279 Smart Mobility	508 V
Maaslijn	3.836 N
Toegerekende organisatiekosten	619 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	79 V
Eindafrekening N65	1.734 N
Rijksregeling snelfietsroutes	1.535 V
BO-MIRT afspraken 2024	383 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	1.625 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	26 N
10. Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije tijd	677 V
Sport	200 V
Diverse onderschrijdingen	206 V
Toegerekende organisatiekosten	306 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	2 V
Brabant C	38 N
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	1 V
Algemeen financieel beleid	36.951 V
Ontwikkelbedrijf	2.114 V
Toevoeging voorziening overige leningen en deelnemingen	4.302 N
Onvoorzien	1.208 V
Overhead	9.320 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere lasten	127 N
Opbrengsten opcenten motorrijtuigenbelasting	8.286 V
Uitkering provinciefonds: algemene uitkering	219 V
Uitkering provinciefonds: Decentralisatieuitkeringen	12.499 V
Ontwikkelbedrijf	984 V
Financieringsfunctie	1.141 V
Voordelige afwikkelverschillen subsidies	5.277 V
Bijdrage in toegerekende organisatiekosten	333 V
Overige: saldo van overige lagere en hogere baten	1 N

Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid college van Gedeputeerde Staten

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarstukken worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het college van Gedeputeerde Staten toe in hoeverre bij de in de jaarstukken verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door de Provinciale Staten vastgestelde kaders zoals de begroting en provinciale verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door PS bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 16,4 mln. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2024 van de Commissie BBV van oktober 2024.

Bevinding

Het college stelt vast dat de omvang van de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties die niet rechtmatig tot stand zijn gekomen € 5 mln. bedraagt. Dit is lager dan de daarvoor gestelde grens van €16,4 mln.. Van de niet rechtmatig tot stand gekomen verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties is volgens het college overigens een bedrag van € 2,7 mln. acceptabel op basis van door Provinciale Staten vastgestelde afspraken.

Bedragen x € 1.000

Begrotingscriterium	Bedrag
1A: Overschrijding lasten programma's	4.070
1B: Overschrijding investeringskredieten	0
2. Ongeautoriseerde reservemutaties	0
3. Onderschrijdingen van lasten, investeringen en baten, en overschrijdingen van baten die niet tijdig zijn gemeld aan PS	0
Totaal begrotingsonrechtmatigheden (1A+1B+2+3)	**4.070**
4. Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden (onderdeel 1 en 2) dat past binnen het vooraf gestelde beleid en daarmee als acceptabel wordt geduid.	2.657
Resterend saldo aan niet -acceptabele begrotingsonrechtmatigheden *(de niet -acceptabele begrotingsonrechtmatigheden worden inhoudelijk in de paragraaf bedrijfsvoering toegelicht)*	**1.413**
Voorwaardencriterium	
5. Inkopen ten onrechte niet Europees aanbesteed	903
M&O criterium	
6. Geen bevindingen	
Totaal onrechtmatigheden	**4.973**
Waarvan acceptabel	**2.657**
Waarvan niet-acceptabel	**2.316**

In de paragraaf bedrijfsvoering is op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV en op basis van de afspraken met Provinciale Staten aanvullende informatie opgenomen over de financiële rechtmatigheid. In deze paragraaf heeft het college van Gedeputeerde Staten ook beschreven welke acties worden ondernomen om vermelde afwijkingen in de toekomst te voorkomen.

Balans met toelichting

Grondslagen voor resultaatbepaling en waardering

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de verordening ex artikel 216 Provinciewet waarin door provinciale staten de uitgangspunten voor het financiële beleid en de regels voor het financieel beheer en de inrichting van de financiële organisatie zijn vastgesteld.

Volgens het BBV is het gemodificeerd stelsel van baten en lasten van toepassing.

De jaarrekening geeft volgens de normen van het BBV een zodanig inzicht dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd over de financiële positie en over de baten en lasten.

De jaarrekening en de toelichtingen geven getrouw, duidelijk en stelselmatig de baten en lasten van het begrotingsjaar, evenals het saldo ervan weer. De jaarrekening geeft tevens een getrouw, duidelijk en stelselmatig inzicht in de financiële positie aan het einde van het begrotingsjaar.

De begrotingscijfers bestaan uit de primitieve begroting en alle door Provinciale Staten vastgestelde begrotingswijzigingen betreffende het verslagjaar.

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende onderdeel anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

De baten en lasten worden tenzij anders vermeld, toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.
De lasten als gevolg van voorlopige subsidie toekenningen voor projectsubsidies worden beneden de grens van € 2,5 mln. genomen op het moment van het beschikken (afgeven van de beschikking).

Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividenden zijn verantwoord in het jaar waarin het besluit tot toekenning van het dividend door de algemene vergadering van de vennootschap is genomen.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.
De personeelslasten worden op basis van de inzet toegerekend aan taken en begrotingsprogramma's. De verdeling hiervan wordt bepaald met een medewerkersplanning gebaseerd op de arbeidsduur en de kosten voor salaris (incl. sociale lasten) of inhuurtarieven. Indien er sprake is van improductiviteit (excl. regulier verlof) worden de betreffende kosten niet toegerekend aan een taak.
Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen.
Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen met fluctuerende omvang wordt conform het BBV een voorziening gevormd.

Uitgaven ten laste van bestemmingsreserves worden op de exploitatie verantwoord, uitgaven ten laste van voorzieningen worden direct ten laste van de desbetreffende balanspost gebracht. Toevoegingen aan en

bijdragen van reserves worden verantwoord bij de resultaatsbestemming. De toevoeging aan en vrijval van voorzieningen wordt in de rekening van baten en lasten verantwoord.

Investeringen en afschrijvingen (uitwerking financiële verordening art 6)
Aan investeringen worden geen indirecte kosten (overhead) c.q. rente toegerekend.
Kosten voor onderzoek en ontwikkeling worden niet geactiveerd.
Er wordt gestart met het afschrijven van investeringen op 1 januari van het jaar T+1 dat de investering is geactiveerd.
Bijdragen aan investeringen van derden worden niet geactiveerd. Investeringsbijdragen van de provincie aan gemeenten en andere instellingen worden niet geactiveerd maar ineens ten laste van de exploitatie gebracht conform het besluit van PS bij Voorjaarsnota 2010.

Het schuiven van exploitatielasten naar investeringsuitgaven die worden geactiveerd op de balans (en vice versa) is louter mogelijk als externe wet- en regelgeving dit voorschrijven en is niet bedoeld voor het vergroten van de begrotingsruimte en/of horizonruimte.

Vaste activa
De vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven.

Immateriële vaste activa
De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs c.q. de vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen.
De obligaties worden gewaardeerd tegen nominale waarde omdat ze aangehouden worden tot einde looptijd. Wat bij aankoop meer (of minder) wordt betaald wordt als agio (of disagio) geactiveerd en afgeschreven over de looptijd van de betreffende obligaties.

Materiële vaste activa
De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investeringen in mindering gebracht.

Afschrijvingen geschieden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar.

Een actief dat buiten gebruik wordt gesteld, wordt op het moment van buitengebruikstelling voor de resterende boekwaarde afgeschreven.

Tot en met 2014 was binnen de investeringen in materiële vaste activa voor het merendeel van de investeringen sprake van de lineaire afschrijvingsmethodiek. Voor enkele investeringen gold een afwijkende afschrijving op basis van annuïteiten. Omwille van de eenvoud en de eenduidigheid is bij burap 2015/begroting 2016 besloten om voor alle investeringen de lineaire afschrijvingsmethode te hanteren.

Afschrijvingsbeleid
De materiële vaste activa met economisch nut en de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut worden afgeschreven rekening houdend met de actuele regelgeving en overeenkomstig de normen gangbaar in het maatschappelijk verkeer.

De materiële vaste activa met economisch nut worden lineair afgeschreven in maximaal:
a. 40 jaar : bedrijfsgebouwen
b. 25 jaar : vervoermiddelen
c. 15 jaar: · machines apparaten en installaties;
d. 15 jaar: meubilair.

Activa met economisch nut en een verkrijgingprijs van minder dan € 250.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze laatst genoemden worden altijd geactiveerd.

De materiële vaste activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut worden lineair afgeschreven in maximaal:
a. 15 jaar wegen
b. 15 jaar infra-projecten.

Financiële vaste activa
De financiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs (de inkoopprijs en de bijkomende kosten), de jaarlijkse aflossingen, afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen.
Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid op de boekwaarde in mindering gebracht.

De kapitaalverstrekkingen aan de deelnemingen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats. Uitzondering hierop zijn de deelnemingen NV BNG, NV Waterschapsbank, Enexis Holding NV, Publiek belang elektriciteitsproductie NV,NV Brabant Water, NV Delta Nutsbedrijf, NV Eindhoven Airport, BV Agro& CO kapitaalfonds, BV TOM, CV TOM, OLSP vastgoed BV en GOB. De kapitaalverstrekking aan deze deelnemingen is op € 0 gewaardeerd.

Verstrekte leningen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

<u>Vlottende activa</u>
De voorraden worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

De onderhanden werken grondexploitatie zijn opgenomen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, verminderd met de opbrengst wegens verkopen. Indien de boekwaarde de marktwaarde van de grond overschrijdt, wordt een afwaardering naar de lagere marktwaarde verantwoord/wordt een voorziening voor het verwachte negatieve resultaat getroffen.

De overige uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar (obligaties) worden gewaardeerd tegen nominale waarde of duurzaam lagere waarde. De nominale waarde van de beleggingsportefeuille wordt bepaald door de aflossingsbedragen van de obligaties zoals deze na afloop van betreffende looptijd van de effecten plaatsvinden.

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. De voorziening wordt op peil gehouden door een jaarlijkse schatting van oninbaarheid.

De liquide middelen worden tegen nominale waarde opgenomen.

De overlopende activa zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.
Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

In boekjaar 2024 heeft een herclassificatie onder de overlopende activa plaatsgevonden. Dit zorgt voor een verschil op de balans per 31-12-2023 t.o.v. de jaarstukken 2023 op zowel de post overlopende activa Rijk als overlopende activa Overige Ned. Overheidslichamen. Het totaal van de balanspost overlopende activa per 31-12-2023 is niet gewijzigd.

Vaste passiva
De reserves zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde. Toevoegingen en onttrekkingen vinden plaats op basis van besluiten van Provinciale Staten en geschieden altijd in het kader van resultaatbestemming.

De voorzieningen zijn met uitzondering van de voorziening APPA en de risicovoorziening algemeen, gewaardeerd op het nominale bedrag van de daaraan ten grondslag liggende verplichtingen c.q. de voorziene verliezen.
De voorziening APPA en risicovoorziening algemeen zijn opgenomen tegen contante waarde.

De vaste schulden, schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer, worden gewaardeerd tegen de nominale waarde minus de aflossingen.

Vlottende passiva
De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen
Borg- en Garantstellingen: Voor zover leningen door de provincie gewaarborgd zijn, is onder aan de balans (buiten de balanstelling) het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

Waarderingsgrondslagen
De waarderingsgrondslagen van de provincie blijven onverkort van toepassing en behoeven niet te worden aangepast. M.a.w. de continuïteit van de provincie blijft gewaarborgd (zie ook de toelichting op de balans).

Rechtmatigheid
De rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld op basis van de in februari 2025 door PS gewijzigde verordening financieel beleid, beheer en organisatie Noord-Brabant en op basis van de Kadernota Rechtmatigheid 2024 van de Commissie BBV van oktober 2024:

- De rechtmatigheidsverantwoording ziet toe op de financiële rechtmatigheid van baten, lasten, balansmutaties, alsmede de baten en lasten inzake de specifieke uitkeringen op grond van art. 17 Financiële-verhoudingswet;
- De financiële rechtmatigheid waaronder het voorwaardencriterium, het begrotingscriterium en het misbruik & oneigenlijk gebruik (M&O) criterium omvat het volgende:
    - Voor het voorwaardencriterium bestaat de norm uit het normenkader zoals door PS is vastgesteld;
    - Voor het begrotingscriterium geldt dat alle overschrijdingen van lasten en investeringskredieten onrechtmatig zijn, waarbij voor een aantal scenario's in de Verordening financieel beleid, beheer en organisatie Noord-Brabant is beschreven wanneer deze overschrijdingen acceptabel zijn. De investeringskredieten worden beoordeeld op het niveau van het totaal gevoteerde investeringsbudget. Een afwijking van het jaarbudget, passend binnen het totaalbedrag van het investeringsbudget wordt daarmee als rechtmatig beschouwd.
      Voor over-, en onderschrijdingen van baten en onderschrijdingen van lasten en/of investeringen geldt dat deze als onrechtmatig zijn aangemerkt indien ze niet tijdig aan PS zijn gemeld. Melding via de S&V cyclus via begrotingswijziging of een toelichting in de jaarstukken over het betreffende begrotingsjaar wordt gezien als tijdig;
    - Ten aanzien van het M&O criterium is de relevante (interne) wet- en regelgeving van onze organisatie leidend bij het voorkomen en opsporen van misbruik en oneigenlijk gebruik. Omdat alleen bij misbruik sprake is van een onrechtmatigheid zijn eventuele gevallen van misbruik (mits cumulatief met andere fouten of onduidelijkheden boven de verantwoordingsgrens) opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Balans 2024

bedragen x € 1.000

Activa	31-12-24	31-12-23	Passiva	31-12-24	31-12-23
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Immaterieel			Eigen vermogen		
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	13	167	Algemene reserve	429.806	221.434
			Bestemmingsreserve Essent	2.711.670	2.771.936
			Overige bestemmingsreserves	1.373.946	1.238.399
Onderzoek + ontwikkeling bepaald actief	0	0	Gerealiseerd resultaat	38.289	96.614
Materieel			Voorzieningen		
Investeringen met economisch nut	121.855	94.575	Voorzieningen	64.165	47.140
Investeringen met maatschappelijk nut	409.030	383.838			
Financieel			Vaste schulden		
Kapitaalverstrekkingen aan:			Obligatieleningen	0	0
- deelnemingen	91.950	91.950			
- gemeenschappelijke regelingen	0	0	Onderhandse leningen van:		
- overige verbonden partijen	0	0	- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	0	0
Leningen aan:					
- openbare lichamen	2.157.651	1.894.829	- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	2.567	2.567
- deelnemingen	361.948	355.578	- binnenlandse bedrijven	0	0
- overige verbonden partijen	102.809	100.079	- openbare lichamen	0	0
- woningbouwcoöperaties			- overige binnenlandse sectoren	0	0
- overige langlopende leningen	150.712	150.600			
Uitzettingen met rentetypische looptijd >=1 jaar:			- buitenlandse instellingen, fondsen, banken bedrijven en overige sectoren	0	0
- in 's Rijks schatkist	445.700	545.700			
- in Nederlands schuldpapier	0	0			
- overige uitzettingen	207.522	212.524	Door derden belegde gelden	0	0
Overige financiële vaste activa	33.764	41.342	Waarborgsommen	0	0
Totaal vaste activa	4.082.952	3.871.182	Totaal vaste passiva	4.620.443	4.378.090
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Voorraden			Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd <=1 jaar		
- grond- en hulpstoffen	100.812	89.394	- kasgeldleningen bij openb. lichamen	0	0
- onderhanden werk:bouwgrond in expl.	6.081	6.296	- banksaldi	0	0
- onderhanden werk: overig	18.908	17.541	- overige schulden	83.657	105.180
- gereed product en handelsgoederen	18.276	18.752			
Uitzettingen met een rentetypische looptijd <= 1 jaar			Overlopende passiva		
- vorderingen op openbare lichamen	77.802	53.532	- Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met specifiek bestedingsdoel onderscheiden naar:		
- verstrekte kasgeldlen.aan openb.lich.	0	47.700			
- overige verstrekte kasgeldleningen	0	0			
- rekening courantverh. met het Rijk	1.004.127	757.043			
- rek.-courantverh.met niet-fin.instellingen	0	0			
- uitzettingen in schatkist met rentetypische looptijd <1 jaar	0	0	- Europese overheidslichamen	7.803	6.654
			- Rijk	424.820	235.535
- uitzettingen in Ned. schuldpapier met rentetypische looptijd <1 jaar	0	0	- Overige Ned. overheidslichamen	24.415	26.577
- overige vorderingen	3.414	4.106			
- overige uitzettingen	0	0	- Overige overlopende passiva	410.108	374.000
Liquide middelen					
Kas-, banksaldi	25	38			
Overlopende activa					
- Europese overheidslichamen	46.083	69.689			
- Rijk	48.578	48.591			
- Overige Ned. overheidslichamen	40.244	29.287			
- Overige overlopende activa	123.944	112.883			
Totaal vlottende activa	1.488.294	1.254.853	Totaal vlottende passiva	950.804	747.945
Totaal Activa	5.571.246	5.126.035	Totaal Passiva	5.571.246	5.126.035
Recht op verliescompensatie krachtens de wet vennootschapsbelasting	*0*	*0*	*borg- en garantstellingen*	*81.794*	*84.891*

Toelichting op de balans per 31 december 2024

1.Activa

1.1Vaste activa

1.1.1 Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs c.q. de vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen.

Bedragen in €

	Boekwaarde 31 dec. 23	Mutatie	Boekwaarde 31 dec. 24
Betaalde agio obligaties	167.437		
Verminderingen		0	
Desinvesteringen		5.480	
Afschrijving		-159.468	
Boekwaarde per 31 dec 24			13.449

De opbrengst van de verkoop Essent is onder andere uitgezet in obligaties.
De obligaties worden gewaardeerd tegen nominale waarde omdat ze aangehouden worden tot einde looptijd. Wat bij aankoop meer (of minder) wordt betaald wordt als agio (of disagio) geactiveerd en afgeschreven over de looptijd van de betreffende obligaties.

1.1.2 Materiële vaste activa

De Materiële vaste activa worden onderscheiden in:

- Materiële vaste activa: investeringen met economisch nut
- Materiële vaste activa: investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut

De materiële vaste activa met economisch nut zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs.
Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investeringen in mindering gebracht.

De materiële vaste activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs. Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

Bedragen in €

	Boekwaarde 31 dec. 23	Investering in 2024	Afschrijving in 2024	Bijdragen van derden direct gerelateerd	Boekwaarde 31 dec. 24
Economisch nut:					
Bedrijfsgebouwen	69.562.515	24.543.433	6.279.263	0	87.826.685
Vervoermiddelen	0	0	0	0	0
Machines, apparaten en installaties	2.769.913	1.761.405	439.032	0	4.092.286
Overige materiële vaste activa	0	0	0	0	0
Gronden ontwikkelbedrijf*	49.587.466	7.052.548	0	0	56.640.014
Subtotaal economisch nut	121.919.894	33.357.386	6.718.295	0	148.558.984
*In mindering gebrachte voorziening	-27.345.298				-26.704.266
Totaal economisch nut	94.574.596	33.357.386	6.718.295	0	121.854.718
Maatschappelijk nut investeringen van vóór 2017:					
Grond, weg en waterbouwkundige werken	95.795.245	0	19.727.140	0	76.068.105
Maatschappelijk nut nieuwe investeringen vanaf 2017:				0	
Grond, weg en waterbouwkundige werken	288.042.809	68.988.313	24.069.381	3.408.246	332.961.741
Totaal maatschappelijk nut	383.838.054	68.988.313	43.796.521	3.408.246	409.029.845
Totaal Materiële vaste activa	478.412.649	102.345.699	50.514.816		530.884.564

* Op de boekwaarde van de gronden Ontwikkelbedrijf is een voorziening in mindering gebracht om eventuele verliezen mee af te kunnen dekken.

Voor een gedetailleerd overzicht van de investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut wordt verwezen naar de bijlage 2 van de bijlagenbundel.

De specificatie van de investeringen 2024 is als volgt:

	Bedragen in €
Investeringen en desinvesteringen met economisch nut	in 2024
Economisch nut:	
Bedrijfsgebouwen:	
Provinciehuis	*94.887*
Steunpunten	*6.210*
Busremise Breda (ontwikkeling)	*24.442.336*
Machines apparaten en installaties:	
Materieel provinciale wegen	*439.641*
ICT & Automatisering	*1.321.764*
Gronden ontwikkelbedrijf	*7.052.548*
Totaal investeringen met economisch nut	33.357.386
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut:	
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Wegeninvesteringen	*68.988.313*
Totaal investeringen met maatschappelijk nut	68.988.313
Totaal investeringen in materiële vaste activa	102.345.699

1.1.3 Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekking aan deelnemingen

Het verloop van de kapitaalverstrekking aan deelnemingen is als volgt weer te geven:

Bedragen in €

	Boekwaarde 31 dec. 23	Toename in 2024	Verminderingen in 2024	oninbaar	Boekwaarde 31 dec. 24
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	96.307.592	100	0	0	96.307.692
Af voorziening deelnemingen*	-4.358.000				-4.358.000
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	91.949.592	100	0	0	91.949.692

** Voor deze geldleningen is een verliesvoorziening gevormd die in mindering is gebracht op de totale vordering. Hiermee kunnen in voorkomende gevallen oninbare bedragen worden opgevangen.*

De kapitaalverstrekkingen aan de deelnemingen zijn gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs vindt afwaardering plaats.

Uitzondering hierop zijn de deelnemingen NV BNG, NV Waterschapsbank, Enexis Holding NV, Publiek belang elektriciteitsproductie NV,NV Brabant Water, NV Delta Nutsbedrijf, NV Eindhoven Airport, BV Agro& CO kapitaalfonds, BV TOM, CV TOM, OLSP vastgoed BV en GOB. De kapitaalverstrekking aan deze deelnemingen is op € 0 gewaardeerd.

Een gedetailleerd overzicht van de kapitaalverstrekking aan deelnemingen is opgenomen in bijlage 3a van de bijlagenbundel.

Verstrekte geldleningen

De verstrekte geldleningen zijn onder te verdelen in vijf categorieën:
A. Leningen aan deelnemingen i.h.k.v de publieke taak;
B. Leningen aan overige verbonden partijen i.h.k.v de publieke taak;
C. Overige Leningen i.h.k.v de publieke taak;
D. Leningen i.h.k.v. de publieke taak aan decentrale overheden binnen Noord-Brabant;
E. Leningen aan decentrale overheden buiten Noord-Brabant waar de provincie géén toezichtrelatie mee heeft.

Een gedetailleerd overzicht van de verstrekte geldleningen is opgenomen in bijlage 3b van de bijlagenbundel.

A. Verstrekte leningen aan deelnemingen

Het verloop van de leningen aan deelnemingen is als volgt weer te geven:

Bedragen in €

	Boekwaarde 31 dec. 23	Toename in 2024	Verminderingen in 2024	oninbaar	Boekwaarde 31 dec. 24
Leningen aan deelnemingen	359.752.940	11.120.403	2.145.975	0	368.727.368
Af voorziening *	-4.174.599				-6.779.637
Leningen aan deelnemingen	355.578.341	11.120.403	2.145.975	0	361.947.731

** Voor deze geldleningen is een verliesvoorziening gevormd die in mindering is gebracht op de totale vordering. Hiermee kunnen in voorkomende gevallen oninbare bedragen worden opgevangen.*

B. Leningen aan overige verbonden partijen

Het verloop van deze leningen is als volgt:

Bedragen in €

	Boekwaarde 31 dec. 23	Toename in 2024	Verminderingen in 2024	oninbaar	Boekwaarde 31 dec. 24
Leningen aan overige verbonden partijen	100.079.094	10.000.000	7.270.537	0	102.808.556
Af voorziening *	0				0
Leningen aan overige verbonden partijen	100.079.094	10.000.000	7.270.537	0	102.808.556

** Voor deze geldleningen is geen verliesvoorziening gevormd.*

C. Overige verstrekte langlopende leningen

Het verloop van deze leningen is als volgt:

Bedragen in €

	Boekwaarde 31 dec. 23	Verstrekt in 2024	aflossing in in 2024	oninbaar	Boekwaarde 31 dec. 24
Overige langlopende leningen	156.319.259	14.600.826	12.794.936	1.030.357	157.094.792
Af voorziening *	-6.667.714				-7.272.764
Overige langlopende leningen verstrekt door provincie	149.651.545	14.600.826	12.794.936	1.030.357	149.822.028
Overige langlopende lening verstrekt door mandaatinstelling	1.139.415	47.588	0	0	1.187.003
Af voorziening *	-190.859				-297.081
Overige langlopende leningen verstrekt door mandaatinstelling	948.556	47.588	0	0	889.922
Overige langlopende leningen	150.600.101	14.648.414	12.794.936	1.030.357	150.711.950

** Voor deze geldleningen is een verliesvoorziening gevormd die in mindering is gebracht op de totale vordering. Hiermee kunnen in voorkomende gevallen oninbare bedragen worden opgevangen.*

D+E. Leningen aan openbare lichamen

De leningen aan openbare lichamen vallen uiteen in leningen aan openbare lichamen binnen de provincie en leningen aan openbare lichamen in andere provincies. Het verloop van deze leningen is als volgt:

Bedragen in €

	Boekwaarde 31 dec. 23	Toename in 2024	Verminderingen in 2024	oninbaar	Boekwaarde 31 dec. 24
D. Leningen aan openbare lichamen in N.Br.	27.436.677	2.040.716	1.108.267	0	28.369.126
Af voorziening *	-3.850.000				-3.850.000
Totaal leningen openb.lich. in Noord-Brabant	23.586.677	2.040.716	1.108.267	0	24.519.126
E. Leningen aan openbare lichamen buiten N.Br.	1.871.242.701	423.500.000	161.611.221	0	2.133.131.480
Af voorziening **	0				0
Totaal leningen openb.lich. buiten Noord-Brabant	1.871.242.701	423.500.000	161.611.221	0	2.133.131.480
Leningen aan openbare lichamen	1.894.829.378	425.540.716	162.719.488	0	2.157.650.606

D. Leningen in het kader van de publieke taak aan openbare lichamen binnen Noord-Brabant

* Voor deze geldleningen is een verliesvoorziening gevormd die in mindering is gebracht op de totale vordering. Hiermee kunnen in voorkomende gevallen oninbare bedragen worden opgevangen.

E. Leningen aan openbare lichamen buiten Noord-Brabant

Het betreft leningen aan gemeenten en waterschappen in andere provincies, waar de provincie Noord-Brabant geen toezicht op houdt.

** Voor deze geldleningen is geen verliesvoorziening gevormd.

Uitzettingen in de Rijks schatkist met een rentetypische looptijd >=1 jaar

In 2013 heeft de provincie in het kader van partieel schatkistbankieren € 340.700.000 uitgezet bij de het ministerie van Financiën met looptijden tussen 11 en 16 jaar. In 2023 is door GS besloten om, ten behoeve van een gelijkmatigere verdeling van het vrijvalschema voor € 205.000.000 extra deposito's uit te zetten. Deze uitzettingen zijn in onderstaande tabel gespecificeerd. In 2024 is het eerste deposito van € 100 mln. vervallen. In totaal was per eind 2024 € 445.700.000 uitgezet in deposito's.

Bedrag x € 1 mln.	vervaldatum	Rente
25,0	7-8-2025	2,22%
21,0	7-8-2026	2,28%
21,2	9-8-2027	2,34%
54,0	4-10-2028	2,60%
119,5	4-10-2029	2,63%
55,0	18-7-2031	2,30%
40,0	18-7-2034	2,41%
40,0	18-7-2035	2,43%
70,0	18-7-2036	2,44%
445,7		

Overige specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd >=1 jaar

Bedragen in €

Omschrijving	Boekwaarde 31 dec. 23	Vermeerderingen/ verminderingen in het dienstjaar	Boekwaarde 31 dec. 24
A. Stand obligaties	212.100.000	-5.000.000	207.100.000
B. Participaties (Oiko)	423.554	-1.692	421.862
	212.523.554	-5.001.692	207.521.862

A. obligaties:

Het grootste deel van de uitzettingen met een looptijd groter of gelijk aan 1 jaar betreft uitzettingen uit de verkoopopbrengst van Essent.

Het gaat hierbij om obligaties die bij aankoop voldoen aan de volgende criteria:

1 gerenommeerde financiële instellingen binnen de EER (Europese Economische Ruimte) met minimaal een AA-minus rating waarvan het land minimaal een AA rating heeft;

2 Europese centrale overheden binnen de EER (staatspapier) met minimaal een AA-minus rating;

3 financiële instellengen binnen het EURO gebied waarvoor overheden binnen de EER een staatsgarantie hebben afgegeven waardoor de rating minimaal AA-minus bedraagt;

4 leningen met extra zekerheid (covered bonds) met minimaal een AA-minus rating van financiële instellingen binnen landen in de EER met minimaal een AA rating;

5 alle stukken genoteerd in euro.

Debiteur	€	percentage
COOP RABOBANK 1,375% 15-030227	46.155.000	22,29%
OP CORPORATE BANK 1% 18-220525	40.000.000	19,31%
HSBC 0,1% 19-030927	34.400.000	16,61%
BANQUE FEDERA.3,125% 22-140927	32.300.000	15,60%
SWEDBANK AB 2,1% 22-250527	18.245.000	8,81%
CREDIT AGRICOLE S 1% 22-180925	15.000.000	7,24%
DNB BANK ASA TV 22-210927	12.500.000	6,04%
ALLIANZ FINAN 0,875% 17-061227	8.500.000	4,10%
	207.100.000	100,00%

Het totaal van deze uitzettingen is verdeeld over twee portefeuilles, te weten: de immunisatieportefeuille met een nominale waarde van € 170.375.000-(ultimo 2023: € 175.375.000) en de investeringsagenda-portefeuille met een nominale waarde van € 36.725.000 (was eind 2023: € 36.725.000).

B. Participaties (Oiko):

Verder bestaan de uitzettingen nog uit de participatie Oikocredit voor een oorspronkelijke nominale waarde van € 435.000 en een boekwaarde van € 421.862. De verlaging wordt voornamelijk veroorzaakt door de beheerkosten in de afgelopen 12 jaar. De oorspronkelijke bijbehorende Zerobond ad € 2.065.215 is in 2023 afgelost (einde looptijd). De participatie in Oiko Credit is via de bijgeschreven rente geheel afgedekt.

Overige financiële vaste activa

Sloopvergoedingen		Bedragen in €
	31 dec. 23	31 dec. 24
Sloopvergoedingen beëindiging veehouderijen	11.774.763	4.190.573
Vorderingen Ruimte voor Ruimte	29.567.389	29.573.478
Totaal Sloopvergoedingen	41.342.152	33.764.052

De sloopvergoedingen in het kader van de Regeling Beëindiging Veehouderijen tweede tranche worden tot de financiële vaste activa gerekend.

In 2024 zijn 128 titels gecasht, wat tot een inkomst heeft geleid van € 13,1 mln.

Aan gemeenten is € 5,5 mln. (42% van de inkomsten) afgedragen. Daarnaast zijn er nog inkomsten (borgstellingsprovisie) en kleine uitgaven geweest in het kader van de sanering MOB complexen. Per saldo bedraagt de afname € 7,6 mln.

Daarnaast is besloten dat in het kader van de Ruimte voor Ruimte regeling verbreed via de

Vervolgsamenwerkingsovereenkomst (SOK2) 600 kavels zullen worden ontwikkeld om de kosten terug te verdienen voor:

Sloopvergoedingen		Bedragen in €
	31 dec. 23	31 dec. 24
Sanering voormalige MOB-complexen1 (max. € 22,5 mln.)	11.612.151	11.618.241
Sloop SOBB2 (max. € 9 mln.)	4.512.591	4.512.591
Sanering glastuinbouwbedrijven (max. € 13,0 mln.)	10.609.655	10.609.655
Verplaatsing en sloopkosten Kuijpers Kip	2.832.993	2.832.993
Totaal Sloopvergoedingen	29.567.389	29.573.478

[1] MOB = Militair mobilisatie complex

[2] SOBB = Sloop overtollige bebouwing buitengebied

Het risico van het mogelijk niet terugverdienen van de sloopvergoedingen is als volgt te formuleren:

Vanaf 2016 is de provincie 100% aandeelhouder van Ruimte voor Ruimte Beheer BV. Er is een nieuwe

businesscase voor de jaren 2023 t/m 2032 opgesteld. Op basis van de laatste GREX (2024Q4) is er een verwacht positief resultaat. Dat betekent dat alle sloopvergoedingen worden terugverdiend, al het geïnvesteerde kapitaal plus een winst. Deze winst wordt ingezet voor ORR 3.0 en het oplossen van maatschappelijke knelpunten.

Voor het dekken van eventuele risico's die wij nu nog niet kunnen voorzien is in de risicoreserve een bedrag van € 5 mln. beschikbaar. Bovendien zijn de kapitaalstortingen voor een groot deel afgedekt.

1.2 Vlottende activa

1.2.1 Voorraden

De voorraden zijn als volgt te specificeren:

Bedragen in €

Voorraden	31 dec. 23	31 dec. 24
grond- en hulpstoffen - Natuurgronden *	84.169.009	88.130.655
grond- en hulpstoffen - Natuur inclusieve landbouw	5.225.124	12.031.946
grond- en hulpstoffen - Grondbank graasdierhouderij	0	648.978
Onderhanden werk - Bouwgronden in exploitatie **	6.296.381	6.080.733
Onderhanden werk - Ontwikkelbedrijf	5.014.646	5.014.646
Onderhanden werk - Gebiedsontwikkeling Oostelijke Langstraat	12.656.174	13.805.252
Onderhanden werk - Rivierverruiming Oeffelt	-129.939	87.834
Gereed product en handelsgoederen ***	18.751.612	18.275.655
Totaal voorraden	131.983.008	144.075.700

** Grond en hulpstoffen natuurgronden*

Dit betreft de voorraad gronden EHS en Lente-akkoordprojecten. Voor € 68,8 mln. is trekkingsrecht GOB van toepassing. Zie verder de Niet uit de balans blijkende gerelateerde rechten en verplichtingen.

*** Onderhanden werk – Bouwgronden in exploitatie*

Van de voorraad onderhanden werk-Bouwgronden in exploitatie kan het volgende verloop-overzicht worden gegeven:

Bedragen in €

Complex naam	Boekwaarde 1 jan. 24	Vermeer-dering	Vermin-dering	Boekwaarde 31 dec. 24	Nog te maken kosten	Nog te realiseren opbrengsten	Geraamd resultaat nominaal	Geraamd res.contante waarde
Ruimte voor Ruimte								
Aarle Rixtel, Opstal 6	553.846	10.376	515.159	49.063		49.063	0	0
Esch, De Ruiting 2	464.690	158		464.848		464.848	0	0
Cultuurhistorisch Erfgoed								
Geertruidenberg, Dongecentrale	1.624.390	795.501	173.281	2.246.610		2.246.610	0	0
Dongen, Moederhuis Franciscanessen	708.023	356.413	1.064.436	0		0	0	0
Bedrijventerreinen								
Moerdijk, Logistiek Park Moerdijk	1.260.870	1.741.116	1.357.622	1.644.365	254.776	1.899.141	0	0
Landgoed ontwikkeling								
Strijbeek, Markhoeve	1.684.561	104.762	113.476	1.675.847	179.030	1.854.877	0	0
	6.296.381	3.008.326	3.223.974	6.080.733	433.806	6.514.539	0	0

**** Gereed product en handelsgoederen*

De voorraden gereed product en handelsgoederen zijn te specificeren als:

Bedragen in €

	31 dec. 23	31 dec. 24
Voorraad handelsgoederen ontwikkelbedrijf	12.810.690	12.617.964
Grondbank De Beerze/de Pielis	1.041.271	1.041.271
Grondbank De Kempen	3.164.297	2.442.267
Grondbank de Peelvenen	0	438.800
Agro proeftuin de Peel	1.735.354	1.735.354
Totaal voorraden	18.751.612	18.275.655

1.2.2 Uitzettingen

Uitzettingen met een rentetypische looptijd van korter dan één jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde. De voorziening wordt op peil gehouden door een jaarlijkse schatting van oninbaarheid.

Bedragen in €

Vorderingen op openbare lichamen	31 dec. 23	31 dec. 24
BTW	49.494.682	71.570.350
Debiteuren openbare lichamen	4.036.929	6.231.867
Totaal vorderingen openbare lichamen	53.531.611	77.802.217

Bedragen in €

Verstrekte kasgeldleningen openb. lich.	31 dec. 23	31 dec. 24
Kasgeldleningen openbare lichamen	166.700.000	167.700.000
Aflossingen kasgeldleningen openb. lich.	-119.000.000	-167.700.000
Totaal overige verstrekte kasgeldleningen	47.700.000	0

Bedragen in €

Overige verstrekte kasgeldleningen	31 dec. 23	31 dec. 24
Overige verstrekte kasgeldleningen	7.062.618	7.062.618
Aflossingen kasgeldleningen	-7.062.618	-7.062.618
Totaal overige verstrekte kasgeldleningen	0	0

Bedragen in €

Rekening courant verhouding met het Rijk	31 dec. 23	31 dec. 24
Rekening courant verhouding met het Rijk	757.042.960	1.004.127.273
Totaal rekening courant verhouding met het Rijk	757.042.960	1.004.127.273

Bedragen in €

Rekening courant verhoudingen met niet-financiële instellingen	31 dec. 23	31 dec. 24
Rekening courant verhoudingen niet financiële instellingen	0	0
Tot.rekening courant verhoudingen niet-financiële instellingen	0	0

Bedragen in €

Overige vorderingen	31 dec. 23	31 dec. 24
Debiteuren algemeen	5.041.177	4.282.359
Voorziening dubieuze debiteuren *	-893.270	-826.546
Vooruitgeboekte debiteuren	-41.667	-41.667
Totaal overige vorderingen	4.106.240	3.414.147

** Voor oninbaarheid van debiteuren is een voorziening getroffen.*

Liquide middelen

Bedragen in €

Liquide middelen	31 dec. 23	31 dec. 24
Kas-, banksaldi	37.827	24.790
Totaal liquide middelen	37.827	24.790

1.2.3 Overlopende activa

De overlopende activa zijn onder te verdelen naar:

Bedragen in €

Overlopende activa	31 dec. 23	31 dec. 24
- Europese overheidslichamen	69.689.280	46.083.375
- Rijk	48.591.452	48.578.176
- Overige Nederlandse overheidslichamen	29.287.442	40.244.453
- Overige overlopende activa	112.883.344	123.943.777
Totaal overlopende activa	260.451.517	258.849.782

Het verloop van de nog te ontvangen bedragen Europese en Nederlandse overheidslichamen is gespecificeerd opgenomen in de bijlage 5a in de bijlagenbundel.

Buiten de balanstelling is aan de activa-zijde het bedrag van het toekomstig recht op verliescompensatie krachtens de Wet op de vennootschapsbelasting 1969 opgenomen tot een bedrag van € 0.

2. Passiva

2.1 Vaste passiva

Eigen vermogen

Tot het eigen vermogen worden gerekend de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het saldo van de jaarrekening. Het verloop van het eigen vermogen is als volgt:

Bedragen in €

Omschrijving	Saldo per 31 dec. 23	Resultaat-bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen i.v.m. afschrijving	Overige onttrekkingen	Boekwaarde 31 dec. 24
Algemene reserve	221.434.178	96.613.902	305.972.891	0	194.215.440	429.805.531
Bestemmingsreserve Essent	2.771.935.951	0	83.265.080	0	143.531.192	2.711.669.839
Overige bestemmingsreserves	1.238.399.210	0	417.885.432	37.920.703	244.418.130	1.373.945.808
Totaal generaal reserves	4.231.769.338	96.613.902	807.123.402	37.920.703	582.164.762	4.515.421.178
Resultaat jaarstukken 2023*	96.613.902	-96.613.902				0
Totaal eigen vermogen	4.328.383.241	0	807.123.402	37.920.703	582.164.762	4.515.421.178
Te bestemmen resultaat 2024 **						38.289.282

** Saldo jaarrekening 2023*

Het saldo van de jaarrekening 2023 is na de vaststelling van de jaarstukken 2023 door PS in juni 2024 toegevoegd aan de algemene reserve. Het saldo van de algemene reserve per 31 dec 2023 ad € 318.048.080 betreft de som van de in de jaarrekening 2032 gepresenteerde waarde van de algemene reserve per 31 december 2023 ad € 221.434.178 en het rekeningresultaat 2023 ad € 96.613.902.

*** Saldo jaarrekening 2024*

Over de bestemming van het batig saldo van de jaarrekening 2024 ad € 38,3 mln. besluiten PS bij de behandeling van het statenvoorstel tot vaststelling van de jaarstukken 2024.

2.1.1 Algemene reserve

De algemene reserve is opgedeeld in een aantal compartimenten, waarvan het verloop hieronder is weergegeven:

Bedragen in €

Algemene Reserve	Boekwaarde 31 dec. 23	toevoegingen in 2024	onttrekkingen in 2024	Boekwaarde 31 dec. 24
- doorgeschoven ruimte *	186.340.804	288.861.764	190.398.315	284.804.253
- Risicoreserve	131.531.072	17.111.127	3.640.921	145.001.278
- BA middelen 2015-2019	176.204	0	176.204	0
	318.048.080	305.972.891	194.215.440	429.805.531

**Stand component doorgeschoven ruimte per 31 dec 2023 ad € 89.726.902 met daarbij opgeteld het rekeningresultaat 2023 ad € 96.613.902.*

Component doorgeschoven ruimte

Op basis van besluitvorming van PS is de extra begrotingsruimte tijdelijk in de algemene reserve gestald om die in de komende jaren weer in de begroting te kunnen inzetten.

Component risicoreserve

Bij de Voorjaarsnota 2004 is door Provinciale Staten de risicoreserve ingesteld om de beleidsrisico's (de risico's die uitdrukkelijk zijn aanvaard als consequenties van bepaald functioneel beleid en die in de toekomst kunnen leiden tot extra budgettair beslag) af te dekken. Een nadere toelichting op de risico's die via de risicoreserve worden afgedekt is opgenomen in paragraaf 3 weerstandsvermogen en risicobeheersing in de jaarstukken.

Component Bestuursakkoordmiddelen

Voor de afwikkeling van het "oude bestuursakkoord" is binnen de algemene reserve een afzonderlijke component opgenomen. Deze component loopt per 31-12-2024 op € 0 en zal in de komende jaarstukken 2025 dan ook niet meer gepresenteerd worden.

2.1.2 Bestemmingsreserve Essent

Deze reserve die is gevormd uit de opbrengst van de verkoop aandelen Essent is in vijf componenten opgedeeld.

Bedragen in €

Bestemmingsreserve Essent	Boekwaarde 31 dec. 23	toevoegingen in 2024	onttrekkingen in 2024	Boekwaarde 31 dec. 24
- Immunisatieportefeuille	2.252.387.198	23.251	23.251	2.252.387.198
- Risicoreserve Essent	90.145.000	0	0	90.145.000
- Investeringsagenda	352.942.445	24.910.296	30.290.904	347.561.837
- Dividend- en rentereserve	281.142.677	28.331.533	113.217.037	196.257.173
- Balansverkorting	-204.681.369	30.000.000	0	-174.681.369
	2.771.935.951	83.265.080	143.531.192	2.711.669.839

Component Immunisatieportefeuille en component Risicoreserve Essent

De component Immunisatieportefeuille heeft tot doel om een zeker rendement te genereren, door het jaarlijks ontvangen van een vast rendement, ter compensatie van de wegvallende dividendstromen van Essent (zie ook de paragraaf Treasury).

De component Risicoreserve Essent is bedoeld voor het opvangen van vermogensrisico's. Middels de "Value at Risk"-methode wordt bezien of de € 90 mln. voldoende is voor het afdekken van de risico's van de uitgezette leningen en investeringen. Het berekende risico van alle leningen en investeringen vanuit de immunisatieportefeuille bedraagt per 31 december 2024: € 736.578.

Bedragen in €

Reserve Essent component Immunisatieportefeuille /Risicoreserve Essent	Boekwaarde 31 dec. 23	Boekwaarde 31 dec. 24
Nominale waarde	175.375.000	170.375.000
Agio/disagio saldo	-145.406	-163.177
Boekwaarde beleggingen	*175.229.594*	*170.211.823*
Langlopend via deposito's schatkist*	545.700.000	445.700.000
Uitzettingen kortlopend schatkist	0	0
Langlopende leningen aan decentrale overheden	1.871.242.700	2.133.131.480
Leningen in het kader van publieke taak	381.047.163	382.070.314
Gefinancierd uit eigen middelen	-630.687.260	-788.581.420
	2.342.532.197	2.342.532.197

*) Uitgezet in langlopende deposito's bij de schatkist.

Component Investeringsagenda

Deze component staat ten dienste van de investeringsstrategie van de Agenda van Brabant en moet op de juiste momenten de middelen genereren voor de uitvoering van de geplande investeringen (zie ook paragraaf Treasury).

Bedragen in €

Reserve Essent component investeringsagenda	Boekwaarde 31 dec. 23	Boekwaarde 31 dec. 24
Nominale waarde	36.725.000	36.725.000
Agio/disagio saldo	312.844	176.626
Boekwaarde beleggingen	*37.037.844*	*36.901.626*
Belegd in deposito's		
Via rekening courant	129.738.599	115.104.990
Via leningen (o.a. fondsen) en in grond	186.166.002	195.555.223
Boekwaarde deposito's	*315.904.601*	*310.660.213*
	352.942.445	347.561.839

Component dividend en rentereserve

Deze component heeft tot doel om de reële waarde van de immunisatieportefeuille op peil te kunnen houden en éénmalige tegenvallers op te kunnen vangen.

Component Balansverkorting

Provinciale Staten hebben bij de Voorjaarsnota 2010 besloten tot afwaardering van de geactiveerde investeringsbijdragen aan derden (waar geen provinciaal bezit tegenover staat, zie ook Voorjaarsnota 2010 blz 25/26).Hiervoor is een deel van de opbrengst verkoop Essent aangewend.

Een gedetailleerd overzicht van het verloop van de algemene reserve en de bestemmingsreserves van de provincie is opgenomen in de bijlage 4 van de bijlagenbundel.

2.1.3 Rekeningresultaat

De jaarrekening 2024 sluit met een batig saldo van € 38,3 mln. na verwerking van de hierboven (in de tabel van het eigen vermogen) vermelde stortingen en onttrekkingen.
De jaarrekening 2023 sloot met een batig saldo van € 96,6 mln., dat conform de bestendige gedragslijn is toegevoegd aan de algemene reserve.

Vreemd vermogen: Voorzieningen en vaste schulden

2.1.4 Voorzieningen

De voorzieningen zijn met uitzondering van de voorziening APPA en de risicovoorziening algemeen, gewaardeerd op het nominale bedrag van de daaraan ten grondslag liggende verplichtingen c.q. de voorziene verliezen.
De voorziening APPA en risicovoorziening algemeen zijn opgenomen tegen contante waarde.

Van de voorzieningen is het verloop als volgt weer te geven:

Bedragen in €

	Boekwaarde 31 dec. 23	Toevoeging in 2024	Vrijval in 2024	Onttrekking in 2024	Boekwaarde 31 dec. 24
Egalisatievoorzieningen	5.005.724	2.388.244	0	1.424.107	5.969.861
Voorz. voor verplicht. verl. en risico's	16.492.748	5.515.710	0	8.312	22.000.146
Voorz. midd. van derd. met gebonden best	25.641.791	17.490.293	0	6.936.634	36.195.450
	47.140.263	25.394.247	0	8.369.052	64.165.458

De jaarlijkse actuariële herberekening van de levenskansen en de rekenrente leidt tot een toevoeging aan de voorziening algemene pensioenwet politieke ambtsdragers (APPA) ad € 1.130.966.

In 2022 is de voorziening spaarverlof medewerkers gevormd. In 2024 is hierin een toevoeging gedaan ad € 470.329 op basis van opgebouwd spaarverlof.
In 2024 zijn er twee voorzieningen gevormd voor Natuurcompensatie.

N.B. Een aantal voorzieningen is rechtstreeks in mindering gebracht op de activa.
Het verloop hiervan is als volgt weer te geven:

Bedragen in €

Voorzieningen direct in mindering op Activa	*Boekwaarde 31 dec. 23*	*Toevoeging in 2024*	*Vrijval in 2024*	*Onttrekking in 2024*	*Boekwaarde 31 dec. 24*
Voorz. in mind. op Activa - MVA	*27.345.298*	*657.500*	*1.298.532*	*0*	*26.704.266*
Voorz. in mind. op Activa - FVA	*19.241.172*	*4.407.976*	*241.666*	*850.000*	*22.557.482*
Voorz. in mind. op Activa - Uitzettingen	*893.270*	*175.466*	*0*	*242.190*	*826.546*
Totaal voorzieningen direct in mindering op Activa	*47.479.740*	*5.240.942*	*1.540.198*	*1.092.190*	*50.088.294*

Vrijval voorzieningen rechtstreeks in mindering gebracht op activa

Voorziening lening cyberweerbaarheidscentrum	150.000
Voorziening lening Anteryon	91.666
Voorzieninging Deurne t.g.v risicoreserve OB	1.298.532
	1.540.198

Onttrekking voorzieningen rechtstreeks in mindering gebracht op activa

Verliesneming geldlening kazerne	850.000
Oninbaar verklaringen dubieuze debiteuren	242.190
	1.092.190

Een gedetailleerd overzicht van het verloop van de voorzieningen van de provincie is opgenomen in de bijlage 5 van de bijlagenbundel.

2.1.5 Vaste schulden

De vaste schulden, schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer, worden gewaardeerd tegen de nominale waarde minus de aflossingen.

Bedragen in €

	Boekwaarde 31 dec. 23	Vermeerdering in 2024	Aflossingen in 2024	Boekwaarde 31 dec. 24
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen:				
BOM-lening*	2.566.666	0	0	2.566.666
Subtotaal	2.566.666	0	0	2.566.666
Onderhandse leningen van binnenlandse bedrijven:				
NTB lang lopende schulden	0	0	0	0
Subtotaal	0	0	0	0
Totaal vaste schulden	2.566.666	0	0	2.566.666

*Betreft een schuldrelatie met het ministerie van Economische Zaken.

Een gedetailleerd overzicht van de vaste schulden is opgenomen in de bijlage 6 van de bijlagenbundel.

Vlottende passiva

2.2.1 Vlottende schuld

Netto-vlottende schuld met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.

De netto vlottende schulden zijn onder te verdelen in

Bedragen in €

Vlottende schulden	31 dec. 23	31 dec. 24
Crediteuren	37.735.789	29.614.482
Tegoed nazorgfonds inzake schatkistbankieren	2.555.589	3.953.848
Tegoed BOM holding inzake schatkistbankieren	57.914.300	42.008.657
Tegoed aan GOB inzake schatkistbankieren	670.801	4.998.483
Tegoed aan Brabant C inzake schatkistbankieren	6.301.879	3.080.446
Overige vlottende schulden	1.195	1.195
Totaal vlottende schulden	105.179.553	83.657.111

Crediteuren

Het crediteurensaldo ultimo 2024 is lager dan eind 2023. Het relatief groot aandeel van niet jaarlijks terugkerende incidentele posten (o.a. projectsubsidies) met wisselende betaalmomenten kan leiden tot grote fluctuaties in crediteurbalans-standen.

2.2.2 Overlopende passiva

Bedragen in €

Overlopende passiva	31 dec. 23	31 dec. 24
Vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen		
- Europese overheidslichamen	6.653.847	7.803.171
- Rijk	235.534.623	424.820.128
- Overige Nederlandse overheidslichamen	26.577.058	24.415.372
Subtotaal vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen	268.765.528	457.038.671
Nog te betalen subsidies	187.172.492	170.998.996
Overige overlopende passiva		
- Afdrachten salarissen	9.185	0
- Nog te betalen / vooruitontvangen	186.818.544	239.109.019
Subtotaal overige overlopende passiva	186.827.729	239.109.019
Totaal generaal overlopende passiva	642.765.749	867.146.686

Een specificatie van de vooruitontvangen bedragen van overheidslichamen is opgenomen in bijlage 5a van de bijlagenbundel.

Nog te betalen subsidies

De post overlopende nog te betalen subsidies per ultimo boekjaar is gebaseerd op de voorlopige subsidietoekenningen. De lasten als gevolg van voorlopige subsidietoekenningen worden genomen op het moment van het beschikken (afgeven van de beschikking), tenzij:

a. De hoogte van de subsidie expliciet is verbonden aan de te leveren prestaties (p x q subsidies), voorbeeld hiervan is een vast bedrag aan subsidie per aangelegd bushokje;

b. De subsidie op basis van de subsidiebeschikking expliciet toe te rekenen is aan volgende begrotingsjaren (bijvoorbeeld (1) een subsidie toegekend in 2022, maar voor exploitatiejaar 2023, (2) een toekenning van een beschikking in 2021 voor een project waarvan in het projectplan expliciet staat aangegeven dat het pas in een later jaar van start zal gaan;

c. Er sprake is van een projectsubsidie/bijdrage in arrangement 3 (boven € 125.000) met een project startdatum in een later boekjaar. In dat geval zal de last worden genomen in het jaar van de projectstart.

d. Er sprake is van een meerjarige projectsubsidie boven het grensbedrag (€ 2,5 mln.). In dat geval zal de last worden toegerekend aan de afzonderlijke jaren waarin de prestaties worden uitgevoerd.

e. Per balansdatum reeds een betrouwbare schatting kan worden gemaakt van de eventueel terug te vorderen subsidie (dit corrigeren op de last). Dan wordt een vordering opgenomen in de jaarverslaggeving (inclusief correctie op de lasten) indien op een betrouwbare wijze kan worden ingeschat welk deel van de toegekende subsidies zal worden ingetrokken dan wel lager zal worden vastgesteld. Indien blijkt dat dit bijvoorbeeld op basis van de afgelopen jaren geen constant beeld oplevert en derhalve geen betrouwbare inschatting gemaakt kan worden, dan wordt de vordering uit voorzichtigheid nog niet verantwoord.

Als gevolg van deze verantwoordingssystematiek bestaat er op balansdatum derhalve een onzekerheid ten aanzien van de exacte hoogte van de nog te betalen subsidies en de subsidies die 100% worden bevoorschot. Het verloop van de nog te betalen subsidies kan ingedeeld naar de verschillende programma's als volgt worden gespecificeerd:

Nog te betalen Subsidies — Bedragen in €

	Saldo per 31-12-2023	Vermeerder-ingen	Verminder-ingen	Saldo per 31-12-2024
1 Bestuur en veiligheid	67.000	832.500	855.000	44.500
2 Ruimte en wonen	1.759.496	9.903.653	9.452.480	2.210.669
3 Water en Bodem	33.614.784	24.252.617	13.736.009	44.131.392
4 Natuur en milieu	87.801.855	55.704.826	54.394.540	89.112.142
5 Economie	18.506.467	19.829.680	19.225.613	19.110.534
6 Energie	3.917.280	1.349.391	2.144.771	3.121.900
7 Landbouw en voedsel	2.765.279	8.928.860	8.742.293	2.951.847
8 Basisinfrastructuur mobiliteit	1.655.871	105.432.561	96.654.353	10.434.079
9 Mobiliteitsontwikkeling	35.490.119	169.009.804	41.552.012	162.947.911
10 Vrije tijd, Cultuur, Sport en Erfgoed	11.243.055	12.272.752	17.217.515	6.298.293
31 Algemeen financieel beleid	0	0	0	0
Subtotaal Nog te betalen subsidies	196.821.206	407.516.645	263.974.586	340.363.265
AF: aanpassing toedeling lastneming subsidies naar jaren*	-9.648.714	-168.009.118	-8.293.563	-169.364.269
Totaal Nog te betalen subsidies	187.172.492	239.507.527	255.681.023	170.998.996

* Op basis van door de commissie BBV nader geformuleerde richtlijnen kunnen projecten boven het door PS vastgestelde grensbedrag of projecten met een projectstartdatum in een ander jaar een andere lastenverdeling over jaren krijgen welke aanvullend moeten worden verwerkt. De financiële consequenties daarvan zijn hier opgenomen.

Verleende garanties en waarborgen

Buiten de balanstelling zijn aan de passivazijde bedragen aan borgstellingen en garantstellingen aan natuurlijke en rechtspersonen opgenomen waarvan de specificatie als volgt is weer te geven:

		Bedragen in €
Verleende garanties en waarborgen	31 dec. 23	31 dec. 24
Gemeenschappelijk gewaarborgd	655.537	0
Overige garantieverplichtingen	84.235.132	81.793.753
	84.890.669	81.793.753

De gewaarborgde geldleningen, de gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen en de afgegeven garanties zijn gespecificeerd opgenomen in de bijlagen 7a en 7b van de bijlagenbundel.

Gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen groenfonds (bijlage 7a van de bijlagenbundel*)*

De provincie heeft een doorbetalingsverplichting van rente en aflossingsbedragen van leningen aan het Nationaal Groenfonds. Deze leningen zijn in 1999 tot stand gekomen door een convenant tussen het Rijk en de provincies in het kader van natuurontwikkeling. In 2024 is de restschuld volledig afbetaald. Via het provinciefonds is hiervoor volledige compensatie ontvangen.

Overige garanties (bijlage 7b van de bijlagenbundel*)*

De provincie heeft voorts garanties verstrekt aan Havenschap Moerdijk, BNG bank, het Nationaal groenfonds, Energiefonds Brabant BV en het Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen

De maximaal in te roepen garanties belopen een totaal van € 81,8 mln.

Een specificatie van de mutaties in de garantieverplichtingen aan instellingen in 2024 is onderstaand opgenomen:

		Bedragen in €
Mutaties garantieverplichtingen	31 dec. 23	31 dec. 24
Overige garantieverplichtingen ultimo 2023	84.235.132	
Verlaging / vervallen garantieverplichtingen		
IPO/BNG		-90.000
Gemeente Zundert		-1.500.000
Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen		-837.490
Nationaal groenfonds		-13.889
Totaal overige garantieverplichtingen		81.793.753

Niet uit de balans blijkende gerelateerde rechten en verplichtingen

Overeenkomst Provincie Noord-Brabant en Groenontwikkelfonds Brabant (GOB)

De provincie Noord-Brabant is met het GOB een overeenkomst aangegaan over de beschikbaarstelling van gronden aan het GOB zoals vastgelegd in de Overeenkomst trekkingsrecht grond van 1 juli 2014 (aanvulling op de overeenkomst 23-1-2018). Het GOB is gerechtigd tot de positieve netto-opbrengsten welke rechtstreeks voortvloeien uit het beheer van de Gronden. Onder de netto-opbrengsten wordt verstaan de opbrengsten die voor de Provincie rechtstreeks voortvloeien uit het beheer van de gronden onder aftrek van alle kosten die voor de provincie rechtstreeks verband houden met (het beheer van) de gronden en de (economische) eigendom daarvan. Eventuele verliezen die rechtstreeks voortvloeien uit het beheer van de gronden zullen verrekend worden met de verkoopopbrengsten.

Natuurtaken

De commissie BBV, verantwoordelijk voor het stellen van de jaarverslaggevingsregels voor decentrale overheden, heeft in 2015 een uitspraak gedaan over de verwerking van de verplichtingen, die tegelijkertijd met de overdracht van natuurtaken naar de provincies zijn overgekomen. Daarbij is de aanwijzing gegeven dat alle verplichtingen voortkomend uit beschikkingen verleend vóór 2014 nog verwerkt moeten worden op basis van het zogenaamde kasstelsel. Dit wil zeggen dat de lasten pas door de provincie worden verantwoord op het moment dat de betaling aan het RVO is gedaan.

De verplichtingen die de provincie in het kader van haar natuurtaken vanaf 2014 is aangegaan zijn volgens het baten en lastenstelsel verwerkt. Dit is daarmee in lijn met de verwerkingswijze van alle andere provinciale subsidies. Ultimo 2024 heeft de provincie Noord-Brabant € 39,1 mln. aan openstaande verplichtingen m.b.t. grondgebonden regelingen.

Uitkering provinciefonds

De realisatiecijfers uitkering provinciefonds zijn gebaseerd op de decembercirculaire 2024. Bij de mei/junicirculaire 2025 zal blijken of het uitkeringsbedrag 2024 nog naar beneden wordt bijgesteld door het Rijk. Zoals gebruikelijk wordt een lagere of hogere bijstelling verrekend met het volgende uitkeringsjaar (dus 2025). Afhankelijk van het publicatiemoment zal de verrekening worden betrokken bij de eerste of tweede bestuursrapportage 2025.

Subsidieverleningen op grond van afgegeven beschikkingen waarvan de last in toekomstige jaren wordt genomen.

Voor het verantwoorden van de subsidielast in het daarvoor betreffende jaarrekeningjaar zijn door de commissie BBV aanwijzingen verstrekt.

Daar waar projectsubsidies boven het grensbedrag (€ 2,5 mln.) zijn verstrekt wordt de last toebedeeld naar de projectjaren. Het betreft hier dan de waarde van nog niet betaalde subsidiebedragen van toekomstige projectjaren. Daarnaast betreft het reeds afgegeven en nog te betalen subsidiebeschikkingen voor exploitatiesubsidies voor komend jaar of latere jaren. Per balansdatum ultimo 2024 bedraagt dit € 348,6 mln. aan subsidieverplichtingen.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen m.b.t. verstrekte geldleningen

Door de provincie zijn voor het vertrekken van geldleningen, overeenkomsten aangegaan met diverse partijen. Op basis van deze overeenkomsten hebben deze partijen nog trekkingsrechten per ultimo 2024:

Bedragen in €

Naam lening	Maximum o.b.v. overeenkomst	Verstrekking t/m 2023	Verstrekking 2024	Trekkingsrecht Ultimo 2024
Lening Cleantechfonds	12.000.000	10.000.000		2.000.000
Lening Innovatiefonds	135.000.000	34.241.764	8.000.000	92.758.236
Lening Energiefonds	60.000.000	34.500.000	-1.000.000	26.500.000
Lening Start Up Fonds	10.000.000	8.250.000	1.300.000	450.000
Lening Europees Inv.fonds	30.000.000	1.030.000		28.970.000
Lening Stichting Europees Keramisch Werkcentrum	4.536.068	4.502.281		33.787
Lening Stichting Park Campus	2.375.000	1.225.000		1.150.000

Bedragen in €

Naam lening	Maximum o.b.v. overeenkomst	Verstrekking t/m 2023	Verstrekking 2024	Trekkingsrecht Ultimo 2024
Lening Pivotpark	10.400.000	7.600.000	1.500.000	1.300.000
Lening Pivot Park (Grizzly H)	26.000.000	24.700.000	1.300.000	0
Lening Pivot Park (Grizzly A)	7.850.000	7.457.500	392.500	0
Lening Co-Inv. Fac. Brabant met Invest-NI	30.000.000	11.250.000		18.750.000
Lening Safariresort Beekse Bergen II	20.000.000	20.000.000		0
Lening Minitopia	700.000	470.000	200.000	30.000
Lening Vincentre	2.484.402	2.484.402		0
Lening Butterfly Effect	2.000.000	300.000		1.700.000
Lening Brabant Start up fonds	5.000.000	3.750.003		1.249.997
Lening Stichting Werklocaties	3.000.000	1.250.000		1.750.000
Lening CHV Chocoladefabriek	8.300.000	5.500.000	2.800.000	0
Lening Defensie	3.426.791	1.028.037		2.398.754
Lening Museum Overloon	5.000.000	2.500.000		2.500.000
Lening Pivot Park (Grizzly II A)	1.273.140		815.871	457.269
Lening Pivot Park (Grizzly II H)	4.200.000		2.691.500	1.508.500
Lening BPA Pionier	1.820.000		600.000	1.220.000
Lening Brabantring	3.500.000		450.000	3.050.000
	388.865.401	182.038.987	19.049.871	187.776.543

Kunstbezit

De provincie bezit een aantal kunstwerken die niet op de balans zijn opgenomen. De verzekerde waarde van deze kunstwerken bedraagt € 5,7 mln.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is bepaald dat de arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume onderdeel vormen van de uiteenzetting over de financiële positie in de begroting.

Deze verplichtingen zijn ook in de meerjarenraming opgenomen.

Bedragen zijn exclusief indexering (prijspeil 2024).

Reeds aangegane toekomstige verplichtingen

Aan reeds aangegane toekomstige verplichtingen met een grensbedrag van € 2,5 mln. die niet uit de balans blijken staat nog een totaalbedrag € 25,2 mln. per 31-12-2024 open. Deze verplichtingen zullen in de komende jaren leiden tot exploitatielasten, dan wel een balanswaarde.

Ambtelijk apparaat

Spaarverlof

In de werktijdenregeling is opgenomen dat medewerkers max. 100 uur (per fulltime equivalent) aan te veel gewerkte uren (en/of niet opgenomen verlofuren) mogen meenemen naar het volgende jaar; die uren moeten binnen 12 maanden alsnog worden opgenomen.

Daarnaast kunnen medewerkers op grond van de cao verlof bijkopen. In tegenstelling tot het reguliere vakantieverlof vervalt of verjaart dat bijgekochte verlof niet. Voor dit opgespaarde verlof is sinds 2022 een voorziening gevormd.

Inkomensvoorziening voormalig personeel via uitkeringsinstantie (werkloosheid, gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid, suppletie)

De Provincie is eigenrisicodrager voor de WW- en de WGA-uitkeringen o.g.v. de Wet Inkomen en Arbeid. Dat geldt uiteraard ook voor het bovenwettelijk deel van de WW. De uitkeringsinstanties die deze voorzieningen uitvoeren declareren de kosten maandelijks bij de provincie.

De werkelijke uitkeringen in 2024 resp. de te verwachten uitkeringen en uitvoeringskosten in de komende jaren zijn:

Bedragen x € 1.000	**2024**	2025	2026	2027
uitkeringen	603	650	700	750
uitvoeringskosten	0	0	0	0

Gebeurtenissen na balansdatum

"Het BBV schrijft voor dat inzichten van belang voor de financiële positie, dienen te worden verwerkt in de jaarrekening, ook als deze inzichten zijn verkregen na 31 december, maar vóór het vaststellen van de jaarstukken.

Daarbij is het volgende van belang:

- Gebeurtenissen na balansdatum moeten in de jaarstukken worden verwerkt als ze nadere informatie geven over de nadere informatie per balansdatum;
- Indien de gebeurtenissen geen nadere informatie geven over de situatie op balansdatum worden de gebeurtenissen in het onderdeel 'gebeurtenissen na balansdatum' van de jaarrekening toegelicht.

Er zijn momenteel geen gebeurtenissen na balansdatum van toepassing die vermeld dienen te worden.

Schatkistbankieren

In verband met verplicht schatkistbankieren dient onderstaand overzicht in de toelichting op de balans te worden opgenomen.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar 2024			
(1)	**Drempelbedrag**	**11.806**			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**40**	**28**	**152**	**246**
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	11.766	11.778	11.654	11.560
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar 2024			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	1.403.207			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	500.000			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	903.207			
(1) = (4b)*0,02 + (4c)*0,002 met een minimum van €1.000.000	Drempelbedrag	11.806			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	3.643	2.579	14.019	22.632
(5b)	Dagen in het kwartaal	91	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	40	28	152	246

De volgende wijzigingen zijn per 1 juli 2021 ingegaan:

Het drempelbedrag dat is vastgelegd in artikel 7 lid 2 van de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden2 zal worden aangepast op onderstaande punten:

- een verhoging van de ondergrens van € 250.000 naar € 1 mln. euro;
- een verhoging van het percentage begrotingstotaal t/m € 500 mln. euro van 0,75% naar 2%.

Wet normering Topinkomens (WNT)

De WNT is van toepassing op Provincie Noord-Brabant. Het voor Provincie Noord-Brabant toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2024 € 223.000,- (het algemeen bezoldigingsmaximum).

1. Bezoldiging topfunctionarissen

Beloning van bestuurders en overige topfunctionarissen in de (semi)publieke sector dienen wettelijk genormeerd respectievelijk gemaximeerd te worden. Dit heeft geresulteerd in de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector, thans aangeduid als 'Wet normering topinkomens (WNT). Voor 2024 is het algemeen maximum € 233.000, - inclusief belaste kostenvergoeding en pensioenbijdrage werkgever. De WNT geeft aan dat de provincie verplicht is om jaarlijks in het financieel jaarverslag de bezoldiging van iedere topfunctionaris en gewezen topfunctionarissen op persoonsnaam op te nemen, ongeacht een eventuele overschrijding van het bezoldigingsmaximum. Voor de Provincie Noord-Brabant houdt dit in dat de bezoldiging van de algemeen directeur en griffier opgenomen moet worden in de jaarstukken. In 2024 betreft dit de volgende personen:

Gegevens 2024 **bedragen x € 1**	**Dhr. G.H.E. Derks**	**Mevr. K.A.E. ten Cate**
Functiegegevens	[Provinciesecretaris/ Algemeen directeur]	[Griffier van Provinciale Staten]
Aanvang en einde functievervulling in 2024	01/01 - 31/12	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	180.313	143.617
Beloningen betaalbaar op termijn	23.941	23.006
Subtotaal	*204.254*	*166.623*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	233.000	233.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	204.254	166.623
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t. N.v.t.	N.v.t. N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.

Gegevens 2023	
bedragen x € 1	**Mevr. K.A.E. ten Cate**
Functiegegevens	[Griffier van Provinciale Staten]
Aanvang en einde functievervulling in 2023	01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	134.242
Beloningen betaalbaar op termijn	22.815
Subtotaal	*157.057*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	223.000
Bezoldiging	157.057

2. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2024 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Overzicht beleidskaders en uitvoeringsagenda's

Hieronder een overzicht van eerder vastgestelde Beleidskaders en Uitvoeringsagenda's.

Alle beleidskaders en uitvoeringsagenda's zijn hier te vinden:
https://www.brabant.nl/onderwerpen/omgevingsbeleid/beleidskaders/

Beleidskader (BK)	Uitvoeringsagenda (UA)	Vaststelling GS	Vaststelling PS
Economie 2030: Visie op een toekomstbehendige economie 2021-2030			16-10-2020
	Uitvoeringsagenda: Economie Kennis en Talentontwikkeling 2024-2027	05-11-2024	
Waardengedreven digitaal transformeren			03-02-2020
	Digitale Transformatie	20-08-2024	
Mobiliteit: Koers 2030		06-10-2020	06-11-2020
	KOPI: Kwaliteitsnota Onderhoud Provinciale Infrastructuur 2023-2027	12-07-2022	
	OV-visie 'Gedeelde mobiliteit is maatwerk'	09-10-2018	
	BVVP: Brabants Verkeersveiligheidsplan 2024-2027	21-05-2024	
	Krachten-bundeling Smart Mobility	22-10-2019	
Energieagenda 2019 - 2030		20-11-2018	14-12-2018
	Uitvoeringsagenda Energie 2024-2027	24-09-2024	
Milieu 2030: een gezond milieu voor een gezonder leven		27-09-2022	11-11-2022
	Uitvoeringsagenda Milieu 2024-2027	24-09-2024	
	Schone luchtakkoord 2021-2030	November 2021	
Levendig Brabant 2023 - 2030		08-11-2022	03-02-2023
	Uitvoeringsagenda Levendig Brabant 2024-2027		
Gezondheid 2021 – 2030. Drie gezonde levensjaren erbij voor iedere Brabander			03-12-2021
	Uitvoeringsagenda Gezondheid 2024-2027	05-11-2024	
Toekomstbestendig Bestuur		01-10-2024	08-03-2024
	Uitvoeringsagenda Toekomstbestendig Bestuur 2024-2027	29-10-2024	
Landbouw en Voedsel 2030 - Brabant			08-04-2022
	Uitvoeringsagenda Landbouw & Voedsel 2024-2027	05-11-2024	
	Mest	01-11-2022	
Regionaal Water- en Bodemprogramma (RWP) 2022-2027			03-12-2021
	Addendum Regionaal Water en Bodem Programma 2022-2027	18-02-2025	
Leefomgeving 2030 - Brabant		01-11-2022	27-10-2023
Wonen en Werken		23-01-2023	24-05-2024

Beleidskader (BK)	Uitvoeringsagenda (UA)	Vaststelling GS	Vaststelling PS
	Uitvoeringsagenda Wonen en Werken 2024-2027	15-10-2024	
Natuur 2030: robuust, inclusief en verbonden		06-09-2022	14-10-2022
	Natuur 2023-2027	14-02-2023	
Aanpak/koers/uitvoeringsagenda die invulling geeft aan de uitvoering voor meerdere beleidskaders:			
	Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 2.0	10-12-2024	
	Uitvoeringsagenda Brede Welvaart 2024-2027	05-11-2024	
	Instrumenteel kader Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving	22-05 2018	

Overige verplichte bijlagen

- De voorgeschreven bijlage met de lasten en baten ingedeeld naar taakvelden is opgenomen in de bijlagenbundel onder nummer 11a.
- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over de van het Rijk ontvangen specifieke uitkeringen is in de bijlagenbundel opgenomen in bijlage 11c.
- De bijlage met het voorgeschreven overzicht van incidentele lasten en baten met daarbij het overzicht van structurele mutaties in de reserves, is opgenomen in de bijlagenbundel in bijlage 12.
- De voorgeschreven kengetallen over de financiële positie behorend bij de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn in de bijlagenbundel opgenomen en toegelicht in bijlage 13.

Provincie Noord-Brabant

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
www.brabant.nl

Provincie Noord-Brabant

Jaarstukken 2024
Bijlagenbundel

Bijlagenbundel Jaarstukken 2024 (PS 12/25)

Inhoud

Specificaties van de balans 2

1. Immateriële vaste activa 2
2. Materiële vaste activa 3
3. Financiële vaste activa 5
   - Bijlage 3a FVA / Kapitaalverstrekking aan deelnemingen 5
   - Deelnemingen 6
   - 1 Gemeenschappelijke regelingen (GR) 6
   - 2 Vennootschappen en coöperaties 8
   - 3 Verenigingen en stichtingen 17
   - 4 Overige verbonden partijen 19
   - Bijlage 3b FVA / Verstrekte geldleningen 26
4. Reserves 37
5. Voorzieningen 39

5a. Transitoria inzake uitkeringen van het Rijk en EU 41

5b. Verloop transitoria – Ontvangen bijdragen 42

6. Vaste Schulden 44
7. Borg- en garantstellingen 45

Overige bijlagen 49

8. Informatie i.v.m. ontslagregelingen personeel 49
9. Modelstaat A paragraaf treasury 51
10. Modelstaat B paragraaf treasury 55
11. Bijlagen jaarrekening i.o.m. BBV art. 24 lid 3c en 3d 56

11a. Lasten en baten per taakveld 59

11b. Verdeling taakvelden over programma's 62

11c. SiSa bijlage doeluitkeringen 65

12. Overzicht van de incidentele en structurele baten en lasten 85
13. Uitwerking paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing 96
    - a. Risico-inventarisatie en -afdekking 96
    - b. Kengetallen en uiteenzetting financiële positie 98

De in deze bijlagen vermelde financiële cijfers betreffen bedragen in hele Euro, tenzij in de desbetreffende bijlage anders is vermeld.

Navigeren door deze bijlagenbundel: Door in deze inhoudsopgave op het betreffende onderdeel te klikken
Terug naar de inhoudsopgave met muisklik onderaan iedere pagina op tekst "Provincie Noord-Brabant – Bijlagenbundel..." of op pag.

[Link naar Jaarstukken 2024]

Specificaties van de balans

1. Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa bijlage 1

Omschrijving	Oorspr.bedrag vd investering aan het begin v/h dienstjaar	Vermeerderingen/ verminderingen in het dienstjaar	Desinvesteringen	Oorspr.bedrag vd investering aan het einde v/h dienstjaar	Totaal van de afschrijvingen begin v/h dienstjaar	Methode van de afschrijving	*	Boekwaarde per 1 jan 2024	Totaal van de afschrijvingen in 2024	Boekwaarde per 31 dec 2024
Agio op obligaties	255.539.086	0	-5.480	255.544.566	255.371.648	Looptijd obligaties	L	167.437	159.468	13.449
Immateriële vaste activa	255.539.086	0	-5.480	255.544.566	255.371.648			167.437	159.468	13.449

*afschrijvingsmethode
A = Annuïtair
L = Lineair

2. Materiële vaste activa

Verloop van de materiële vaste activa bijlage 2

Omschrijving	Oorspr.bedrag vd investering aan het begin v/h dienstjaar	Vermeerderingen / verminderingen in het dienstjaar	Oorspr.bedrag vd investering aan het einde v/h dienstjaar	Totaal van de afschrijvingen begin van het dienstjaar	Methode van de afschrijving	*	Boekwaarde per 1 jan 2024	Totaal van de afschrijvingen in 2024	Afwaardering wegens duurzame waardevermindering	Bijdragen van derden direct gerelateerd	Boekwaarde per 31 dec 2024
Investeringen met economisch nut											
Bedrijfsgebouwen											
Provinciehuis	114.839.639	94.887	114.934.526	92.909.886	20 jaar	L	21.929.753	4.362.016			17.662.624
Renovatie Noordbrabants Museum	28.389.384		28.389.384	10.408.808	25 jaar	L	17.980.576	837.736			17.142.839
Steunpunten	10.729.739	6.210	10.735.949	6.301.113	20 jaar	L	4.428.627	254.087			4.180.750
Waterstraat 16-18	2.396.141		2.396.141	2.133.309	20 jaar	L	262.832	131.416			131.416
Busremise Breda (ontwikkeling)	10.345.751	24.442.336	34.788.087	51.036	30 jaar	L	10.294.715	344.858			34.392.193
De Mortel	14.666.013		14.666.013	0	40 jaar	L	14.666.013	349.150			14.316.863
Machines apparaten en installaties											
Materieel Provinciale wegen	4.694.482	439.641	5.134.123	2.486.272	Diverse	L	2.208.210	276.713			2.371.138
Telefooncentrale	983.424		983.424	615.235	15 jaar	L	368.189	65.562			302.627
ICT & Automatisering	3.572.142	1.321.764	4.893.906	3.378.628	3 jaar	L	193.514	96.757			1.418.521
Overige materiële vaste activa											
Gronden en terreinen											
Busremise Breda Grond	6.469.113	3.085.998	9.555.111	0	Geen		6.469.113	0			9.555.111
Gronden ontwikkelbedrijf	43.118.353	3.966.550	47.084.903	0	Geen		43.118.353	0			47.084.903
Totaal investeringen met economisch nut		33.357.386					121.919.894	6.718.295			148.558.985
AF: In mindering gebrachte voorziening F							-27.345.298				-26.704.266
Totaal invest. economisch nut -/- voorziening							94.574.596				121.854.719
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut											
Oud voor 2017											
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken											
Wegeninvesteringen	526.404.127		526.404.127	472.364.440	15 jaar	L	54.039.687	13.047.513			40.992.174
Benutten (DVM)	10.404.754		10.404.754	10.185.445	15 jaar	L	219.309	66.006			153.303
N-261	78.900.000		78.900.000	44.789.898	15 jaar	L	34.110.102	5.260.000			28.850.102
Infraprojecten in voorbereiding	11.735.191		11.735.191	8.795.503	15 jaar	L	2.939.688	735.076			2.204.612
Komomleiding	9.278.174		9.278.174	4.791.715	15 jaar	L	4.486.459	618.545			3.867.914
Nieuw m.i.v. 2017											
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken											
Wegeninvesteringen	365.926.190	68.988.313	434.914.503	80.628.438	15 jaar	L	285.297.751	23.763.472		3.408.246	330.522.592
N-261	144.552		144.552	46.425	15 jaar	L	98.127	9.637			88.490
Komomleiding	4.444.080		4.444.080	1.797.150	15 jaar	L	2.646.930	296.272			2.350.658

Verloop van de materiële vaste activa

bijlage 2

Omschrijving	Oorspr.bedrag vd investering aan het begin v/h dienstjaar	Vermeerderingen / verminderingen in het dienstjaar	Oorspr.bedrag vd investering aan het einde v/h dienstjaar	Totaal van de afschrijvingen begin van het dienstjaar	Methode van de afschrijving *	Boekwaarde per 1 jan 2024	Totaal van de afschrijvingen in 2024	Afwaardering wegens duurzame waardevermindering	Bijdragen van derden direct gerelateerd	Boekwaarde per 31 dec 2024
Overige materiële vaste activa										
Tot.inv.openb.ruimte met mij nut		68.988.313				383.838.054	43.796.521			409.029.847
Totaal Materiële vaste activa		102.345.699				505.757.947	50.514.816			557.588.833
Totaal In mindering gebrachte voorzieningen						-27.345.298				-26.704.266
Totaal materiële vaste activa -/- voorzieningen						478.412.649				530.884.567

**afschrijvingsmethode*
A=annuïtair
L=lineair
G=geen afschrijving

3. Financiële vaste activa

Bijlage 3a FVA / Kapitaalverstrekking aan deelnemingen

Kapitaalverstrekking aan deelnemingen 2024 Bijlage 3a

	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Deelnemingen in de loop van het jaar	Verminderingen in de loop van het jaar	Restant bedrag aan het einde van het dienstjaar
Aandelenkapitaal GOB	1			1
Aandelenkapitaal Ruimte voor Ruimte	110.880			110.880
BV BOM Holding	50.828.137			50.828.137
Deelneming Claim Vennootschap BV	6.166			6.166
Deelneming Aviolanda	9.008.160			9.008.160
Deelneming Green Chemistry	2.300.000			2.300.000
Deelneming Monumentenfonds	2.058.000			2.058.000
Deelneming Ruimte voor Ruimte	24.997.520			24.997.520
Deelneming Pivotpark / OLSP	6.301.805			6.301.805
Deelneming Brabantring	696.922			696.922
Deelneming Fellenoord	0	100		100
Totaal	96.307.592	100	0	96.307.692
In mindering gebrachte voorziening E	-4.358.000			-4.358.000
Balanswaarde	91.949.592			91.949.692

Deelnemingen

1 Gemeenschappelijke regelingen (GR)

1.1 Havenschap Moerdijk

De verbonden partij Havenschap Moerdijk kent een meervoudige structuur in een Gemeenschappelijk Regeling (GR) – Naamloze Vennootschap (NV) constructie. De GR vervult het aandeelhouderschap en verzorgt de financiering van de NV. De bedrijfsactiviteiten vinden plaats in de NV. Hieronder worden de gegevens met betrekking tot de GR en NV gesplitst.

Opgericht:	1 januari 2013
Publiek belang:	De Gemeenschappelijke Regeling Havenschap Moerdijk maakt het bestaan van Havenbedrijf Moerdijk NV mogelijk door het vervullen van het aandeelhouderschap ervan en het aantrekken van de financiering. Havenbedrijf Moerdijk is van groot belang voor de versterking van de economische structuur van Brabant en voor de werkgelegenheid in de regio.
Belang provincie:	50 % (begin en eind van het jaar)
Overige deelnemer(s):	Gemeente Moerdijk

Wat is de bijdrage van Havenschap Moerdijk aan de doelstellingen van de provincie?
Op het Haven- en Industrieterrein Moerdijk werken ongeveer 10,6 duizend mensen en indirect biedt het nog eens ruim 9 duizend banen, waarmee het stevig bijdraagt aan diverse actieplannen voor de economische versterking van West-Brabant en de werkgelegenheid in de regio. Verder is de Haven van Moerdijk een nationaal en Europees knooppunt van multimodale vervoersstromen, dat een belangrijke positie inneemt in de Vlaams Nederlandse Delta.
De aanwezige chemie op het terrein draagt bij aan innovaties op de cross sectorale ontwikkelingen van de biobased economy. Op het gebied van energie worden ook de mogelijkheden verkend om duurzame verbindingen tot stand te brengen door het hergebruik van warmte reststromen.
Conform de in juli 2014 vastgestelde Havenstrategie is het uitgangspunt hierbij een goede balans tussen waarde creatie, duurzaamheid en een veilige en leefbare regio (3P's). De ambitie is dat Moerdijk in 2030 hét belangrijkste knooppunt is voor duurzame logistiek, duurzame chemie en procesindustrie in de Vlaams- Nederlandse Delta. Randvoorwaarde hierbij is dat groei niet ten koste mag gaan van de veiligheid en leefbaarheid in de regio

1.2 Zuidelijke Rekenkamer (ZRK)

Opgericht:	1 januari 2005
Publiek belang:	Door onderzoek wil de rekenkamer voor Provinciale Staten en de burgers van de provincies Noord-Brabant en Limburg zichtbaar maken hoe publiek geld wordt besteed en wat er van de beleidsvoornemens terecht komt.
Belang provincie:	50% (begin en eind van het jaar)
Overige deelnemer(s):	Provincie Limburg

Wat is de bijdrage van de ZRK aan de doelstellingen van de provincie?
De Zuidelijke Rekenkamer onderzoekt de doeltreffendheid, de doelmatigheid en de rechtmatigheid van het gevoerde bestuur van de provincies Noord-Brabant en Limburg.
- Doeltreffendheid: levert het beleid van het provinciebestuur de gewenste resultaten op?
- Doelmatigheid: zet de provincie de juiste budgetten zo goed mogelijk in voor de gewenste resultaten?
- Rechtmatigheid: werken de provincies volgens de in de wet gestelde regels?

De Zuidelijke rekenkamer tracht met haar onderzoek inzicht te verschaffen in de bestedingen van publiek geld en de realisatie van bijbehorende beleidsvoornemens.

1.3 Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)

Opgericht:	1 januari 2013
Publiek belang:	Verbetering van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) in midden- en West-Brabant. De maatschappelijke outcome is een bijdrage leveren aan een betere leefomgeving.
Belang provincie:	37% (o.b.v. de begroting 2024)
Overige deelnemer(s):	Gemeenten Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tilburg, Waalwijk, Woensdrecht en Zundert,.

Wat is de bijdrage van OMWB aan de doelstellingen van de provincie?
De OMWB draagt met grotendeels wettelijke taken, net als de andere omgevingsdiensten, bij aan de provinciale doelstellingen die betrekking hebben op de verbetering van het naleefgedrag, het voldoen aan de kwaliteitscriteria 2.2[1] en het instrumenteel beleidskader.

1.4 Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)

Opgericht:	1 januari 2013
Publiek belang:	Verbetering van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving in Zuidoost-Brabant. De maatschappelijke outcome is een bijdrage leveren aan een betere leefomgeving.
Belang provincie:	35% (o.b.v. de begroting 2024)
Overige deelnemer(s):	Gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen, Oirschot, Reusel-De Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven, Waalre.

Wat is de bijdrage van ODZOB aan de doelstellingen van de provincie?
De ODZOB draagt met grotendeels wettelijke taken, net als de andere omgevingsdiensten, bij aan de provinciale doelstellingen die betrekking hebben op de verbetering van het naleefgedrag, het voldoen aan de kwaliteitscriteria 2.2[1] en het instrumenteel beleidskader.

1.5 Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN)

Opgericht:	1 april 2013
Publiek belang:	Verbetering van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving in Brabant Noord. De maatschappelijke outcome is een bijdrage leveren aan een betere leefomgeving.
Belang provincie:	40% (o.b.v. de begroting 2024)
Overige deelnemer(s):	Gemeenten Bernheze, Boekel, Boxtel, 's-Hertogenbosch, Oss, Sint-Michielsgestel, Vught, Meierijstad, Land van Cuijk, Maashorst.

Wat is de bijdrage van ODBN aan de doelstellingen van de provincie?
De ODBN draagt met grotendeels wettelijke taken, net als de andere omgevingsdiensten, bij aan de

[1] De kwaliteitscriteria die gelden voor vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH).

provinciale doelstellingen die betrekking hebben op de verbetering van het naleefgedrag, het voldoen aan de kwaliteitscriteria 2.2[1] en het instrumenteel beleidskader.

1.6 De Hollandse Waterlinies

Opgericht:	19 maart 2022
Publiek belang:	Behoud werelderfgoed van Hollandse Waterlinies
Belang provincie:	10% (financiële inbreng o.b.v. de begroting 2024)
Overige deelnemer(s):	Provincies Gelderland, Noord-Holland en Utrecht

Wat is de bijdrage van De Hollandse Waterlinies aan de doelstellingen van de provincie?
Het werelderfgoedcomité van UNESCO heeft in juli 2021 besloten om de Hollandse Waterlinies aan te merken als werelderfgoed. Deze Waterlinie loopt door 4 provincies: Noord-Holland, Utrecht, Gelderland en Noord-Brabant.
De vier provincies hebben besloten om samen de verantwoordelijkheid te nemen voor de instandhouding van dit werelderfgoed. Daarvoor is door hen het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies opgericht, als bestuurlijke samenwerking op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen.

De kerntaken van het Gemeenschappelijk Orgaan Hollandse Waterlinies zijn bescherming van de site, verantwoording afleggen over zaken die in de site spelen en (publieks)communicatie over de site. Het Gemeenschappelijk Orgaan waarborgt op die manier dat aan de internationale verplichtingen van Nederland richting UNESCO kan worden voldaan.

1.7 BGTS Geopark Schelde Delta

Opgericht:	27 november 2024
Publiek belang:	Behoud werelderfgoed van Geopark Schelde Delta
Belang provincie:	19,2% (o.b.v. de statutaire jaarlijkse inbreng)
Overige deelnemer(s):	Provincie Antwerpen (B), Oost-Vlaanderen (B), West-Vlaanderen (B) en Zeeland

Wat is de bijdrage van BGTS Geopark Schelde Delta aan de doelstellingen van de provincie?
De kerntaken van de Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking (BGTS) Geopark Schelde Delta zijn de bescherming van de site, verantwoording afleggen over zaken die in de site spelen en (publieks)communicatie over de site. De BGTS waarborgt op die manier dat aan de internationale verplichtingen richting UNESCO kan worden voldaan.

2 Vennootschappen en coöperaties

2.1 Enexis NV

Opgericht:	1 juli 2009
Publiek belang:	Altijd en overal in het voorzieningengebied van Enexis kunnen beschikken over energie, tegen aanvaardbare aansluit- en transporttarieven.
Belang provincie:	30,8% (begin en eind van het jaar), Lid, tevens voorzitterschap en secretariaat AHC; stemrecht/voordrachtsrecht lid RvC (via AHC).
Overige aandeelhouder(s):	Zie lijst van aandeelhouders Enexis Holding N.V.

Wat is de bijdrage van Enexis aan de doelstellingen van de provincie?
De rol van Enexis is bepalend voor tijdige realisatie van de Brabantse energietransitie. Ook andere economische en maatschappelijke opgaven binnen Brabant zijn afhankelijk van het feit of Enexis op tijd de capaciteit van het elektriciteitsnet op orde heeft en/of mee werkt aan alternatieve oplossingen.

Enexis is dan ook een strategische partner, waarbij de alliantie tussen Enexis en provincie door zowel concrete als strategische samenwerking een belangrijk fundament biedt voor het kunnen behalen van de doelstellingen ten aanzien van broeikasgasreductie en duurzame opwek. In de Brabantse Energieagenda is dit uitgewerkt.
Daarnaast is de provincie met Enexis in gesprek over rol en bijdrage in het kader van de warmtetransitie in Brabant. In 2024 hebben Enexis, Energiebeheer Nederland en de provincie Noord-Brabant afgesproken om gezamenlijk een letter of intent te sluiten om de financiële en juridische mogelijkheden van een provinciaal warmtebedrijf te onderzoeken.

2.2 CSV Amsterdam BV

Opgericht:	24 juli 2009
Publiek belang:	Afhandeling van alle rechten en plichten die zijn voortgekomen uit de verkoop van Essent en Attero (namens de verkopende aandeelhouders van Essent en Attero).
Belang van de provincie:	30,8% (begin en eind van het jaar)
Overige aandeelhouder(s):	Nagenoeg dezelfde aandeelhouders als de aandeelhouders Enexis NV.

Wat is de bijdrage van CSV Amsterdam BV aan de doelstellingen van de provincie?
CSV Amsterdam BV is een Special Purpose Vehicle, opgericht om de verkoop van Essent en Attero financieel af te wikkelen.

2.3 Brabant Water NV

Opgericht:	2002
Publiek belang:	Veilig, betrouwbaar en betaalbaar drinkwater voor iedereen in het verzorgingsgebied. Publiek aandeelhouderschap wettelijk bepaald in Drinkwaterwet.
Belang provincie:	31,6% (begin en eind van het jaar), stemrecht/voordrachtsrecht lid RvC/lid en voorzitter AHC.
Overige aandeelhouder(s):	50 gemeenten in voorzieningsgebied.

Wat is de bijdrage van Brabant Water NV aan de doelstellingen van de provincie?
Brabant Water NV verzorgt de drink- en industriewatervoorziening aan ruim 2,5 miljoen klanten in Noord-Brabant. Brabant Water NV zorgt voor de winning, zuivering en distributie van water, dit tegen de laagst mogelijke kosten en met een hoge leveringsbetrouwbaarheid. Op grond van de Drinkwaterwet dienen drinkwaterbedrijven in publieke handen te zijn.
Brabant Water staat voor een aantal grote opgaves: het inspelen op klimaatverandering, verdroging en een toenemende watervraag.

2.4 Eindhoven Airport NV

Opgericht:	1998
Publiek belang:	Een goede bereikbaarheid van Brabant via de lucht, wat eraan bijdraagt dat Brabant aantrekkelijk is als vestigingsklimaat voor bedrijven en burgers.
Belang provincie:	24,5% (begin en eind van het jaar), stemrecht/ voordrachtsrecht Lid RvC.
Overige aandeelhouder(s):	Schiphol Nederland BV (51%), Gemeente Eindhoven (24,5%)

Wat is de bijdrage van Eindhoven Airport NV aan de doelstellingen van de provincie?

Eindhoven Airport gaat voor een optimale verbondenheid van Brabant, intern en internationaal. Om de concurrentiekracht te behouden moet de kwaliteit van de Brabantse infrastructuur in alle modaliteiten (inclusief ICT) minimaal op hetzelfde niveau zijn als dat van concurrerende regio's. In dat kader past onze ondersteuning voor de regio Eindhoven als Brainport, die inmiddels op landelijk niveau als mainport is aangemerkt. Een airport is daar een onlosmakelijk onderdeel in, om de (internationale) verbinding in brede zin te faciliteren.

2.5 Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM Holding BV)

Opgericht:	1 januari 2013
Publiek belang:	BOM zet zich in voor de duurzame versterking van de Brabantse economie. Samen met innovatieve ondernemers en partners wordt gebouwd aan een internationaal concurrerende economie die banen creëert, maatschappelijk relevante innovaties tot stand brengt en transities versnelt.
Belang provincie:	De provincie houdt 100% van de aandelen in BOM Holding BV. Dochterondernemingen zijn o.a. Innovatiefonds BV en Energiefonds BV, waarin de gelijknamige fondsen worden beheerd. De provincie heeft stemrecht/voordrachtsrecht Lid RvC.
Overige aandeelhouders:	Binnen de groepsstructuur heeft het ministerie van Economische Zaken & Klimaat in twee dochtervennootschappen (BOM Business Development & Foreign Investments BV en BOM Capital I BV) een minderheidsbelang van 49,9%.

Wat is de bijdrage van de BOM aan de doelstellingen van de provincie?
De BOM is de economische ontwikkelingsmaatschappij van Noord-Brabant met als doel de realisatie van een veerkrachtige economie met een duurzaam concurrentievermogen in Noord-Brabant. Daarbij worden drie kerntaken onderscheiden:

- Ontwikkelen: Samen met bedrijven, kennisinstellingen en overheden stimuleert BOM innovatie en ondersteunt zij startups, scale-ups en het innovatief MKB bij de ontwikkeling van toekomstbestendige verdienmodellen;
- Investeren: BOM levert kennis en risicokapitaal, zodat innovatieve start- en scale-ups kunnen doorgroeien naar de volgende fase in hun ontwikkeling en duurzame energieprojecten daadwerkelijk van de grond komen;
- Internationaliseren: BOM trekt innovatieve buitenlandse bedrijven aan en ondersteunt Brabantse ondernemers bij het realiseren van groei op kansrijke buitenlandse markten.

BOM wil daarnaast, door intensieve samenwerking tussen deze drie kerntaken, op integrale wijze transitieprocessen tot stand brengen, zoals op het vlak van de energietransitie, een duurzame agrofoodketen, de zorgeconomie en ook de realisatie van integrale internationaliseringsprojecten.

Link evaluatie Investeringsfonds 2021
Link evaluatie Energiefonds 2021

2.6 Ruimte voor Ruimte Beheer BV / Ruimte voor Ruimte II CV (RvR)

Opgericht:	24 januari 2002
Publiek belang:	De eerdere uitgaven aan de sanering van de intensieve veehouderij, de glastuinbouw, de voormalige militaire terreinen en de sloop van overbodige bebouwing terug verdienen en in

	combinatie met de ontwikkeling van ruimte voor ruimtelocaties maatschappelijke meerwaarde creëren.
Belang provincie:	BV: 100% (begin en eind van het jaar) , stemrecht / voordrachtsrecht Lid RvC. CV: 100% (begin en eind van het jaar) zowel als beherend vennoot als commanditaire vennoot.
Overige aandeelhouder(s):	Niet van toepassing.

Wat is de bijdrage van RvR aan de doelstellingen van de provincie

Conform de Statenmededeling van 18 februari 2022 wordt in deze bijlage inzicht gegeven in de actuele ontwikkelingen en prestaties van Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte:

i. Maatschappelijke meerwaarde

Sinds 2016 ligt het aandeelhouderschap van RvR volledig bij de provincie. De provincie heeft deze gewijzigde governance benut om de opdracht van RvR te verbreden. Naast de terugverdienopgave heeft RvR de opdracht gekregen om een bijdrage te leveren aan het oplossen van actuele maatschappelijke (ruimtelijke) vraagstukken van de provincie en gemeenten. Zonder dat deze nieuwe rol strak is ingekaderd (en daarmee bewust flexibel is gehouden), is aan de hand van casuïstiek de afgelopen 7 jaar een nadere precisering gegeven aan deze ambitie.
In de praktijk blijken de actuele vraagstukken vooral betrekking te hebben op het saneren van overlastlocaties, binnenstedelijke herstructurering en de ontmanteling van verloederde recreatieterreinen. De woningbouwontwikkeling wordt grootschaliger op specifiek aangeduide plekken in het landschap met een meer gebiedsgerichte aanpak en met meer variatie in woning typologieën. Dit past beter in de huidige inzichten op de ruimtelijke inrichting van het buitengebied en de vraag naar goedkopere en betaalbare woningen. De strategie die RvR hanteert om aan ontwikkelingen te komen is tweeledig:

a) Stel de verbrede aanpak op maatschappelijke vraagstukken altijd ten dienste van het belang om ruimte voor ruimte-titels en daarmee de terugverdienopgave te realiseren;
b) Wordt partner van gemeenten door gezamenlijke belangen te creëren. Op deze wijze ontstaat prioritaire aandacht bij gemeenten in de medewerking en planologische begeleiding van de locatie-ontwikkelingen.

Met deze aanpak manifesteert RvR zich als een maatschappelijk ontwikkelaar en zijn de afgelopen 8 jaar mooie resultaten behaald.
Op de website van RvR staat meer informatie over de projecten met een maatschappelijke meerwaarde, zie https://www.ruimtevoorruimte.com/maatschappelijk.

ii. Terugverdienopgave Nadere Instructie III

Op grond van de Nadere Instructie voor periode 3 (periode 2023 t/m 2026) is de geplande afdracht €50,2mln. Er is in 2023 daadwerkelijk een bedrag terugverdiend van ca. €17mln. In 2024 circa €13mln. Daarmee ligt RvR op koers om de taakstelling van €50,2 miljoen te realiseren.

iii. Terugverdienopgave totale periode

De prognose is dat het totale bedrag dat uiteindelijk terugverdiend moet worden €291,1 miljoen bedraagt:

- €166,1 miljoen sloop stallen onder RBV regeling
- €30,1 miljoen verbrede aanpak
- €19 miljoen door provincie betaalde rente bij voorfinanciering
- €75,9 miljoen uit te keren stimuleringsbijdragen aan gemeenten, waarvan circa €28,1 miljoen geprognosticeerd.

iv. *Stand van zaken terugverdienopgave*

Ultimo 2024 moet er nog ongeveer €32,8 miljoen worden terugverdiend exclusief de toekomstig stimuleringsbijdragen. RvR ligt hiermee op schema conform de actuele aandeelhoudersinstructie (die loopt tot 31 december 2032).
Om te voldoen aan de resterende terugverdienopgave moeten er nog ongeveer 472 ruimte voor ruimte titels verkocht worden door RvR. Daarvan zijn er ongeveer 360 in ontwikkeling of liggen vast in afspraken met gemeenten. Voor de overige 112 ruimte voor ruimte-titels ligt nog een acquisitieopgave en moet nog een locatie worden gezocht.

v. *Impact omgevingsverordening*
Op 1 januari 2024 is de nieuwe Omgevingswet in werking getreden en in lijn daarmee ook de Omgevingsverordening Noord-Brabant. Vooruitlopend daarop is in april 2022 een wijziging van de Interim Omgevingsverordening doorgevoerd. Dit heeft gevolgen voor het functioneren van RvR. Het biedt namelijk meer mogelijkheden voor gemeenten en private partijen om in het landelijk gebied ontwikkelingen te realiseren die eerder grotendeels waren voorbehouden aan RvR. Door het nemen van een mix aan maatregelen is het de verwachting dat RvR aan haar taakstelling - het terugverdienen van de in het kader van Ruimte voor Ruimte gedane uitgaven - kan blijven voldoen. De maatregelen stellen RvR in staat om
- Meer strategische grondposities te verwerven om zodoende een concurrerendere positie te creëren t.o.v. reguliere ontwikkelaars. Tevens kan RvR hiermee met de betreffende gemeente het gesprek aangaan over de mogelijkheden tot verdere ontwikkeling van de grond (traditionele werkwijze voor ontwikkelaars);
- Via een residuele berekening het aantal RvR-titels binnen een project te bepalen i.p.v. een vooraf bepaalde belasting van de projecten met een aantal RvR-titels. Hiermee is er voor RvR meer ruimte om maatschappelijk te ontwikkelen;
- Maatwerktitels te gaan gebruiken. Hiermee kunnen er ook andere type kavels/woningen worden ontwikkeld door RvR.
- Maatschappelijke relevantie te verkiezen boven winstmaximalisatie door het sturen op een rendement/Internal Rate of Return (IRR) los te laten. Daarbij wordt het mogelijk om winsten te gebruiken voor het realiseren van maatschappelijke doelen. Onttrekkingen uit de winsten t.b.v. maatschappelijke projecten vinden plaats na een balans- en uitkeringstest. Daarmee blijft er sprake van een risicobuffer voor eventuele tegenvallers.

2.7 Business Park Aviolanda BV (BPA)

Opgericht:	10 november 2009
Publiek belang:	Vanuit het economisch belang het bevorderen van bedrijvigheid in de sector Aerospace & Maintenance. Vanuit het belang van een goede ruimtelijke ordening het scheppen van vestigingsmogelijkheden voor bedrijven op een reeds lang bestaand bedrijventerrein, waardoor verdere aantasting van de ecologische hoofdstructuur bij de vliegbasis Woensdrecht wordt voorkomen.
Belang provincie:	80% (begin en eind van het jaar), stemrecht/ voordrachtsrecht Lid RvC.
Overige aandeelhouder(s):	Gemeente Woensdrecht (20%).

Wat is de bijdrage van BPA aan de doelstellingen van de provincie?
Doel is het ontwikkelen van Aviolanda met hoog innovatieve bedrijven en instellingen, in strategische samenwerking met Defensie. Deze bedrijven en instellingen voegen waarde toe aan het West-Brabantse aerospace & maintenancecluster. De toegevoegde waarde drukt zich uit in innovatie en hoogwaardige opleidingen en werkgelegenheid, waarbij het ontwikkelen van vastgoed ondersteunend is aan businessontwikkeling. Het is de ambitie om een gezond ecosysteem met een brede campus te realiseren met innovatieve business en ruimte waar nieuwe business tot ontwikkeling kan komen.

Daarbinnen zijn opleiding en onderzoek onderdeel van gemeenschappelijke voorzieningen, waarvan alle bedrijven op Aviolanda gebruik maken. Daarbij is het voorkomen van aantasting van de ecologische hoofdstructuur bij vliegbasis Woensdrecht van belang.

2.8 Nederlandse Waterschapsbank NV (NWB)

Opgericht:	5 mei 1954
Publiek belang:	Efficiënte financiering publieke sector.
Belang provincie:	0,12% aandelen (begin en eind van het jaar), stemrecht.
Overige aandeelhouder(s):	Alle aandelen zijn in handen van publiekrechtelijke rechtspersonen. 81% van de aandelen is in het bezit van waterschappen, 17% van de Staat der Nederlanden en 2% is in het bezit van provincies. Zie: lijst van aandeelhouders NWB.

Wat is de bijdrage van de NWB aan de doelstellingen van de provincie?
De NWB Bank levert een zeer belangrijke bijdrage aan de financiering van de publieke sector in Nederland. De bijdragen van de NWB aan de doelstellingen van het algemeen financieel beleid blijven verder beperkt tot het door hen uitgekeerd dividend dat bijdraagt aan:

- Het waarborgen van de zelfstandige financiële positie van de provincie;
- Het handhaven van een reëel sluitende begroting op korte en middellange termijn;
- Het verzekeren van een evenwichtige inkomstenontwikkeling.

2.9 BNG Bank NV

Opgericht:	23 december 1914
Publiek belang:	Efficiënte financiering publieke sector.
Belang provincie:	0,07% (begin en eind van het jaar), stemrecht.
Overige aandeelhouders:	De Nederlandse Staat (50%), provincies, gemeenten en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier. Zie lijst aandeelhouders BNG Bank NV.

Wat is de bijdrage van BNG Bank NV aan de doelstellingen van de provincie?
De BNG Bank (Bank Nederlandse Gemeenten) levert een zeer belangrijke bijdrage aan de financiering van de publieke sector in Nederland: gemeenten, provincies, waterschappen, onderwijs- en zorginstellingen, woningbouwcorporaties.
De deelname van de provincie in de BNG is primair ingegeven om de financiële betrokkenheid bij enkele grote financiële instellingen die zich richten op de publieke sector tot uitdrukking te brengen. De deelname van de provincie is gering, ongeveer 0,07% van de aandelen.
De bijdragen van de BNG aan de doelstellingen van het algemeen financieel beleid blijven verder beperkt tot het door hen uitgekeerd dividend dat bijdraagt aan:

- Het waarborgen van de zelfstandige financiële positie van de provincie;
- Het handhaven van een reëel sluitende begroting op korte en middellange termijn;
- Het verzekeren van een evenwichtige inkomstenontwikkeling.

2.10 ZEH NV

Opgericht:	1919
Publiek belang:	Activiteiten vooral gericht op Zeeland. Energienetwerkbedrijf Enduris, Energie centrales en trade. Het belang voor Brabant is zeer gering.
Belang provincie:	0,05% (begin en eind van het jaar), stemrecht.
Overige aandeelhouder(s):	Provincie Zeeland (50%) en diverse Zeeuwse gemeenten.

Wat is de bijdrage van ZEH NV aan de doelstellingen van de provincie?

ZEH (Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij) NV is hoofdzakelijk georiënteerd op Zeeland met haar activiteiten. Het belang voor Brabant is historisch ontstaan en zeer gering. Aangezien het werkingsgebied van ZEH NV zich in Zeeland bevindt en er geen gezamenlijke projecten zijn is er geen bijdrage van ZEH NV aan de Brabantse beleidsprogramma's.

2.11 Pivotpark Holding BV

Opgericht:	1 januari 2012
Publiek belang:	Bijdragen aan de campusorganisatie die op een rendabele wijze de campus exploiteert, zodat het park zal uitgroeien tot een volwaardige open innovatie campus voor Life Sciences & Health met een focus op vroege medicijnontwikkeling in Brabant.
Belang provincie:	70,73% (begin en eind van het jaar), stemrecht. Voordrachtsrecht voor twee leden van de RvC (uit voorgedragen leden door PNB wordt de voorzitter gekozen)
Overige aandeelhouder(s):	Gemeente Oss (29,27%)

Wat is de bijdrage van Pivot Park aan de doelstellingen van de provincie?
Pivot Park als open innovatie campus draagt als bij aan de ontwikkeling van de topsector Lifesciences & Health. Pivot Park wordt doorontwikkeld naar een innovatief pharma ecosysteem met als belangrijke pijlers het innovatieprogramma en vastgoedontwikkeling, waarbij de provincie als financier een belangrijke rol vervult.

2.12 Green Chemistry Campus BV (GCC)

Opgericht:	1 maart 2012
Publiek belang:	N.v.t.
Belang provincie:	60% (begin en eind van het jaar), stemrecht/ voordrachtsrecht Lid RvC.
Overige aandeelhouder(s):	Gemeente Bergen op Zoom (20%) en B.V. REWIN West Brabant (20%)

Wat is de bijdrage van de GCC aan de doelstellingen van de provincie?
In zowel de Omgevingsvisie, Beleidskader Economie 2030 als in de uitvoeringsagenda Circulaire Economie 2021-2023 zijn beleidsdoelstellingen opgenomen met betrekking tot het vervangen van fossiele- met bio-grondstoffen. Geconcludeerd is dat GCC geen rol speelt om deze beleidsdoelstellingen te bereiken. Daarom wordt er de komende tijd gewerkt aan het afbouwen van de GCC.

2.13 Groen Ontwikkelfonds Brabant BV (GOB)

Opgericht:	21 juni 2013
Publiek belang:	Het in de provincie Noord-Brabant versterken van de ontwikkeling en de realisatie van het Natuur Netwerk Brabant.
Belang provincie:	100 % (begin en eind van het jaar), stemrecht.
Overige aandeelhouder(s):	Niet van toepassing.

Wat is de bijdrage van GOB aan de doelstellingen van de provincie?
Het GOB is verantwoordelijk voor het Natuur Netwerk Brabant inclusief de Ecologische verbindingszones, een doelstelling uit het bestuursakkoord 2023-2027 "Samen maken we Brabant!".
Link evaluatie GOB 2021

2.14 NV Monumenten Beheer Brabant

Opgericht:	19 mei 2015
Publiek belang:	Behoud provinciaal erfgoed
Belang provincie:	72,6% (begin en eind van het jaar), stemrecht.
Overige aandeelhouder(s):	Gemeente Roosendaal (17,4%), Gemeente Tilburg (6,9%), Gemeente Meierijstad (1,55%), CZ Groep (1,55%).

Wat is de bijdrage van Monumenten Beheer Brabant aan de doelstellingen van de provincie?
NV Monumenten Beheer Brabant zorgt voor de instandhouding van monumentaal Erfgoed in de provincie Noord-Brabant dat in bezit is van de NV. Momenteel zijn 11 monumentale panden in eigendom van NV Monumenten Beheer, die zo veel mogelijk worden verhuurd, zodat met de huurinkomsten kan worden gezorgd voor instandhouding van deze monumenten.

2.15 Brabant StartupFonds BV (BSF)

Opgericht:	17 april 2018
Publiek belang:	Sluitende financieringsketen voor innovatief MKB en ontwikkeling van innovaties financieel mogelijk maken.
Belang provincie:	100% (begin en eind van het jaar)
Overige aandeelhouder(s):	Niet van toepassing

Wat is de bijdrage van Brabant Startup Fonds BV aan de doelstellingen van de provincie?
Sinds 2018 kent Brabant één gecentraliseerd valorisatiefonds: Brabant Startup Fonds BV (BSF). Dit fonds is opgericht ter stimulering van de economische groei en ter versterking van de concurrentiekracht van de Brabantse economie. Het BSF ondersteunt innovatieve startups middels drie fondsdelen in de preseed en proof-of-concept fase (PoC) met converteerbare leningen, voor het ondersteunen van respectievelijk een marktintroductie dan wel de technische en commerciële haalbaarheid/validatie. De twee PoC fondsdelen zijn mede gefinancierd door het Rijk (Ministerie van Economische Zaken en Klimaat) en dit zijn een close end funds, terwijl het andere fondsdeel revolverend is. Het beleid van BSF is gericht op het verstrekken van converteerbare leningen aan startups waarvan minimaal 90% van de financieringen gedaan wordt binnen de innovatie-coalities of crossovers van innovatie-coalities conform het beleidskader economie 2030 'Visie op een toekomstbehendige economie voor Brabant".
Link naar evaluatie BSF 2024

2.16 BrabantRing BV

Opgericht:	8 augustus 2023
Publiek belang:	Het creëren van een uitnodigend (digitaal) vestigingsklimaat voor bedrijven in Brabant door realisatie van een open, onafhankelijke en toegankelijke laag 2 (ethernet) connectiviteit.
Belang provincie:	30,20% (begin en eind van het jaar)
Overige aandeelhouder(s):	Breedband Regio Eindhoven BV 49%, Gemeente Breda 5,2%, Gemeente Den Bosch 5,2%, Gemeente Eindhoven 5,2%, Gemeente Helmond 5,2%

Wat is de bijdrage van BrabantRing BV aan de doelstellingen van de provincie?
BrabantRing heeft als doel om een substantiële bijdrage te leveren aan:

- Het digitaal verbinden van gemeenten, maatschappelijke organisaties en burgers over de Brabantse glasvezelnetwerken en de laagdrempelige toegang voor maatschappelijke partijen en dienstaanbieders daarop.
- Het creëren van een uitnodigend (digitaal) vestigingsklimaat voor innovatieve bedrijven in Brabant door realisatie van een open, onafhankelijke en toegankelijke laag 2 (ethernet) connectiviteit waarop samenwerking en innovatie wordt gestimuleerd.

2.17 Ontwikkelingsmaatschappij Gebiedsontwikkeling Fellenoord BV

Opgericht:	1 maart 2024
Publiek belang:	Realisatie van de gebiedsontwikkeling Fellenoord in Eindhoven
Belang provincie:	50% (begin en eind van het jaar)
Overige aandeelhouder(s):	Gemeente Eindhoven 50%

Wat is de bijdrage van Ontwikkelingsmaatschappij Gebiedsontwikkeling Fellenoord BV aan de doelstellingen van de provincie?

Ontwikkelmaatschappij Gebiedsontwikkeling Fellenoord BV heeft als taak de gebiedsontwikkeling Fellenoord in Eindhoven te realiseren door sturing te geven aan de herontwikkeling van het gebied en de realisatie van de ambities en doelen zoals opgenomen in de Ontwikkelvisie Fellenoord-Internationale Knoop XL;

Ontwikkelmaatschappij Gebiedsontwikkeling Fellenoord BV borgt de realisatie van het gewenste volume en een gemengd programma door de markt. Dit door enerzijds het stimuleren van vastgoed ontwikkelingen die door ontwikkelaars worden gerealiseerd, met de daarbij horende ambities voor wonen, werken, volume, kwaliteit, programma, energie, circulariteit, klimaatadaptatie en een mobiliteitstransitie. En anderzijds door zelf de verantwoordelijkheid te hebben voor de inrichting van de openbare ruimte die toekomstbestendig en van allure is, passend bij de kwaliteit en ambities van een modern stadscentrum zoals omschreven in de genoemde Ontwikkelvisie.

3 Verenigingen en stichtingen

3.1 Inter Provinciaal Overleg (IPO) en BIJ12

Opgericht:	1986
Publiek belang:	Overheid
Belang provincie:	IPO: 10,89 % (begin en eind van het jaar), Lid van het bestuur. Bij12: 10,89% (begin en eind van het jaar), Lid van het bestuur
Overige deelnemer(s):	De overige 11 Nederlandse provincies

Wat is de bijdrage van het IPO aan de doelstellingen van de provincie?
Het Interprovinciaal Overleg zet zich in voor een slagvaardig en resultaatgericht provinciaal bestuur. Het IPO is in 1986 opgericht en is de belangenbehartiger van en voor de provincies in 'Den Haag' en 'Brussel'. Ook is het IPO het platform van de provincies voor innovatie en kennisuitwisseling.

Voor ondersteuning op het gebied van vitaal platteland en de fysieke leefomgeving is door het IPO in 2014 Bij12 opgericht. BIJ12 doet het werk voor de provincies vanuit de volgende units:

- Natuurinformatie en Natuurbeheer
- Faunazaken
- Adviescommissie Schade Grondwater
- Subsidieregeling opruiming drugsafval
- Gemeenschappelijke Beheerorganisatie Provincies
- Stikstof en Natura 2000

3.2 Huis van de Nederlandse Provincies

Opgericht:	2000
Publiek belang:	Belangenbehartiging voor Nederlandse provincies bij EU instellingen in Brussel.
Belang provincie:	8,33 % (begin en eind van het jaar), lid van het bestuur.
Overige deelnemer(s):	De overige 11 Nederlandse provincies

Wat is de bijdrage van het HNP aan de doelstellingen van de provincie?
Het HNP vervult als vooruitgeschoven post een signalerende functie en is een platform voor de gezamenlijke belangenbehartiging van de provincies en het IPO in Brussel. Provincies moeten voldoen aan de wet- en regelgeving die zijn oorsprong vindt in Brussel en zijn verantwoordelijk voor de uitvoering en handhaving van veel Europese regels en beleid. Het is belangrijk om bij de ontwikkeling van provinciaal beleid rekening te houden met Europese wet- en regelgeving en beleidskaders.

3.3 Stichting Brabant C Fonds

Opgericht:	23 januari 2015
Publiek belang:	Versterken en vergroten en kunst- en cultuuraanbod in Brabant van nationaal en internationaal niveau om daarmee de nationale en internationale aantrekkingskracht van Brabant te vergroten en bijdragen aan vernieuwing van financiering in cultuur.
Belang provincie:	100% (begin en eind van het jaar), benoeming schorsing en ontslag leden RvT.
Overige deelnemer(s):	Niet van toepassing

Wat is de bijdrage van Brabant C Fonds aan de doelstellingen van de provincie?
De missie van Brabant C is kunst en cultuur van (inter)nationaal niveau in Brabant mogelijk te maken en tevens het cultuursysteem van Brabant te versterken door op een vernieuwende manier te investeren.

Brabant C bouwt aan netwerken, gaat actief op zoek naar projecten (scouten en aanjagen) en kiest voor de gevraagde (co)financiering een bij dat project passende vorm. Dat kan een participatie, een garantstelling, een lening of een subsidie zijn.
Brabant C heeft in 2022 de stap gezet richting het vergroten van de maatschappelijke impact van de financieringen door een regeling te openen die is gericht op verbinding met andere maatschappelijke opgaven.
Link evaluatie naar Brabant-C 2021

3.4 Stichting Beheer Museumkwartier

Opgericht:	11 oktober 2012
Publiek belang:	Exploiteren en beheren van het vastgoed en de installaties in het museumkwartier.
Belang provincie:	Benoeming schorsing en ontslag één lid RvT.
Overige deelnemer(s):	Niet van toepassing

Wat is de bijdrage van Stichting Beheer Museumkwartier aan de doelstellingen van de provincie?
De Stichting Beheer Museumkwartier zorgt voor exploitatie en beheer van het vastgoed in het Bossche Museumkwartier. Dit vastgoed was gedeeltelijk in eigendom van de provincie (gebouw Noord-Brabants Museum, kantoorruimte en het Provinciaal Depot Bodemvondsten in de voormalige Griffie) en gedeeltelijk in eigendom van de gemeente Den Bosch (Design Museum Den Bosch). Dit gedeelde eigendom was destijds de reden om een beheerstichting op te richten.
Per 1 oktober 2023 heeft de provincie het gebouw van het Design Museum Den Bosch gekocht van de gemeente. Daarmee is nu al het vastgoed in het Museumkwartier in eigendom gekomen van de provincie.
Uit intern onderzoek is gebleken, dat er geen zwaarwegende redenen zijn om de Stichting in stand te houden. De Stichting voert vanaf 1 januari 2025 geen activiteiten meer uit en zal medio april 2025 ontbonden worden. De provincie voert inmiddels de exploitatie en beheer van het vastgoed uit.

3.5 Stichting Leisure Ontwikkel Fonds Noord-Brabant (LOF)

Opgericht:	19 januari 2017
Publiek belang:	Creëren van aantrekkelijke locaties/parken om vrije tijd te besteden.
Belang provincie:	50% (begin en eind van het jaar), lid van de raad van deelnemers.
Overige deelnemer(s):	Libéma 12,8%, Efteling 7,3%, Regio Zuidoost-Brabant (MRE) 7,5%, Agrifood Capital 7,5%, Stichting Midpoint Brabant 7,5%, Regio West-Brabant 7,5%

Wat is de bijdrage van LOF aan de doelstellingen van de provincie?
Het LOF verstrekt marktconforme geldleningen aan innovatieve leisure-projecten. Doelen zijn meer bezoekers aan te trekken die langer in Brabant verblijven en met hun bestedingen bijdragen aan de Brabantse economie én het leefklimaat voor de Brabanders met een kwalitatief goed bezoekbaar leisure-aanbod te versterken.
In 2022 heeft er een evaluatie en een update van de financieringsinstrumentarium plaatsgevonden.
Link naar evaluatie LOF 2024
Link naar 3e Voortgangsrapportage

3.6 Stichting COO BIC

Opgericht:	28 februari 2024
Publiek belang:	Bijdragen aan de ontwikkeling van Brainport Industries Campus (BIC) naar een werklandschap met internationale

	aantrekkingskracht door het realiseren van een landingsplaats voor (inter-)nationale bedrijven, talent, startups en scale-ups.
Belang provincie:	33,3% (begin en eind van het jaar), lid van de raad van advies en de raad van deelnemers.
Overige deelnemer(s):	Gemeente Eindhoven 33,3%, SDK Vastgoed 33,3%

Wat is de bijdrage van COO BIC aan de doelstellingen van de provincie?
Campus Ontwikkelingsorganisatie Brainport Industries Campus (COO BIC) stimuleert, faciliteert en ondersteunt de ontwikkeling van Brainport Industries Campus (BIC) door te sturen op conceptwaarde van de BIC en bijbehorend ecosysteem, te zorgen voor voortgang in de ontwikkeling en door te werken aan de positionering en propositie van BIC, door leads te genereren van partijen die zich kunnen vestigen op BIC. De COO participeert niet in de exploitaties die normaliter onderdeel vormen van de campusontwikkeling zoals gebieds- en vastgoedontwikkeling en shared services en shared facilities.

4 Overige verbonden partijen

4.1 Fonds Nazorg Gesloten Stortplaatsen provincie Noord-Brabant

Opgericht:	22 februari 2000
Publiek belang:	Beheer vermogen voor nazorg gesloten stortplaatsen.
Belang provincie:	100% (begin en eind van het jaar), GS vormen het Algemeen Bestuur, twee gedeputeerde vormen het Dagelijks Bestuur
Overige deelnemer(s):	Niet van toepassing

Wat is de bijdrage van het Nazorgfonds aan de doelstellingen van de provincie?
Het Nazorgfonds draagt bij aan de wettelijke taak van de provincie om eeuwigdurende nazorg uit te voeren op de gesloten stortplaatsen om daarmee het milieu te beschermen.

Innovatiefonds Brabant

Provincie Noord-Brabant

Doel
Het Innovatiefonds investeert (in)direct in startende en doorgroeiende innovatieve bedrijven gericht op Brabantse topclusters en maatschappelijke opgaven.
Het fonds heeft een looptijd van 2014 t/m 2037 en wordt beheerd door Innovatiefonds BV, een 100% dochter van BOM Holding BV.
De meest recente evaluatie vond plaats in 2021. In de Bijlage Verbonden partijen is onder BOM Holding BV een link opgenomen naar de evaluatie voor meer achtergrondinformatie.

Een deel van de investeringen verloopt via drie "virtuele" subfondsen:
- Ontwikkelfonds: Het Innovatiefonds investeert met het Ontwikkelfonds in levensfase 1 (customer discovery) en in levensfase 2 (customer validation).
- F2F Ecosysteem: virtuele subfonds met als doel om investeerders aan te trekken voor belangrijke Noord-Brabantse ecosystemen/sectoren.
- COL: BOM heeft de Corona OverbruggingsLening (COL) voor Brabant uitgevoerd. Vanuit het Innovatiefonds is een COL co-financieringsconstructie opgezet, om samen met private financiers de ondernemingen verder te ondersteunen.

Deze infographic is opgesteld op basis van gegevens uit de halfjaarrapportage 2024 van het Innovatiefonds.

	Fonds-in-fonds	Directe investeringen	Subfondsen
Oorspronkelijke fondsomvang*	€ 37.925.000	€ 33.825.000	€ 40.750.000
Uitzettingen**	€ 84.102.000	€ 90.256.000	€ 36.996.000
Uitgroei fonds	€ 46.177.000	€ 56.431.000	€ -3.754.000

* Oorspronkelijke fondsomvang €135.000.000 (= €125.000.000 + €10.000.000 toevoeging Biobased Brabant Fonds in 2021)) -/- € 22.500.000 (gebudgeteerde dakfondskosten) = €112.500.000
** De uitzettingen bedragen per 30-06-2024 € 211.354.000,-
De uitzettingen aan de subfondsen bestaan uit €20,7 miljoen ontwikkelfonds, €13,8 miljoen F2F ecosysteem en €2,5 miljoen i.v.m. Corona

Revolverendheid

KPI: Het fonds heeft aan het einde van de looptijd dezelfde nominale waarde als bij aanvang

Norm: De verwacht eindwaarde is in 2037 gelijk aan € 135 miljoen. Nominale instandhouding van € 135 miljoen fondsomvang d.w.z. TVPI (Total Value to Paid-In Capital) = 1.

Waar staan we nu?
Huidige TVPI = 1,7
De waardeontwikkeling van de Innovatiefondsportefeuille is positief, met een TVPI van 1,7 is de waardeontwikkeling ruim boven cumulatieve investeringen en kosten.

Multiplier

KPI: Het innovatiefonds verleidt andere financiers om zo veel mogelijk geld beschikbaar te krijgen voor innovatieve MKB-bedrijven in Noord-Brabant.

Norm: Met de oorspronkelijke € 135 miljoen aan in het fonds gestorte middelen mobiliseert het innovatiefonds minimaal € 270 miljoen aan middelen van andere financiers - dit komt neer op een multiplier van 3.

Waar staan we nu?
Binnen ale strategieën wordt de multiplier van 3 (ruim) gehaald. Exclusief F2F bedraagt de multiplier 10. Inclusief F2F is de multiplier 58. Deze groei ontstaat doordat in latere fases het aandeel van IFB in grotere rondes relatief lager is.

Geïnvesteerd in Maatschappelijke opgave

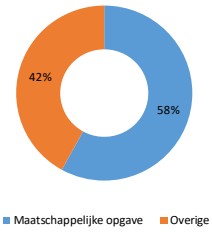

KPI: Bijdragen aan nieuwe oplossingen voor maatschappelijke opgaven middels innovaties in bijvoorbeeld duurzame agro-foodketens, gezond ouder worden, slimme mobiliteit en duurzame energie.

Norm: De totale investeringsportefeuille van het Innovatiefonds bestaat voor 40-50% uit bedrijven die zich richten op maatschappelijke opgaven.

Waar staan we nu?
Het aandeel van de participaties met een bijdrage aan een van de vier maatschappelijke opgaves ligt met 58% van het geïnvesteerd vermogen en 55% van het aantal bedrijven boven het gestelde doel.
Dit percentage ligt al de gehele looptijd in deze ordegrootte.

Geïnvesteerd in Topclusters

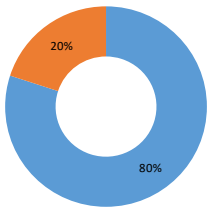

KPI: Het innovatiefonds versterkt de Brabantse economie en bevordert de werkgelegenheid door ondersteuning van innovatieve MKB bedrijven in de (cross-overs van) topclusters van Brabant: hightech systems & materialen, life sciences, biobased economy,agrofood, logistiek en maintenance en de hiermee samenhangende sectoren.

Norm: De totale investeringsportefeuille van het Innovatiefonds bestaat voor 50-60% uit bedrijven uit (cross-overs van) topclusters.

Waar staan we nu?
Zowel in geïnvesteerde bedragen als in aantallen investeringen ligt IFB met een realisatie van meer dan 80% ruim boven de doelstelling uit het IFB fondsplan.
Dit percentage ligt al de gehele looptijd in deze ordegrootte.

KPI: Sluiten van de keten van financieringsmogelijkheden voor innovatieve MKB-bedrijven in de topclusters van Noord-Brabant. Met name in de (Pre-)Seed, Early stage en Growth fasen van bedrijfsontwikkeling is het marktfalen het meest prominent is.

NORM: De totale investeringsportefeuille van het Innovatiefonds Brabant bestaat voor minimaal 60% uit bedrijven in de (Pre-)Seed, Early Stage en Growth fasen van innovatieve MKB bedrijven en consortia.

Waar staan we nu?
Bij de huidige investeringen is dit 92% en voldoet de KPI daarmee ruim aan de norm.
Dit percentage ligt al de gehele looptijd in deze ordegrootte.

Uitzettingen

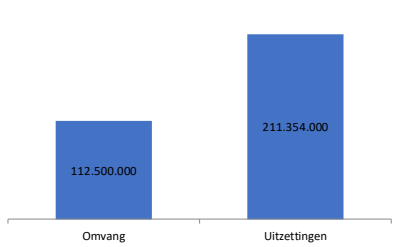

Waar staan we nu?
Het bedrag dat is uitgezet, in participaties en toezeggingen (gecommitteerd), ontwikkelt zich goed, zowel bij Direct Investments als bij F2F en F2F ecosysteem. De inzet van het ontwikkelfonds is inmiddels flink bijgetrokken. We houden ruimte voor kleine vroege fase tickets. De focus ligt nog meer op participaties in de vroege fase, waarmee we tevens via Venture Building de aanvragen naar een hogere kwaliteit tillen.
Het bedrag dat is uitgezet is hoger dan het startvermogen, dankzij de positieve exits.
Eind 2021 is € 10 mln uit het Biobased Fund toegevoegd aan het IFB.

Ontwikkeling

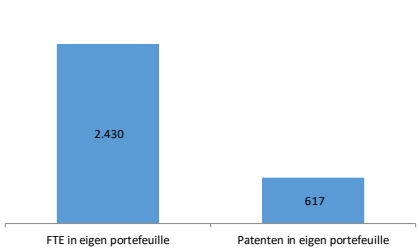

Waar staan we nu?
Het aantal FTE van de bedrijven in eigen portefeuille 2.430 en er zijn 617 patenten aangevraagd.
Beide gegevens hebben betrekking op de bestaande portefeuille aan investeringen in eigen beheer, en geven dus geen meerjarig totaaloverzicht.

Beheerkosten dakfonds

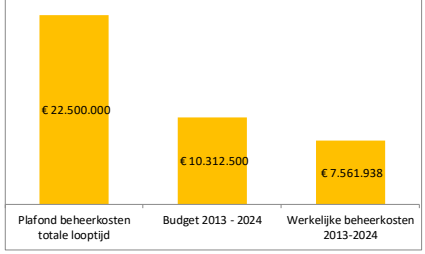

Waar staan we nu?
Beheerkosten gegeven per 30-06-2024.
De dakfondskosten (kosten die betrekking hebben op activiteiten die niet direct binnen een subfonds vallen) over de periode 2013 - 2024 liggen onder het geprognotiseerde bedrag.

De directe kosten van de subfondsen worden gedragen binnen de betreffende fondsen. De totale cumulatieve kosten lagen medio 2024 circa € 4,1 miljoen boven de prognose uit 2013. Dat wordt met name verklaard door het duidelijk hogere investeringstempo dan verwacht en meer dan ruimschoots gecompenseerd door de groei van het fonds.

Brabant C Fonds

Provincie Noord-Brabant

Doel:
Brabant C versterkt en vergroot het kunst en cultuuraanbod van Brabant om daarmee de nationale en internationale aantrekkingskracht van Brabant te vergroten. Brabant C versterkt het cultuursysteem en draagt bij aan vernieuwing van financiering in cultuur.
Het fonds heeft een looptijd tot en met 2024 en is in 2021 geevalueerd: In de Bijlage Verbonden partijen is een link opgenomen naar de meest recente evaluatie.

De bron voor de gegevens in deze infographic is het jaarverslag 2023 Brabant-C.

Brabant C fonds

Fondsomvang	€	36.558.443
Verplichting*	€	29.188.418
Restant**	€	7.370.025

* totaal van gedane uitgaven inclusief reeds verstrekte nog uit te betalen subsidieverplichtingen
** maximale ruimte per ultimo 2023 ter dekking van reeds aangevraagde nog te beoordelen/ verlenen projecten, afdekking van oninbare leningen, toekomstige subsidieplafonds en fondskosten

Revolverendheid

KPI:
Over revolverendheid zijn geen afspraken gemaakt in relatie tot het totale fonds. In plaats daarvan zijn afspraken gemaakt over het te realiseren aandeel leningen in enig jaar. Zie hieronder 'aandeel leningen'.

Norm: -

Waar staan we nu?
Over de gehele looptijd van Brabant C is tot en met 2023 voor €3.015.588,- aan leningen verstrekt en is tot en met 31-12-2023 €878.578,- (29%) afgelost.

Multiplier

KPI:
Het Brabant C Fonds realiseert een multiplier van minimaal 3, wat wil zeggen dat het fonds met elke euro minimaal 2 euro van andere financiers mobiliseert (cofinanciering)

Norm: ≥ 3

Waar staan we nu?
In 2023 is een multiplier van 4,5 gerealiseerd (2022 3,2).

Over de gehele periode maart 2015 tot en met december 2023 heeft Brabant C in totaal 148 projecten gefinancierd. Met een investering van €25,1 mln heeft Brabant-C in totaal €110,3 mln aan investeringen in kunst en cultuur in Brabant bewerkstelligd. De multiplier over de gehele periode ligt op 4,4.

Aandeel leningen

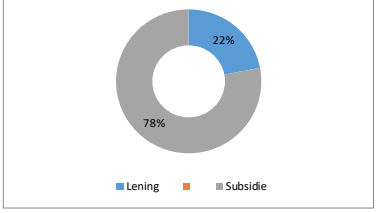

KPI: Het aandeel leningen van de jaarlijks uitgezette middelen stijgt vanaf 2017 met gemiddeld 4% per jaar, met een middellange termijn perspectief van minimaal 15% in 2017 naar tenminste 39% eind 2023.

NORM: voor 2023 39%

Waar staan we nu?
Brabant C heeft in 2023 22% van de financiering in de vorm van een lening of garantstelling beschikt. Hoewel er sprake is van een stijging (2022: 12%), is de KPI is daarmee niet gehaald.

Cross-overs

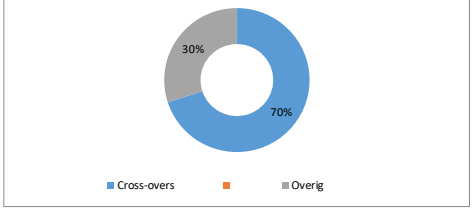

KPI: Brabant C heeft als doelstelling dat er binnen minimaal 70% van de projecten wordt samengewerkt met een of meerdere partijen buiten de culturele sector. Deze doelstelling wordt gemeten aan de hand van het aantal gerealiseerde cross-overs en samenwerkingen met andere partijen buiten de sector.

NORM: Minimaal 70%

Waar staan we nu?
Het percentage projecten dat cross-overs heeft gerealiseerd en dat samenwerkt met andere partijen uit de sector is 70%. Daarmee is deze KPI van Brabant C behaald.

Innovatief

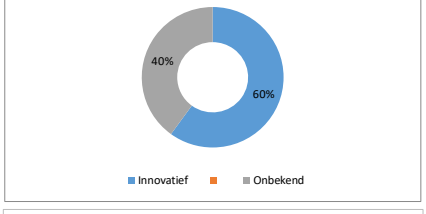

KPI: Brabant C heeft als doelstelling dat minimaal 50% van de projecten als vernieuwend en innovatief wordt gezien. Deze doelstelling wordt gemeten aan de hand van het innovatieve en onderscheidende karakter van de projecten (publieksmeting).

NORM: Minimaal 50%

Waar staan we nu?
Het percentage projecten dat als vernieuwend en innovatief wordt beschouwd is 60%, daarmee voldoet Brabant C aan de norm van 50%. Deze KPI is dan ook behaald.

versterking cultuursysteem

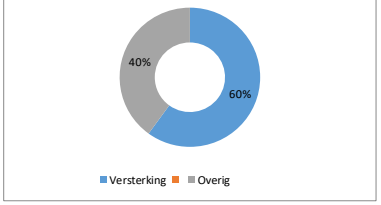

KPI: Brabant C heeft als doelstelling dat minimaal 60% van de projecten het cultuursysteem in Brabant versterkt. Deze doelstelling wordt gemeten aan de hand van de voortzetting van het project (data Brabant C), de publiekssamenstelling, de zogenaamde Net Promotor Score (NPS) die beeld geeft van klanttevredenheid en -loyaliteit, de kwaliteit van het programma en het aanzetten tot bezoek aan andere kunst- en cultuurvormen (allen op basis van de publieksmeting).

NORM: Minimaal 60%

Waar staan we nu?
Kijkend naar de voortzetting van het project, dan zien we dat 100% van de projecten hieraan heeft voldaan. De NPS is voor iets meer dan de helft van de projecten positief. Opvallend is dat de NPS of relatief hoog of relatief laag uitvalt voor een project. Ook de kwaliteit van het programma wordt voor 60% van de projecten met een voldoende beoordeeld. Daarnaast scoort de helft van de projecten een voldoende (of hoger) als het gaat om het aanzetten tot het bezoeken van kunst en cultuur. Op basis van de resultaten kunnen we stellen dat deze KPI van Brabant C is behaald.

(inter)nationaal niveau

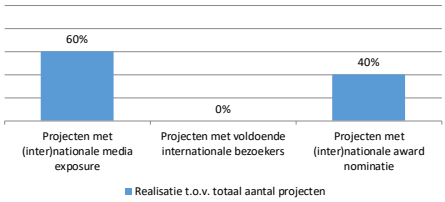

KPI: Brabant C heeft als doelstelling dat minimaal 60% van de projecten van aantoonbaar (inter)nationaal niveau is. Deze doelstelling wordt beoordeeld op basis van het aandeel (inter)nationale bezoekers (publieksmeting) en het aantal publicaties en nominaties/ awards van (inter)nationaal niveau (externe bronnen).

NORM: Minimaal 60%

Waar staan we nu?
Het aandeel (inter)regionale bezoekers is voor alle projecten op een redelijk niveau, echter het aandeel internationale bezoekers is bij veel projecten aan de lage kant. Dit is hoogstwaarschijnlijk (deels) te verklaren door de aard van de projecten. Het aandeel projecten met mediaexposure in landelijke en/of internationale pers/media is 60% en het aandeel projecten met (inter)nationale nominaties en awards staat op 40%. Eén van de drie sub-KPI's komt daarmee niet boven de 60%, daarmee is deze KPI van Brabant C gedeeltelijk behaald.

Fondsbeheerkosten

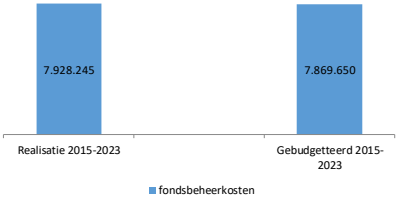

Waar staan we nu?
De totale fondsbeheerkosten lagen in 2023 met €1.110.988 nagenoeg op het gebudgetteerde niveau ad €1.090.000.

Brabant Startup Fonds

Doel: Het Brabant Startup Fonds financiert kansrijke startende ondernemingen in Noord-Brabant die innovatief en kennisintensief zijn. Het fonds helpt hen om van idee tot product-marktfit te komen en (vervolg)investeerders aan te trekken.
Hiermee wordt de economische groei gestimuleerd en de concurrentiekracht van de Brabantse economie versterkt.
Het fonds heeft een looptijd van 2018 tot en met 2033 en is in 2024 geevalueerd. In de Bijlage Verbonden partijen is een link opgenomen naar de meest recente evaluatie.

Begrippenkader

PNB-fondsdeel:	Financiering Pre-Seed Startups (fondsdeel Provincie 100%)
VFF-fonds:	Vroegefasefinanciering (proof-of-concept fase) (Fondsdeel Provincie 50% , Fondsdeel RVO 50%)
Valorisatiemiddelen:	Fondsen die zijn overgenomen van eerder opgerichte valorisatieprogramma's in Brabant (Fondsdeel Provincie 50%, Fondsdeel RVO 50%)

		PNB fonds			VFF-fonds 2021
Fondsomvang	€	10.000.000		€	10.000.000
Verplichtingen (t/m 31 dec 2024)	€	9.938.000		€	8.300.000
Aanwendbaar	**€**	**62.000**	A	**€**	**1.700.000**
Door revolvering teruggevloeide middelen die opnieuw kunnen worden ingezet (onder aftrek revolverende verplichtingen)	**€**	**326.905**	B	**€**	**41.333**
Valorisatiemiddelen	€	10.398.970			
Verplichtingen	€	7.574.870			
Aanwendbaar Valorisatiemiddelen	**€**	**2.824.100**	C		
Af: verplichting tbv fondsexploitatie VFF				€	-1.700.000
Aanwendbaar voor toekenning	**€**	**3.213.005**	A+B+C	**€**	**41.333**

Revolverendheid

KPI: "Start van de financieringsketen"

BSF investeert in de aller vroegste fase van een onderneming en bij gebleken problem/solution fit en product/markt fit volgen er vervolgfinancieringen.
De leningen worden bij succes volledig afgelost en dit kan weer revolverend verstrekt worden in de vorm van converteerbare leningen aan andere kennisinstensieve startups.

Norm: De verwachte revolverendheid van het fonds is 50% op de uitzettingen.

Waar staan we nu?
De leningen hebben een looptijd van 6 jaar, daarom kan pas omstreeks medio jaar 2025 een eerste indicatie worden gegeven over de mate van revolverendheid

Multiplier

KPI: "Verleiden van andere financiers"

Met de beschikbare fondsmiddelen worden middelen van andere financiers gemobiliseeerd.

Norm:

PNB fondsdeel (gelden uit 2018):
Met € 10 miljoen mobiliseert het Brabant Startup Fonds minimaal € 20 miljoen aan middelen van andere financiers. Een multiplier van 3.0

VFF fondsdeel (gelden uit 2022 50% PNB en 50% RVO):
Met € 10 miljoen mobiliseert het Brabant Startup Fonds minimaal € 40 miljoen aan middelen van andere financiers. Een multiplier van 5.0

Waar staan we nu?

PNB fondsdeel:
Op basis van cofinanciering bedrijven, cofinanciering op fondsniveau en herinvesteringen bedraagt de multiplier 19 (t/m 31 december 2024).

VFF fondsdeel [VFF 2021]:
€ 38,5 miljoen co-financiering en vervolgfinanciering bedraagt de multiplier 4.84 (t/m 31 december 2023). Hiermee voldoet het fonds in haar bestaan van 3 jaar nog net niet aan de norm van 5.

Maatschappelijke opgaven

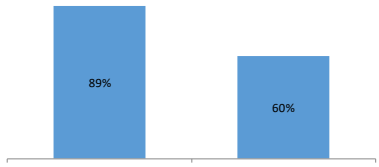

KPI: Bijdragen aan maatschappelijke opgaven:
- Duurzame Agro & Food ketens
- Gezonder ouder worden
- Slimme mobiliteit
- Duurzame energie

NORM: 60% van de financieringen wordt gedaan op het gebied van de ontwikkeling van nieuwe oplossingen voor maatschappelijke opgaven

Waar staan we nu?
In 6,5 jaar van het fonds (1 juli 2018 - 31 december 2024) zijn 72 leningen gecomitteerd, waarvan 64 aan bedrijven die werken aan een maatschappelijke opgave. Daardoor staat de realisatie voor BSF totaal op 89%.

Innovatiecoalities / versnellingsopgaven inclusief cross-overs

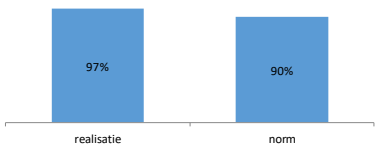

KPI: Versterken van innovatieve groei in Brabant door leningen te verstrekken aan bedrijven in sleuteltechnologieen en versnellingsopgaven:
- High-tech Systems & Materials
- Life Sciences & Medische Technologie
- (Agro)food
- Biobased Economy
- Maintenance
- Logistiek

NORM: Percentage gerealiseerde leningen aan startups die actief zijn in één van de sleuteltechnologieen
De ambitie sleuteltechnologieen is 90%

Waar staan we nu?
In de 6,5 jaar (1 juli 2018 - 31 december 2024) zijn 72 leningen gecomitteerd, waarvan 70 leningen onder de sleuteltechnologieen vallen of direct gelieerd zijn. Daardoor staat de realisatie voor BSF totaal op 97%. Dt komt mede door de verbreding van de versnellingsopgaven wordt er een hoger percentage behaald.

Fondsbeheerkosten + fondsomvang

Fondsbeheerkosten
De exploitatiekosten voor een fonds dat zich richt op startups in vroege fase van innovatie liggen normaal gesproken tussen de 1,5% en 2,5 %. De fondsbeheerkosten bij het Brabant Startup Fonds lagen in 2024 op circa €375k en blijven daarmee onder de minimale norm obv de werkelijke marktwaarde van de portefeuille is dit met 1,85% relatief laag.
Vanwege het feit dat het Brabant Startup Fonds laag revolverend is, worden de kosten voor het fondsmanagement PNB fonds 2018 niet ten laste gebracht van het fonds, maar als aparte exploitatiekosten opgenomen. Vanuit het VFF fondsmiddelen worden wel exploitatiekosten gefinancierd.

Cumulatief:

Jaar	Management	Beheer portfolio
2018	€ 185.000	€ 0
2019	€ 200.000	€ 0
2020	€ 250.000	€ 70.000
2021	€ 250.000	€ 80.000
2022	€ 250.000	€ 80.000
2023	€ 250.000	€ 100.000
2024	€ 250.000	€ 125.000

Totaal: € 2.090.0000

Uitbreiding fondsomvang
In het 2e halfjaar van 2024 is de derde overname, portfolio van OndernemersLift+ verder uitgewerkt. In 2023 is de overname van de portfolio van OndernemersLift+ bestuurlijk overeengekomen en zal begin jaar 2025 worden geeffectueerd. Eerder zijn de valorisatiefondsen van Stichting Starterslift in liquidatie (2019) en Bright Move B.V. (2021) overgenomen.
De Vroege Fase Financiering is in 2021 / begin 2022 toegekend en RvO en Provincie voegden ieder € 5 miljoen aan het fondsvermogen toe, zodat er nog leningen aan startups verstrekt kunnen worden. In Q4 2024 is er nog EUR 10 mio VFF toegekend die echter nog niet in de cijfers is opgenomen.

Energiefonds Brabant

Provincie Noord-Brabant

Doel:
Het aanjagen en versnellen van energiebesparing en opwekking van duurzame energie in Brabant door bij te dragen aan de financiering van bewezen duurzame energie technieken. Inzetten op grootschalige uitrol van bewezen en beproefde technieken voor max. CO_2 reductie. Overbrugging om energieprojecten in de exploitatiefase te krijgen.
Het fonds is actief vanaf 2014 met een looptijd tot en met 2037 en wordt beheerd door de Brabantse Ontwikkel Maatschappij (BOM).
In de Bijlage Verbonden partijen is een link opgenomen naar de meest recente evaluatie.
De informatie in deze infographic is gebaseerd op de halfjaarrapportage 2024 van het Energiefonds

		Energiefonds
Fondsomvang	€	60.000.000
Geïnvesteerd	€	32.609.458
Toegezegd	€	5.263.395

Revolverendheid

KPI: Het fonds heeft aan het einde van de looptijd dezelfde nominale waarde als bij aanvang.
De naar investering gewogen gemiddelde looptijd van de investeringen.

Norm:
- De verwachte eindwaarde is in 2037 gelijk aan € 60 miljoen.

Waar staan we nu?
De revolverendheidsratio van het fonds is 1,2. Als de ratio op minimaal 1 ligt, betekent het dat verwacht mag worden dat de waarde van het fonds aan het einde van de looptijd minimaal € 60 miljoen bedraagt.

Multiplier

KPI: Het Energiefonds verleidt andere financiers om zo veel mogelijk geld beschikbaar te krijgen voor energieprojecten in Noord-Brabant.

Norm: Met € 60 miljoen aan middelen mobiliseert het energiefonds minimaal € 180 miljoen aan middelen van andere financiers, een multiplier van minimaal 4.

Waar staan we nu?
De financieringsmultiplier van het totale fonds bedraagt 8,6. Dit betekent dat met het totaal initieel geïnvesteerde kapitaal van het fonds sinds oprichting (EUR 49 mln.), EUR 423 mln. aan marktkapitaal is geactiveerd.
De multiplier is toegenomen ten opzicht van einde jaar 2023 (7,3), omdat financiering voor een zon pv-project is opgehaald in de eerste helft van 2024

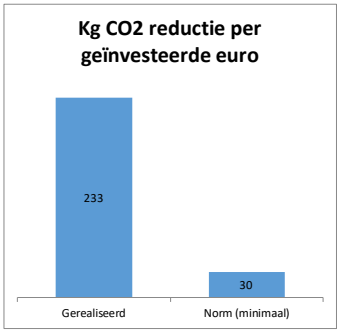

KPI: De minimale CO2 reductie per geïnvesteerde euro.

Norm: > 30 kg CO2 besparing per 1 euro investering.

Waar staan we nu?
De realisatie ligt ruim boven de norm voor de portefeuille van 30kg.

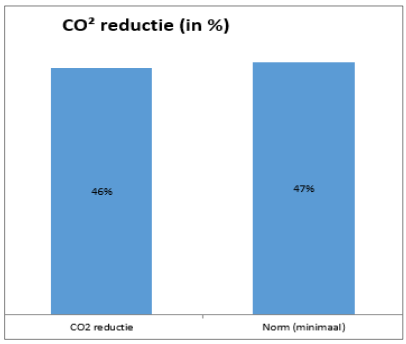

KPI: De totale gerealiseerde CO2 reductie t.o.v. looptijd (die eindigt in 2037).

Norm:
Lineair oplopend: ieder jaar 4% van de doelstelling. Totaal 17.200 (voorheen 3.600) kton over de gehele looptijd.

Waar staan we nu?
De KPI betreft de hoeveelheid gerealiseerde CO2-reductie als percentage van de totale doelstelling van het fonds over haar levensduur. Aan de doelstelling is net niet voldaan; cumulatieve besparing 7.765 kton CO2, dat is gelijk aan 46% van 17.200 kton (bijgesteld n.a.v. evaluatie 2021).

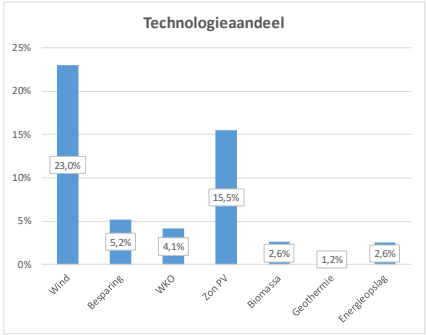

KPI: Spreiding van de technologie (in percentage ten opzichte van geïnvesteerd vermogen).

NORM:
A Percentage geïnvesteerd vermogen per technologie is maximaal 33%.

Waar staan we nu?
a. Zie grafiek.

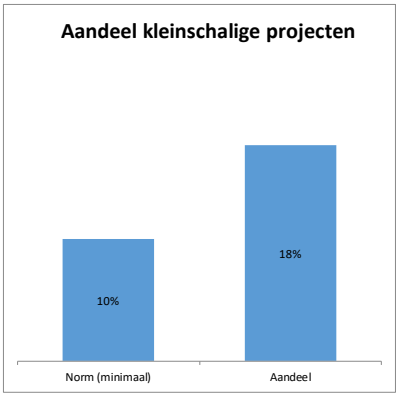

Norm:
Minimaal 10%

Waar staan we nu?
Het kleinschaligheidsaandeel is een minimumeis die wordt gesteld aan de inspanning om ook kleinschalige projecten te realiseren door middel van bundeling ervan binnen het partnershipconcept. Hiertoe berekenen we het aandeel kleinschalige projecten vanaf het moment dat een indicatief aanbod is uitgestuurd. Deze KPI ligt ruimschoots boven het minimum van 10%. Verder mag het aandeel van een project nooit hoger zijn dan 10% van de fondsgrootte, dit is een absoluut maximum van € 6.000.000 per investering.

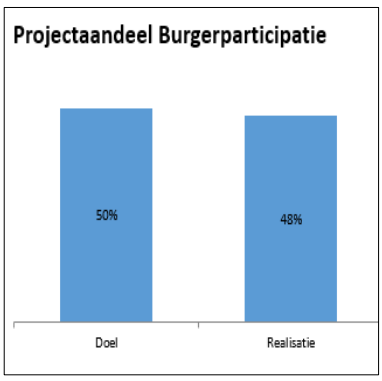

Norm:
Minimaal 50%

Waar staan we nu?
Het doel is om vanuit EFB ook oog te hebben voor lokale groepen van burgers en bedrijven. Het EFB ziet dat zij steeds vaker ook grote initiatieven ontplooien. Om deze reden is ook het aandeel burgerparticipatie inzichtelijk gemaakt, deze bedraagt 48%

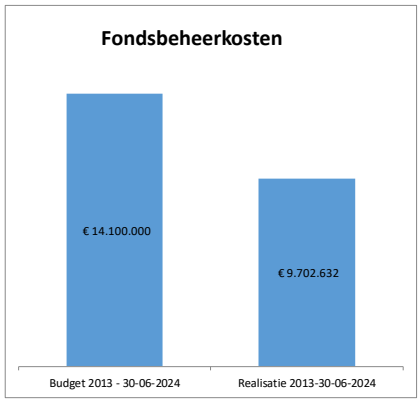

Waar staan we nu?
De totale kosten zijn lager dan gebudgetteerd. De huidige kostenstructuur biedt ruimte om het team uit te breiden met capaciteit voor management van de investeringsportefeuille. Naar aanleiding van de evaluatie in 2021 is het fondskostenplafond aangepast van gemiddeld 2% naar 3%.

Groen Ontwikkelfonds Brabant

Provincie Noord-Brabant

Doel:
Het Groen Ontwikkelfonds Brabant BV (GOB) heeft als doelstelling het realiseren van het volledige Natuur Netwerk Brabant (NNB). Het GOB is opgericht op 1 mei 2014 en het fonds loopt door tot en met 2030 voor de realisatie van NNB en 2035 voor de realisatie van de Ecologische Verbindingszones (EVZ's).
Het GOB gaat het provinciale- en Rijksdeel van het Natuurnetwerk Brabant (NNB), voor zover aangeduid als Natuur Netwerk Nederland (NNN), realiseren. Het provinciale deel wordt gefinancierd met provinciale middelen en het Rijksdeel met Rijksmiddelen in de vorm van geld of grond.
In de Bijlage Verbonden partijen is een link opgenomen naar de meest recente evaluatie van het Groen Ontwikkelfonds, met daarin nadere achtergrondinformatie. In 2025 zal een nieuwe evaluatie worden uitgevoerd.

Ingebrachte middelen worden verdeeld in 3 categorien: A, B en C.:
- categorie A middelen waarvan 85% subsidie voor verwerving en/of inrichting van NNB
- categorie B middelen waarvan 50% subsidie.
- categorie C middelen waarvan 0% -25% subsidie

In het Rijksdeel NNB mag de gemiddelde subsidie voor verwerving 85% bedragen en voor Inrichting 50%. In het Provinciaal deel NNB mag de subsidie voor Verwerving en Inrichting gemiddeld 50% bedragen.

	31-12-2024	in €	in grond en opstallen
Fondsomvang	€	426.490.625	€ 69.152.899
Realisatie	€	152.645.440	
Verplichting	€	56.478.789	
Restant	€	217.366.396	€ 69.152.899

Revolverendheid

KPI: Geen of nauwelijks revolverendheid

Norm: -

Waar staan we nu?

Multiplier

KPI: De totale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B en C versus de provinciale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B en C.

Norm: De multiplier ≥ 2 voor het provinciale deel van het NNB.

Waar staan we nu?
De multiplier is 2 (over de periode 2014- 31-12-2024).

Omschrijving KPI's	Normen	Toelichting voortgang
1. Het aantal gerealiseerde ha per jaar voor verwerving en inrichting in het rijksdeel, het provinciale deel en de Ecologische verbindingszones (EVZ).	Aantal hectares per jaar.	194 ha verworven provinciaal en Rijksdeel, 451 ha ingericht provinciaal en Rijksdeel, 25 ha EVZ gerealiseerd (in de periode 01-01-2024 t/m 31-12-2024).
2. De mate van uitputting van het fonds. Het nog beschikbare vrije fondsvermogen is groot genoeg om de nog te realiseren maatschappelijke opgave binnen de gestelde kaders waar te maken.	Percentage gerealiseerde maatschappelijke opgave ten opzichte van het procentueel gebruik van het fondsvermogen.	Nee. Als gevolg van bezuinigingen en prijsstijgingen is er op dit moment niet voldoende budget beschikbaar om de totale opgaven NNB en EVZ te realiseren. N.a.v. hebben PS op 16 december 2022 met het Statenvoorstel 72/22A Actualisatie NNB/GOB ingestemd. Zie tabel "Percentage gerealiseerde maatschappelijke opgave ten opzichte van het procentueel gebruik van het fondsvermogen".
3. De omvang van categorie C is minstens even groot als de omvang van categorie A in het provinciale deel van het NNB.	Categorie C ≥ categorie A. In categorie B is de multiplier altijd 2.	Tot op heden zijn er geen projecten gehonoreerd in categorie C of categorie A.
4. De multiplier. De totale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B en C versus de provinciale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B en C.	De multiplier ≥ 2 voor het provinciale deel van het NNB.	De multiplier is 2,05 over de periode 2014 - 31-12-2024.
5. De multiplier. De totale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B versus de provinciale inbreng aan middelen en grond in categorie A, B in de EVZ.	De multiplier is ≥ 2 (50% subsidie) voor 1.275 ha en ≥ 1,33 (75% subsidie) voor 500 ha. De indicator is omgezet van km naar ha om uniformiteit met het Investeringsreglement GOB te creëren.	De multiplier is respectievelijk 2 en 1,33 (over de periode 2014 - 31-12-2024).
6. De verhouding tussen de waarde aan beschikbare ruilgrond en de waarde aan gerealiseerde natuur in categorieën A, B en C in het rijksdeel NNB.	De verhouding moet kleiner of gelijk aan 1 zijn.	De verhouding is 0,95 (over de periode 2014 - 31-12-2024).
7. De gerealiseerde prestatie in grootheden van de maatschappelijke opgave per jaar in aantallen, inbreng aan middelen en grond.	In ha versus €, jaar 1 +2 is 5%, jaar 3 en volgende zijn gemiddeld 7,5%.	4,4 % (over de periode 01-01-24 t/m 31-12-2024).
8. De totale bijdrage aan cofinanciering per jaar voor verwerving en inrichting in het Rijksdeel, het provinciale deel en de EVZ.	Middelen per jaar.	€ 65.623.678 (over de periode 2014 - 31-12-2024).
9. De bijdrage van de Manifestpartners aan de maatschappelijke opgave per jaar voor verwerving en inrichting in het Rijksdeel, het provinciale deel en de EVZ.	Middelen en ha.	€ 21.618.082 en 1495 ha (over de periode 2014 - 31-12-2024).

Percentage gerealiseerde maatschappelijke opgave ten opzichte van het procentueel gebruik van het fondsvermogen.*

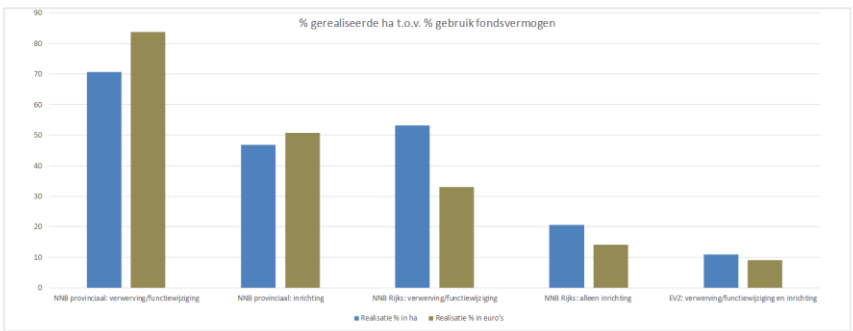

*Ten opzichte van de tabel in voorgaande infographic heeft een correctie plaatsgevonden in de toedeling van de waarde van de provinciale grondvoorraad naar het provinciale of het rijksdeel van het NNN.

Leisure Ontwikkel Fonds Noord-Brabant

Provincie Noord-Brabant

Doel:
LOF is opgericht in 2017 met een looptijd tot eind 2026.
Het fonds verstrekt leningen aan innovatieve leisure projecten. Doel van het fonds is aantrekkelijk vrijetijdsaanbod te realiseren voor eigen inwoners en bezoekers. Het fonds wordt gevoed door bijdragen van Eftelling, Libéma, de vier Brabantse regio's en de provincie Noord-Brabant.
De maximale hoogte van de leningen bedraagt € 1 mln. De provincie Noord-Brabant heeft voor het LOF een subsidie van maximaal €5 mln beschikbaar gesteld. Inleg van andere partijen wordt door de provincie steeds verdubbeld tot maximaal dit bedrag.

Beoogde fondsomvang	€	10.000.000	(waarvan €5.000.000 (50%) van de provincie)
Ingebracht vermogen 30-06-2024	€	8.067.006	(waarvan €4.033.503 (50%) door de provincie)
Verstrekte leningen:	€	2.827.459	(in totaal 13 leningen)

Revolverendheid

KPI: Het fonds heeft aan het einde van de looptijd een kleinere nominale waarde dan bij aanvang.

Verwachting: 33-66%

Waar staan we nu?
-

Multiplier

KPI: : Het LOF Brabant verleidt andere financiers om zo veel mogelijk geld beschikbaar te krijgen voor investeringen in de Brabantse vrijetijdssector.

Norm: Het fonds financiert voor maximaal 50% van de investering en wordt voor de helft gefinancierd door de Provincie. Dit komt neer op een multiplier van 2

Waar staan we nu?
De evaluatie 2024 komt uit op een gerealiseerde multiplier van 3,7 over het totaal door het LOF geïnvesteerde kapitaal.

Een evaluatie van het fonds in 2021 leidde tot een koerswijziging. De inhoudelijke en financiële criteria voor het verstrekken van leningen werden verruimd, waardoor meer projecten dan voorheen in aanmerking komen voor een lening vanuit het fonds. Tevens werd afgesproken meer te investeren in communicatie ter vergroting van de bekendheid van het fonds en te komen tot verlaging van de kosten voor het fondsmanagement.

In opdracht van de provincie Noord-Brabant is het LOF in 2024 opnieuw geëvalueerd. LOF heeft sinds de koerswijziging tien nieuwe leningen aan negen verschillende ondernemingen verstrekt. In de voorafgaande periode (vanaf 2017) waren dat er drie. Het totaal verstrekte kapitaal is gestegen van €790.000 (december 2021) naar €2.827.459 (medio 2024). Voor zeven verstrekte leningen geldt dat deze binnen de oorspronkelijke regeling niet mogelijk zouden zijn geweest.

Het LOF realiseert geen grote aantallen projecten maar draagt wel positief bij aan vernieuwing/innovatie, zorgt voor een divers aanbod, faciliteert samenwerking en draagt bij aan de regionale economie. LOF Brabant wordt gefinancierd door provincie Noord-Brabant, de 4 Brabantse regio's, de Efteling en Libéma.
In 2024 werd alleen door de regio Zuid-Oost Brabant een storting gedaan in het LOF. De regio's zal worden gevraagd om hun jaarlijkse inbreng in het fonds te hervatten.

Per 1-1-2025 is het fondsmanagement overgedragen van Midpoint Brabant naar Brabant C.
In de bijlage verbonden partijen is een link opgenomen naar de evaluatie van 2024 en de 3e voortgangsrapportage.

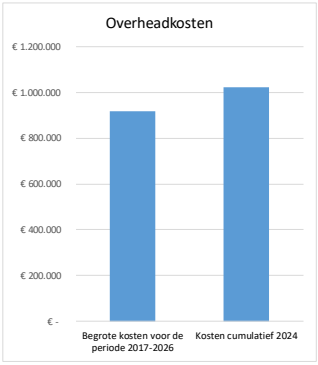

De fondsbeheerkosten voor het LOF Brabant werden bij aanvang geraamd op €918.000, circa €90.000 per jaar.
De totale fondsbeheerkosten in de periode 2017 t/m 2024 zijn circa €127.992 per jaar. Dat is meer dan bij aanvang werd geraamd. Dit is veroorzaakt door meer scoutingswerkzaamhede , de kosten voor evaluatie in 2021, intensieve inzet op marketing in 2022 en de overdracht van het fondsmanagement in 2022 en in 2024.

Bijlage 3b FVA / Verstrekte geldleningen

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
A Leningen aan deelnemingen									
Lening OLSP (hypothecair)	2,000%	30-1-2012	31-12-2026	10.000.000		200.548			10.000.000
Lenining NWB	3,100%	1-9-2015	Geen	50.000.000		1.551.416			50.000.000
Lening NV Monumentenfonds	3,000%	21-5-2004	21-5-2044	2.424.722		72.742			2.424.722
Lening BOM (spinn-off)	3,780%	7-6-2010	31-12-2025	3.171.710	24.812	24.812			3.196.522
Lening Aviolanda	Div.	17-7-2014	31-12-2025	1.572.927		42.732			1.572.927
Hybride lening BNG	3,277%	29-9-2016	Geen	49.800.000		2.365.582			49.800.000
Lening High Tech XL	0,000%	19-10-2017	30-4-2031	750.000					750.000
Lening Rockstart	0,000%	7-11-2017	1-4-2030	300.000					300.000
Lening OLSP (Ex BHB lening)	0,000%	2-2-2018	31-12-2026	2.500.000					2.500.000
Lening Stichting Monumentenfonds	1,490%	29-6-2018	30-11-2050	4.483.766		65.869	136.543		4.347.224
Lening Brabant Startup fonds	0,000%	31-8-2018	1-1-2038	8.250.000	1.300.000				9.550.000
Lening BSF Starterslift	0,000%	16-2-2016	31-12-2025	450.000					450.000
Lening BSF Bright Move	0,000%	16-2-2016	31-12-2025	1.500.000					1.500.000
Lening Enexis Tranche A	2,150%	29-7-2020	Geen	154.140.895		3.360.057			154.140.895
Lening Enexis Tranche B	1,400%	31-11-2020	Geen	5.349.485		75.933			5.349.485
Lening Nieuw Prinsenland	0,000%	10-12-2020	31-12-2024	1.084.752					1.084.752
Lening Pivotpark	0,000%	11-3-2021	31-12-2026	7.600.000	1.500.000				9.100.000
Lening Pivotpark (Panther)	3,400%	16-9-2020	31-12-2037	8.604.131		284.243	533.656		8.070.475
Lening Pivotpark (Grizzly H)	2,500%	4-2-2022	31-12-2041	24.700.000	1.300.000	642.086	580.523		25.419.477
Lening Pivotpark (Grizzly A)	5,500%	4-2-2022	31-12-2041	7.457.500	392.500	424.279	263.679		7.586.321
Lening Brabant Start UP	0,000%	25-5-2022	30-9-2035	3.750.003					3.750.003
Lening Pivotpark (Panther Bouw)	3,400%	4-11-2022	31-12-2037	1.421.687		48.337	80.976		1.340.711
Lening Aviolanda Body Hangar (Lin)	5,250%	19-12-2023	1-1-2049	9.358.967	501.104	501.104			9.860.071
Lening Aviolanda Body Hangar (Ann)	10,140%	19-12-2023	1-1-2028	1.082.395		99.465	270.599		811.796
Lening Pivotpark Grizzly II (A)	8,110%	15-3-2024	31-3-2035	0	815.871	36.361			815.871
Lening Pivotpark Grizzly II (H)	5,110%	15-3-2024	31-12-2041	0	2.691.500	75.580			2.691.500
Lening Monumentenbeheer	2,700%	20-3-2024	31-12-2026	0	1.260.000	26.677			1.260.000
Lening BPA Pionier	5,110%	7-11-2024	16-10-2026	0	604.616	4.616			604.616
Lening Brabantring	6,200%	18-12-2024	31-12-2028	0	730.000	1.008	280.000		450.000

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
A Totaal leningen aan deelnemingen				359.752.940	11.120.403	9.903.445	2.145.975	0	368.727.368
In mindering gebrachte voorziening A				-4.174.599					-6.779.637
Balanswaarde A				355.578.341					361.947.731

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
B Leningen aan overige verbonden partijen									
Life Science & Health Fund	0,000%	23-12-2013	31-12-2025	3.909.279			3.909.279		0
Lening Bio-connection	0,000%	6-9-2005	Geen	361.258			361.258		0
Lening Cleantechfonds	0,000%	2-9-2015	31-12-2037	10.000.000					10.000.000
Lening Innovatiefonds	0,000%	7-7-2014	31-12-2037	51.308.556	8.000.000				59.308.556
Lening Energiefonds	0,000%	30-9-2014	31-12-2037	34.500.000	2.000.000		3.000.000		33.500.000
B Totaal leningen aan overige verbonden partijen				100.079.094	10.000.000	0	7.270.537	0	102.808.556
In mindering gebrachte voorziening B				0					0
Balanswaarde B				100.079.094					102.808.556

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
C-1 Overige leningen									
Pubieke lichamen									
Lening Nieuwstraat Breda	3,200%	21-12-2015	1-7-2025	3.600.000		108.800	400.000		3.200.000
Lening Manege Heijligers	0,000%	29-7-2014	30-11-2028	180.000			40.000		140.000
Lening Paardensportcentrum den Goubergh	0,000%	12-3-2015	30-5-2027	418.000					418.000
Lening het Groene Woud	0,000%	22-12-2009	22-12-2039	950.000					950.000
Lening RedMedTech Discovery Fund	0,000%	15-7-2014	1-1-2030	1.125.000					1.125.000
Lening 5 sterren regio NO (Has)	0,000%	7-3-2014	1-1-2026	637.670					637.670

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
Lening Krediet Unie Brabant	0,000%	23-6-2015	1-4-2025	100.000					100.000
Lening MKB-bedrijven	Div.	11-6-2010	30-11-2028	393.747			91.667		302.081
Startersleningen	Div.	21-7-2009	31-12-2039	3.813.747		184.442	519.738		3.294.009
Lening Efteling	1,745%	11-3-2016	1-9-2025	3.000.000		44.352	1.500.000		1.500.000
Lening Catharinadal	0,000%	2-5-2016	31-12-2030	2.740.841					2.740.841
Lening KVL (Boei)	2,500%	13-5-2016	1-10-2046	1.222.792		30.570	26.020		1.196.772
Lening Krediet Unie Tilburg	0,000%	17-2-2017	17-2-2025	30.000			15.000		15.000
Lening Safariresort Beekse Bergen	2,790%	18-4-2017	31-12-2038	31.125.000		846.447	2.075.000		29.050.000
Lening Brouwhuis	2,700%	19-6-2017	31-12-2037	953.292		24.737	68.500		884.792
Lening Elzeneindhuis	Div.	28-8-2017	31-3-2038	1.658.448		36.771	103.927		1.554.522
Lening Krediet Unie Noord-Oost	0,000%	15-2-2018	31-1-2026	26.142					26.142
Lening Klein paradijs	1,500%	6-4-2018	31-12-2037	850.000				850.000	0
Lening Stichting Noord-Brabants Museum	1,000%	15-6-2018	15-6-2048	1.250.000		12.245	50.000		1.200.000
Lening Krediet Unie West-Brabant	0,000%	13-6-2018	30-4-2026	7.000					7.000
Lening Europees Inv.fonds	0,000%	26-11-2018	31-12-2025	1.017.486			2.486		1.015.000
Lening Woonconnect	0,000%	3-12-2018	31-12-2035	543.238					543.238
Lening Vtec Lasers	5,000%	7-12-2018	15-5-2029	689.550	34.477	34.477			724.027
Lening Effect Photonics	5,000%	14-12-2018	1-5-2029	990.521	42.084	42.084	406.114		626.491
Lening Smart Photonics	5,000%	14-12-2018	31-12-2027	555.861	18.578	18.578	267.683		306.756
Lening Kempentoren	1,000%	14-12-2018	1-5-2027	273.750		2.738	18.250		255.500
Lening Ministerie van Defensie	1,410%	21-12-2018	31-12-2038	19.582.929	215.944	215.944	4.400.000		15.398.873
Lening Stichting Park Campus	0,000%	25-2-2019	2-1-2025	1.225.000					1.225.000
Lening St. Eur.Ker.Centrum	0,900%	27-3-2019	28-2-2048	4.502.282		40.632			4.502.282
Lening Big Developments	4,000%	4-6-2019	1-7-2025	657.852	26.314	26.314			684.166
Lening Go-cartridge	4,500%	16-8-2013	31-12-2025	500.000					500.000
Lening Brainport	3,000%	1-8-2019	1-7-2024	150.000				150.000	0
Lening Deel Auto	4,000%	20-11-2019	31-10-2024	29.378	979	979		30357	0
Lening Ildiz en Meijers (vrachtauto Zonnepanelen)	4,000%	28-11-2019	31-12-2025	29.352	1.174	1.174			30.526
Lening PPS Photondelta	0,000%	2-3-2020	1-1-2037	9.291.975					9.291.975
Lening Woonconnect (Renovatie)	2,020%	23-5-2019	15-5-2029	656.762		13.267			656.762
Lening Fiberbuiten	2,000%	1-7-2020	31-3-2030	224.556		4.230	34.544		190.012
Lening Kempenglas	3,000%	1-7-2020	30-6-2035	2.208.000		64.064	192.000		2.016.000

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
Lening Brainport Moonshot	2,000%	10-12-2020	31-12-2029	827.040		15.884	137.840		689.200
Lening Arriva (Bussen)	2,000%	18-12-2020	31-12-2026	1.909.120		38.271	291.981		1.617.139
Lening Brab. Scale Ups (INV-NL) Protix	4,000%	13-1-2021	31-12-2036	4.176.850	2.195	2.195			4.179.045
Lening Pixelfarming	3,000%	5-5-2021	31-3-2031	1.454.756	70.813	70.813			1.525.570
Lening Minitopia	2,500%	9-8-2021	31-12-2037	440.152	200.000	14.134	37.379		602.774
Lening Klaverspoor	2,250%	22-9-2021	1-1-2038	9.304.738		204.552	572.089		8.732.649
Lening Safariresort Beekse Bergen II	1,710%	11-7-2022	31-12-2038	20.000.000		333.354	1.333.333		18.666.667
Lening Round one	0,000%	1-7-2022	11-11-2029	30.000			5.000		25.000
Lening Vincentre van Gogh	1,500%	9-9-2022	31-3-2048	728.837		10.789	25.085		703.751
Lening Vincentre Bullet	2,000%	22-9-2022	31-3-2048	1.739.080		34.782			1.739.080
Lening Stichting Werklocaties	0,000%	14-10-2022	31-3-2033	1.250.000					1.250.000
Lening Butterfly ORO	2,500%	20-12-2022	23-3-2038	100.000		2.500			100.000
Lening Butterfly Prisma	2,500%	20-12-2022	23-3-2038	200.000		5.000			200.000
Lening Brab. Scale Ups (INV-NL) Lightyear	6,000%	24-7-2022	31-12-2036	860.445					860.445
Lening Ecodorp Boekel	1,687%	31-5-2023	31-5-2053	1.181.983		19.697	31.301		1.150.682
Lening Chocolate Factory	1,700%	29-6-2023	30-4-2043	5.500.000	2.500.000	118.308			8.000.000
Lening Stichting Woningbelang	2,460%	3-7-2023	3-7-2053	5.000.000		123.000			5.000.000
Lening Student Mobility	4,000%	3-8-2023	27-7-2025	25.413	1.017	1.017			26.429
Lening Ministerie van Defensie (F35)	4,060%	12-9-2023	31-12-2054	1.040.675	42.251	42.251			1.082.926
Lening Boei Dongencentrale	2,000%	9-11-2023	1-1-2049	750.000	375.000	16.471	60.000		1.065.000
Lening Museum Overloon	2,000%	19-12-2023	31-12-2038	2.500.000		50.000			2.500.000
Lening WBL Bouwen in Overlangel	0,000%	20-12-2023	1-12-2025	90.000			90.000		0
Lening WBL Starters Bouverijen	0,000%	24-1-2024	5-12-2025	0	120.000				120.000
Lening Kasteel Gemert	8,780%	29-5-2024	31-10-2028	0	4.500.000	234.253			4.500.000
Lening Stichting Woningbelang II	2,609%	1-7-2024	1-7-2054	0	6.000.000	78.255			6.000.000
Lening WBL CPO Schijf	0,000%	17-12-2024	10-12-2026	0	150.000				150.000
Lening Chocolate Factory II	1,700%	17-12-2024	30-4-2043	0	300.000	196			300.000
C-1 Totaal overige leningen				156.319.259	14.600.826	3.155.803	12.794.936	1.030.357	157.094.792
In mindering gebrachte voorziening C-1				-6.667.714					-7.272.764
Balanswaarde C-1				149.651.545					149.822.028

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
C-2 Overige leningen, verstrekt door mandaatinstellingen									
Brabant C	0,000%	Div.	Div.	1.139.415	47.588				1.187.003
C-2 Totaal overige leningen				1.139.415	47.588	0	0	0	1.187.003
In mindering gebrachte voorziening C-2				-190.859					-297.081
Balanswaarde C-2				948.556					889.922

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
D Leningen aan decentrale overheden in Noord-Brabant									
Lening Havestrategie Moerdijk*	0,520%	1-7-2015	1-7-2030	7.829.998	40.716	40.716			7.870.714
Nuenen*	0,000%	30-6-2017	30-6-2027	2.093.000					2.093.000
Tilburg*	0,000%	5-12-2017	31-12-2051	2.997.293			114.018		2.883.275
Helmond *	0,000%	30-12-2017	31-12-2099	2.500.000					2.500.000
Geertruidenberg *	0,000%	4-10-2017	31-12-2024	1.500.000					1.500.000
Son en Breugel*	1,130%	15-4-2018	15-4-2033	695.034		7.336	66.042		628.992
Geldrop-Mierlo*	1,130%	15-4-2018	15-4-2033	829.926		8.759	78.859		751.066
Cranendonck*	1,130%	15-4-2018	15-4-2033	890.772		9.401	84.641		806.131
Waalre*	1,130%	15-4-2018	15-4-2033	844.688		8.915	80.262		764.426
Gemert-Bakel*	1,130%	15-4-2018	15-4-2033	914.754		9.655	86.920		827.835
Eindhoven*	1,130%	15-4-2018	15-4-2033	4.111.256		43.391	390.650		3.720.605
Eindhoven*	1,180%	15-10-2018	15-10-2033	1.354.371		15.667	128.400		1.225.971
Son en Breugel*	1,180%	15-10-2018	15-10-2033	357.170		4.132	33.681		323.489
Geldrop-Mierlo*	1,180%	15-10-2018	15-10-2033	63.186		731	5.990		57.196
Geldrop-Mierlo*	1,280%	15-4-2019	15-4-2034	455.229		5.483	38.803		416.426
Oss	0,000%	24-9-2024	1-1-2032	0	2.000.000				2.000.000
D Totaal decentrale overheden in Noord-Brabant				27.436.677	2.040.716	154.187	1.108.267	0	28.369.126

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag aan het einde van het dienstjaar
In mindering gebrachte voorziening D				-3.850.000					-3.850.000
Balanswaarde D				23.586.677					24.519.126

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag einde dienstjaar
E Leningen aan decentrale overheden buiten Noord-Brabant									
Emmen	2,130%	8-9-2014	8-9-2030	15.000.000		319.775			15.000.000
Oldambt	2,170%	11-9-2014	1-10-2044	7.000.003		150.181	333.333		6.666.670
Heerde	1,120%	17-10-2014	17-10-2024	750.000		6.656	750.000		0
Alphen aan de Rijn	2,250%	25-9-2014	25-9-2034	25.000.000		562.913			25.000.000
Groningen	1,770%	1-12-2014	1-12-2026	10.000.000		177.041			10.000.000
Schouwen-Duivenland	1,530%	11-11-2014	11-11-2034	2.750.000		41.557	250.000		2.500.000
Capelle	1,790%	3-12-2014	3-12-2044	3.500.000		62.427	166.667		3.333.333
Amsterdam	1,189%	11-12-2014	11-12-2024	50.000.000		560.389	50.000.000		0
Amsterdam	1,419%	11-12-2014	11-12-2026	50.000.000		709.612			50.000.000
Rotterdam	1,229%	16-12-2014	16-12-2024	75.000.000		881.455	75.000.000		0
Katwijk	1,000%	23-2-2015	23-2-2035	6.000.000		55.748	500.000		5.500.000
Waterschap Vallei en Veluwe	1,530%	21-11-2014	21-11-2034	8.250.000		124.975	750.000		7.500.000
Maastricht	1,260%	1-4-2015	1-4-2045	19.222.729		235.455	763.703		18.459.025
Amsterdam	0,548%	7-5-2015	7-5-2025	100.000.000		548.980			100.000.000
Zwolle	1,000%	16-6-2015	16-6-2025	10.000.000		100.149			10.000.000
Groningen	1,435%	1-7-2015	1-7-2027	50.000.000		718.488			50.000.000
Drents overijsselse Delta	0,990%	26-3-2015	26-3-2035	5.000.000		49.604			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,030%	26-3-2015	26-3-2038	5.000.000		51.608			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,600%	17-12-2015	17-12-2029	5.000.000		80.009			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,670%	17-12-2015	17-12-2030	5.000.000		83.509			5.000.000
Schiedam	1,600%	12-11-2015	12-11-2030	15.000.000		240.090			15.000.000
Drents overijsselse Delta	1,580%	29-1-2016	29-1-2031	10.000.000		158.033			10.000.000
Schiedam	1,340%	23-2-2017	24-2-2031	5.500.000		73.729			5.500.000
Groningen	1,695%	1-3-2017	28-2-2042	30.000.000		509.665			30.000.000

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag einde dienstjaar
Schiedam	1,390%	9-3-2017	9-3-2032	5.500.000		76.621			5.500.000
Arnhem	1,345%	20-4-2017	20-4-2032	50.000.000		673.789			50.000.000
Apeldoorn	1,020%	31-5-2017	31-5-2027	15.000.000		153.246			15.000.000
Groningen	1,440%	31-5-2017	31-5-2032	20.000.000		288.464			20.000.000
Barendrecht	1,250%	30-5-2017	30-5-2037	7.000.000		83.943	500.000		6.500.000
Zwolle	1,195%	13-6-2017	13-6-2029	10.000.000		119.681			10.000.000
Papendrecht	1,500%	30-6-2017	28-6-2047	7.844.968		115.740	275.852		7.569.116
Maastricht	1,310%	30-6-2017	30-6-2042	22.800.000		291.126	1.200.000		21.600.000
Zutphen	1,520%	20-9-2017	20-9-2047	8.000.002		120.264	333.333		7.666.669
Sittard-Geleen	1,245%	16-11-2017	16-3-2043	12.000.000		143.770	600.000		11.400.000
Vlaardingen	0,950%	15-11-2017	15-5-2028	10.000.000		95.164			10.000.000
Hoogeveen	1,265%	4-12-2017	4-12-2042	7.600.000		95.772	400.000		7.200.000
Groningen	1,255%	6-12-2017	6-12-2032	30.000.000		376.573			30.000.000
Drents overijsselse Delta	1,520%	6-12-2017	6-12-2041	5.000.000		76.015			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,540%	6-12-2017	6-12-2044	5.000.000		77.015			5.000.000
Urk	1,320%	2-1-2018	2-1-2048	20.833.333		264.032	833.333		20.000.000
Velsen	1,380%	29-12-2017	29-12-2037	10.000.000		138.003			10.000.000
Amstel, Gooi en Vecht	1,285%	21-12-2017	21-12-2047	16.000.000		205.359	666.667		15.333.333
Hilversum	1,255%	19-1-2018	2-4-2043	9.600.000		116.205	480.000		9.120.000
Nijmegen	0,890%	29-1-2018	29-1-2027	25.000.000		222.547			25.000.000
Arnhem	1,540%	7-2-2018	7-2-2038	20.000.000		308.085			20.000.000
Sittard-Geleen	1,320%	9-2-2018	9-4-2043	8.000.000		101.949	400.000		7.600.000
Maasgouw	1,425%	2-2-2018	25-1-2048	7.500.000		102.900	300.000		7.200.000
Overbetuwe	1,290%	20-2-2018	20-2-2038	7.500.000		91.217	500.000		7.000.000
Wijdemeren	1,500%	21-2-2018	21-2-2048	5.833.333		84.521	233.333		5.600.000
Drents overijsselse Delta	1,640%	15-2-2018	15-2-2039	5.000.000		82.028			5.000.000
Drents overijsselse Delta	1,600%	16-2-2018	16-2-2037	5.000.000		80.028			5.000.000
Arnhem	1,730%	26-2-2018	26-2-2038	30.000.000		519.218			30.000.000
Amstel, Gooi en Vecht	1,550%	27-2-2018	27-2-2048	25.000.000		374.579	1.000.000		24.000.000
Nijmegen	1,360%	28-2-2018	28-2-2030	10.000.000		136.059			10.000.000
Gooise Meren	1,370%	27-2-2018	27-2-2038	7.500.000		97.011	500.000		7.000.000
Zaanstad	1,490%	5-3-2018	5-3-2043	16.000.000		229.076	800.000		15.200.000

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag einde dienstjaar
Krimpen aan de IJsel	1,500%	8-3-2018	8-3-2043	12.000.000		173.030	600.000		11.400.000
Zevenaar	1,330%	12-3-2018	12-3-2038	7.500.000		94.596	500.000		7.000.000
Renkum	1,350%	26-3-2018	26-3-2038	6.000.000		77.013	400.000		5.600.000
Assen	1,335%	28-3-2018	28-3-2038	11.250.000		142.848	750.000		10.500.000
Barendrecht	1,300%	28-3-2018	28-3-2038	7.500.000		92.735	500.000		7.000.000
Maassluis	1,440%	7-5-2018	7-5-2043	8.000.000		111.634	400.000		7.600.000
Groningen	1,430%	17-5-2018	17-5-2033	30.000.000		429.735			30.000.000
Drents overijsselse Delta	1,600%	23-5-2018	23-5-2036	5.000.000		80.134			5.000.000
Arnhem	1,650%	19-6-2018	19-6-2048	20.000.000		330.484			20.000.000
Drents overijsselse Delta	1,500%	20-6-2018	20-6-2034	5.000.000		75.109			5.000.000
Velsen	1,590%	28-6-2018	28-6-2038	5.000.000		79.611			5.000.000
Kampen	1,360%	9-11-2018	9-11-2043	10.000.000		135.067	500.000		9.500.000
Amsterdam	1,450%	28-11-2018	28-11-2033	50.000.000		725.185			50.000.000
Sittard-Geleen	1,400%	10-12-2018	10-5-2044	8.400.000		114.187	400.000		8.000.000
Winterswijk	1,700%	10-12-2018	10-12-2048	10.000.000		170.906			10.000.000
Groningen	1,450%	20-12-2018	20-12-2035	25.000.000		362.533			25.000.000
Drents overijsselse Delta	0,680%	1-4-2020	1-4-2042	10.000.000		68.140			10.000.000
Leiden	0,560%	14-4-2020	14-4-2040	38.250.000		205.576	2.250.000		36.000.000
Goes	0,550%	28-4-2020	28-4-2045	17.600.000		94.087	800.000		16.800.000
Groningen	0,340%	26-2-2021	26-2-2041	10.000.000		34.014			10.000.000
Zaanstad	0,440%	6-4-2021	6-4-2038	10.000.000		44.089			10.000.000
Maassluis	0,350%	25-6-2021	25-6-2046	9.200.000		31.517	400.000		8.800.000
Texel	0,250%	1-7-2021	1-7-2041	10.800.000		26.281	600.000		10.200.000
Barendrecht	0,300%	20-7-2021	20-7-2041	18.000.000		52.711	1.000.000		17.000.000
Katwijk	0,470%	13-10-2021	13-10-2046	9.200.000		42.854	400.000		8.800.000
Rhenen	0,400%	16-12-2021	16-12-2051	7.466.667		29.823	266.667		7.200.000
De Bilt	0,400%	23-12-2021	23-12-2046	13.800.000		55.145	600.000		13.200.000
Schiedam	0,860%	14-2-2022	14-2-2037	15.000.000		129.042			15.000.000
Emmen	0,740%	16-2-2022	16-2-2042	10.000.000		74.025			10.000.000
Hilversum	0,920%	17-2-2022	17-2-2052	15.000.000		138.049			15.000.000
Nieuwegein	1,000%	22-2-2022	22-2-2038	17.500.000		175.068			17.500.000
Utrecht	0,950%	28-2-2022	2-3-2037	30.000.000		285.651			30.000.000

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag einde dienstjaar
Wijdemeren	1,010%	28-2-2022	28-2-2052	9.666.667		94.843	333.333		9.333.333
Aalsmeer	1,010%	28-2-2022	28-2-2052	9.666.667		94.843	333.333		9.333.333
Zeist	1,020%	16-3-2022	16-3-2042	9.500.000		93.045	500.000		9.000.000
Katwijk	1,120%	18-3-2022	18-3-2047	19.200.000		208.411	800.000		18.400.000
Leiden	1,300%	1-4-2022	1-4-2052	43.500.000		551.972	1.500.000		42.000.000
Groningen	1,940%	16-5-2022	16-5-2044	20.000.000		388.668			20.000.000
Groningen	1,940%	27-6-2022	27-6-2043	30.000.000		582.819			30.000.000
Horst aan de Maas	2,190%	16-6-2022	16-6-2052	15.000.000		328.989			15.000.000
Goes	1,800%	12-8-2022	12-8-2052	14.500.000		257.776	500.000		14.000.000
Zwijndrecht	2,380%	9-9-2022	9-9-2052	16.433.333		387.235	566.667		15.866.667
Alblasserdam	2,570%	29-9-2022	29-9-2052	14.500.000		369.603	500.000		14.000.000
Montferland	3,200%	1-11-2022	1-11-2042	14.250.000		452.197	750.000		13.500.000
Nijkerk	3,060%	2-11-2022	2-11-2037	14.000.000		423.562	1.000.000		13.000.000
Hendrik Ido Ambacht	2,800%	29-11-2022	29-11-2042	9.500.000		264.800	500.000		9.000.000
Culemborg	2,500%	14-12-2022	14-12-2032	9.000.000		223.797	1.000.000		8.000.000
Gooise Meren	2,750%	23-1-2023	23-1-2043	10.000.000		262.122	500.000		9.500.000
Leiden	2,850%	1-2-2023	1-2-2053	30.000.000		829.112	1.000.000		29.000.000
Drents overijsselse Delta	2,750%	2-2-2023	3-2-2053	30.000.000		825.204			30.000.000
Leudal	2,870%	13-2-2023	13-2-2038	15.000.000		405.310	1.000.000		14.000.000
Kapelle	3,000%	16-2-2023	16-2-2048	5.000.000		144.806	200.000		4.800.000
Winterswijk	3,050%	20-2-2023	3-7-2042	17.575.000		522.700	925.000		16.650.000
Zevenaar	3,300%	8-3-2023	8-3-2048	20.000.000		639.851	800.000		19.200.000
Katwijk	3,320%	16-3-2023	16-3-2048	25.000.000		805.339	1.000.000		24.000.000
Amsterdam	3,380%	30-3-2023	30-3-2038	50.000.000		1.693.504			50.000.000
Texel	2,820%	5-2-2024	5-2-2039	0	10.000.000	255.732			10.000.000
Maasgouw	2,920%	5-2-2024	5-2-2054	0	15.000.000	397.200			15.000.000
Beek	2,950%	8-2-2024	8-2-2054	0	10.000.000	265.096			10.000.000
Voorne aan Zee	2,900%	8-2-2024	8-2-2049	0	20.000.000	519.781			20.000.000
West Betuwe	2,860%	12-2-2024	12-2-2034	0	15.000.000	379.770			15.000.000
Venray	3,050%	15-2-2024	15-2-2049	0	12.500.000	334.375			12.500.000
Kampen	3,090%	1-3-2024	1-3-2054	0	15.000.000	388.578			15.000.000
Voorst	3,160%	6-3-2024	6-3-2049	0	5.000.000	130.296			5.000.000

Naam van de lening	Rente Percentage	Begin looptijd	Einde looptijd	Restant bedrag aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het jaar verstrekte leningen	Bedrag van de rente	Aflossing	Oninbaar / Dubieus	Restantbedrag einde dienstjaar
Nijkerk	3,150%	8-3-2024	8-3-2054	0	20.000.000	516.082			20.000.000
Wijk bij Duurstede	3,100%	13-3-2024	13-3-2054	0	16.000.000	399.518			16.000.000
Katwijk	2,950%	18-3-2024	18-3-2049	0	25.000.000	583.938			25.000.000
Ridderkerk	2,950%	26-3-2024	26-3-2044	0	25.000.000	567.774			25.000.000
Barendrecht	3,050%	23-4-2024	23-4-2044	0	20.000.000	422.822			20.000.000
Voorne aan Zee	3,190%	30-4-2024	30-4-2044	0	20.000.000	429.995			20.000.000
Amsterdam	3,210%	30-5-2024	30-5-2039	0	25.000.000	474.904			25.000.000
Smallingerland	3,280%	2-5-2024	2-5-2054	0	20.000.000	438.532			20.000.000
Haarlem	2,760%	1-11-2024	1-11-2034	0	20.000.000	92.252			20.000.000
Amsterdam	2,820%	28-11-2024	28-11-2039	0	50.000.000	131.342			50.000.000
Kampen	2,750%	25-11-2024	25-11-2054	0	30.000.000	83.630			30.000.000
Rotterdam	2,650%	19-12-2024	19-12-2039	0	50.000.000	47.192			50.000.000
E Totaal overige leningen Decentrale overheden buiten Noord-Brabant				1.871.242.701	423.500.000	34.832.242	161.611.221	0	2.133.131.480
In mindering gebrachte voorziening E				0					0
Balanswaarde E				1.871.242.701					2.133.131.480
Totaal verstrekte leningen (A+B+C+D+E)				2.515.970.086	461.309.533	48.045.677	184.930.936	1.030.357	2.791.318.326
Totaal in mindering gebrachte voorzieningen				-14.883.172					-18.199.482
Totaal balanswaarde verstrekte geldleningen				2.501.086.914					2.773.118.844

Verstrekte geldleningen ingedeeld naar publieke taak (blauw) en decentrale overheden buiten Noord-Brabant (groen)

	bedragen x € 1 mln.	
	per 1-1-2024	per 31-12-2024
A Leningen aan deelnemingen	355,6	361,9
B Leningen aan overige verbonden partijen	100,1	102,8
C-1 Overige leningen	149,7	149,8
C-2 Overige leningen, verstrekt door mandaatinstellingen	0,9	0,9
D Leningen aan decentrale overheden in Noord-Brabant	23,6	24,5
Totaal verstrekte leningen in kader publieke taak (A+B+C+D)	629,8	640,0
E Leningen aan decentrale overheden buiten Noord-Brabant	1.871,2	2.133,1
Totaal verstrekte geldleningen	2.501,1	2.773,1

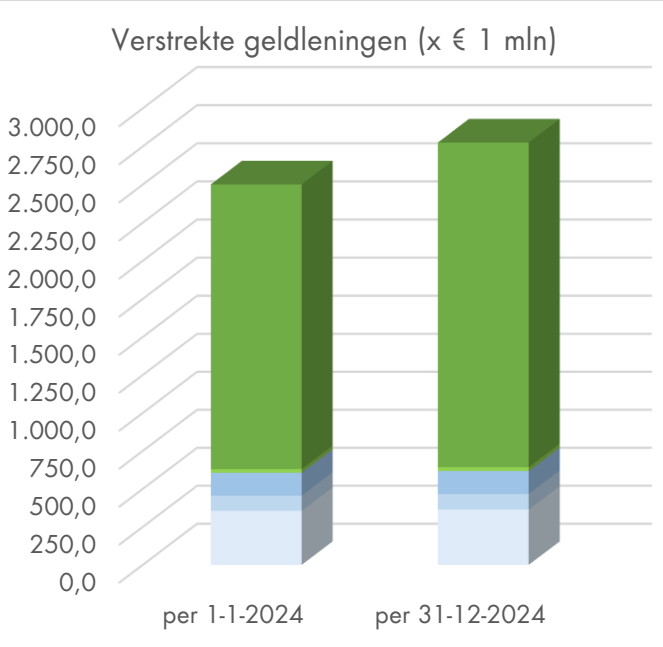

4. Reserves

Verloop reserves bijlage 4 (bedragen in €)

Reserves	Saldo per 31-12-2023	Mutaties resultaat-bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen i.v.m. afschrijving	Overige onttrekkingen	Saldo per 31-12-2024
Centrale reserves						
Algemene reserve (centrale reserve)						
- Doorgeschoven ruimte	89.726.902	96.613.902	288.861.764	0	190.398.315	284.804.253
- Risicoreserve	131.531.072	0	17.111.127	0	3.640.921	145.001.278
- BA middelen 2015-2019	176.204	0	0	0	176.204	0
Totaal algemene reserve	221.434.178	96.613.902	305.972.891	0	194.215.440	429.805.531
Bestemmingsreserve Essent						
- Immunisatieportefeuille	2.252.387.198	0	23.251	0	23.251	2.252.387.198
- Risicoreserve Essent	90.145.000	0	0	0	0	90.145.000
- Investeringsagenda	352.942.445	0	24.910.296	0	30.290.904	347.561.837
- Dividend- en rentereserve	281.142.677	0	28.331.533	0	113.217.037	196.257.173
- Balansverkorting	-204.681.369	0	30.000.000	0	0	-174.681.369
Totaal bestemmingsreserve Essent	2.771.935.951	0	83.265.080	0	143.531.192	2.711.669.839
Overige bestemmingsreserves						
Reserve Beleidskader Economie 2030	28.634.288	0	25.262.274	0	18.580.641	35.315.921
Reserve Bodem; DU Bodem	26.523.669	0	444.734	0	3.346.712	23.621.690
Reserve Co-financ. Europese programma's	16.579.582	0	121.000	0	4.369.859	12.330.722
Reserve DU; Verkeer en Vervoer / SIF	774.629.485	0	170.418.524	37.686.644	57.722.100	849.639.266
Reserve Europese programma's 2022-2027	23.955.265	0	22.841.868	0	14.753.823	32.043.310
Reserve instandhouding onroerend erfgoed	9.561.994	0	8.134.657	0	6.350.000	11.346.651
Reserve ontwikkelbedrijf	49.392.947	0	6.251.909	0	4.713.781	50.931.075
Reserve Ontwikkeling Bedrijfsvoering	9.667.338	0	1.090.883	234.060	275.503	10.248.659

Verloop reserves

bijlage 4 (bedragen in €)

Reserves	Saldo per 31-12-2023	Mutaties resultaat-bestemming	Toevoegingen	Onttrekkingen i.v.m. afschrijving	Overige onttrekkingen	Saldo per 31-12-2024
Reserve Organisatieontwikkeling	4.122.398	0	1.150.000	0	1.532.651	3.739.747
Reserve PMWP	1.128.000	0	0	0	200.000	928.000
Reserve POB (Opleidingen)	1.748.070	0	1.443.925	0	400.000	2.791.995
Reserve Regionaal Waterprogramma	81.977.611	0	14.089.323	0	19.371.717	76.695.217
Reserve Risico grondport. de Kempen	491.534	0	283.482	0	9.203	765.813
Reserve VTH Omgevingsdiensten	9.930.593	0	33.865.751	0	28.092.066	15.704.278
Reserve Werklocaties	16.225.366	0	2.958.354	0	1.658.808	17.524.912
Reserve Natuurbeheer en Ontwikkeling	125.580.606	0	88.497.481	0	55.279.549	158.798.538
Reserve Natuur en Landschapsbeleid	42.375.465	0	7.103.920	0	9.787.866	39.691.519
Reserve Leefomgeving	13.850.000	0	16.092.496	0	13.800.000	16.142.496
Reserve Landbouw	2.025.000	0	2.444.524	0	4.100.618	368.906
Reserve Beleidskader Energie 2030	0	0	4.604.425	0	73.234	4.531.191
Reserve Dekking tekorten gesl.stortpl.	0	0	10.785.901	0	0	10.785.901
Totaal overige bestemmingsreserves	1.238.399.210	0	417.885.432	37.920.703	244.418.130	1.373.945.808
Totaal Reserves	4.231.769.338	96.613.902	807.123.402	37.920.703	582.164.762	4.515.421.178

5. Voorzieningen

Verloop van de voorzieningen bijlage 5 (bedragen in €)

Voorzieningen	Saldo per 31-12-2023	Toevoegingen	Verminderingen door: vrijval	Verminderingen door: aanwending	Saldo per 31-12-2024
Egalisatievoorzieningen	5.005.724	2.388.244	0	1.424.107	5.969.861
Voorziening Onderhoud Provinciehuis	3.609.191	1.311.874	0	589.804	4.331.261
Voorziening Museumkwartier	993.066	867.002	0	834.303	1.025.765
Voorziening Onderhoud busremise Breda	403.467	209.368	0	0	612.835
Voorz. voor verplicht. verl. en risico's	16.492.748	5.515.710	0	8.312	22.000.146
Voorziening APPA	10.503.725	1.130.966	0	0	11.634.691
Voorziening Sanering steunpunten	3.007.891	0	0	2.518	3.005.373
Voorziening Spaarverlof (medew)	2.255.666	470.329	0	0	2.725.995
Voorziening transitie Veehouderij	725.466	226.475	0	0	951.941
Voorziening Natuurcompensatie (N69)	0	3.687.940	0	5.794	3.682.146
Voorz. midd. van derd. met gebonden best	25.641.791	17.490.293	0	6.936.634	36.195.450
Voorziening Grondwaterheffing	25.641.791	7.909.280	0	5.835.776	27.715.295
Voorziening Natuurcompensatie (bijdragen derden)	0	9.581.013	0	1.100.858	8.480.155
Totaal Voorzieningen	47.140.263	25.394.247	0	8.369.052	64.165.458

Verloop van voorzieningen die direct in mindering zijn gebracht op de activa bijlage 5 (bedragen in €)

Voorzieningen	Saldo per 31-12-2023	Toevoegingen	Verminderingen door: vrijval	Verminderingen door: aanwending	Saldo per 31-12-2024
Voorz. in mind. op Activa - MVA	27.345.298	657.500	1.298.532	0	26.704.266
Voorziening Grondexploitaties	8.410.000	657.500	0	0	9.067.500
Voorziening Risico grondbank/Ontw.bedr.*	18.935.298	0	1.298.532	0	17.636.766
Voorz. in mind. op Activa - FVA	19.241.172	4.407.976	241.666	850.000	22.557.482
Voorziening Overige leningen	6.667.714	1.696.716	241.666	850.000	7.272.764
Voorziening Leningen aan deelneming	4.174.599	2.605.038	0	0	6.779.637
Voorziening Kap. verstr. aan Deelneming	4.358.000	0	0	0	4.358.000
Voorziening Leningen openb. lichamen	3.850.000	0	0	0	3.850.000
Voorziening Geldleningen mandaatinstell.	190.859	106.222	0	0	297.081
Voorz. in mind. op Activa - Uitzettingen	893.270	175.466	0	242.190	826.546
Voorziening Dubieuze debiteuren	893.270	175.466	0	242.190	826.546
Totaal Voorzieningen direct in mindering op activa	47.479.740	5.240.942	1.540.198	1.092.190	50.088.294
Totaal Voorzieningen	94.620.004	30.635.189	1.540.198	9.461.243	114.253.752

*Vanwege een reclassificatie staat deze voorziening nu onder de voorzieningen in mindering op MVA. In de jaarstukken 2023 stond dit abusievelijk nog bij de voorzieningen in mindering op FVA.

5a. Transitoria inzake uitkeringen van het Rijk en EU

Verloop transitoria - nog te ontvangen bijlage 5a

	Saldo per 01-01-24	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo per 31-12-24
EU				
Nog te ontvangen Europese Commissie	58.480.232	23.625.313	45.299.757	36.805.788
Nog te ontvangen TB OP zuid EC	11.209.048	0	1.931.461	9.277.587
Totaal nog te ontvangen bijdragen van de EU	69.689.280	23.625.313	47.231.218	46.083.375
Rijk				
Nog te ontvangen bedragen van het Rijk	23.268.183	29.484.444	23.268.183	29.484.444
Nog te ontvangen rente deposito PNB	13.633.638	19.457.957	20.146.728	12.944.867
SPUK E63 Kademuren Goederencorridors	201.134	0	0	201.134
SPUK E32 Inc spec uitk Smartwayz	30	0	30	0
SPUK E53 Reg spec uitk SLA	0	201.591	168.319	33.272
SPUK F25 MIT-regeling	1.889.739	0	1.889.739	0
SPUK G15 Brabant Migratie InformatiePunt	1.034.000	-34.000	1.000.000	0
SPUK F25 MIT-regeling	0	4.196.016	2.319.192	1.876.824
SPUK F45 Pilot MIEK Regio Moerdijk 23-24	26.889	0	26.889	0
SPUK E103 SmartwayZ.NL 2e tranche	7.173.999	836.804	7.128.999	881.804
SPUK L32 Uitvoering aanpak piekbelasting	1.363.841	0	1.363.841	0
SPUK F25 MIT-regeling	0	5.722.498	2.566.666	3.155.832
Totaal nog te ontvangen bijdragen van het Rijk	48.591.452	59.865.311	59.878.586	48.578.176
Overige overheid				
Nog te ontvangen bedragen van overige overheden	1.568.266	1.900.536	1.155.059	2.313.743
Nog te ontvangen rente leningen Openbare Lichamen	15.901.527	36.467.582	30.247.840	22.121.269
Vooruitbetaald aan Stimulus ihkv Europese progr.	0	39.515.708	39.515.708	0
Nog te ontvangen proj. Limburg	2.451.614	10.359.558	2.453.898	10.357.274
Nog te ontvangen TB provincies	5.975.088	53.188	1.776.087	4.252.189
Nog te ontvangen proj. Zeeland	3.390.947	431.806	2.622.774	1.199.979
Totaal nog te ontvangen bijdragen van overige overheid	29.287.442	88.728.378	77.771.366	40.244.453
Totaal nog te ontvangen bijdragen	147.568.174	172.219.002	184.881.170	134.906.005

5b. Verloop transitoria – Ontvangen bijdragen

Verloop transitoria bijlage 5b

	Saldo per 01-01-24	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo per 31-12-24
EU				
Doeluitkering OP Zuid	6.569.695	0	-1.233.477	7.803.171
Nog te ontvangen Interreg	84.152	0	84.152	0
Totaal doeluitkering EU	6.653.847	0	-1.149.324	7.803.171
Rijk				
SPUK E12 Reg spec uitk N-wegen	1.393.952	0	270.337	1.123.616
SPUK E24 Inc spec uitk N65 Vught-Haaren	75.535.819	0	-1.673.062	77.208.881
SPUK E15 Reg Aanpak Laadinfrastructuur	1.099.972	0	923.355	176.617
SPUK E10 Reg spec uitk snelfietsroutes	1.436.550	0	1.436.550	0
SPUK L7 Vitaal Platteland-ZO zandgrond	1.039.100	0	1.023.715	15.385
SPUK E56 Stim Reg Doelm, duurz en veilig	993.441	0	824.078	169.364
SPUK E86/E105 Beschikb Verg reg OV-conc	3.364.794	0	2.335.080	1.029.714
SPUK C13 Ontzorgingsprogr maatsch vastgd	829.236	0	724.278	104.958
SPUK F14 MIT 2021	287.561	0	-642.130	929.691
SPUK E20/E84 Stim Reg Verkeersveiligh	2.269.917	0	1.884.876	385.041
SPUK E40 Truckparking lead partnership	11.381	0	8.206	3.175
SPUK E53 Reg spec uitk SLA	116.319	0	116.319	0
SPUK L16 Programma Natuur	30.945.049	0	18.921.292	12.023.758
SPUK E58 Bodem overbruggingsjaar 2021	1.836.908	0	449.410	1.387.498
SPUK E77 Ruimte voor de Maas bij Oeffelt	17.388	234.900	252.288	0
SPUK L8 Aank veehouderij natuurgebieden	6.806.392	0	4.416.346	2.390.047
SPUK F25 MIT-regeling	0	71.927	-264.598	336.526
SPUK E57 Zero Emissiebussen 2022-2024	1.699.431	3.561.193	0	5.260.624
SPUK C81 Opstellen-uitvoeren woondeals	301.489	0	0	301.489
SPUK E83 Bodem overbruggingsjaar 2022	3.007.321	0	1.809.600	1.197.720
SPUK L25 Versnelling trans landelijk geb	65.085.007	0	5.508.039	59.576.969
SPUK L24 Voorber kstn landelijk gebied	135.977	1.176.284	1.241.498	70.763
SPUK C210 flexibele inzet woningbw 2e tr	2.807.288	0	2.807.288	0
SPUK E94 (Water)Bodemverontreiniging	3.548.959	0	1.614.263	1.934.697
SPUK C86 ontzorg.progr maatsch vastg 2tr	2.090.528	1.809.002	973.847	2.925.683
SPUK E87 2e fase Deltaprogramm zoetwater	12.113.662	2.903.856	6.313.820	8.703.699
SPUK F25 MIT-regeling	357.526	0	357.526	0
SPUK F45 Pilot MIEK Regio Moerdijk 23-24	0	119.094	73.490	45.603
SPUK F28 cap klimaat-energiebeleid CDOKE	2.987.059	10.022.428	2.267.854	10.741.632
SPUK E55 Landelijk Verbeterpr Overwegen	2.058.538	0	2.058.538	0
SPUK C112 NOVEX-geb Stedelijk Brabant	319.628	68.492	47.810	340.310
SPUK C103 2e tranche onderst woondeals	855.263	0	0	855.263
SPUK E97 Tijd reg spec uitk bodem 2023	724.000	0	406.392	317.608
SPUK E106 Aanpak Laadinfrastr 2023-2030	981.938	5.955.029	250.000	6.686.967
SPUK L29 Capaciteit natuurmonitoring	149.561	0	146.868	2.693
SPUK C117 Versnel natuurincl isoleren	7.369.130	7.844.810	111.459	15.102.481
SPUK L31 Uitvoering bestuursovk nitraat	362.360	0	0	362.360
SPUK L32 Uitvoering aanpak piekbelasting	0	4.505.603	2.324.989	2.180.613
Bijdrage JenV Sociale Veiligheid OV	0	158.747	158.747	0
SPUK L33 Programma Natuur fase 2	0	55.493.903	0	55.493.903
SPUK C118 Bedrijfsmatig Vastgoed	0	7.631.472	3.325.578	4.305.894
SPUK L34 Indirecte uitvoeringskn Rpml	0	6.742.259	6.527.026	215.233
SPUK L35 Rpml v. gebiedsproc. en maatreg	0	135.090.600	0	135.090.600
SPUK E111 Schoon & Emissiel. Bouwen	0	94.575	41.625	52.950

Verloop transitoria bijlage 5b

	Saldo per 01-01-24	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo per 31-12-24
SPUK L37 PAS-melders	0	7.900.000	98.667	7.801.333
SPUK J5 3e tranche regionale woondeals	0	895.614	0	895.614
SPUK E113 Bodem 2024, hist. Spoedopgave	0	326.910	25.683	301.227
SPUK J6 3e tranche Flexpool Wonen	0	5.560.902	0	5.560.902
SPUK C130 Compensatie VS Woo	0	91.476	0	91.476
SPUK E122 Sanering verkeerslawaai	0	285.380	0	285.380
Doeluitkering Externe Veiligheid	54.746	0	785	53.961
Dumpen drugsafval	222.135	0	0	222.135
Verz.uitk BZK actieagenda vakantieparken	34.165	0	34.165	0
SINFONICA gelden	285.131	24.466	126.520	183.077
RRT Ondersteuning regietafels	0	375.000	0	375.000
Totaal doeluitkering Rijk	235.534.623	258.943.920	69.658.416	424.820.128
Overige overheid				
Doeluitkering IPO-BOOG	241.243	0	241.243	0
Brab. Health Deal	102.790	0	856	101.934
Regiobijdrage N65	26.092.170	0	1.789.478	24.302.692
SPUK laadinfrastructuur Provincie Limburg	140.855	0	137.610	3.245
Bijdrage 4 fast-trackprojecten	0	1.723.902	1.716.401	7.501
Totaal doeluitkering overige overheid	26.577.058	1.723.902	3.885.588	24.415.372
Totaal doeluitkeringen	268.765.528	260.667.822	72.394.680	457.038.671

6. Vaste Schulden

Vaste schulden bijlage 6

Lening	Oorspronkelijk bedrag van de geldlening	Rente-percen-tage	Restantbedrag van de lening aan het begin van het dienstjaar	Bedrag van de in de loop van het dienstjaar opgenomen leningen	Bedrag van de rente of het rentebe-standdeel	Bedrag van de aflossing of het aflos-singsbestanddeel	Restantbedrag van de lening aan het einde van het dienstjaar
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen							
BOM-lening*	2.566.666		2.566.666	0	0	0	2.566.666
Subtotaal	2.566.666		2.566.666	0	0	0	2.566.666
Onderhandse leningen van binnenlandse bedrijven							
	0		0	0	0		0
Subtotaal	0		0	0	0	0	0
Totaal	2.566.666		2.566.666	0	0	0	2.566.666

** = Schuldrelatie met het Ministerie van Economische Zaken*

7. Borg- en garantstellingen

Overzicht van gemeenschappelijk gewaarborgde geldleningen (en risico-afdekking) **Bijlage 7a**

Nr	Door wie de lening is aangegaan	Gevallen van gemeenschappelijke waarborging van de lening		Datum van besluit		Restant per 1 januari	Opname	Aflossing	Restant per 31 december	
		Namen van andere lichamen die waarborgen	Deel dat door de provincie is gewaarborgd	PS c.q. GS	van de goedkeuring					
a.	Nationaal Groenfonds	Overige provincies	13,10%	PS 207694	3-12-1998	5.004.099	0	5.004.099	0	
Totaal						5.004.099	0	5.004.099	0	
Aandeel Noord-Brabant						655.537			0	Aandeel NBr13,1%
									(zie Risicopar.3)	

Overzicht van andere garantieverplichtingen (en risicoafdekking)

Bijlage 7b

Rechts-persoon en maatregel	Garantieverplichting	Maximum risico voor provincie	Percentage af te dekken	Afdekking in risico-reserve / voorziening	Afdekking in reserve/ voorziening ontw.bedrijf	Toelichting
Havenschap Moerdijk	Geldleningen Havenschap	0	-	-	-	T.a.v. de door het Havenschap te sluiten geldleningen staat elk der deelnemers naar rato in (provincie en gemeente Moerdijk ieder voor 50%) voor de betaling van rente en aflossingen, zonder dat daarvoor een afzonderlijk besluit is vereist. In de PS-vergadering van 2 juli 2016 is ingestemd met de nieuwe governance van het Havenbedrijf en het Havenschap. Daarbij is ook ingestemd met de wijze waarop het Havenbedrijf zal worden gefinancierd. De financiering van het Havenbedrijf gebeurt door het Havenschap. De leningen die het Havenschap aantrekt worden direct doorgezet naar het Havenbedrijf. Daartoe is een kredietovereenkomst opgesteld waarin een kredietplafond is vastgesteld van € 280 miljoen. Jaarlijks wordt door het bestuur van het Havenschap een kredietlimiet vastgesteld die niet mag uitstijgen boven het kredietplafond. De kredietlimiet voor 2025 is op 6 januari 2025 bepaald op € 255,3 miljoen. Ter beperking van het risico heeft het Havenschap zekerheidsrecht op alle bezittingen van het Havenbedrijf (hypotheekrecht op alle vastgoed en pandrecht op alle vorderingen). Bij de vaststelling van de Havenstrategie Moerdijk 2013 t.b.v. kern Moerdijk is door PS op 4 juli 2014 (Statenbesluit 29/14) ingestemd met een mogelijke garantstelling voor eventuele aanvullende financiering van max. € 12,5 mln. Op 9 december 2014 is door GS besloten om een incidentele subsidie te verlenen van € 22.500.000 in de vorm van een geldlening (€ 10.000.000) en in de vorm van een garantstelling (€ 12.500.000) aan de gemeente Moerdijk voor de uitvoering van de waarborgregeling Kern Moerdijk voor de periode tot 1 januari 2030 in het kader van de Algemene subsidieverordening Noord-Brabant. Per 1 januari 2030 draagt de gemeente Moerdijk de waarborgregeling over aan Havenbedrijf Moerdijk. In 2020 heeft een tussentijdse evaluatie plaats gevonden van de waarborgregeling. Op basis van de uitkomsten van deze evaluatie is met de gemeente Moerdijk en het Havenbedrijf besproken op welke wijze de financieringslasten van de waarborgregeling kunnen worden verminderd. Dat heeft geleid tot verlaging van de rentelasten per 1-1-2021 en een deel van de lening is tussentijds afgelost, maar kan naar behoefte worden opgenomen. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt per ultimo 2023 € 137,0 miljoen voor winstbestemming. Het weerstandsvermogen van het Havenbedrijf wordt daarmee voldoende groot geacht om (on)voorziene tegenvallers op te vangen.

BNG Bank	Financiering van RvR CV's	50.000.000	-	4.804.988	-	In 2002 is besloten tot een 2e tranche van maximaal € 155,0 mln. Het uiteindelijke programma inclusief rente t/m 2011, sanering glastuinbouwlocaties en MOB-complexen heeft een omvang van € 131,0 mln. Ultimo 2023 staat hiervan € 41,3 mln. open. De ORR moet dit bedrag terugverdienen. De provincie is 100% eigenaar van Ruimte voor Ruimte Beheer BV en voor 99% van de CV. Deze overname was gebaseerd op een positieve businesscase met bijbehorende risico-analyse. Jaarlijks wordt de businesscase geüpdatet. De laatste versie is GREX 2024Q4 en deze sluit op een positief resultaat dat wordt ingezet voor ORR 3.0 in het kader van het oplossen van maatschappelijke knelpunten. In 2018 is de achtergestelde lening van € 15 miljoen omgezet in een agiostorting. Voor de externe financiering is in januari 2016 een lening van maximaal € 50 miljoen aangetrokken bij de BNG Bank. De provincie heeft zich hiervoor borg gesteld, maar daarvoor in de plaats heeft de provincie de mogelijkheid om hypotheek te vestigen op de gronden van de RvR CV. In 2024 is geen borgstellingsvergoeding ontvangen van RvR CV. Eventuele vergoeding wordt ook in mindering gebracht op de terug te verdienen sloopvergoedingen. Per eind 2024 bedraagt de uitstaande kredietfaciliteit - volgens opgave van de ORR BV en de BNG nihil
Nationaal Groenfonds	Garantstellingen in het kader van de voorfinanciering subsidieregeling particulier natuurbeheer Noord-Brabant	23.136.300	-	-	-	Aan het Groenfonds zijn twee garantstellingen afgegeven voor de voorfinanciering van de provinciale subsidieregeling particulier natuurbeheer. De eerste garantstelling betreft de betalingsverplichtingen die voortvloeien uit de leningen die Groenfonds aantrekt. De tweede garantstelling heeft betrekking op als de subsidiegrondslag vervalt. Bij elkaar genomen gaat het om maximaal € 23,1 mln. De garanties lopen door tot 2042 PS(29/08).
Energiefonds Brabant BV	Garantie om risico's tot en met de eerste boring van de projecten af te dekken. EFB participeert voor € 3,5 mln. in Geothermie BV.	3.500.000	100%	-	-	Het genoemde bedrag is een maximum subsidiebedrag. Voor zover noodzakelijk en adequaat in relatie tot het doel van de subsidie komt het waardeverlies van het geïnvesteerde vermogen in de activiteiten tot en met de eerste boring inclusief projectontwikkeling, bodemonderzoek en booractiviteiten ten behoeve van 5 aardwarmteprojecten in aanmerking voor de subsidie. De omschrijving van deze activiteiten is gebaseerd op de aanvraag. Er zijn drie scenario's: 1. Er is sprake van een misboring die leidt tot een uitkering van de Regeling Nationale EZ-subsidies (RNES) en stopzetting van het betreffende aardwarmteproject; 2. Er is sprake van een boring waarbij de RNES-verzekering niet uitkeert, maar de reservoir-capaciteit zodanig is dat een waardevermindering optreedt van de investering; 3. Het project wordt gedurende de ontwikkelingsperiode, maar voordat de eerste boring plaatsvindt, stopgezet vanwege gegronde redenen.

Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen	Garantstelling dekking negatieve egalisatiereserve Fonds Nazorg gesloten stortplaatsen.	5.064.861	5.064.861		De provincie staat garant voor een eventueel negatieve egalisatiereserve bij de gesloten stortplaatsen. Uit de concept Jaarrekening 2024 van het Nazorgfonds blijkt dat de egalisatiereserve van het Nazorgfonds per 31 december 2024 negatief is. Het in 2024 behaalde resultaat van de belegde voorziening gesloten stortplaatsen in het Nazorgfonds is positief. Na de verplichte jaarlijkse oprenting van de voorziening gesloten stortplaatsen met 3,45% en na aftrek van kosten is € 341.039 toegevoegd aan de egalisatiereserve. De waarde van de egalisatiereserve per 31 december 2024 bedraagt hiermee negatief € 5.064.861. Eind 2023 was de waarde nog negatief € 5.405.901. Op advies van de accountant is de provinciale voorziening opgeheven en is € 5.405.901 ten gunste gebracht van het jaarrekeningresultaat 2023. In 2024 is, na besluit van Provinciale Staten, het bedrag ondergebracht in de Reserve dekking tekorten Gesloten Stortplaatsen. Vanaf 2024 worden tekorten bij de gesloten stortplaatsen gedekt door deze reserve.
Nationaal Groenfonds	Garantstelling lening aan Mts. Habraken	92.592	-	-	Per 1 januari 2021 hebben de provincie Noord-Brabant en het Nationaal Groenfonds (NGF) besloten om het in 2018 opgerichte Transitiefonds Veehouderijen te beëindigen. Het NGF heeft het ingelegde bedrag na aftrek van de kosten aan de provincie terugbetaald. Er was 1 lening verstrekt. De provincie heeft voor haar deel (2/3e) een garantie afgegeven, mocht de debiteur in gebreke blijven bij terugbetaling. Er is geen afdekking voorzien. Het openstaande bedrag is de vordering per 31-12-2024.
Afdekking garanties		81.793.753	9.869.849	-	

Vervallen garanties

IPO/BNG
Borgstelling op een lening die het IPO is aangegaan bij de BNG Bank. De lening is per 15-10-2024 geheel afgelost en daarmee is ook de borgstelling vervallen.

Gemeente Zundert
De garantstelling aan de gemeente Zundert inzake Fort Oranje is komen te vervallen.

Overige bijlagen

8. Informatie i.v.m. ontslagregelingen personeel

In deze bijlage treft u informatie aan ten aanzien van de uitdiensttredingen in 2024, alsmede in de categorisering van de loonkosten.

UITDIENSTTREDINGEN

(aantal uitdiensttredingen)

Schaal	Einde tijdelijke aanstelling	Ontslag door wg in proeftijd	Ontslag op eigen verzoek	Ontslag wederz.goedv op ini wg	Ouderdoms pensioen	Overlijden	Eindtotaal
5				2			2
6			1	1	1		3
7			2	1	4		7
8			6	1		1	8
9			5	2	1		8
10		1	9	4	5	1	20
11	2		14	6	8		30
12	2		23	4	6		35
13	1		6		3		10
14			3				3
16			2				2
17			1				1
Eindtotaal	5	1	72	21	28	2	129

MAATWERKAFSPRAKEN BIJ BEËINDIGING DIENSTVERBAND

In het kader van de gewenste flexibilisering en vitalisering van de organisatie hebben GS in 2017 ingestemd met een totaalpakket met de volgende maatregelen gericht op mobiliteitsbevordering:

- levensfaseregeling (Deze regeling is inmiddels gesloten voor deelname.)

Met deze regeling wordt beoogd aan de ene kant kennis en kunde van oudere werknemers te behouden, en tegelijkertijd ruimte te creëren voor de instroom van nieuwe talenten. Daartoe zijn medewerkers van 60 jaar en ouder eenmalig in de gelegenheid gesteld om vrijwillig minder te gaan werken met een gedeeltelijke salariscompensatie en een gegarandeerde pensioenopbouw, in 3 varianten:
60% blijven werken tegen 78% loon en 100% pensioenopbouw;
70% blijven werken tegen 83,5% loon en 100% pensioenopbouw;
80% blijven werken tegen 89% loon en 100% pensioenopbouw.

De hiermee gemoeide kosten (garantiesalaris en –pensioenopbouw, mobiliteitskosten) komen voor het verslagjaar en de komende jaren neer op:

	LEVENSFASE-regeling *)
2024	41.000
2025	0
	41.000

*) Deze bedragen zijn indicatief, berekend op de volgende uitgangspunten:
- deelname aan de regeling op 1 januari 2024, resp. 2025;
- oorspronkelijk berekende salariskosten vermenigvuldigd met de gemiddelde loonstijgingen (2017 = 100)

FINANCIËLE VERANTWOORDING LOONKOSTEN

(bedragen x € 1.000)	**ACTIEF PERSONEEL**	**VOORMALIG PERSONEEL**	**TOTAAL**
werkelijke salarislasten	132.951	0	132.951
incidentele betalingen, anders dan gratificaties	0	0	0
overige afkoopsommen / loonkosten-vergoedingen e.d. [1])	0	0	0
wachtgeld- / werkloosheids- en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen	0	603	603
TOTAAL	132.951	603	133.554

[1]) *Afkoopsommen en loonkostenvergoedingen*
Dit betreft in 2024 uitbetaalde afkoopsommen bij 0 vaststellingsovereenkomsten

9. Modelstaat A paragraaf treasury

Modelstaat A

- . Liquiditeitspositie over het 1ste kwartaal van het jaar 2024
- . Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. Een derivaat kan daarbij de looptijd van de financiering veranderen. Zo kan een derivaat vaste schuld omzetten in een korte schuld met variabele rente. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgelden van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgelden en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, alsmede op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de drie kwartaalmaanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het lopende jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de drie kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x € 1.000)

Stappen (1–4)		(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (–)
(1) – (2) = (3)				
ultimo maand 1		0	1.230.710	-1.230.710
ultimo maand 2		0	1.139.899	-1.139.899
ultimo maand 3		0	1.002.980	-1.002.980
(4) gemiddelde van (3)				-1.124.530
Stappen (5–9)	**Variabelen**			**Bedragen**
(5)	**kasgeldlimiet**			98.224
(6a) = (5>4)	ruimte onder de kasgeldlimiet			1.222.754
(6b) = (4>5)	overschrijding van de kasgeldlimiet			
Berekening kasgeldlimiet (5)				
(7)	Begrotingstotaal			1.403.207
(8)	Percentage regeling			7
(5) = (7) x (8) / 100	**Kasgeldlimiet**			98.224

Modelstaat A

- . Liquiditeitspositie over het 2de kwartaal van het jaar 2024
- . Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. Een derivaat kan daarbij de looptijd van de financiering veranderen. Zo kan een derivaat vaste schuld omzetten in een korte schuld met variabele rente. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgelden van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgelden en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, alsmede op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de drie kwartaalmaanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het lopende jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de drie kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x € 1.000)

Stappen (1–4)		(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (–)
(1) – (2) = (3)				
ultimo maand 4		0	985.002	-985.002
ultimo maand 5		0	946.042	-946.042
ultimo maand 6		0	1.001.281	-1.001.281
(4) gemiddelde van (3)				-977.442
Stappen (5–9)	**Variabelen**			**Bedragen**
(5)	**kasgeldlimiet**			98.224
(6a) = (5>4)	ruimte onder de kasgeldlimiet			1.075.666
(6b) = (4>5)	overschrijding van de kasgeldlimiet			
Berekening kasgeldlimiet (5)				
(7)	Begrotingstotaal			1.403.207
(8)	Percentage regeling			7
(5) = (7) x (8) / 100	**Kasgeldlimiet**			98.224

Modelstaat A

- . Liquiditeitspositie over het 3de kwartaal van het jaar 2024
- . Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. Een derivaat kan daarbij de looptijd van de financiering veranderen. Zo kan een derivaat vaste schuld omzetten in een korte schuld met variabele rente. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgelden van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgelden en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, alsmede op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de drie kwartaalmaanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het lopende jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de drie kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x € 1.000)

Stappen (1–4)		(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (–)
(1) – (2) = (3)				
ultimo maand 7		0	1.013.791	-1.013.791
ultimo maand 8		0	1.147.731	-1.147.731
ultimo maand 9		0	1.307.889	-1.307.889
(4) gemiddelde van (3)				-1.156.470
Stappen (5–9)	**Variabelen**			**Bedragen**
(5)	**kasgeldlimiet**			98.224
(6a) = (5>4)	ruimte onder de kasgeldlimiet			1.254.694
(6b) = (4>5)	overschrijding van de kasgeldlimiet			
Berekening kasgeldlimiet (5)				
(7)	Begrotingstotaal			1.403.207
(8)	Percentage regeling			7
(5) = (7) x (8) / 100	**Kasgeldlimiet**			98.224

Modelstaat A

- . Liquiditeitspositie over het 4de kwartaal van het jaar 2024
- . Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: liquiditeitspositie in relatie tot kasgeldlimiet

De modelstaten A over de kwartalen van het voorafgaande jaar worden normaliter eenmaal per jaar als onderdeel van de financieringsparagraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. De liquiditeitspositie heeft betrekking op de financiering met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar. Een derivaat kan daarbij de looptijd van de financiering veranderen. Zo kan een derivaat vaste schuld omzetten in een korte schuld met variabele rente. De liquiditeitspositie is het saldo van (a) de vlottende of korte schulden, zoals schulden in rekening-courant en in bewaring zijnde kasgelden van derden en (b) de vlottende middelen zoals kasgelden en tegoeden in rekening-courant. De liquiditeitspositie heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, alsmede op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf, exclusief interne schuldverhoudingen. De gemiddelde liquiditeitspositie van de drie kwartaalmaanden wordt getoetst aan het bedrag van de kasgeldlimiet. De kasgeldlimiet heeft betrekking op het totaal van de begroting van het lopende jaar naar de stand van 1 januari. Als de gemiddelde liquiditeitspositie van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, dan dient de betrokken decentrale overheid de drie kwartaalrapportages toe te zenden aan de toezichthouder, met daarbij een plan om weer te voldoen aan de kasgeldlimiet.

Berekening (bedragen x € 1.000)

Stappen (1–4)		(1) Vlottende schuld	(2) Vlottende middelen	(3) Netto vlottend (+) of Overschot middelen (–)
(1) – (2) = (3)				
ultimo maand 10		0	1.343.976	-1.343.976
ultimo maand 11		0	1.320.294	-1.320.294
ultimo maand 12		0	1.403.652	-1.403.652
(4) gemiddelde van (3)				-1.355.974
Stappen (5–9)	**Variabelen**			**Bedragen**
(5)	**kasgeldlimiet**			98.224
(6a) = (5>4)	ruimte onder de kasgeldlimiet			1.454.198
(6b) = (4>5)	overschrijding van de kasgeldlimiet			
Berekening kasgeldlimiet (5)				
(7)	Begrotingstotaal			1.403.207
(8)	Percentage regeling			7
(5) = (7) x (8) / 100	**Kasgeldlimiet**			98.224

10. Modelstaat B paragraaf treasury

- . Renterisico vaste schuld over de jaren 2025-2028
- . Van de decentrale overheid: Provincie Noord-Brabant

Toelichting: renterisico vaste schuld in relatie tot renterisiconorm

Modelstaat B wordt eenmaal per jaar als onderdeel van de financierings-paragraaf bij de begroting en het jaarverslag naar de toezichthouder verzonden. Op deze staat wordt over het renterisico van de komende vier jaren gerapporteerd. Het renterisico heeft betrekking op de vaste schuld en op het bedrag waarover renterisico wordt gelopen. Naast de renteherzieningen zijn hiervoor ook de aflossingen van belang, want het renterisico wordt verkleind door aflossingen in de tijd te spreiden. Het renterisico heeft betrekking op het gehele openbaar lichaam, op de gemeentelijke kredietbank en op diensten zoals het grondbedrijf. Het renterisico wordt getoetst aan het bedrag van de renterisiconorm. De renterisiconorm heeft betrekking op het totaal van de begroting van uitsluitend het komende jaar. Het komende jaar is jaar T in de tabel hierna.

Berekening (bedragen x € 1.000)

Stap	Variabelen Renterisico(norm)	Jaar 2025:	Jaar 2026:	Jaar 2027:	Jaar 2028:
(1)	Renteherzieningen	0	0	0	0
(2)	Aflossingen	0	0	0	0
(3)	**Renterisico (1+2)**	0	0	0	0
(4)	**Renterisiconorm**	277.701	277.701	277.701	277.701
(5a) = (4>3)	Ruimte onder renterisiconorm	277.701	277.701	277.701	277.701
(5b) = (3>4)	Overschrijding renterisiconorm	0	0	0	0
	Renterisiconorm				
Berekening					
(4a)	Begrotingstotaal jaar 2025 (T)	1.388.503			
(4b)	Percentage	20			
	Renterisiconorm (van alleen jaar T)	277.701			
(4) = (4a x 4b/100)					

11. Bijlagen jaarrekening i.o.m. BBV art. 24 lid 3c en 3d

In artikel 24 van het besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten is bepaald dat de jaarrekening twee verplichte bijlagen dient te bevatten.

Bijlage 11 a bevat de uitvoeringsinformatie met het voorgeschreven overzicht van lasten en baten per taakveld.
Daarvan is in het BBV in artikel 66 het volgende bepaald:

1. De door gedeputeerde staten onderscheidenlijk het college van burgemeester en wethouders vast te stellen uitvoeringsinformatie bestaat:
   a. uit een totaaloverzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld, ten tijde van de begroting;
   b. uit een totaaloverzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld, ten tijde van de jaarstukken;
   c. het verdelingsprincipe waarmee de taakvelden over de programma's zijn verdeeld.
2. De raming onderscheidenlijk realisatie van het totaaloverzicht van de baten en lasten per taakveld is integraal en omvat dezelfde totaalbedragen als de begroting onderscheidenlijk de jaarstukken.
3. Voor het overzicht met de gerealiseerde baten en lasten worden hetzelfde verdelingsprincipe en dezelfde indeling gebruikt als voor het overzicht met de ramingen.
4. De voor de uitvoeringsinformatie te gebruiken taakvelden worden bij ministeriële regeling vastgesteld.

Zoals in artikel 66 lid 4 is aangegeven is de indeling van de taakvelden die in de uitvoeringsinformatie wordt opgenomen, uniform voor alle provincies bij ministeriële regeling vastgesteld.
Deze indeling is bepalend voor het op te nemen overzicht zoals bedoeld in artikel 66 lid 1 b (zie bijlage 11a).

De indeling naar taakvelden wijkt af van de programma-indeling die de provincie in de begroting en de jaarstukken hanteert.
De totalen van de gerealiseerde lasten en baten in het overzicht naar taakvelden sluiten volledig aan bij de totalen van het overzicht van gerealiseerde lasten en baten ingedeeld naar programma's in de programmaverantwoording (zie bijlage 11b).

Bijlage 11 c bevat de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen die van het rijk door de provincie zijn ontvangen.
Dit betreft de door het rijk voorgeschreven SiSa-bijlage. (SiSa: Single information – Single Audit).

Single information, Single audit (SiSa) betekent eenmalige informatieverstrekking, eenmalige accountantscontrole, die voor alle belanghebbenden bruikbaar is. SiSa is de manier waarop medeoverheden (provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen) aan het Rijk of in enkele gevallen aan de provincie of aan gemeenten verantwoorden of en hoe ze de specifieke uitkeringen of het provinciaal middel hebben besteed.

In deze SiSa-bijlage moet - volgens het voorgeschreven model - de verantwoordingsinformatie over de door het rijk verstrekte specifieke uitkeringen worden opgenomen.
De in deze bijlage opgenomen verantwoordinginformatie betreft de volgende van het rijk ontvangen specifieke uitkeringen:

Nummer	Omschrijving specifieke uitkering
BZK C130	Compensatie VS Woo
IenW E10	Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes
IenW E103	Tijdelijke stimuleringsregeling slim, veilig, doelmatig en duurzaam gebruik van mobiliteitsinfrastructuur 2023-2027
IenW E105	Regeling specifieke uitkering transitievergoeding regionale OV-concessies 2023
IenW E106	Regeling specifieke uitkering Regionale Aanpak Laadinfrastructuur 2023 – 2030
IenW E111	Regeling stimulering schoon en emissieloos bouwen voor medeoverheden
IenW E113	Tijdelijke regeling uitkering bodem 2024–2030
IenW E12	Regeling specifieke uitkering N-wegen
IenW E15	Regeling Specifieke uitkering Regionale Aanpak Laadinfrastructuur 2020 – 2023
IenW E24	Incidentele specifieke uitkering N65 Vught-Haaren

Nummer	Omschrijving specifieke uitkering
IenW E27	Brede doeluitkering verkeer en vervoer - Wet BDU Verkeer en Vervoer (art. 10) - Provincies
IenWE38	Regeling specifieke uitkering veilig, doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur
IenW E40	Incidentele specifieke uitkering Truckparking lead partnership
IenW E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord
IenW E55	Tijdelijke regeling specifieke uitkering Landelijk Verbeterprogramma Overwegen 2021–2028
IenW E56	Tijdelijke stimuleringsregeling doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2021
IenW E57	Tijdelijke regeling specifieke uitkering Zero Emissiebussen 2022-2024
IenW E58	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021
IenW E63	Regeling specifieke uitkering kademuren Goederencorridors Oost en Zuidoost 2022 - 2026
IenW E77	Incidentele specifieke uitkering Ruimte voor de Maas bij Oeffelt
IenW E83	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022
IenW E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023
IenW E87	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater
IenW E94	Incidentele specifieke uitkering (Water)Bodemverontreiniging
IenW E97	Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023
IenW E122	Sanering Verkeerslawaai 2024
EZ F14	Regeling specifieke uitkering MIT 2021
EZ F25	Regeling specifieke uitkering MIT 2022
EZ F45	Pilot MIEK Regio Moerdijk 2023-2024
SZW G15	Brabantsmigratie informatiepunt
SZW G15A	Brabantsmigratie informatiepunt
VRO J5	Regeling specifieke uitkering ten behoeve van het opstellen en uitvoeren van woondeals derde tranche
VRO J103	SPUK tweede tranche ondersteuning woondeals
VRO J112	SPUK NOVEX-gebied Stedelijk Brabant
VRO J117	Specifieke uitkering versnelling natuurinclusief isoleren
VRO J118	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma verduurzaming kleine en micro mkb-ondernemingen en bedrijventerreinen aan provincies.
VRO J13	Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed
VRO J210	Regeling specifieke uitkering flexibele inzet ondersteuning woningbouw tweede tranche
VRO J41	Specifieke uitkering Regeling flexibele inzet woningbouw
VRO J6	Flexibele inzet ondersteuning woningbouw (derde tranche)
VRO J81	Regeling specifieke uitkering ten behoeve van het opstellen en uitvoeren van woondeals
VRO J86	Specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed tweede tranche
KGG K2	Gebiedsinvesteringen aanlandlocaties Net op Zee
KGG K28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE)
LVVN L7	Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland
LVVN L8	Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden
LVVN L16	Programma Natuur
LVVN L24	Regeling specifieke uitkering voorbereidingskosten landelijk gebied, versnellingsvoorstellen en PAS-melders
LVVN L25	Regeling specifieke uitkering provinciale versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied
LVVN L28B	Doorverstrekking SPUK ikv Versnellingsaanppak Zandprovincies
LVVN L29	Regeling specifieke uitkering capaciteit natuurmonitoring

Nummer	Omschrijving specifieke uitkering
LVVN L31	Regeling uitvoering bestuursovereenkomst nitraat
LVVN L32	Regeling uitvoering aanpak piekbelasting
LVVN L33	Regeling specifieke uitkering Programma Natuur 2e fase
LVVN L34	Indirecte uitvoeringskosten Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied
LVVN L35	Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied (Rpml)
LVVN L37	Regeling Provinciale maatregelen PAS-melders 2024 (RPMP2024)

Op de volgende pagina's is die verantwoording opgenomen overeenkomstig het door het rijk voorgeschreven verantwoordingsmodel.

11a. Lasten en baten per taakveld

Uitvoeringsinformatie (art 66 lid 1a en b)

Uitvoeringsinformatie: Taakvelden				Begroting, primitief			Begroting na wijziging			Realisatie jaarrekening		
			(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
0	Algemene dekkingsmiddelen			529.371	1.211.676	682.305	913.430	1.516.257	602.828	905.330	1.515.652	610.322
		0.1	Uitkering provinciefonds		375.007	375.007		468.313	468.313		481.030	481.030
		0.2	Opbrengst provinciale belastingen		289.229	289.229		292.079	292.079		300.365	300.365
		0.3	Geldleningen en uitzettingen	539	63.808	63.270	539	84.338	83.799	713	85.687	84.974
		0.4	Deelnemingen	260	12.412	12.152	165	18.381	18.216	114	18.443	18.329
		0.5	Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	123.215	170	-123.045	1.419	4.351	2.932	285	9.709	9.424
		0.6	Overhead	87.549		-87.549	106.415		-106.415	97.095	333	-96.762
		0.8	Mutaties reserves	317.809	471.050	153.241	804.892	648.796	-156.096	807.123	620.085	-187.038
		0.9	Resultaat									
1	Bestuur			21.091	2	-21.088	28.888	42	-28.846	27.850	518	-27.332
		1.1	Provinciale Staten	4.203		-4.203	4.990		-4.990	4.666	7	-4.659
		1.2	Gedeputeerde Staten	2.256	2	-2.254	2.792	2	-2.790	3.749	1	-3.748
		1.3	Kabinetszaken	1.911		-1.911	2.785		-2.785	2.478	1	-2.477
		1.4	Bestuurlijke organisatie	2.857		-2.857	4.144	40	-4.104	4.336	465	-3.871
		1.5	Interbestuurlijk toezicht op de regio	1.242		-1.242	1.808		-1.808	1.747		-1.747
		1.6	Openbare orde en veiligheid	127		-127	127		-127	2		-2
		1.9	Bestuur, overige baten en lasten	8.493		-8.493	12.241		-12.241	10.872	44	-10.828
2	Verkeer en vervoer			417.489	62.988	-354.500	286.342	16.666	-269.676	269.509	16.686	-252.823
		2.1	Landwegen	214.316	54.986	-159.329	116.807	5.867	-110.940	114.710	5.796	-108.915
		2.2	Waterwegen	8.697		-8.697	3.865		-3.865	3.807		-3.807
		2.3	Openbaar vervoer	126.582	2.700	-123.882	117.291	3.490	-113.800	120.776	1.810	-118.966
		2.9	Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	67.895	5.302	-62.593	48.379	7.308	-41.071	30.215	9.080	-21.135
3	Water			49.141	13.466	-35.674	41.628	15.850	-25.779	38.911	17.145	-21.766
		3.1	Waterkeringen	4.900		-4.900	3.235	336	-2.899	1.942	336	-1.606

Uitvoeringsinformatie: Taakvelden				Begroting, primitief			Begroting na wijziging			Realisatie jaarrekening		
			(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
		3.2	Kwantiteit oppervlaktewater	910		-910	1.334		-1.334	475		-475
		3.3	Kwantiteit grondwater	12.755	7.766	-4.989	11.130	8.339	-2.791	10.787	8.051	-2.736
		3.4	Kwaliteit oppervlaktewater	11.066	700	-10.366	11.298	650	-10.648	10.818	660	-10.158
		3.5	Kwaliteit grondwater	200		-200	373	411	38	228	468	240
		3.9	Water, overige baten en lasten	19.310	5.000	-14.310	14.258	6.114	-8.144	14.661	7.629	-7.032
4	Milieu			52.898	10.034	-42.864	77.065	28.020	-49.045	69.342	16.132	-53.210
		4.1	Bodembescherming	6.684	1.730	-4.954	18.417	15.497	-2.920	14.409	6.361	-8.048
		4.2	Luchtverontreiniging	1.222		-1.222	2.005		-2.005	1.672		-1.672
		4.3	Geluidhinder	330	15	-315	330	15	-315	27	11	-15
		4.4	Vergunningverlening en handhaving	32.111	4.408	-27.703	35.489	4.169	-31.320	35.634	3.593	-32.041
		4.5	Ontgronding		290	290		474	474		372	372
		4.6	Duurzaamheid	10.394	3.111	-7.283	18.586	7.765	-10.821	15.793	5.684	-10.108
		4.9	Milieu, overige baten en lasten	2.156	479	-1.677	2.238	99	-2.139	1.809	111	-1.697
5	Natuur			110.158	13.109	-97.049	131.338	45.534	-85.804	129.282	44.340	-84.942
		5.1	Natuurontwikkeling	40.410	557	-39.853	33.649	5.248	-28.400	36.568	5.385	-31.183
		5.2	Beheer natuurgebieden	57.075	10.485	-46.590	78.599	31.882	-46.717	77.970	30.976	-46.993
		5.3	Beheer flora en fauna	6.533		-6.533	7.289	137	-7.152	5.785	111	-5.673
		5.9	Natuur, overige baten en lasten	6.140	2.067	-4.073	11.801	8.266	-3.535	8.959	7.867	-1.092
6	Regionale economie			81.610	37.937	-43.673	125.165	51.952	-73.213	121.092	54.639	-66.453
		6.1	Agrarische aangelegenheden	44.782	37.830	-6.952	28.119	15.429	-12.690	20.744	10.280	-10.463
		6.2	Logistiek	375		-375	396		-396	231		-231
		6.3	Kennis en innovatie	3.777		-3.777	44.804	6.417	-38.388	43.458	9.389	-34.069
		6.4	Recreatie en toerisme	2.246		-2.246	2.752		-2.752	2.709		-2.709
		6.9	Regionale economie, overige baten en lasten	30.430	107	-30.323	49.094	30.107	-18.987	53.950	34.969	-18.981
7	Cultuur en maatschappij			53.616	1.079	-52.538	52.981	1.374	-51.607	52.310	1.337	-50.973

Uitvoeringsinformatie: Taakvelden				Begroting, primitief			Begroting na wijziging			Realisatie jaarrekening		
			(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
		7.1	Cultuur	43.027	1.079	-41.948	41.840	1.290	-40.550	41.504	1.253	-40.251
		7.2	Maatschappij	9.309		-9.309	8.481		-8.481	8.202		-8.202
		7.9	Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	1.281		-1.281	2.661	84	-2.576	2.604	84	-2.520
8	Ruimte			87.833	52.915	-34.918	31.882	13.024	-18.858	29.087	14.552	-14.535
		8.1	Ruimtelijke ordening	34.309	490	-33.819	21.432	4.955	-16.477	19.766	7.329	-12.437
		8.2	Volkshuisvesting	4.524	3.425	-1.099	3.956	2.807	-1.149	4.343	2.807	-1.536
		8.3	Stedelijke vernieuwing									
		8.9	Ruimte, overige baten en lasten	49.000	49.000		6.494	5.262	-1.231	4.978	4.416	-561
Eindtotaal				1.403.207	1.403.207		1.688.719	1.688.719		1.642.712	1.681.001	38.289

11b. Verdeling taakvelden over programma's

Uitvoeringsinformatie (art 66 lid 1c)

bijlage 11b

Verdeling taakvelden over programma's (bedragen x € 1.000)			Jaarrekening 2024
	Lasten	Baten	Saldo
1. Bestuur en veiligheid	28.681	518	28.163 N
1.1 Provinciale Staten	4.666	7	4.659 N
1.2 Gedeputeerde Staten	3.749	1	3.748 N
1.3 Kabinetszaken	2.478	1	2.477 N
1.4 Bestuurlijke organisatie	2.916	465	2.451 N
1.5 Interbestuurlijk toezicht op de regio	1.747		1.747 N
1.6 Openbare orde en veiligheid	2		2 N
1.9 Bestuur, overige baten en lasten	10.872	44	10.828 N
4.1 Bodembescherming	1.880		1.880 N
4.4 Vergunningverlening en handhaving	291		291 N
4.9 Milieu, overige baten en lasten	1	1	-
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	79		79 N
2. Ruimte en wonen	31.487	12.745	18.742 N
4.1 Bodembescherming	1.584		1.584 N
5.9 Natuur, overige baten en lasten	2.164	2.164	-
6.1 Agrarische aangelegenheden	1.081	73	1.008 N
6.3 Kennis en innovatie	-2		2 V
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	1.642		1.642 N
8.1 Ruimtelijke ordening	15.697	3.284	12.413 N
8.2 Volkshuisvesting	4.343	2.807	1.536 N
8.9 Ruimte, overige baten en lasten	4.978	4.416	561 N
3. Water en Bodem	52.870	23.030	29.840 N
2.2 Waterwegen	3.807		3.807 N
3.1 Waterkeringen	1.942	336	1.606 N
3.2 Kwantiteit oppervlaktewater	475		475 N
3.3 Kwantiteit grondwater	10.787	7.883	2.904 N
3.4 Kwaliteit oppervlaktewater	10.818	660	10.158 N
3.5 Kwaliteit grondwater	228	468	240 V
3.9 Water, overige baten en lasten	14.661	7.629	7.032 N
4.1 Bodembescherming	10.083	6.053	4.030 N
4.9 Milieu, overige baten en lasten	151		151 N
5.1 Natuurontwikkeling	-83		83 V
4. Natuur en milieu	166.897	45.624	121.273 N
3.3 Kwantiteit grondwater		168	168 V
4.1 Bodembescherming	841		841 N
4.2 Luchtverontreiniging	1.672		1.672 N
4.3 Geluidhinder	27	11	15 N
4.4 Vergunningverlening en handhaving	35.343	3.593	31.750 N
4.5 Ontgronding		372	372 V
4.6 Duurzaamheid	157		157 N
4.9 Milieu, overige baten en lasten	1.657	110	1.547 N
5.1 Natuurontwikkeling	36.651	5.385	31.266 N
5.2 Beheer natuurgebieden	77.970	30.960	47.010 N
5.3 Beheer flora en fauna	5.785	98	5.686 N
5.9 Natuur, overige baten en lasten	6.795	4.926	1.869 N
5. Economie	93.738	44.084	49.654 N

Verdeling taakvelden over programma's (bedragen x € 1.000)			Jaarrekening 2024
	Lasten	Baten	Saldo
1.4 Bestuurlijke organisatie	1.420		1.420 N
4.6 Duurzaamheid	1.943		1.943 N
6.1 Agrarische aangelegenheden	1.393		1.393 N
6.3 Kennis en innovatie	38.491	9.114	29.376 N
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	50.492	34.969	15.522 N
6. Energie	16.549	6.266	10.283 N
4.1 Bodembescherming	20	308	288 V
4.6 Duurzaamheid	13.177	5.684	7.493 N
6.3 Kennis en innovatie	3.353	275	3.078 N
7. Landbouw en voedsel	20.402	10.207	10.195 N
4.6 Duurzaamheid	515		515 N
6.1 Agrarische aangelegenheden	18.270	10.207	8.063 N
6.3 Kennis en innovatie	1.616		1.616 N
8. Basisinfrastructuur mobiliteit	202.541	6.920	195.621 N
2.1 Landwegen	81.395	3.612	77.782 N
2.3 Openbaar vervoer	116.437	1.810	114.627 N
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	4.709	1.498	3.211 N
9. Mobiliteitsontwikkeling	63.392	11.391	52.001 N
2.1 Landwegen	33.316	2.183	31.133 N
2.3 Openbaar vervoer	4.339		4.339 N
2.9 Verkeer en vervoer, overige baten en lasten	25.506	7.582	17.924 N
6.2 Logistiek	231		231 N
8.1 Ruimtelijke ordening		1.625	1.625 V
10. Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije tijd	55.059	1.337	53.722 N
6.4 Recreatie en toerisme	2.709		2.709 N
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	41		41 N
7.1 Cultuur	41.504	1.253	40.251 N
7.2 Maatschappij	8.202		8.202 N
7.9 Cultuur en maatschappij, overige baten en lasten	2.604	84	2.520 N
Algemeen financieel beleid	103.972	898.793	794.821 V
Algemene dekkingsmiddelen	6.702	897.653	890.951 V
0.1 Uitkering provinciefonds		481.030	481.030 V
0.2 Opbrengst provinciale belastingen		300.365	300.365 V
0.3 Geldleningen en uitzettingen	713	85.687	84.974 V
0.4 Deelnemingen	114	18.443	18.329 V
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	110	9.709	9.600 V
6.9 Regionale economie, overige baten en lasten	1.697		1.697 N
8.1 Ruimtelijke ordening	4.069	2.419	1.650 N
Overhead, Vpb en stelposten	97.270	1.140	96.130 N
0.5 Algemene dekkingsmiddelen, overige baten en lasten	175		175 N
0.6 Overhead	97.095	333	96.762 N
5.2 Beheer natuurgebieden		17	17 V
5.3 Beheer flora en fauna		13	13 V
5.9 Natuur, overige baten en lasten		778	778 V
Mutaties reserves	807.123	620.085	187.038 N

Verdeling taakvelden over programma's (bedragen x € 1.000)			Jaarrekening 2024
	Lasten	Baten	Saldo
0.8 Mutaties reserves	807.123	620.085	187.038 N
Eindtotaal	1.642.712	1.681.001	38.289 V

11c. SiSa bijlage doeluitkeringen

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2024 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 7-01-2025									
Verstrekker	**Uitkeringscode**	**Specifieke uitkering / Juridische grondslag / Ontvanger**	**Indicator**	**Indicator**	**Indicator**	**Indicator**	**Indicator**	**Indicator**
BZK	**C130**	**Compensatie VS Woo**	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: C130/01*					
			€ 0					
IenW	**E10**	**Regeling specifieke uitkering snelfietsroutes** Provincies	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E10/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10/03*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10/04*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10/05*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10/06*
			1 Snelfietsroute N282 Breda - Tilburg (F58)	€ 1.436.549	€ 1.534.828	Ja	Nee	
			Kopie projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10/07*	Grote scope wijzigingen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10/08*	Ernstige vertragingen? (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: E10/09*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E10/10*	Correctie besteding (jaar T-1) per project ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen *Aard controle R* *Indicator: E10/11*	
			1 Snelfietsroute N282 Breda - Tilburg (F58)	Nee	Nee	Nee		
IenW	**E12**	**Regeling specifieke uitkeringen N-wegen** Provincies	Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E12/01*	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T (inclusief 2018)) *Aard controle R* *Indicator: E12/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: E12/03*			
			€ 270.337	€ 1.371.276	Ja			
			Projectnaam/nummer	Project wijkt meer dan 10% af (Ja/Nee)	Totale omvang per type maatregel	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee)		

			Aard controle n.v.t. *Indicator: E12/04*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E12/05*	*Aard controle D1* *Indicator: E12/06*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E12/07*			
		1	N602 grasbetontegels	Ja	1261	Ja			
		2	N268 bermverharding	Ja	5800	Ja			
		3	diverse maatregelen	Ja	nvt	Ja			
IenW	**E15**	**Regeling Specifieke uitkering Regionale Aanpak Laadinfrastructuur 2020-2023** Provincies en gemeenten	Projectnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E15/01*	Regionaal Plan van Aanpak Laadinfrastructuur conform Samenwerkingsovereenkomst (Ja/Nee) *Aard controle D1* *Indicator: E15/02*	Cofinanciering ten behoeve van het regionaal Plan van Aanpak Laadinfrastructuur (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E15/03*	Cumulatieve cofinanciering ten behoeve van regionaal Plan van Aanpak Laadinfrastructuur (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E15/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E15/05*	Correctie cofinanciering besteding (jaar T-1) ivm aan andere medeoverheden overgeboekte middelen *Aard controle R* *Indicator: E15/06*	
		1	C2266353/4727325	Ja	€ 923.355	€ 2.332.523	Ja		
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E15/07*						
			Ja						
IenW	**E24**	**Project N65 Vught-Haaren** Provincie Noord-Brabant	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E24/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E24/02*	Afgeronde werkzaamheden met opleveringsbevestiging van Rijkswaterstaat (letteraanduiding werkzaamheden A t/m U) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E24/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E24/04*			
			-€ 1.673.062	€ 4.429.787	N.v.t.	Ja			
IenW	**E27**	**Brede doeluitkering verkeer en vervoer** **Wet BDU Verkeer en Vervoer (art. 10)** Provincies	Eindsaldo/-reservering (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: E27/01*	Terugbetaling door derden vanuit BDU-bijdrage verstrekte middelen in (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E27/02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E27/03*	Correctie over besteding (T-1) *Aard controle R* *Indicator: E27/04*	Eindsaldo/-reservering (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E27/05*		
			€ 44.054	€ 0	€ 0	€ 0	€ 44.054		
IenW	**E38**	**Tijdelijke stimuleringsregeling veilig, doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2020**	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: E38/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project Inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: E38/02*	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E38/03*	Eindverantwoording totale project (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E38/04*			
			-€ 2.441.291	€ 1.821.529	Ja	Ja			
			Projectnaam/nummer per project	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) - per project					

			Aard controle n.v.t. *Indicator: E38/05*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E38/06*				
		1	*Data krachtenbundeling*	Ja				
		2	*Onderwijsaanpak*	Ja				
		3	*Fietsstimulering*	Ja				
		4	*Werkgeversaanpak*	Ja				
		5	*Clean Energy Hubs*	Ja				
		6	*NTF*	Ja				
IenW	**E40**	**Truckparking lead partnership**	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project *Aard controle R* *Indicator: E40/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E40/02*	Eindverantwoording totale project (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E40/03*			
			€ 8.206	€ 46.825	Ja			
IenW	**E53**	**Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord**	Beschikkingsnummer / en projectnaam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: E53/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/03*	Daadwerkelijke startdatum van het project (dd/mm/jj) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/04*	Daadwerkelijke einddatum van het project (dd/mm/jj) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/05*	Ervaringen binnen 3 maanden na afronding project gedeeld (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/06*
		1	SPUKSLA-21-01252274 Meerjarig onderhoudscontract	€ 13.115	€ 28.488	1-4-2021	31-12-2024	Ja
		2	SPUKSLA-21-01253852 Walstroom	€ 0	€ 216.779	1-10-2021	1-6-2025	Nee
		3	Combiluchtwassers SPUKSLA-21-01249776	€ 86.290	€ 289.328	7-7-2021	nog niet bekend	Nee
		4	Grote oogst SPUKSLA-21-01252263	€ 0	€ 0	nvt	nvt	Nee
		5	Meetpunten SPUKSLA-21-01249787	€ 44.100	€ 304.800	12-7-2021	31-12-2026	Ja
		6	Gemeentes SPUKSLA-22-03204585	€ 10.087	€ 65.000	14-3-2023	1-7-2024	Ja
		7	Gemeentes SPUKSLA-24-03726169 Snuffelfiets	€ 0	€ 0	1-8-2024	nog niet bekend	Nee
			Kopie beschikkingsnummer /naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/07*	Jaar waarin het project is opgenomen in een decentraal uitvoeringsplan *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E53/09*			
		1	SPUKSLA-21-01252274 Meerjarig onderhoudscontract	nvt	Ja			
		2	SPUKSLA-21-01253852 Walstroom	nvt	Nee			
		3	Combiluchtwassers SPUKSLA-21-01249776	nvt	Nee			
		4	Grote oogst SPUKSLA-21-01252263	nvt	Ja			

			5	Meetpunten SPUKSLA-21-01249787	nvt	Ja			
			6	Gemeentes SPUKSLA-22-03204585	nvt	Ja			
			7	Gemeentes SPUKSLA-24-03726169 Snuffelfiets	nvt	Nee			
IenW	**E55**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering Landelijk Verbeterprogramma Overwegen 2021–2028**		Besteding (jaar T) – totale project *Aard controle R* *Indicator: E55/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project *Aard controle R* *Indicator: E55/02*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar) - totale project *Aard controle R* *Indicator: E55/03*	Correctie besteding (jaar T-1) - totale project *Aard controle R* *Indicator: E55/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E55/05*	
				€ 2.058.538	€ 9.176.929	€ 9.176.929	€ 0	Ja	
IenW	**E56**	**Regeling specifieke uitkering doelmatig en duurzaam gebruik verkeersinfrastructuur 2021**		Besteding (jaar T-1) aan projectkosten voor het totale project *Aard controle R* *Indicator: E56/01*	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project *Aard controle R* *Indicator: E56/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan projectkosten voor het totale project *Aard controle n.v.t* *Indicator: E56/03*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E56/04*	Correctie besteding (jaar T-1) aan projectkosten voor het totale project *Aard controle R* *Indicator: E56/05*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E56/06*
			1	€ 0	€ 762.967	€ 3.558.785	Ja	€ 2.795.818	Ja
			2	€ 0	€ 0	€ 2.495	Ja	€ 2.495	Ja
			3	€ 302.000	€ 0	€ 75.000	Ja	-€ 227.000	Ja
			4	€ 1.200.000	€ 0	€ 1.200.000	Ja	€ 0	Ja
			5	€ 0	€ 0	€ 0	Ja	€ 0	Ja
			6	€ 41.322	€ 0	€ 41.322	Ja	€ 0	Ja
				Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E56/07*	Project afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E56/08*				
			1	Data krachtenbundeling	Ja				
			2	Onderwijsaanpak	Ja				
			3	Fietsstimulering	Ja				
			4	Werkgeversaanpak	Ja				
			5	Clean Energy Hubs	Nee				
			6	NTF	Ja				
IenW	**E57**	**Tijdelijk Regeling Specifieke uitkering Zero Emissie Bus 2022-2024**		Beschikkingsnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E57/01*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E57/02*	Het aantal gerealiseerde niet-gelede ZE-bussen met batterij-elektrische aandrijving *Aard controle R* *Indicator: E57/03*	De som van het totaal aantal gerealiseerde gelede ZE-bussen met batterij-elektrische aandrijving, ZE-touringcars en ZE-bussen met waterstof-elektrische aandrijving *Aard controle R* *Indicator: E57/04*	Zijn de bussen binnen drie jaar ingezet in de dienstregeling? *Aard controle R* *Indicator: E57/05*	Is voldaan aan het kilometervereiste (Ja/ Nee) (zie invulwijzer)? *Aard controle R* *Indicator: E57/06*
				BUS2200001 / BUS2200005 / BUS2300004 / BUS2400002	Nee	0	0	Nee	Nee
				Zijn de bussen minimaal drie jaar ingezet in de dienstregeling waar de aanvraag betrekking op heeft					

			of voor de uitvoering van de concessie die op die concessie volgt? (Ja/Nee) *Aard controle R* *Indicator: E57/07*					
			Nee					
lenW	**E58**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem overbruggingsjaar 2021**	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E58/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58/03*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58/04*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: E58/05*	Project afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58/06*
		1	IENW/BSK-2021/286006	€ 449.409	€ 806.616	Ja	€ 0	Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E58/07*					
			Nee					
lenW	**E63**	**Kademureninitiatief Goederencorridors Oost en Zuidoost 2022-2026**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E63/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E63/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E63/03*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: E63/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) De prestatie moet zijn geleverd voor de indicator op ja gezet kan worden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E63/05*	
			€ 0	€ 804.534	Nee	€ 0	Nee	
lenW	**E77**	**Incidentele specifieke uitkering Ruimte voor de Maas bij Oeffelt**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E77/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E77/02*	Afspraken uit bestuursovereenkomst nagekomen? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E77/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E77/04*		
			€ 252.288	€ 1.779.115	Ja	Ja		
lenW	**E83**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2022**	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/01*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: E83/02*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/03*	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: E83/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/05*	
		1	IENW/BSK-2022/222741	€ 1.809.600	Ja	€ 0	€ 1.864.631	
		2	IENW/BSK-2022/276573	€ 0	Ja	€ 0	€ 0	
			Kopie projectnaam / nummer	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden aan.	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld	Project afgerond (Ja/Nee)		

			Aard controle n.v.t. *Indicator: E83/06*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/08*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/09*			
		1	IENW/BSK-2022/222741	Ja		Nee			
		2	IENW/BSK-2022/276573	Nee	uitvoering nog niet gestart	Nee			
		25							
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E83/10*						
			Nee						
IenW	**E84**	**Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023** Provincies en Gemeenten	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/02*	Cumulatieve eigen bijdrage en externe financiering (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E84/03*	Project afgerond (alle maatregelen) in (jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/04*			
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee			
			Naam/nummer per maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/05*	Per maatregel, maatregel afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/06*	De hoeveelheid opgeleverde verkeersveiligheids-maatregelen per type maatregel (stuks, meters) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/07*	Eventuele toelichting, mits noodzakelijk *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E84/08*			
		1	379 Aanleg van een rotonde buiten de bebouwde kom|aantal in Stuks	Nee	0	rotonde Deense Hoek wordt later gerealiseerd.			
IenW	**E87**	**Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater**	Beschikkingsnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E87/01*	Totale besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E87/02*	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E87/03*	Totale eigen bijdrage en bijdrage van derden (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: E87/04*	Cumulatieve eigen bijdrage en bijdrage van derden (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E87/05*	Volledige zelfstandige uitvoering ? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E87/06*	
		1	1.1/1.2 Maatregelen in regionaal watersysteem C2307899/5215244, C2317212/5314443, C2320285/5342649	€ 1.339.132	€ 2.745.425	€ 4.017.396	€ 8.236.275	Ja	
		2	1.3/1.4 Lokale afvoer- en ontwatering C2317212/5314443, C2320285/5342649, C2313699/5294310, C2306908/5238676, C2326315/5838040	€ 1.136.880	€ 1.298.726	€ 3.410.640	€ 3.896.178	Ja	
		3	1.5 Herinrichting stedelijk gebied C2308799/5289477, C2309163/5290004, C2316854/5331587, C2328683/5951877, C2324718/599032, C2324719/5944045, C2324725 / 5944053, C2329059/5944249,	€ 2.245.328	€ 2.677.949	€ 6.735.984	€ 8.033.847	Nee	

			C2338742 / 5993303, C2338459 / 5999219, C2320905/5847049, C2327150/5399746, C2329630 / 5861335, C2326225/5863690, C2332672 / 5964955, C2329205/5857980, C2321382/5848171, C2327651 / 5865492, C2321787/5857003, C2332810/5901986, C2335440/5923040, C2335439/5930287, C2339837/6010574					
		4	2.1 Verbeteren bodemstructuur	€ 126.237	€ 135.855	€ 378.711	€ 407.565	Ja
		5	2.2 Investeringen in gerichte watergeefsystemen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Ja
		6	2.3 Water (lokaal) opvangen en opslaan als voorraad voor droge perioden en opvangen van piekafvoeren (bijv. bassins)	€ 71.508	€ 73.068	€ 214.524	€ 219.204	Nee
		7	2.4 Planvorming en bedrijfsgerichte stimuleringsplannen voor klimaatadaptatie	€ 108.373	€ 121.838	€ 325.119	€ 365.514	Ja
		8	2.5 Besparen drinkwater	€ 875.477	€ 1.279.855	€ 2.626.431	€ 3.839.565	Nee
		9	2.6 Hergebruik water	€ 234.063	€ 234.063	€ 702.189	€ 702.189	Ja
		10	3.1/3.2 Functie veranderen in ruimte voor water, bv. naaldbos omzetten in heide of loofbos	€ 177.124	€ 210.784	€ 531.372	€ 632.352	Ja
			Kopie beschikkingsnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E87/07*	Correctie besteding (jaar T-1) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E87/08*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E87/09*			
		1	1.1/1.2 Maatregelen in regionaal watersysteem C2307899/5215244, C2317212/5314443, C2320285/5342649	€ 0	Nee			
		2	1.3/1.4 Lokale afvoer- en ontwatering C2317212/5314443, C2320285/5342649, C2313699/5294310, C2306908/5238676, C2326315/5838040	€ 0	Nee			
		3	1.5 Herinrichting stedelijk gebied C2308799/5289477, C2309163/5290004, C2316854/5331587, C2328683/5951877, C2324718/599032, C2324719/5944045, C2324725 / 5944053, C2329059/5944249, C2338742 / 5993303, C2338459 / 5999219, C2320905/5847049, C2327150/5399746, C2329630 / 5861335, C2326225/5863690, C2332672 / 5964955,	€ 0	Nee			

			C2329205/5857980, C2321382/5848171, C2327651 / 5865492, C2321787/5857003, C2332810/5901986, C2335440/5923040, C2335439/5930287, C2339837/6010574					
			4 2.1 Verbeteren bodemstructuur	€ 0	Nee			
			5 2.2 Investeringen in gerichte watergeefsystemen	€ 0	Nee			
			6 2.3 Water (lokaal) opvangen en opslaan als voorraad voor droge perioden en opvangen van piekafvoeren (bijv. bassins)	€ 0	Nee			
			7 2.4 Planvorming en bedrijfsgerichte stimuleringsplannen voor klimaatadaptatie	€ 0	Nee			
			8 2.5 Besparen drinkwater	€ 0	Nee			
			9 2.6 Hergebruik water	€ 0	Nee			
			10 3.1/3.2 Functie veranderen in ruimte voor water, bv. naaldbos omzetten in heide of loofbos	€ 0	Nee			
IenW	**E94**	**Incidentele specifieke uitkering (water)bodemsanering 2022**	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E94/01*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: E94/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E94/03*	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee) *Zo nee, geef bij 05 verplicht de reden aan* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E94/04*	Toelichting *Verplicht als bij 04 'Nee' is ingevuld* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E94/05*	Project afgerond in (jaar T) (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E94/06*
			1 IENW/BS K-2022/281737	€ 993.960	€ 2.340.000	Ja		Nee
			2 IENW/BSK-2023/386911	€ 620.303	€ 620.303	Ja		Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E94/07*					
			Nee					
IenW	**E97**	**Tijdelijke regeling specifieke uitkering bodem 2023**	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/01*	Besteding (jaar T) per project *Aard controle R* *Indicator: E97/02*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/03*	Correctie Jaar T-1 per project ivm SiSa tussen medeoverheden (Jaar T-1) *Aard controle R* *Indicator: E97/04*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) per project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/05*	
			1 IENW/BSK-2023/308047	€ 406.392	Ja	€ 0	€ 406.392	
			Kopie projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/06*	Uitvoering is volgens aanvraag uitgevoerd (Ja/Nee), zo nee geef in indicator 08 de reden aan. *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/07*	Optionele toelichting. Verplicht als bij 07 nee is ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/08*	Project afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: E97/09*		
			1 IENW/BSK-2023/308047	Ja		Nee		

			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: E97/10*						
			Nee						
IenW	**E103**	**Tijdelijke stimuleringsregeling slim, veilig, doelmatig en duurzaam gebruik van mobiliteitsinfrastructuur 2023-2027**	Projectcategorie *Aard controle n.v.t. Indicator: E103/01*	Besteding (jaar T-1) aan projectkosten voor het totale project *Geldt alleen voor SiSa 2023* *Aard controle n.v.t. Indicator: E103/02*	Besteding (jaar T) aan projectkosten voor het totale project *Aard controle R Indicator: E103/03*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t. Indicator: E103/04*	Project afgerond in jaar T (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: E103/05*	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t. Indicator: E103/06*	
		1	werkbudget SmartwayZ.NL 2023	€ 0	€ 800.000	€ 800.000	Ja	Ja	
		2	SmartwayZ.NL Smart Mobility	€ 0	€ 5.855.445	€ 5.855.445	Ja	Ja	
		3	Bereikbaarheid De Run	€ 0	€ 473.554	€ 473.554	Ja	Nee	
		4	Fietsstimulering (continuering Ons Brabant Fietst 2023 en 2024	€ 0	€ 454.000	€ 454.000	Ja	Ja	
		5	Doelgroepenbenadering (BO-MIRT 2023)	€ 0	€ 320.000	€ 320.000	Ja	Ja	
		6	Onderzoek Erica Spottersweg (BO-MIRT 2024)	€ 0	€ 45.000	€ 45.000	Ja	Ja	
		7	Onderzoekskosten MMA (BO-MIRT 2024)	€ 0	€ 62.804	€ 62.804	Nee	Ja	
			Kopie projectcategorie *Aard controle n.v.t. Indicator: E103/07*	Correctie besteding (jaar T-1) ivm aan medeoverheden overgeboekte middelen *Aard controle R Indicator: E103/08*					
		1	werkbudget SmartwayZ.NL 2023	€ 0					
		2	SmartwayZ.NL Smart Mobility	€ 0					
		3	Bereikbaarheid De Run	€ 0					
		4	Fietsstimulering (continuering Ons Brabant Fietst 2023 en 2024	€ 0					
		5	Doelgroepenbenadering (BO-MIRT 2023)	€ 0					
		6	Onderzoek Erica Spottersweg (BO-MIRT 2024)	€ 0					
		7	Onderzoekskosten MMA (BO-MIRT 2024)	€ 0					
			Eindverantwoording (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t. Indicator: E103/09*						
			Nee						
IenW	**E105**	**Regeling specifieke uitkering transitievergoeding regionale OV-concessies 2023**	Naam concessiehouder zoals gedefinieerd in artikel 1 en bijlage 1 van de regeling	Concessienaam zoals gedefinieerd in artikel 1 en bijlage 1 van de regeling	Maximale TVOV	Prestatieafhankelijke bijdragen concessieverlener, periode 1-1-2023 tot en met 31-12-2023	Totaal subsidies conform contract, zoals in bijlage 2 van de regeling, periode 1-1-2023 tot en met 31-12-2023	OCW-contract studentenkaart, zoals in bijlage 2 van de regeling, periode 1-1-2023 tot en met 31-12-2023	

			Aard controle n.v.t. *Indicator: E105/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E105/02*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E105/03*	*Aard controle R* *Indicator: E105/04*	*Aard controle R* *Indicator: E105/05*	*Aard controle R* *Indicator: E105/06*	
		1	*Hermes Openbaar Vervoer B.V.*	*Zuidoost Brabant*	€ 1.287.143	€ 0	€ 20.576.411	€ 14.880.827	
			Kopie naam concessie	Directe opbrengsten van reizigers, conform bijlage 2 van de regeling, periode 1-1-2023 tot en met 31-12-2023	Extra bijdrage concessieverlener om reden transitie 2023, zoals in bijlage 2 van de regeling, periode 1-1-2023 tot en met 31-12-2023	Andere opbrengsten, conform bijlage 2 van de regeling, periode 1-1-2023 tot en met 31-12-2023	Werkelijke kosten in verband met de uitvoering van het openbaar vervoer, conform bijlage 2 van de regeling, periode 1-1-2023 tot en met 31-12-2023		
			Aard controle n.v.t. *Indicator: E105/07*	*Aard controle R* *Indicator: E105/08*	*Aard controle R* *Indicator: E105/09*	*Aard controle R* *Indicator: E105/10*	*Aard controle R* *Indicator: E105/11*		
		1	*Zuidoost Brabant*	€ 24.650.634	€ 0	€ 193.008	€ 59.751.446		
IenW	**E106**	**Regionale Aanpak Laadinfrastructuur**	Besteding (jaar T)	Cumulatieve besteding (t/m jaar T)	Correctie besteding (jaar T-1) ivm SiSa tussen medeoverheden	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle R *Indicator: E106/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E106/02*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E106/03*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E106/04*			
			€ 250.000	€ 250.000	€ 0	Nee			
IenW	**E111**	**Regeling stimulering schoon en emissieloos bouwen voor medeoverheden**	Beschikkingsnummer	Besteding (jaar T)	Cumulatieve totale besteding (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. *Indicator: E111/01*	*Aard controle R* *Indicator: E111/02*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E111/03*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E111/04*			
		1	SPUK-SEB24-03696585	€ 17.300	€ 17.300	Ja			
		2	SPUK-SEB24-03696236	€ 17.125	€ 17.125	Ja			
		3	SPUK-SEB24-03732033	€ 0	€ 0	Nee			
		4	SPUK-SEB24-03731642	€ 0	€ 0	Nee			
		5	SPUK-SEB24-03717522	€ 0	€ 0	Nee			
		6	SPUK-SEB24-03697508	€ 0	€ 0	Nee			
		7	SPUK-SEB24-03696591	€ 7.200	€ 7.200	Ja			
IenW	**E113**	**Tijdelijke regeling uitkering bodemopgaven 2024-2030**	Besteding (jaar T) binnen werkvoorraad	Is er sprake van Sisa tussen medeoverheden (ja/nee)	Correctie (Jaar T-1) werkvoorraad ivm SiSa tussen medeoverheden	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) binnen werkvoorraad	Eindverantwoording (Ja/Nee)		
			Aard controle R *Indicator: E113/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E113/02*	*Aard controle R* *Indicator: E113/03*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E113/04*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E113/05*		
			€ 25.683	Nee	€ 0	€ 25.683	Nee		
IenW	**E122**	**Sanering Verkeerslawaai 2024**	Budgetnummer, nr. deelprogramma code geluidmaatregelen	Is de geluidmaatregel 1) gevelisolatie of 2) een geluidbeperkende maatregel?	Verplicht invullen bij 1: Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen voor gevelisolatie (inclusief btw), per maatregel	Verplicht invullen bij 1: Correctie over totale besteding t/m jaar T	Verplicht invullen bij 1: Cumulatieve besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen voor gevelisolatie (inclusief btw), per maatregel		
			Aard controle n.v.t. *Indicator: E122/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E122/02*	*Aard controle R* *Indicator: E122/03*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E122/04*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: E122/05*		
		1	Nog niet van toepassing	Nog niet van toepassing	€ 0	€ 0	€ 0		
			Kopie budgetnummer						

			Aard controle n.v.t. Indicator: E122/06	Verplicht invullen bij 2: Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen voor geluidbeper-kende maatregelen (exclusief btw), per maatregel Aard controle R Indicator: E122/07	Verplicht invullen bij 2: Correctie over totale besteding t/m jaar T Aard controle n.v.t. Indicator: E122/08	Verplicht invullen bij 2: Cumulatieve besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen voor geluidbeperkende maatregelen (exclusief btw), per maatregel Aard controle n.v.t. Indicator: E122/09	Geluidmaatregel afgerond Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicator: E122/10	Eindverantwoording over de beschikking Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicator: E122/11
		1	*Nog niet van toepassing*	€ 0	€ 0	€ 0	Nog niet van toepassing	Nee
EZ	**F14**	**Regeling specifieke uitkering MIT 2021**	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Aard controle R Indicator: F14/01	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t Indicator: F14/02	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: F14/03	Eventuele toelichting Aard controle n.v.t. Indicator: F14/04		
			-€ 642.130	€ 6.224.684	Nee			
EZ	**F25**	**Regeling specifieke uitkering MIT**	Beschikkingsnummer Aard controle n.v.t. Indicator: F25/01	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Aard controle R Indicator: F25/02	Totale cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) Aard controle n.v.t Indicator: F25/03	Eindverantwoording (Ja/Nee) Aard controle n.v.t. Indicator: F25/04	Eventuele toelichting Aard controle n.v.t. Indicator: F25/05	
		1	DGBI-I&K/22432013	-€ 264.598	€ 6.202.363	Nee		
		2	DGBI-I&K/38130778	€ 4.196.016	€ 6.454.045	Nee		
		3	DGBI-I7K/86225026 of 89253773	€ 5.722.498	€ 5.722.498	Nee		
EZ	**F45**	**Pilot MIEK Regio Moerdijk 2023-2024**	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Aard controle R Indicator: F45/01					
			€ 73.490					
SZW	**G15**	**Specifieke uitkering Brabants Migratie Informatiepunt_ deel provincie Noord-Brabant 2024**	Besteding (jaar T) ten laste van de toegekende rijksmiddelen project 'Brabants Migratie Informatiepunt Aard controle R Indicator: G15/01	Cumulatieve bestedingen ten laste van de toegekende rijksmiddelen project 'Brabants Migratie Informatiepunt' (t/m jaar T) Aard controle n.v.t. Indicator: G15/02				
			€ 0	€ 1.966.000				
SZW	**G15A**	**Specifieke uitkering Brabants Migratie Informatiepunt_totalen 2023**	Hieronder per regel de provincie(code)/ gemeente(code) uit (jaar T-1) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die provincie/ gemeente invullen	Besteding (jaar T-1) ten laste van de toegekende rijksmiddelen project 'Brabants Migratie Informatiepunt'	Cumulatieve bestedingen ten laste van de toegekende rijksmiddelen project 'Brabants Migratie Informatiepunt' (t/m jaar T-1)			

		De provincie Noord-Brabant die de uitvoering in (jaar T-1) geheel of gedeeltelijk heeft uitbesteed aan andere gemeenten verantwoordt hier het totaal (jaar T-1).	Inclusief geldstroom naar gemeenten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G15A/01*	Inclusief geldstroom naar gemeenten *Aard controle R* *Indicator: G15A/02*	Inclusief geldstroom naar gemeenten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: G15A/03*			
		1	060758 Gemeente Breda	€ 20.018	€ 20.018			
		2	060772 Gemeente Eindhoven	€ 26.520	€ 26.520			
		3	060794 Gemeente Helmond	€ 0	€ 0			
		4	061948 Gemeente Meierijstad	€ 0	€ 0			
		5	060855 Gemeente Tilburg	€ 3.864	€ 3.864			
VRO	**J5**	**Regeling specifieke uitkering ten behoeve van het opstellen en uitvoeren van woondeals derde tranche**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: J5/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J5/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J5/03*			
			€ 0	€ 0	Nee			
VRO	**J6**	**Regeling specifieke uitkering flexibele inzet ondersteuning woningbouw (derde tranche)**	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: J6/01*	Correctie besteding (jaar T-1) ivm aan medeoverheden overgeboekte middelen *Aard controle R* *Indicator: J6/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J6/03*	Cofinanciering (jaar T) Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: J6/04*	Correctie cofinanciering (jaar T-1) i.v.m. cofinanciering van medeoverheden Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: J6/05*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J6/06*
			€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
			Cumulatief aantal woningbouw- of herstructureringsprojecten dat t/m jaar T geholpen is met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J6/07*	Cumulatief aantal woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd (t/m Jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J6/08*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J6/09*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J6/10*		
			0	0	Ja	Nee		
VRO	**J13**	**Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed** Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: J13/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (inclusief uitvoering door derden) *Aard controle n.v.t* *Indicator: J13/02*	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is gestart *Aard controle n.v.t* *Indicator: J13/03*	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoed te verduurzamen *Aard controle n.v.t* *Indicator: J13/04*	Aantal gebouwde onroerende zaken dat hiermee wordt bereikt door het provinciaal ontzorgingsprogramma *Aard controle n.v.t* *Indicator: J13/05*	Is binnen het provinciaal ontzorgingsprogramma uitvoering gegeven aan het stimuleren van vraagbundeling bij kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren bij de verduurzaming van hun maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J13/06*

			€ 724.278	€ 1.879.969	74	74	226	Ja
			Is de opgedane regionale kennis en ervaring gedeeld met het Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J13/07*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J13/08*	Correctie besteding (jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen ivm SiSa tussen medeverheden (alleen van toepassing bij SiSa tussen medeoverheden) *Aard controle R* *Indicator: J13/09*			
			Ja	Ja				
VRO	**J41**	**Regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw** Provincies	Besteding (jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise *Aard controle R* *Indicator: J41/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: J41/02*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: J41/03*	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J41/04*	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J41/05*	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd Vanaf SiSa 2021 inclusief uitvoering door derden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J41/06*
			€ 145.806	€ 3.758.264	€ 145.806	2	84	16.334
			Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J41/07*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J41/08*				
			Nee	Ja				
VRO	**J81**	**Specifieke uitkering aan provincies ten behoeve van de financiering van (tijdelijke) capaciteit of externe expertise voor het opstellen en uitvoeren van de woondeals**	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: J81/01*	Aantal woondeals dat is tot stand gekomen met hulp van deze middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J81/02*	Zelfstandige uitvoering: Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J81/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J81/04*		
			€ 173.511	2	Nee	Nee		
VRO	**J86**	**Specifieke uitkering ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed tweede tranche** Provincies	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle n.v.t*	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is gestart *Aard controle n.v.t*	Aantal kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren waarmee een ontzorgingstraject is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoed te verduurzamen *Aard controle n.v.t*	Aantal gebouwde onroerende zaken dat hiermee wordt bereikt door het provinciaal ontzorgingsprogramma *Aard controle n.v.t*	Is de opgedane regionale kennis en ervaring gedeeld met het Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed? (Ja/Nee/Nvt) *Aard controle n.v.t.*

			Indicator: J86/01	*Indicator: J86/02*	*Indicator: J86/03*	*Indicator: J86/04*	*Indicator: J86/05*	*Indicator: J86/06*
			€ 973.847	€ 1.006.748	101	78	109	Ja
			Worden kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren begeleid bij het opstellen van portefeuilleroutekaarten die richting geven aan het realiseren van de klimaatdoelstellingen in 2030 en 2050 (Ja/Nee/Nvt) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J86/07*	Worden kleine maatschappelijk vastgoedeigenaren begeleid bij het aanvragen van subsidies voor verduurzamingsmaatregelen en het opstellen van relevante (advies-)documenten om te voldoen aan de voorwaarden voor subsidieverlening (Ja/Nee/Nvt) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J86/08*	Project afgerond in (jaar T)? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J86/09*	Eventuele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J86/10*		
			nvt	Nee	Nee	J86/07 nvt, want kennisdeling opstellen portefeuilleroutekaarten wordt wel aangeboden, maar niet gebruikt, focus ligt op max. 3 gebouwen. J86/08 nee, want wordt bij KMV3 meegenomen.		
VRO	**J103**	**Regeling specifieke uitkering ten behoeve van het opstellen en uitvoeren van woondeals tweede tranche**	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: J103/01*	Zelfstandige uitvoering: Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J103/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J103/03*			
			€ 0	Ja	Nee			
VRO	**J112**	**Kwalitatief hoogwaardige en duurzame woon- en leefomgeving in acht NOVEX-gebieden**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: J112/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicator: J112/02*	Zelfstandige uitvoering (ja/nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J112/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J112/04*		
			€ 47.810	€ 47.810	Ja	Nee		
VRO	**J117**	**Regeling specifieke uitkering versnelling natuurinclusief isoleren**	Naam onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J117/01*	Besteding (jaar T) per onderdeel *Aard controle R* *Indicator: J117/02*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) per onderdeel *Aard controle R* *Indicator: J117/03*			
		1	Ondersteuning gemeenten bij opstellen (pre)SMP's	€ 83.669	€ 83.669			
		2	Handhaving	€ 27.790	€ 27.790			
		3	Beoordeling ontheffingsverzoeken WNB	€ 0	€ 0			
		4	Alternatieve verblijfplaatsen	€ 0	€ 0			

			Correctie besteding (jaar T-1) ivm aan medeoverheden overgeboekte middelen *Aard controle R* *Indicator: J117/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J117/05*				
			€ 0	Nee				
VRO	**J118**	**Regeling specifieke uitkering ontzorgingsprogramma verduurzaming kleine en micro mkb-ondernemingen en bedrijventerreinen**	Naam programma *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J118/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: J118/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J118/03*	Is de opgedane regionale kennis en ervaring gedeeld binnen en buiten de eigen provincie, gemeente of brancheorganisatie, waaronder landelijke initiatieven (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J118/04*	Is het project afgerond in jaar T (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J118/05*	Eventuele toelichting *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J118/06*
		1	MKB Ontzorgingsprogramma	€ 89.130	€ 89.130	Nee	Nee	
		2	Programma verduurzaming bedrijventerreinen	€ 3.236.448	€ 3.236.448	Nee	Nee	
			Het aantal bedrijventerreinen waarbij de organisatiegraad is opgezet ten behoeve van de verduurzaming *Programma verduurzaming bedrijventerreinen* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J118/07*	Het aantal bedrijventerreinen waarbij de organisatiegraad is verbeterd ten behoeve van de verduurzaming *Programma verduurzaming bedrijventerreinen* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J118/08*	Het aantal kleine en micro ondernemingen waarmee een ontzorgingstraject is doorlopen tot aan het moment van aanbesteding van maatregelen om vastgoed te verduurzamen *MKB Ontzorgingsprogramma* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J118/09*	Worden kleine en micro ondernemingen begeleid/ondersteund bij het voorbereiden en aanvragen van een subsidie of lening voor het verduurzamen van de bedrijfsprocessen en haar bedrijfsmatig vastgoed (Ja/Nee) MKB Ontzorgingsprogramma *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J118/10*		
			1	11	0	Ja		
VRO	**J210**	**Meerjarige regeling specifieke uitkering flexibele inzet woningbouw** Provincies	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) aan flexibele ondersteuning capaciteit en expertise ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: J210/01*	Cumulatieve cofinanciering (t/m jaar T) Vanaf SiSa 2023 inclusief uitvoering door derden *Aard controle R* *Indicator: J210/02*	Aantal projecten dat in (jaar T) is geholpen met middelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J210/03*	Aantal projecten dat cumulatief (t/m jaar T) is geholpen met middelen Vanaf SiSa 2023 inclusief uitvoering door derden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J210/04*	Cumulatief aantal (t/m jaar T) woningen dat in deze projecten wordt gerealiseerd Vanaf SiSa 2023 inclusief uitvoering door derden *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J210/05*	Volledige zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J210/06*
			€ 6.278.788	€ 0	51	111	26.184	Nee
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: J210/07*					
			Nee					

KGG	**K2**	**Specifieke uitkering gebiedsinvesteringen aanlandlocaties Net op Zee**	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T-1) *Geldt alleen voor SiSa 2024* *Aard controle R* *Indicator: K2/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: K2/02*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: K2/03*	Zijn alle acties conform het regioplan gebiedsinvesteringen Net op Zee afgerond? (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: K2/04*	Correctie bestedingen (jaar T-1) i.v.m. SiSa tussen medeoverheden *Vanaf SiSa 2025* *Aard controle R* *Indicator: K2/05*	
				€ 0	€ 0	Nee	€ 0	
KGG	**K28**	**Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid**	Besteding apparaatskosten (jaar T) : salarissen en sociale lasten voor ambtelijk personeel *Aard controle R* *Indicator: K28/01*	Besteding apparaatskosten (jaar T): kosten voor ingeleend personeel *Aard controle R* *Indicator: K28/02*	Besteding apparaatskosten (jaar T): overige goederen en diensten *Aard controle R* *Indicator: K28/03*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: K28/04*	Besteding (jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle R* *Indicator: K28/05*	Cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) overige kosten gerelateerd aan apparaatskosten *Aard controle n.v.t.* *Indicator: K28/06*
			€ 2.168.524	€ 0	€ 99.330	€ 2.470.234	€ 0	€ 0
			Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: K28/07*					
			Nee					
LVVN	**L7**	**Regeling specifieke uitkering IBP-Vitaal Platteland**	Gebiedsnaam/nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L7/01*	Totale besteding (jaar T) Zelfstandige uitvoering *Aard controle R* *Indicator: L7/02*	Totale Cumulatieve besteding (t/m jaar T) Inclusief uitvoering door derde vanaf SiSa 2021 *Aard controle R* *Indicator: L7/03*	Volledig zelfstandige uitvoering (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L7/04*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L7/05*	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L7/06*
		1	Van Gogh NP i.o. onderdeel Brabants Bodem/20239387	€ 0	€ 4.201.070	Nee	Ja	
		2	Zuidoostelijke Zandgronden / 1400011234	€ 1.023.715	€ 6.861.115	Nee	Nee	
LVVN	**L8**	**Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden**	Beschikkingsnummer/naam *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L8/01*	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) Automatisch ingevuld en betreft optelling indicatoren L8/09 *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L8/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L8/03*			
			SUOV121100 -Beschikking Specifieke Uitkering Regeling provinciale aankoop veehouderijen nabij natuurgebieden (L8)	€ 7.664.411	Nee			
			Naam/nummer overeenkomstig koopovereenkomst	Betreft dit een financiering uit deel A of deel B? Als A indicator 06 verplicht, als B indicator 07 verplicht.	Indien deel A: is sprake geweest van de verwerving van vermogensbestanddelen	Indien deel B: is sprake geweest van de verwerving van vermogensbestanddelen	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per overeenkomst	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen per overeenkomst

					die voor de provincie hebben geleid tot vermogensvorming w.o. opbrengsten; zo ja, welk bedrag betreft het?	die voor de provincie restwaarde zouden opleveren; zo ja, welk bedrag betreft het?		
					Aard controle D1 *Indicator: L8/06*	*Aard controle D1* *Indicator: L8/07*	*Aard controle R* *Indicator: L8/08*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L8/09*
		1	426366	B		€ 592.891	€ 592.891	€ 3.208.340
		2	426362	B		€ 176.500	€ 176.500	€ 809.116
		3	426376	B		€ 1.032.582	€ 1.032.582	€ 1.032.582
		4	427309	B		€ 2.614.373	€ 2.614.373	€ 2.614.373
			Kopie naam/nummer overeenkomstig koopovereenkomst	Is de aankoopsom gebaseerd op een taxatie door een onafhankelijke taxateur cf marktwaarde en komt de overeengekomen koopsom met die taxatie overeen? (Ja/Nee/N.v.t.)	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen. Verplicht als bij L8/11, "Nee" is ingevuld.			
			Aard controle n.v.t. *Indicator: L8/10*	*Aard controle D1* *Indicator: L8/11*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L8/12*			
		1	*426366*	Ja				
		2	*426362*	Ja				
		3	*426376*	Ja				
		4	*427309*	Ja				
		5						
LVVN	**L16**	**Eenmalige specifieke uitkering Provinciaal Uitvoeringsprogramma Natuur**	Naam Uitvoeringsprogramma	Besteding (jaar T) per uitvoeringsprogramma - exclusief uitvoering door derden	Cumulatieve besteding (t/m jaar T). Vanaf SiSa 2022 inclusief uitvoering door derden	Cumulatieve besteding apparaatskosten (t/m jaar T) per uitvoeringsprogramma	Uitvoeringsprogramma volgens uitvoeringsplan uitgevoerd (Ja/Nee)	Uitvoeringsprogramma afgerond (Ja/Nee)
			Aard controle n.v.t. *Indicator: L16/01*	*Aard controle R* *Indicator: L16/02*	*Aard controle R* *Indicator: L16/03*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L16/04*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L16/05*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L16/06*
		1	Provinciaal Uitvoeringsprogramma Noord-Brabant	€ 15.749.180	€ 67.783.274	€ 4.855.179	Ja	Nee
			Kopie Uitvoeringsprogramma	Toelichting	Zelfstandige uitvoering (Ja/Nee)			
			Aard controle n.v.t. *Indicator: L16/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L16/08*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L16/09*			
		1	*Provinciaal Uitvoeringsprogramma Noord-Brabant*		Nee			
LVVN	**L24**	**Regeling specifieke uitkering voorbereidingskosten landelijk gebied, versnellingsvoorstellen en PAS-melders**	Besteding (jaar T)	Totale cumulatieve bestedingen (t/m jaar T)	Eindverantwoording (Ja/Nee)?			

			Aard controle R *Indicator: L24/01*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L24/02*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L24/03*			
			€ 1.241.498	€ 3.436.098	Ja			
LVVN	**L25**	**Regeling specifieke uitkering provinciale versnellingsvoorstellen transitie landelijk gebied**	Naam versnellingsvoorstel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L25/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: L25/02*	Totale cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L25/03*	Baten (jaar T) vermogensvorming *Aard controle R* *Indicator: L25/04*	Totale cumulatieve baten vermogensvorming (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L25/05*	
		1	Innovatie en stimuleren natuurinclusieve landbouw.	€ 4.548.954	€ 4.923.272			
		2	Aankoop en afwaardering gebouwen in het kader van grondverwerving buitengebied.	€ 60.429	€ 60.429			
		3	Faciliteren planvormingsproces: Kennisontwikkeling/onderzoek binnen gebiedsvisie	€ 0	€ 2.747.108			
		4	Opschalen BodemUp en BBWP	€ 898.655	€ 1.863.792			
			Eindverantwoording (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L25/06*					
			Nee					
LVVN	**L28B**	**Bijdrage Versnellingsaanpak zandprovincies en sectoren** SiSa tussen medeoverheden	Hieronder één code selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die medeoverheid invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L28B/01*	Totale besteding (jaar T) uitvoering projecten/pilots in de praktijk *Aard controle R* *Indicator: L28B/02*	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L28B/03*	Eindverantwoording (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L28B/04*		
			030010 Provincie Noord-Brabant	€ 1.716.401	€ 1.716.401	Ja		
LVVN	**L29**	**Regeling specifieke uitkering capaciteit natuurmonitoring**	Aantal ingezette fte (ambtelijke capaciteit of externe inhuur) (jaar T) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L29/01*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: L29/02*				
			1	€ 146.868				
LVVN	**L31**	**Specifieke uitkering Regeling uitvoering BO nitraat**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: L31/01*					
			€ 0					
LVVN	**L32**	**Specifieke uitkering Regeling uitvoering aanpak piekbelasting**	Selecteer welke van toepassing (samenwerkingsovereenkomst/ werkafspraken) *Aard controle n.v.t.*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle n.v.t*	Eindverantwoording (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.*		

			Indicator: L32/01	*Indicator: L32/02*	*Indicator: L32/03*	*Indicator: L32/04*	
		1	Samenwerkingsovereenkomst	€ 2.324.989	€ 3.688.830	Nee	
		2					
LVVN	**L33**	**Specifieke uitkering Uitvoeringsprogramma Natuur op grond van de Regeling specifieke uitkering Programma Natuur 2e fase**	Onderdeel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L33/01*	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: L33/02*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L33/03*		
		1	Aanleg bos in het kader van boscompensatie	€ 0	€ 0		
		2	Overige uitvoeringsactiviteiten	€ 0	€ 0		
			Cumulatieve besteding apparaatskosten (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle n.v.t* *Indicator: L33/04*	Cumulatieve besteding ten laste van Rijksmiddelen voor uitvoeringsactiviteiten ten behoeve van natuurgebieden die buiten Natura 2000-gebieden zijn gelegen (t/m jaar T) *Aard controle n.v.t* *Indicator: L33/05*	(Verwachte) opbrengsten door verwerving van vermogensbestanddelen (t/m jaar T) *Aard controle D1* *Indicator: L33/06*	Uitvoeringsprogramma afgerond (Ja/Nee) *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L33/07*	
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee	
LVVN	**L34**	**Specifieke uitkering indirecte uitvoeringskosten Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied**	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicator: L34/01*				
			€ 6.525.521				
LVVN	**L35**	**Regeling provinciale maatregelen landelijk gebied (Rpml)**	Naam maatregelpakket *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L35/01*	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen *Zelfstandige uitvoering* *Aard controle R* *Indicator: L35/02*	Correctie besteding (jaar T-1) ten laste van Rijksmiddelen i.v.m. aan medeoverheden overgeboekte middelen *Vanaf SiSa 2025* *Aard controle R* *Indicator: L35/03*	Totale cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van rijksmiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L35/04*	
		1	*M1 - Natuur- en waterherstel*	€ 0	€ 0	€ 0	
		2	*M2 - Duurzaam perspectief van de landbouw*	€ 0	€ 0	€ 0	
		30					
			Besteding (jaar T) aan directe uitvoeringskosten ten laste van Rijksmiddelen *Zelfstandige uitvoering*	Correctie besteding aan directe uitvoeringskosten ten laste van Rijksmiddelen (jaar T-1) i.v.m. aan medeoverheden overgeboekte middelen *Vanaf SiSa 2025*	Totale cumulatieve bestedingen (t/m jaar T) aan directe uitvoeringskosten ten laste van Rijksmiddelen	Eindverantwoording (Ja/Nee)?	

			Aard controle R *Indicator: L35/05*	*Aard controle R* *Indicator: L35/06*	*Aard controle n.v.t* *Indicator: L35/07*	*Aard controle n.v.t.* *Indicator: L35/08*			
			€ 0	€ 0	€ 0	Nee			
LVVN	**L37**	**Regeling provinciale maatregelen PAS-melders 2024**	Besteding (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L37/01*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van Rijksmiddelen *Automatisch berekend* *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L37/02*	Eindverantwoording (Ja/Nee)? *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L37/03*				
		1	€ 98.667	€ 98.667	Nee				
			Omschrijving van de maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L37/04*	Karakter van de maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L37/05*	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicator: L37/06*	Cumulatieve besteding (t/m jaar T) ten laste van rijksmiddelen *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L37/07*	Is de aankoopsom, indien van toepassing, gebaseerd op een taxatie door een onafhankelijke taxateur conform marktwaarde (Ja/Nee/N.v.t)? *Aard controle D1* *Indicator: L37/08*	Wat is de restwaarde van door de provincie verworven vermogensbestanddelen? *Aard controle R* *Indicator: L37/09*	
		1	*Apparaatskosten PAS-melders*	*maatwerk*	€ 98.667	€ 98.667	*N.v.t*	€ 0	
			Kopie naam/nummer van de maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L37/10*	Is de vrijgekomen depositieruimte uitsluitend gebruikt voor het legaliseren van PAS-melders (Ja/Nee)? *Aard controle D1* *Indicator: L37/11*	Is voldaan aan de juridische en beleidsmatige kaders op het moment van besteding van de middelen (Ja/Nee)? *Aard controle D1* *Indicator: L37/12*				
		1	*Apparaatskosten PAS-melders*	*Ja*	*Ja*				
		2							
		20							
			Kopie naam/nummer van de maatregel *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L37/13*	Naam opgelost gemeld PAS-project *Aard controle n.v.t.* *Indicator: L37/14*	Wat is de waarde van het opgeloste gemeld PAS-project? *Aard controle R* *Indicator: L37/15*	Vul in totale besteding per opgelost gemeld PAS-project *Aard controle R* *Indicator: L37/16*			
		1	*Apparaatskosten PAS-melders*	*Nvt*	€ 0	€ 0			
		20							

12. Overzicht van de incidentele en structurele baten en lasten

De regelgeving van het BBV schrijft voor dat inzicht moet worden gegeven in de incidentele lasten en baten per programma (BBV art 28c) en in de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves (BBV art 28d). Dit is vastgelegd in de 'Notitie structurele en incidentele baten en lasten' die de commissie BBV op 19 december 2014 heeft gepubliceerd. De notitie vormt een aanvulling op de artikelen 28 c en 28 d van het BBV zoals die bij de jaarrekening van kracht zijn.
In afwijking van de aanbeveling van de commissie BBV is ervoor gekozen om de tabel - inzake de presentatie van het structureel begrotingssaldo - anders op te nemen dan in de voornoemde notitie van de commissie BBV op blz. 8 is uitgewerkt. Dit om vermenging van lasten/baten enerzijds en toevoegingen/onttrekkingen aan reserves anderzijds, te voorkomen. De op basis van de BBV-notitie te presenteren tabel is - rekening houdend met de hierboven aangegeven aanpassing - als volgt te presenteren:

	Jaarrekening jaar 2024	Begroting jaar 2025	Begroting jaar 2026	Begroting jaar 2027	Begroting jaar 2028
A) Lasten	835.588	1.091.287	977.344	941.929	882.666
B) Baten	1.060.915	866.234	876.021	857.353	870.311
Saldo van lasten en baten (B-A)	225.327	-225.053	-101.323	-84.576	-12.356
C) Toevoegingen aan reserves	807.123	408.511	412.176	386.651	289.958
D) Onttrekkingen aan reserves	620.085	633.564	513.500	471.227	302.314
(Geraamd) resultaat (B-A+D-C)	38.289	0	0	0	0
E) Incidentele lasten + Inc. toev. reserves	1.102.961	886.458	738.684	624.748	533.625
F) Incidentele baten + Inc. onttr. reserves	847.005	682.993	526.630	478.199	302.314
Incidenteel saldo (F-E)	-255.957	-203.465	-212.055	-146.549	-231.311
G) Structurele lasten + Struc. toev. reserves (A+C-E)	539.368	613.340	650.836	703.832	638.999
H) Structurele baten + Struc. onttr. Reserves (B+D-F)	833.613	816.805	862.891	850.381	870.311
Structureel saldo (H-G)	294.246	203.465	212.055	146.549	231.311

voetnoot: de provincie merkt alle reservemutaties aan als incidentele mutaties

In bovenstaande tabel is ervoor gekozen om in afwijking van de notitie van de commissie BBV de term "Begrotingssaldo na bestemming" te vervangen door "(Geraamd) resultaat". Dit om aansluiting te blijven houden met de terminologie die ook in het BBV artikel 17 en artikel 27 is opgenomen. Uit bovenstaande tabel blijkt dat sprake is van een meerjarig positief saldo van de begroting. Omdat de toevoegingen en onttrekkingen aan reserves allemaal als incidenteel zijn aangemerkt, is geen sprake van structurele toevoegingen en of structurele onttrekkingen aan reserves.

De specificatie per programma van de incidentele lasten en baten uit de jaarrekening zoals voorgeschreven in BBV art 28c is in eerste onderstaande tabel opgenomen, waarbij op begrotingspostniveau is bezien of de last c.q. bate van de jaarrekening 2024 ook in de begroting 2025 en meerjarenraming (2026 en verder) voor komt.
De structurele lasten en baten zoals in bovenstaande tabel gepresenteerd in regel G en H worden op programmaniveau gespecificeerd in de tweede onderstaande tabel. Dit is niet voorgeschreven vanuit het BBV, echter biedt dit (samen met de specificatie van de incidentele lasten en baten) inzicht in welke begrotingsprogramma's de structurele versus incidentele lasten en baten zitten.

Het criterium voor incidenteel is bepaald op korter dan vier jaar. Komt een last of bate in de jaarrekening op een begrotingspost voor en is op diezelfde begrotingspost ook in de vier jaren 2025 t/m 2028 een raming > € 0 opgenomen in niet meer dan twee van de vier jaarschijven, dan is de last of bate uit de jaarrekening aangemerkt als incidenteel. Komt een last of een bate op een begrotingspost gedurende de periode 2024 t/m 2028 in meer dan drie jaar voor dan is de desbetreffende post als structureel aangemerkt.
Onderaan in de tabel is inzichtelijk gemaakt dat er sprake is van structureel evenwicht. Met andere woorden de structurele baten komen hoger uit dan de structurele lasten.

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2024	Incidentele baten 2024
1. Bestuur en veiligheid	6.604.553	232.715
Bijdragen partners programma Brabantstad		179.514
Dumpen Drugsafval	1.880.455	
inkomst Brab. Health Deal		856
Majeure projecten West-Brabant	78.903	
Ontwbudg veiligheid	2.603.832	
Restitutie kosten fractiewerkzaamheden		7.434
Toev voorz APPA (Pensioenwet Ambtsdr.)	1.130.966	
uitgave Brab. Health Deal	856	
Werkagenda BrabantStad	350	
Uitvoeringsagenda Gezondheid 2022-2023	195.245	
Brede Welvaart	492.371	
Bijdragen hulpacties	100.000	
Inkomsten Kabinetszaken		746
Inkomsten KOB Overig		44.165
Ondersteuning regietafels	121.575	
2. Ruimte en wonen	13.552.757	12.744.706
Aanpak Stikstof	1.584.286	
Arbeidsmigratie	-2.044	
Inkomsten Wonen, Werken en Leefomgevin		73.168
Oostelijke Langstraat (aandeel PNB)	221.211	
SPUK Opkoopregeling piekbelasters Uitg	4.416.346	
Stikstofloket	25.674	
Subsidie LNV opkoopregeling piekbel		4.416.346
Verlies grond opkoopregeling piekbelast	38.634	
Voorber./uitv. kosten woningbouwprod.	11.064	
SPUK Uitvoeringskosten 2022-2023 NPLG	253.761	
SPUK Uitvoeringskn NPLG onttrekking		1.043.951
Gebiedstransformaties	380.817	
Flexpool Wonen 1ste tranche	145.806	
2e tranche Flexpool wonen	2.807.288	
Uitgaven tlv SPUK Stedelijk Brabant	47.810	
Rijksbijdrage 2e tranche Flexpool wonen		2.807.288
SPUK Stedelijk Brabant		47.810
Uitg. tlv SPUK duurzaam bedrijfsvastgoed	3.236.448	
SPUK indirecte uitv.kn Rpml - BPLG	385.657	
Rijksbijdrage duurzaam bedrijfsvastgoed		3.236.448
Onttreking SPUK indir kn Rpml P2		1.040.763
SPUK L37 PAS-melders onttrekking		78.933
3. Water en Bodem	33.773.693	14.020.222
Bodem	1.778.865	
Bodemsanering Chemie Pack	319.970	
DP-DHZ (PNB)	2.695.402	
Geopark Schelde Delta	33.808	
inkomst. SPUK bodem overbr. 2021		449.410
inkomsten DP Maas		84.066
Inkomsten PNB vitale bodem		730.000
Interim-bedrijvenregeling	550.164	119.028
Overeenkomst Waterpoort (Ink.)		90.000
Overeenkomst Waterpoort (Uitg)	204.842	
POP3 bijdragen Water	-82.635	
Programmabureau KRW/DHZ (extern)	911.153	660.144
SPUK Rivierverruimingsproj Oeffelt (ink)		252.288
SPUK Rivierverruimingsproject Oeffelt	252.288	
uitgaven SPUK bodem overbr. 2021	381.639	
Uitvoer.kstn Wett.taken (app.kstn).	88.976	
Venherstel	337.310	
waterbeschikbaarheid DHZ	7.565	

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2024	Incidentele baten 2024
Waterkwaliteit Schoon Water voor Brabant	1.458.784	467.633
Proceskosten prog WEB Basisopgave	135.341	
Inrichting Waterkwaliteit MOKs	74.749	
Zwemwaterkwaliteit Basisopgave	17.483	
Inrichting Waterkwaliteit MOKs RWP	7.775.559	
Ondergrondmodellen	100.000	
Klimaatadaptatie DPRA	1.737.734	
DP-Veilig/Rivieren: Oeffelt	87.500	
Communicatie Basisopgave	90.173	
Evaluatie toestandsrapportage Basisopgav	928	
DAWZ Delta Aanpak Waterkwaliteit Zoetwat	301.950	
Veilig water basisopgave	268.813	
Klimaatadaptatie basisopgave	129.198	
Dwarsverbanden RWP basisopgave	114.297	
Monitoring waterkwaliteit basisopgave	367.147	
Zuidwestelijke Delta basisopgave	137.862	
VTH bodemenergiesystemen GW en OV basis	32.636	
Waterkwaliteit Stofgroepen en gebiedsopg	183.232	
Waterkwaliteit Kennis en innovatieontw	25.000	
Waterkwaliteit Procesmiddelen	38.750	
Waterkwaliteit monitoring	10.550	
Waterkwaliteit Samenwerking	95.779	
Europees programma GLB-NSP Water	92.540	
Europees programma OP-Zuid Water	831.743	
Europees programma Interreg Water	537.045	
Tijd. Regel. SPUK Bodem 2022	1.731.946	
SPUK prov. versnelling Bodem UP+BBWP	898.655	898.655
SPUK Bodemsan. 2022 (drugsafval)	1.371.543	
Inkomsten Monitoring en evaluatie		5.712
Inkomsten ZWD		12.531
Inkomsten Klimaatadaptatie		80.997
inkomst. SPUK bodem overbr. 2022		1.809.600
inkomst. SPUK bodemsan.(drugsafv.) 2022		1.614.263
SPUK 2e fase Deltaprogramma Zoetwater	6.313.820	6.313.820
SPUK bodem 2023, hist. Spoedopg.	396.173	
ink. SPUK Bodem hist. Spoedlokaties 2023		406.392
Vitale bodem beleid	187.474	
BodemUp 2.0 VB RWP	537.176	
KRW impuls Brabant	195.148	
spuk bodem 2024, hist. Spoedopg.	17.620	25.683
4. Natuur en milieu	72.660.982	41.318.592
BA: transitie veehouderij	43.216	
Bijdrage uitvoeringskosten nazorg		248.320
Biodiversiteit (prov)	1.372.234	
Decentralisatie-uitkering Ext.Veiligheid		785
Duurzaamheid A	28.375	
Externe veiligheid	785	
Gebiedsgerichte aanpak groenblauw	28.145	
Gebiedsimpuls N69 tlv SIF	1.711.858	
Gezonde leefomgeving milieu A	10.573	
GOB EVZ's	-256.912	
GOB Inrichting Prov EHS	512.794	
GOB Inrichting Rijks EHS	4.114.189	
GOB verwerving Prov. EHS	2.643.393	
Grensoverschrijdende juridische kn Nbw	117.604	
Groene groei milieu A	-160.030	
Impuls omgevingsveiligheid	133.639	
Ink. spuk uitgave SLA E53/ meetpunten		44.100
Inkomsten LPN spuk Natuur		18.921.292

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2024	Incidentele baten 2024
Inkomsten / verkopen Rijks-EHS		1.813.533
Inkomsten / winst prov EHS		204.379
Inkomsten IOV		55.300
Inkomsten tbv Lenteakkordproject		13.654
Kleine landschapselementen(od,pnb)	162.643	
Kosten (verwerv./doorlev.) rijks EHS	2.067.376	
Kosten uitvoering nazorg	263.590	
Lente-akkoord middelen (23 mln)	14.395	
LPN Bossencompensatie spuk	4.419.633	
LPN Capaciteit Partners spuk	-223.293	
LPN herstel Maatregel Natuur (spuk)	14.724.952	
Lucht, geluid, geur A	248.849	
Natuur overig	857.569	-
Ontwikkelopgave rijks NNB	7.823.830	
POP3 bijdragen Natuur	17.489	
Regionale uitvoeringsdiensten	3.857	
Rente en aflossing Groenfonds	669.554	
Samenwerken milieu A	53.950	
SPUK uitgave SLA E53/ roul. meetpunten	44.100	
Stimuleringsregeling Landschap	4.537.074	
Transitie DLG projecten (res ILG)	72	-
Uitbesteding vth omgevingsdienst verzoek	-109.672	
Uitg SPUK SLA (cofin) en Ankermeetpunt	228.179	
Veilige leefomgeving milieu A	71.641	
verlies en winst ruilgrond GOB (revol.)	1.353.119	1.236.978
verlies en winst verwerven van gebouwen	892.904	122.340
verlies grond in bezit GOB (prov.)	521.774	
Verlies grond in bezit GOB (rijks)	155.043	
Verlies grond in bezit van PAS	3.677.070	
Verlies NNB provinciale gronden	497.453	
winst grond in bezit GOB (prov.)		157.076
Winst grond in bezit GOB (rijks)		31.599
Winst gronden PAS		843.812
Natuur voor en door Brabanders	1.169.598	
Uitgaven Natuur GLB-NSP	405.621	
Verlies en afwaardering geb. SPUK AAGGB	60.430	
spuk uitgave SLA 2022/gemeentes E53	10.087	
Inkomsten GGA		8.346
Inkomsten trans. post SPUK AAGGB		60.430
Actieplan Brabantse bomen	186.248	
DU Natuurinclusief na-isoleren	74.460	
SPUK Natuurinclusief isoleren	45.971	
Ink. Natuur voor en door Brabanders		300.000
Ink. N2000 Herstelmaatregelen		421.198
Ink. Stimuleringsregeling Landschap		2.027.130
Inkomsten SPUK Natuurinclusief isoleren		98.361
Inkomsten SPUK Natuurmonitoring		130.119
Brabantse Agenda Natuurinclusief	37.805	
Werkbudget Brabant openhouden	6.297	
Subsidie Fauna Opvang Brabant	600.000	
Uitgaven Natuur Interreg	116.157	
SPUK Natuurmonitoring opdrachten	66.379	
SPUK indir uitv.kn BPLG-GGA visiefase	3.329.738	
SPUK indir uitv.kn BPLG-GGA v planuitw	10.225	
Toevoeging voorziening natuurcompensatie	9.581.013	
Toevoeging voorz. natuurcompensatie N69	3.687.940	
Inkomsten Milieuleges		62.757
Onttreking SPUK indir kn Rpml P4		4.925.982
Bijdrage Natuurcomp.		9.581.013

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2024	Incidentele baten 2024
Ink. SPUK E53 SLA gemeenten		10.087
5. Economie	74.249.942	42.168.284
Arbeidsmarkt voor de kenniseconomie	3.972.472	
Bijdr. uitvoeringskosten Europese Progr.		114.000
Bijdrage derde in Europese projecten	-	12.972
Bijdragen 3e Digitalisering Breedbandfon		35.048
Co-financiering Interreg V	-268.368	
Co-financiering OP-Zuid 2014-2020	-258.954	
Cofinanciering PNB MIT	5.070.692	
EFRO bijdrage OP Zuid	33.989.354	33.989.354
Grand Initiative Data Science	-0	
Impuls breder MKB en startups	1.716.749	
Inkomsten algemeen economisch beleid		116.828
Inkomsten Internationalisering		48.769
Inkomsten SPUK MIT 2021		-642.130
inkomsten tbv arbeidsmarkt		9.677
Life Science & Health	0	
ontt tran OP zuid		-1.233.478
Ontwikkelkrediet Digitalisering	181.495	
opwerken investeringsbenadering Corona	28.557	
UA campus, sted.Innov., fieldl, hybr.lr.	2.448.803	
UA Circulaire Economie 2021-2023	1.153.816	
UA DataEconomie 2021-2023	803.847	
UA toek Clusters/Triple Helix	3.742.079	
uitgave SPUK MIT 2021	-642.130	
Uitgaven transitoria OP Zuid	-1.233.478	
Uitvoeringskosten POP	1.392.803	
uitgave SPUK MIT 2022	-264.598	
impuls Beleidskader Economie 2030	4.357.806	
Uitg. Res. EP 2027/Interreg	1.216.006	
Uitg. Res. EP 2027/JTF	700.064	
Uitg. Res. EP 2027/OPZuid-Gezondheid	1.449.999	
Uitvoeringskosten '22-'27/ GLB	358.385	
Uitvoeringskosten '22-'27/ JTF	242.308	
Uitv.kstn '22-'27/Inter. (subs.regel)	23.422	
Uitvoer.kstn '22-'27/Interreg DL-NL	100.208	
Uitvoer.kstn '22-'27 - Interreg VL-NL	546.736	
Uitvoeringskosten '22-'27 - OPZuid	1.584.245	
Uitg. Res. EP 2027/OPZuid-GRDST	1.071.568	
inkomsten SPUK MIT 2022		-264.598
Uitgaven SPUK BMIP	-34.000	
uitgave SPUK MIT 2023	4.196.016	
Inkomsten SPUK BMIP		-34.000
inkomsten SPUK MIT 2023		4.196.016
Ink. Uitv.kstn EP 2020-2027		97.328
uitgave SPUK MIT 2024	5.722.498	
Circulaire Economie BA 2024-2027	789.002	
uitgaven tlv res. EP2020_risicobuffer	92.540	
Inkomsten SPUK MIT 2024		5.722.498
6. Energie	10.511.230	6.266.418
Brabant Geeft Energie (subs)	24.999	
Elektrisch rijden & slimme netwerken	120.830	
Energie Algemeen (nieuw BA 2020-2023)	778.800	
Energietransitie	9.380	
inkomsten Energie Verbindt (IA)		164.992
Onttr. Inkomst. Rijk laadinfra		923.355
Onttr. inkomsten prov. Limburg laadinfra		137.610
onttrek. SPUK ontzorgingsloket		724.278
Onttrekking tlv. Enexis		274.601

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2024	Incidentele baten 2024
Overige - IA	150	
Regie RES en Proces (nieuw BA 2020-2023)	1.451	
Trs pad Electr_Energieke Landsch. (IA)	303.823	
Trs pad Elektriciteit algemeen	206	
Trs pad Gebouwde Omgeving (IA)	325.775	
Trs pad Industrie (IA)	123.522	
uitg. trans ZuidLimb._Laadinfra	137.610	
uitgave SPUK ontzorgingsloket	724.278	
uitgaven tlv. Enexis	274.601	
Uitgaven trans. Rijk laadinfra	389.378	
Tech Inno / netcapaciteit (IA)	50.000	
Uitg. Res. EP 2027/Interreg	343.679	
Uitg. Res. EP 2027/JTF rreg	700.064	
Uitg. Res. EP 2027/OPZuid- Energie	2.034.278	
Uitg. Res. EP 2027/OPZuid-GRDST	1.071.568	
SPUK ontzg.loket 2e tr.	973.847	973.847
Spuk capaciteit klimaat en energie	99.330	
Uitg. Reg. Aanpak Laadinfrastr. 2030	250.000	
Inkomsten Green Deal Geothermie		307.500
SPUK capaciteit Klimaat/energie		2.267.854
ink. Reg. Aanpak Laadinfrastr. 2030		250.000
SPUK Pilot MIEK regio Moerdijk F45	73.490	
Samenw. Pilot Miek Moerdijk	122.484	
ink SPUK Pilot MIEK regio Moerdijk F45		73.490
Ink. Samenw. Pilot Miek Moerdijk		79.760
Werkbudget Klimaat	18.497	
Werkbudget Energie Brabant	172.265	
Werkbudget Industrie	164.865	
Werkbudget Gebouwde Omgeving	142.000	
Werkbudget Bijdr. RES en proces	412.723	
Werkbudget Elektriciteit	504.974	
uitg. Spuk Verduurzaming MKB	89.130	
Gebouwde Omgeving BA 2024-2027	73.234	
Ink. Spuk Verduurzaming MKB		89.130
7. Landbouw en voedsel	10.124.410	5.658.362
Brabantse Bodem	580.493	
Circulaire Economie	541.841	
Combiwassers tlv Rijksbijdrage	86.290	
Ink agrofood UBA alg		353.191
Lasten natuurinclusieve landbouw	182.183	
Natuurinclusieve landbouw	810.541	
Onttrekking TP ZO zandgronden		1.023.715
Pachtinkomsten natuurinclusieve landbouw		110.980
POP3 bijdr.Agrofood Landbouw	-649.472	
Rijksbijdrage tbv combiwassers		86.290
UBA 6.2 Sanering Knelpunten	-16.825	
Zuidoostelijke Zandgronden	1.023.715	
Programmamanagement	515.453	
Innovatie landbouw	1.616.495	
Verbinden en aanjagen	262.145	
Innovatieve Stallen	1.287.812	
Ondersteuningsnetwerken	237.490	
Uitgaven GLB/NSP tlv Landbouw	405.621	
Uitgaven OP Zuid tlv Landbouw	917.101	
Uitgaven piekbelasters tlv SPUK	175.774	
Interreg tlv reserve EP 2027	61.983	
Lasten grondb. graasdierh. tlv res LV	330	
Expl. inkomsten grond proeftuin de Peel		42.796
Onttrekking SPUK UA Piekbelasters		2.324.989

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2024	Incidentele baten 2024
Toev. Voorziening transitie veehouderij	226.475	
Eiwittransitie	142.566	
Versnellingsaanpak (SPUK medeoverheden)	1.716.401	
Rijksbijdrage SPUK Versnellingsaanpak		1.716.401
8. Basisinfrastructuur mobiliteit	13.302.764	2.797.242
Aanvullende exploitatie onderhoud	546.626	
Bijdragen derden OV-concessies BDU		2.293.558
Incidenten en calamiteiten	4.751.128	
Inkomsten gladheidsbestrijding		14.345
Inkomsten verkeersveiligheid		22.580
Inzet stakingsgelden OV	57.029	
Ontwikkelteam OV Regio's		414.338
SPUK BVOV		-1.287.143
SPUK Schone Lucht Akkoord		13.115
SPUK VDD: Data & digitalisering		1.126.078
Uitg tlv SPUK VDD: Data & digitalisering	1.126.078	
Uitgaven Life+ tlv subsidie	41.294	
Uitgaven tlv SPUK BVOV	-1.287.143	
uitgaven tlv SPUK Schone Lucht Akkoord	13.115	
Werkbudget infrastructurele projecten	30.823	
Ziekten en plagen	45.938	
MUP Chaam	46.237	
Uitg. tlv SPUK Sociale Veiligheid OV	158.747	
Variabel deel concessie Oost	2.898.163	
Variabel deel concessie West	3.056.603	
Variabel deel concessie Zuidoost	1.776.501	
Uitg. tlv SPUK E111 Schn & Emissiel. B.	41.625	
SPUK Sociale Veiligheid OV		158.747
SPUK E111 Schoon & Emissiel. Bouwen		41.625
9. Mobiliteitsontwikkeling	52.267.681	9.347.864
A2 Deil - 's-Hertogenbosch	69.948	
Bereikbaarheid De Run	1.280.100	
Bijdrage EIK XL 1e tranche	400.000	
C-ITS Smart Mobility SIF	-133.915	
Fiets in de versnelling res.VenV	582.780	
gemeentelijke bijdrage N65		1.789.478
Inkomsten Integraal mobiliteitsbeleid		84.156
Inkomsten SmartwayZ		49.850
Innovatie en Ontwikkeling	272.567	
KB SM Werkgeversbenadering	-58.906	
KB SM Werkgeversbenadering inkomsten		118.295
Maaslijn	3.836.000	
MIRT A50 Paalgraven - Bankhoef	66.100	
MIRT Spoorknoop Den Bosch	127.824	
N279 Smart Mobility	104.932	
N65 t.l.v. BDU	3.737.467	
Ontwikkeling regionale luchtvaart	62.472	
PHS ten laste van SIF	19.525.253	
Regionale maatregelen res.VenV	175.000	
Rijksbijdrage N65		-1.673.062
Smartwayz Smart Mob. Gebiedsgericht real	373.075	
Smartwayz Smart Mob. Verk. man. en data	470	
Snelfietsroutes	2.510.952	
SPUK Truckparking		8.206
SPUK VDD: fiets		-302.000
Subsidie stichting MCA Brabant	130.000	
Truckparking leadpartnership	32.825	
Uitg tlv SPUK VDD: fiets	152.000	
Uitgaven Rijksbijdrage N65	-1.673.062	

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2024	Incidentele baten 2024
Uitgaven tlv SPUK Truckparking	8.206	
UP Spoor, HOV en Knooppunten	7.875	
RMP HvB 2022	-150.000	
RMP NO 2022	-11.600	
RMP West 2022	-71.482	
RMP ZO 2022	6.259.335	
RMP HvB 2023	1.406.843	
RMP NO 2023	328.579	
RMP West 2023	1.263.220	
RMP ZO 2023	4.242.303	
Uitgaven tlv SPUK LVO	2.058.538	
EU-project Greengage	78.414	
KTM-pakket A2/N2 Brainport	57.675	
SPUK LVO		2.058.538
EU-project Greengage (ink)		78.414
SPUK SmartwayZ.NL 2e tranche		454.000
EU-project Synfonica	48.106	
EU-project Synfonica (ink)		48.106
werkbudget SMWZ 2.0	440.312	
GGR SMWZ 2.0	685	
Shared Services SMWZ 2.0	881	
Doelgroepbenadering & gedrag SMWZ 2.0	538.151	
Actieve Mobiliteit SMWZ 2.0	93.274	
Stadslogistiek Mobiliteit SMWZ 2.0	198.473	
Gebiedsontwikkeling SMWZ 2.0	60.068	
Innovatie & Ontwikkeling SMWZ 2.0	446.315	
Multi Modale Agenda SMWZ 2.0	62.804	
Schoon opleveren SmartwayZ.NL	30.225	
RMP HvB 2024	191.376	
RMP NO 2024	290.557	
RMP West 2024	467.238	
RMP ZO 2024	812.601	
Uitg. tlv SPUK E10 Snelfietsroutes	1.534.828	
Inkomsten SmartwayZ.NL SMWZ 2.0		5.099.055
SPUK E10 Snelfietsroutes		1.534.828
10. Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije tijd	4.271.793	102.452
Brabant C	3.120.696	
Futurelab	250.000	
Impulsgelden	64.497	
Inkomsten Erfgoedbeleid		18.301
Interreg: ITHACA project		84.151
Leren in en van en versterking van concr	0	
Toev. voorziening leningen Brabant C	106.222	
Verbeeldingskracht Erfgoed	-0	
Uitvoering Cultuurbeleid algemeen	967	
Pilots Levendig Brabant	688.600	
Vrijtetijd tlv res. EU Interreg	40.812	
Algemeen financieel beleid	4.518.049	92.262.387
Afwaarderingen deelnemingen	1.692	
Bijdr.aandeelhouders in secr.kstn.deeln.		59.241
Boekwinst op verkoop Obligaties		43.930
Correctie verliezen OB	-850.000	
Decentralisatieuitk. in het prov.fonds		48.087.456
Dividend Eindhoven Airport NV		1.431.327
Dividend Oikocredit		2.123
Exploitatiebaten Grondbank de Pielis		348
Financieringsresultaat	-	160.720
Ink. tlv risicores. grondport. de Kempen		283.482
Onttrekking vrijval voorzieningen		241.666

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2024	Incidentele baten 2024
Rente opgenomen kasgeld	209.629	
Rente van belegd kasgeld		21.970.608
Renteopbr.obl.portefeuille, immunisatie		2.798.532
Renteopbr.obl.portefeuille, inv.agenda		389.688
Secretariaatskosten comm.deelnemingen	2.496	
Toev.aan de voorz.dubieuze debiteuren	175.466	
Toevoeging Voorz Leningen aan deelneming	2.605.038	
Toevoeging Voorz. Grondexploitaties	657.500	
Toevoeging voorziening overige Leningen	1.696.716	
Uitg. tlv risicores. grondport.De Kempen	19.512	
voordelige afwikkeling sub. Vorig dnstj		9.283.541
Vrijval voorz. OB/risico grondb. Deurne		1.298.532
inkomsten Slimme Financ. Participaties		23.993
SPUK Uitv kn NPLG onttrekking overhead		197.548
Inkomsten SPUK Natuurincl. iso. overhead		13.098
Inkomsten SPUK Natuurmonitoring overhead		16.749
Verkoopopbrengst Deelnemingen		5.379.792
Onttreking SPUK indir kn Rpml Overhead		560.281
SPUK L37 PAS-melders onttr overhead		19.733
Mutaties reserves	807.123.402	620.085.465
"Onttr.res.DU V&V;kapitaallasten"		6.700.424
"Onttr.res.SIF;kapitaallasten"		5.026.099
"Onttrekking AR; BA-middelen 2015-2019"		176.204
Onttr AR Inv.agenda breedbandfonds 2e Tr		1.376.888
Onttr AR inv.agenda ec.struct.ver. 3e tr		3.758.400
Onttr AR Inv.agenda Energie agenda 1e Tr		120.830
Onttr AR Inv.agenda Groenontw.fnds 2e Tr		15.142.371
Onttr. AR Inv.agenda Brab. C (1e Tr)		3.104.367
Onttr. AR inv.agenda C&S 3e Tranche		6.189.567
Onttr. Inv.agenda Energietransitie		358.482
Onttr. Res. Beleids.Econom 2030/ BA-mid		14.087.792
Onttr. Res. Beleids.Econom 2030/ IA-mid		3.703.847
Onttr. res. EP/OP-zuid 2014-2020		-258.954
Onttr. Res. Ontw. Bedr.voering (Afschr)		234.060
Onttr. Res. Spaar- en Investeringsfonds		25.967.815
Onttr. reserve Verkeer en Vervoer		24.023.018
Onttr. risicores. grondport. De Kempen		9.203
Onttrek res Regionaal prog Water & Bodem		19.371.717
Onttrek. AR inv.agenda App.kstn (2e Tr)		240.000
Onttrekking AR Immunisatieportefeuille		23.251
Onttrekking egalisatiereserve OB		40.586
Onttrekking Res De Beerze (grdbank)		300.000
Onttrekking Res Ontwikkelbedr. (grdbank)		3.267.335
Onttrekking res. EP / Interreg V		-268.368
Onttrekking res. EP / Uitvoeringskosten		1.392.803
Onttrekking res. OB Verkenningen		1.105.860
Onttrekking res. VTH omgevingsdiensten		28.092.066
Onttrekking reserve Bodem		3.346.712
Onttrekking reserve EP / POP3		3.411.839
Onttrekking reserve opleidingen (POB)		400.000
Onttrekking Reserve Organontwikkeling		1.532.651
Onttrekking reserve PMWP Algemeen		200.000
Onttrekking reserve Werklocaties		1.658.808
Onttrekking Risicoreserve		3.640.921
Onttrekking uit AR Doorgeschoven ruimte		190.398.315
OnttRes Instandhouding onr erfgoed071101		6.350.000
toe. IA Energie Agenda 1e tr.	50.000	
Toev AR Inv.agenda breedbandfonds	101.539	
Toev. AR (310401) doorgeschoven ruimte	273.761.764	

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2024	Incidentele baten 2024
toev. Res. Beleids.Econom 2030/ BA-mid	2.537.495	
toev. Res. Beleids.Econom 2030/ IA	3.204.936	
Toev. res. IA 3e TR C&S	14.794.005	
Toev. reserve spaar-&investeringsfonds	67.511.986	
Toev. risicoreserve grondport. De Kempen	283.482	
Toev.Res.Instandh.onr.erfgoed(prov)	5.700.078	
Toev.res.instandh.onr.erfgoed(rijk)	2.434.579	
Toevoeging reserve opleidingen (POB)	1.443.925	
Toevoeging AR (310401) overhevelingen	15.100.000	
Toevoeging AR Balansverkorting	30.000.000	
Toevoeging AR Immunisatieportefeuille	23.251	
Toevoeging AR Investeringsagenda	5.926.148	
Toevoeging egalisatiereserve OB	150.177	
Toevoeging Res Ontwikkelbedrijf (grdbank	5.967.877	
Toevoeging res Reg. prog Water & Bodem	14.089.323	
Toevoeging res. EP / Uitvoeringskosten	121.000	
Toevoeging res. OB Verkenningen	133.856	
Toevoeging res. VTH omgevingsdiensten	33.865.751	
Toevoeging reserve Bodem	444.734	
Toevoeging reserve Ontw bedrijfsvoering	1.090.883	
Toevoeging Reserve Organontwikkeling	1.150.000	
Toevoeging reserve Verkeer en vervoer	18.355.684	
Toevoeging reserve Werklocaties	2.958.354	
Toevoeging risicoreserve	17.111.127	
toevoeging basis reserve onderhoud wegen	31.350.533	
toevoeging incidenteel res onderh wegen	2.125.650	
toev. Res EP 2022-2027/GLB-NSP	10.058.695	
toev. Res EP 2022-2027/Interreg	2.470.500	
toev. Res EP 2022-2027/Uitvoeringskosten	2.930.000	
toev. Res EP 2022-2027/OPZuid	7.382.673	
Toev. Dividend-/renteres. Buffer	28.331.533	
Toev. reserve Leefomgeving	16.092.496	
onttrekking reserve onderhoud wegen		25.960.120
ontr. Res EP 2022-2027/GLB-NSP		903.782
ontr. Res EP 2022-2027/Interreg		2.315.681
ontr. Res EP 2022-2027/JTF		1.400.128
ontr. Res EP 2022-2027/OPZuid		7.376.256
ontr. Res EP 2022-2027/Uitvoeringskosten		2.757.976
ontr. Res EP/Risicobuffer		92.540
Onttr. Dividend-/renteres. Buffer		107.380.000
Onttr. Dividend-/renteres. Egalisatie		5.837.037
Onttr Res Bedrijfsv egalisatie OKB		275.503
Onttr. reserve Leefomgeving		13.800.000
Toev.res.N&L; Groen blauwe diensten	2.632.295	
Toev.res.N&O; EVZ GOB	1.344.559	
Toev.res.N&L; Biodiversiteit	3.165.770	
Toev.res.N&O; Faunabeheer/Natuurwet	1.581.086	
Toev.res.N&L; Ontsnipperingsmaatregelen	427.241	
Toev.res.N&O; SNL-beheer	31.011.407	
Toev.res.N&O; N2000 herstelmaatregelen	19.846.356	
Toev.res.N&O; Ontwikkelopgave	28.845.696	
Toev.res.N&L; Natuur v&d Brabanders	878.614	
Toev.res.N&O; Programmabudget NNB	1.037.550	
Toev.res.N&O; Natuur overig	4.830.827	
Toev. Reserve Landbouw	2.310.974	
Toev. Res. Grondb. nat.incl. landbouw	133.550	
Onttr.res.N&L; Groen blauwe diensten		2.785.474
Onttr.res.N&L; Ontsnipperingsmaatregelen		895.955
Onttr.res.N&L; Biodiversiteit		5.117.877

Overzicht van incidentele lasten en baten (bedragen x € 1)	Incidentele lasten 2024	Incidentele baten 2024
Onttr.res.N&O; Faunabeheer/Natuurwet		2.068.197
Onttr.res.N&O; EVZ GOB		2.275.000
Onttr.res.N&O; SNL-beheer		30.791.778
Onttr.res.N&O; N2000 herstelmaatregelen		2.690.232
Onttr.res.N&O; Ontwikkelopgave		12.779.013
Onttr.res.N&L; Natuur v&d Brabanders		988.560
Onttr.res.N&O; Programmabudget NNB		2.681.688
Onttr.res.N&O; Natuur overig		1.993.641
onttrekking reserve landbouw en voedsel		3.810.974
Onttr. Res grondbank nat. incl. landbouw		289.314
Toev. Reserve tekort gesloten stortpl.	10.785.901	
Toevoeging reserve OV	51.074.671	
toev. Res. Bel.Kader Econ/BA 2024-2027	19.519.843	
toev. Reserve Beleidskader Energie 2030	4.604.425	
Onttr. Res. Grondb. graasdierhouderijen		330
Onttrekking reserve OV		7.731.267
Onttr. Res. Bel.Kader Econ/BA 2024-2027		789.002
Onttr. Reserve Beleidskader Energie 2030		73.234
Toev. res. Inv. Ag. Brabant C	4.038.604	
Eindtotaal	1.102.961.257	847.004.709

Overzicht van structurele lasten en baten (bedragen x € 1)	Structurele lasten 2024	Structurele baten 2024
1. Bestuur en veiligheid	22.076.389	285.710
2. Ruimte en wonen	17.934.272	-
3. Water en Bodem	19.095.930	9.009.565
4. Natuur en milieu	94.235.806	4.304.957
5. Economie	19.488.367	1.915.584
6. Energie	6.038.268	-
7. Landbouw en voedsel	10.277.540	4.548.954
8. Basisinfrastructuur mobiliteit	189.238.114	4.122.988
9. Mobiliteitsontwikkeling	10.741.171	1.660.300
10. Cultuur, Erfgoed, Sport en Vrije tijd	50.787.695	1.234.683
Algemeen financieel beleid	99.454.045	806.530.685
Eindtotaal	539.367.596	833.613.426

13. Uitwerking paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

a. Risico-inventarisatie en -afdekking

	bedragen x € 1.000	Risico-aandeel provincie	Percentage af te dekken	Benodigde dekking	Aanwezige dekking begroting	Restrisico binnen grondbedrijf (incl. voorziening)	Restrisico binnen Risicores.	totaalrisico	Toelichting
1.	**Financieel belang en risico's i.r.t. verbonden partijen**								**Zie paragraaf 6 Verbonden partijen**
1.1	balanswaarde deelnemingen / aandelen (bijlage 9a)	96.308	divers	67.118	5.055	9.008	53.055	62.063	Risico-aandeel provincie betreft de bruto balanswaarde excl. getroffen voorzieningen en specifieke afdekking in reserves. De getroffen voorzieningen bedragen ca. €4,4 mln. Voor ca. € 0,7 mln. in een specifieke reserve. Daarnaast wordt het risico voor ca. € 9 mln. afgedekt in de reserve ontwikkelbedrijf .
				2.567	2.567				Lening van het Rijk, i.v.m. overname aandelen BOM met gesloten beurs.
1.2	niet volgestort aandelenkapitaal	570	100%	570	0		570	570	Betreft € 556.000 Eindhoven Airport en € 14.000 NV Waterschapsbank
2.	**Leningen en overige kapitaalverstrekkingen**								
2.1	leningen aan deelnemingen en overige verbonden partijen (bijlage 9c)	471.536	divers	402.419	357.537	3.979	40.903	44.883	zie bijlage verstrekte geldleningen, dekking in de begroting betreft: de voorziening leningen, de reserve investeringsagenda voor de gevormde fondsen en de immunisatieportefeuille.
2.2	overige leningen publieke lichamen (bijlage 9c)	157.095	divers	103.017	87.747	10.128	5.142	15.270	zie bijlage verstrekte geldleningen, dekking in de begroting betreft: de voorziening leningen, de reserve investeringsagenda voor de gevormde fondsen en de immunisatieportefeuille

	bedragen x € 1.000	Risico-aandeel provincie	Percentage af te dekken	Benodigde dekking	Aanwezige dekking begroting	Restrisico binnen grondbedrijf (incl. voorziening)	Restrisico binnen Risicores.	totaalrisico	Toelichting
2.3	overige leningen decentrale overheden (bijlage 9c)	2.161.501	divers	2.150.054	2.145.820	1.350	2.883	4.233	leningen vormen onderdeel van de treasury activiteiten en worden voornamelijk afgedekt binnen de immunisatieportefeuille en een voorziening
3.	**Waarborgen en garanties**								
3.1	overige garantieverplichtingen (bijlage 13c)	81.794	divers	9.870	0	0	9.870	9.870	zie toelichtingen bijlage 7b
4.	**Majeure projecten**								**Zie desbetreffende programma's**
a	claims rond beleidswijzigingen ruimtelijke ordening	4.400	100%	4.400	0	0	4.400	4.400	Benodigde dekking is inclusief de getroffen voorziening
b	projecten/beleidsrisico's ontwikkelbedrijf	41.990	100%	41.990	0	41.990	0	41.990	zie paragraaf grondbeleid/ontwikkelbedrijf
c	overige krediet ontwikkelbedrijf	16.103	100%	16.103	0	16.103	0	16.103	zie paragraaf grondbeleid/ontwikkelbedrijf
e	Gebiedsontwikkeling Fellenoord	56.200	50%	28.100	0	0	28.100	28.100	afdekking van de grondexploitatie voor gebiedsontwikkeling Fellenoord
5.	**Bedrijfsrisico's**								
	juridische en procesrisico's (3%-norm)	19.090	100%	19.090,3	0		19.090	19.090	buffer 3% netto structurele begrotingsomvang wordt gereserveerd voor bedrijfsrisico's
	totaal (rest-)risico's	**-**	**-**	2.845.770	2.600.989	82.559	162.222	**244.781**	

b. Kengetallen en uiteenzetting financiële positie

Gelet op BBV art.1 1 tweede lid (en de wijziging van het BBV van 15 mei 2015 en de Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 9 juli 2015 nr. 2015-0000387198 gepubliceerd in de Staatscourant 17 juli 2015 nr. 20619) behoren in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zes kengetallen te worden vermeld.

Het opnemen van de kengetallen in begroting en jaarstukken past in het streven naar meer transparantie. Tevens wordt beoogd Provinciale Staten in staat te stellen gemakkelijker inzicht te krijgen in de financiële positie met het oog op hun kaderstellende en controlerende rol.
Daarnaast wordt met de invoering van de kengetallen een verbetering van de onderlinge vergelijkbaarheid en de signaalfunctie beoogd.

De voorgeschreven kengetallen betreffen:
1a Netto schuldquote
1b Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
2 Solvabiliteitsratio
3 Grondexploitatie
4 Structurele exploitatieruimte
5 Belastingcapaciteit

Ad 1a) Netto schuldquote

Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de provincie ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Netto schuldquote ultimo jaar			Bedragen x € 1.000
Ultimo jaar	jaarrek. 2023	begr. 2024	jaarrek. 2024
A Vaste schulden (BBV art. 46)	2.567	2.567	2.567
B Netto vlottende schuld (BBV art. 48)	105.180	200.441	83.657
C Overlopende passiva (BBV art. 49)	642.766	1.020.730	867.147
D Uitzettingen > 1 jr (BBV art.36 lid d,e,f)	-758.224	-657.800	-653.222
E Uitzettingen < 1 jr (BBV art.39)	-862.381	-1.179.152	-1.085.344
F Liquide middelen (BBV art.40)	-38	-19	-25
G Overlopende activa (BBV art 40a)	-260.452	-219.045	-258.850
Netto schuld (A+B+C-D-E-F-G)	-1.130.582	-832.278	-1.044.070
Totaal baten (BBV art.17 lid a,b / art.27 lid a,b)	971.628	932.156	1.060.915
Netto schuldquote	*-116,4%*	*-89,3%*	*-98,4%*

De provincie Noord-Brabant heeft een negatieve schuldquote, en dat is gunstig. Bij een negatieve schuldquote is er geen sprake van een netto schuldenlast ofwel de vorderingen zijn hoger dan de schulden. De provincie Noord-Brabant heeft vanwege de verkoop van de aandelen Essent voldoende middelen beschikbaar en hoeft geen leningen aan te gaan.

Ad 1b) Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De gecorrigeerde netto schuldquote geeft inzicht in het effect van de verstrekte geldleningen op de schuldquote. (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen). Hiermee wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast.

Netto schuldquote gecorrigeerd			Bedragen x € 1.000
Ultimo jaar	jaarrek. 2023	begr. 2024	jaarrek. 2024
A Vaste schulden (BBV art. 46)	2.567	2.567	2.567
B Netto vlottende schuld (BBV art. 48)	117.180	200.441	83.657
C Overlopende passiva (BBV art. 49)	630.766	1.020.730	867.147
D Financiële vaste activa excl. kapitaalverstrekking (BBV art.36 lid b,c,d,e,f)	-3.300.653	-3.107.839	-3.460.105
E Uitzettingen < 1 jr (BBV art.39)	-862.381	-1.179.152	-1.085.344
F Liquide middelen (BBV art.40)	-38	-19	-25
G Overlopende activa (BBV art 40a)	-260.452	-219.045	-258.850
NETTO SCHULD (A+B+C-D-E-F-G)	-3.673.011	-3.282.317	-3.850.953
Totaal baten (BBV art.17 lid a,b / art.27 lid a,b)	971.628	932.156	1.060.915
Netto schuldquote gecorrigeerd	*-378,0%*	*-352,1%*	*-363,0%*

Het verschil tussen 1a de netto schuldquote en 1b de gecorrigeerde netto schuldquote wordt veroorzaakt door het effect van de door de provincie verstrekte leningen (zie bijlage 3b Verstrekte geldleningen).
Het verschil met 1a Netto schuldquote is zichtbaar op regel D. Logischerwijze wordt de netto schuld lager als ook de door de provincie verstrekte leningen worden meegenomen in de berekening.

Van de ontwikkeling van de netto schuld in de afgelopen jaren is het volgende beeld te geven:

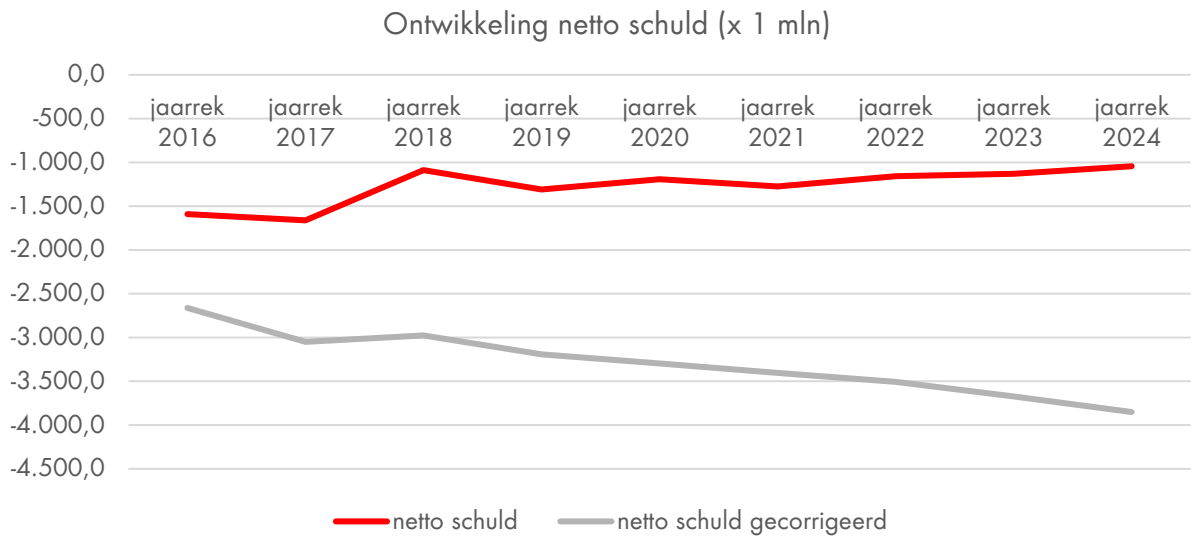

Het verschil in verloop tussen netto schuld en gecorrigeerde netto schuld wordt veroorzaakt door de door de provincie verstrekte geldleningen.

Van het verloop van de verstrekte geldleningen kan het volgende beeld worden gegeven:

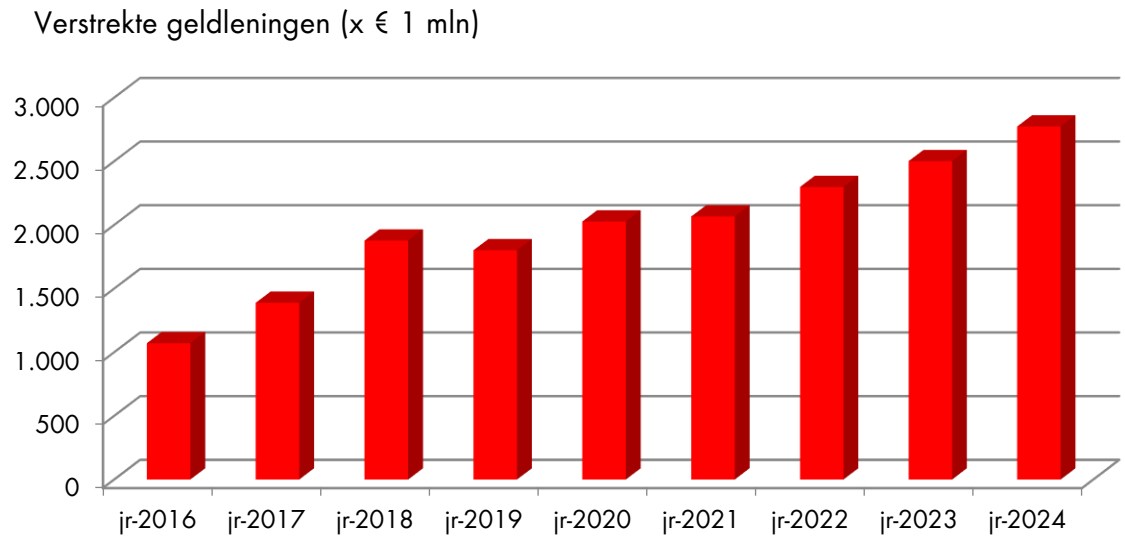

Ad2) Solvabiliteitsratio

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteit is de verhouding van het eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, uitgedrukt in een percentage. Het eigen vermogen bestaat uit de reserves van de provincie inclusief het batig rekeningresultaat 2024. Hoe hoger de solvabiliteitsratio hoe groter het deel van de activa dat is gefinancierd met eigen middelen en hoe groter de financiële weerbaarheid van de provincie.

Solvabiliteitsratio			Bedragen x € 1.000
Ultimo jaar	jaarrek. 2023	begr. 2024	jaarrek. 2024
Eigen vermogen (BBV art.42)	4.328.383	4.035.915	4.553.710
Totaal vermogen (BBV art.32)	5.126.035	5.303.624	5.575.447
Solvabiliteitsratio	*84,4%*	*76,1%*	*81,7%*

Met een solvabiliteitspercentage van 81,7 % komt de provincie uit op een gezonde vermogenspositie.

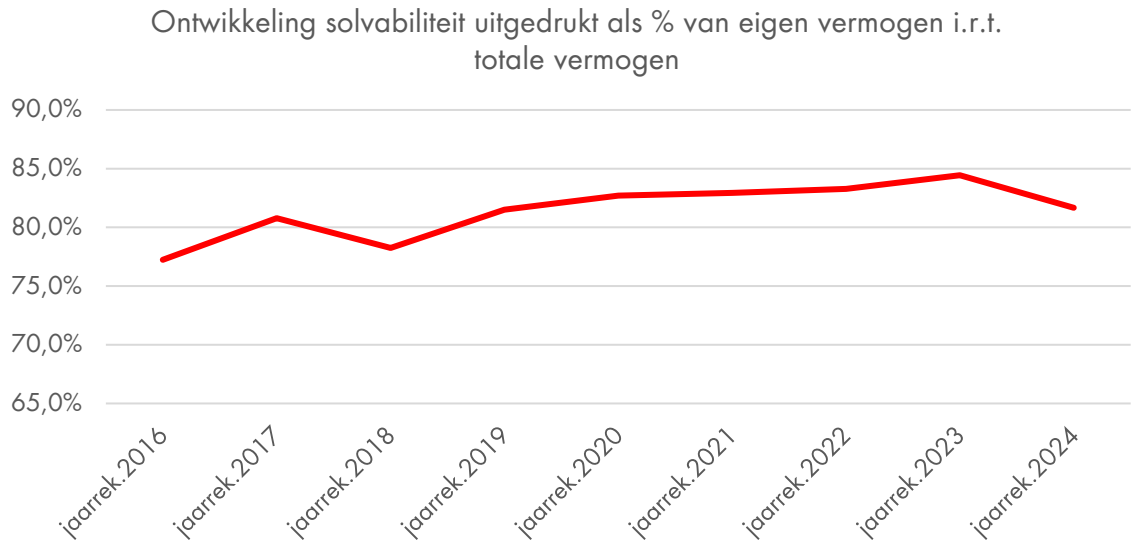

De verhouding tussen het eigen vermogen (reserves + batig rekeningresultaat) en het vreemde vermogen is in onderstaand staafdiagram aangegeven.

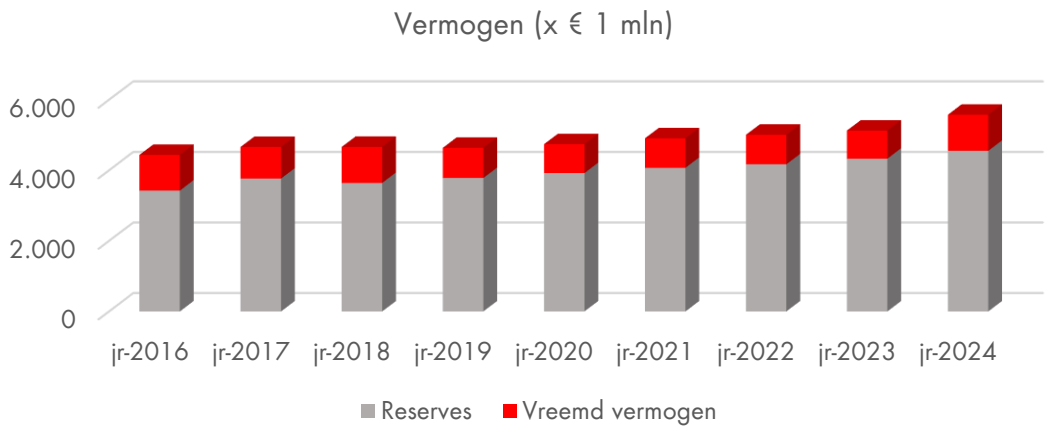

Ad 3) Kengetal grondexploitatie

Kengetal grondexploitatie			Bedragen x € 1.000
Ultimo jaar	jaarrek. 2023	begr. 2024	jaarrek. 2024
Bouwgronden in exploitatie (BBV art.38 lid b)	6.296	3.358	6.081
Totaal baten (BBV art.17 lid a,b / art.27 lid a,b)	971.628	932.156	1.060.915
Kengetal grondexploitatie	*0,6%*	*0,4%*	*0,6%*

In het kengetal voor grondexploitatie dienen gronden te worden opgenomen die als bouwgronden in exploitatie op de balans zijn opgenomen. Dit om inzicht te geven in de terug te verdienen boekwaarde van de gronden bij verkoop of exploitatie. Voor de berekening van dit kengetal wordt de bouwgrond in exploitatie gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken en uitgedrukt in een percentage.

Ad 4) Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten gedeeld door de totale baten en uitgedrukt in een percentage.
Bij incidentele lasten of baten gaat het om eenmalige zaken die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen. Voorbeelden van structurele baten zijn de algemene uitkering uit het provinciefonds en de inkomsten uit de motorrijtuigenbelasting. Bij structurele lasten gaat het om de lasten die worden gemaakt voor het uitvoeren van structureel beleid, om bedrijfsvoeringlasten en kapitaallasten.

Noord-Brabant merkt alle mutaties in de reserves als incidenteel aan.

Structurele exploitatieruimte (BBV art.19 lid c/art.28 lid c)			Bedragen x € 1.000
Ultimo jaar	jaarrek. 2023	begr. 2024	jaarrek. 2024
Structurele lasten	528.313	590.660	539.368
Structurele baten	778.590	752.527	833.613
Structurele stortingen in reserves	0	0	0
Structurele onttrekkingen aan reserves	0	0	0
Structureel batig saldo	250.277	161.867	294.246
Totaal baten (BBV art.17 lid a,b / art.27 lid a,b)	971.628	932.156	1.060.915
Structurele exploitatieruimte	*25,8%*	*17,4%*	*27,7%*

Als de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten bevordert dat de wendbaarheid (flexibiliteit) van de begroting. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Dit is voor alle gepresenteerde jaren het geval.

Ad 5) Belastingcapaciteit

Voor de provincies wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van het gemiddelde landelijke gehanteerde tarief voor de opcenten. Hoewel bij de provincies het opcententarief op de motorrijtuigenbelasting wettelijk is gemaximeerd, is door het ministerie van BZK omwille van eenheid van de systematiek, de belastingcapaciteit van een provincie gerelateerd aan het gemiddelde landelijk tarief.

Elke provincie heeft de mogelijkheid om het aantal opcenten te verhogen tot het maximaal aantal te heffen opcenten zoals dat door het Rijk wordt bepaald. Geen van de provincies maakt gebruik van dit maximale tarief (maximaal tarief 2024: 138,3 en maximaal tarief 2023: 125,8).

De belastingcapaciteit van provincies wordt met dit voorgeschreven kengetal, berekend door het aantal opcenten in jaar t te vergelijken met het gemiddelde van het aantal opcenten van alle provincies in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage. Dat is wat anders dan de feitelijke onbenutte belastingcapaciteit. Dit is namelijk het verschil tussen het tarief dat de provincie Noord-Brabant heft en het door het Rijk wettelijk bepaalde maximum. Het (ongewogen) landelijk gemiddelde van het aantal opcenten in 2024 bedraagt 87,4 en in 2023 was dat 84,7.

Belastingcapaciteit	jaarrek. 2023	begr. 2024	jaarrek. 2024
Opcententarief Noord-Brabant	80,8	82,8	82,8
Landelijk gemiddelde aantal opcenten in jaar er voor	84,7	87,4	87,4
Benutte belastingcapaciteit	*95,4%*	*94,7%*	*94,7%*

Samen met de rentebaten uit de financieringsfunctie en met de rijksuitkeringen (algemene uitkering uit provinciefonds, specifieke uitkeringen en de decentralisatieuitkeringen) en de dividenden, vormen de belastingopbrengsten die de provincie ontvangt uit opcenten op de motorrijtuigenbelasting ca 75% van de baten en zijn daarmee belangrijke pijlers onder de sluitende begroting.
De inkomsten uit de financieringsfunctie zijn door een relatief hoge rente en een hoger volume toegenomen. De ECB heeft de rente in 2024 in vier stappen verlaagd naar 3,0%. In maart 2025 is de rente opnieuw verlaagd, verdere verlagingen liggen in de lijn der verwachting mits de inflatie in de eurozone op dit niveau blijft.

De onbenutte belastingcapaciteit van Noord-Brabant t.o.v. het maximale tarief dat door het Rijk is bepaald op 138,3 opcenten, bedraagt uitgedrukt in potentiële extra opbrengsten uit de opcenten MRB € 201,3 mln.

Conclusie

De zes financiële kengetallen geven samen een beeld van de financiële ontwikkelingen in de provincie Noord-Brabant. Eén los kengetal zegt weinig over de financiële positie. Daarom zullen de kengetallen altijd in samenhang moeten worden bezien.
De kengetallen gezamenlijk laten zien dat provincie Noord-Brabant financieel wendbaar is en kan bijsturen indien er tegenvallers ontstaan.

Provincie Noord-Brabant

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
www.brabant.nl